

PRIMORSKI SLOVENSKI BIOGRAFSKI LEKSIKON

11. SNOPIČ

Omersa - Pirjevec

Uredil Martin Jevnikar

GORICA 1985
GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

Z 11. snopičem se zaključuje II. knjiga Primorskega slovenskega biografskega leksikona. Dodali smo naslovno stran, da lahko daste vse štiri snopiče vezat v knjigo. Pri vezavi ohranite tudi ovitke, ker so na njih kratice, popravki idr.

Prezgodaj je umrl naš sodelavec Emil Valentinčič. Ohranili ga bomo v spominu.

SODELAVCI 11. SNOPIČA IN NJIHOVE ZNAČKE

(imena umrlih sodelavcev so zaznamovana s križcem)

Adč.	dr. France Adamič, univ. prof. v p., Lj.
A. Pr.	dr. Anton Prijatelj, mag. med., Zdrav. dom, Nova Gor.
A. Šavli	Andrej Šavli, upok. prosv. delavec, Lj.
B. Lu.	dr. Lučana Budal, prof., Gorica
B. Mar.	Branko Marušič, rav. Gor. muzeja, Nova Gorica
Blažič	dr. Kazimira Blažič, prof., Gorica
B. S.	inž. Boris Sancin, rav. RAITrsta v p., Trst
B. U.	Borut Uršič, asistent, ZRC, SAZU, Lj.
B. Z.	Božo Zuanella, župnik, Trčmun
Cešč.	dr. Marija Češut, prof. v Gorici
DFB	dr. Diomira Fabjan Bajc, prof. v Trstu
Drago Bajc	dr. Drago Bajc, prof. v Trstu
Gorjan	dr. Klara Gorjan, prof. v Gorici
Har.	dr. Zorko Harej, programist RAITrsta v p., Trst
Hum.	dr. Kazimir Humar, stolni vikar, Gorica
Ivana Bizjak	Ivana Bizjak, kustos v Mestnem muz. v Idriji
Ij	Ivo Jevnikar, časnikar na RAITrsta, Trst
Jan	Jan Zoltan, prof., Nova Gorica
Jem.	dr. Martin Jevnikar, univ. prof. v p., Trst
Kralj	Franc Kralj, prof. na Srednji verski šoli, Vipava
L. B.	dr. Lojzka Bratuž, asistent na Univ. v Vidmu, Gorica
Lc.	Ljubomir A. Lisac, arhivar v p., Zagreb
L. D.	Lucijan Drole, prof. v p., Gorica
Idt	Lida Debelli Turk, urednica RAITrsta, Trst
mak	Marjan Kravos, prof., Trst
Mar. Ozv.	Marijan Ozvald, višji bibliotekar SAZU, Lj.
Mar. Vogelnik	Marija Vogelnikova, plesnobaletni kritik, Lj.
M. Bajc	dr. Marjan Bajc, uradnik na Deželi FJK, Trst
Mk	Hubert Močnik, šolski rav. v p., Gorica
M. P.	Mariza Perat, učiteljica, Gorica
M. V.	Marko Vuk, kustos Gor. muzeja, Nova Gorica
Nen	Nelida Silič-Nemec, kustos Gor. muzeja, Nova Gorica
Pan	dr. Nadja Pahor-Verri, prof., Trst
Plah	Slavica Plahuta, kustos Gor. muzeja, Nova Gorica
Pnj	dr. Jože Prešeren, slov. duhovnik pri Sv. Antonu Novem, Trst
Pšč	Tomaž Pavšič, kustos v Mestnem muzeju, Idrija
Rlj	Mirko Rijavec, duhovnik, prof. v p., Gorica

Priz.

N 2 IV. 1987 / 124

stva, saj je vnesel novo obravnavanje slikovnega motiva; strukturo je omejil na najbistvenejše, oblike je poenostavil do skrajne mere, popolnoma pa je zaživel njegov senzibilni kolorit. Uveljavil se je tudi kot mladinski ilustrator; njegova bibliografija ilustriranih knjig in časopisov od 1939 naprej zajema ok. 130 enot. O-ov ilustratorski opus delimo na kategoriji črno-belih in barvnih ilustracij s tremi značilnimi skupinami oz. tipi. Te na zunaj označuje uporabljena risarsko-slikarska tehnika. Za realizacijo črno-belih ilustracij je uporabil tehniko s tušem, za barvne pa akvarelirane risbe in tehniko akvarela ali tempere. V teh dveh okvirih pa srečamo različne kombinacije z risali, npr. svinčnik, barvni svinčnik itd. V kategorijo črno-belih ilustracij sodijo vse zgodnje ilustr. (npr. Pearl S. Buck, Zgodbece za otroke, 1960; Ljotze Krakar, Sonce v knjigi, 1962; Prežihov Voranc, Čez goro k očetu, 1961). Veliko več je ustvaril barvnih ilustr. (npr. Zajčkov zvonček, 1955; Veliki in mali zajec, 1956; Henrik Sienkiewicz, V puščavi in poščavi, 1978). In čeprav O. nima ustaljene zunanje forme, je v vsakem detajlu vidno, da »mojstrsko obvlada prostor z znanjem perspektive, figuro z znanjem anatomije in celoto s subtilnim občutkom za barve, saj je oznaka najbolj »izrazit slikarski ilustrator« že kar sinonim zanj in za njegovo nasičeno barvitost« (Eva Gspan). Odlikovan je bil z redom dela z zlatim vencem (1975), z redom zaslug za narod s srebrnimi žarki (1976) in z redom zaslug za narod 3. stopnje.

Prim.: Vse življenjepisne podatke in bibliografijo do leta 1981 zajema katalog retrospektivne razstave v prostorih Moderne gal. v Lj. od 14. jan. do 14. febr. 1982, Lj. 1981; ULjBB III, 1230-31; Bogdan Pogačnik, N. O., Delo 5. dec. 1981; Fr. Zalar, N. O. (1911-1981), Dnevnik 7. dec. 1981; Umrl je slikar N. O., PDK 8. dec. 1981; M. Z., Umrl je N. O., Delo 4. dec. 1981; Dušan Željcnov, Bil je poet Ljubljane in Pirana, PDK 20. dec. 1981; Dnevnik 14. jan. 1982; Jan. Mesesnel, Omersova retrospektiva - svojevrstna sinteza tem, Delo 26. jan. 1982; Fr. Zalar, Svet skozi barvno izpoved, Dnevnik 11. febr. 1982; I. Sedej, Poet ljubljanskih vedut, Dnevnik 13. febr. 1982; Brane Kovič, Videti..., Teleks 11. mar. 1982; M. Jevnikar, N. O., KolGMD 1983, 131.

Nsn.

OMERSA Ivan, duhovnik, sin trgovca Ivana in Marije Dobrin, r. 22. avg. 1892 v Trziču na Gorenjskem, u. 28. febr. 1976 v Trstu. Osn. š. je obiskoval v Trziču, sred. pa v Lj. Na povabilo

škofa Karlina je prestopil v tržaško-koprsko škofijo in obiskoval prva dva letnika bogoslovja v Gor., druga dva pa v Lj. V mašnika je bil posvečen 29. jun. 1915 v Trstu. S 1. avg. 1916 je nastopil službo kaplana v župniji Sv. Jakoba v Trstu in v tej župniji je ostal do smrti. Kpl. službo je odložil že 1949 (upokojen 11. okt. 1950), a je v župniji še naprej rad pomagal. Od 1926-36 je bil pri Sv. Jakobu župn. upravitelj, a župnik ni postal, ker je bil pač Slovenec. V jeseni 1940 je bil imenovan za častnega kanonika trž. stolnega kapitlja. Od 1916-30 (ko je bila šola ukinjena) je bil katehet na Ciril-Metodovi š., od 1945-59 pa na slov. osn. šolah pri Sv. Jakobu, v Rojanu in v ul. sv. Frančiška. Od 1937 do 1967 je bil za msgr. Guštinom voditelj mestne Marijine družbe »Marije milostljive« s sedežem v ul. Risorta. Nekaj let pred drugo svet. vojno je hodil v koprsko malo semenišče poučevati slovenščino slov. semeniščnike, ki so morali iz Gor. v Koper. O. je bil zgleden duhovnik in zaveden Slovenec. Veliko zaslug ima za versko, moralno, narodno in kult. življenje Slov. v najtežjih letih faš. nasilja ne samo pri Sv. Jakobu, marveč vseh Slovencev v mestu. A bil je predvsem duhovnik, ki je nadvse vestno opravljal svojo službo. Zaradi točnosti, resnosti in poštenosti so ga spoštovali ne le slov. verniki, ampak tudi it. Izkazal se je tudi kot pečovodja in njegov številni cerkv. zbor je bil deležen velike pozornosti pri naših ljudeh v mestu. Ta mu je bil v pomoč pri ohranjanju slov. jezika v cerkvi. Kanonik O. je živel izredno skromno in rad delil s potrebnimi. V svojih 61 letih duhovništva, ki jih je vse preživel pri Sv. Jakobu, je maševal približno 21.500 krat, krstil okrog 3.950 otrok in poročil nad 3.820 parov. V Zborniku svečenikov sv. Pavla je v jan. 1925 objavil članek o verskih razmerah trž. Slov. po letu 1918.

Prim.: SkATršt; žup. arh. župnije Sv. Jakoba v Trstu; KatG 4. mar. 1976 s sl.; PDK 7. mar. 1976; Mario Cosulich in Silvo Šuligoj, Msgr. Giovanni Omersa, Vita nuova, Trst 5. mar. 1976; J. Prešeren, Marijina družba »Marije milostljive«, Trst 1975, 77-112 (opisano je delo Marijine družbe pod vodstvom msgr. Omerse); A. Kosmač, Ivanu Omersi v spomin, KolGMD 1977, 71-73; Silvo Šuligoj, Župnija in njena vloga v življenju Slovencev pri Sv. Jakobu, v knjigi Sv. Jakob - zgodovinski razgledi po življenju Slovencev v tržaškem delavskem okraju, Trst 1980, 169-72, slika 170.

Škerl

ONUŠIČ Franc Sal., duhovnik, meceni, r. 17. febr. 1843 v kmečki družini v Starem trgu pri Ložu, u. 24. febr. 1915 v Idriji. Po gimn. je eno leto študiral jezikoslovje na Dunaju, nato bogoslovje v Lj. in bil posvečen 13. jul. 1869. Dve leti je bil kpl. v Gorjah, nato od 10. nov. 1872 v Idriji drugi kpl., potem 40 let prvi do 13. febr. 1914, ko je stopil v pokoj. V službi je bil točen kot ura, blagega srca, v občevanju dovtipen, vedno vedrega lica, prijazen in ugleden. Skoraj vsak dan je bral grške in lat. pisatelje in več delov Homerja znal na pamet. Vse življenje se je zasebno ukvarjal z jezikoslovjem. Skoraj vsake počitnice je pripravljaval dijake na izpite. Ob upokojitvi se je preselil v svojo hišo (št. 105), ki jo je prejšnje leto kupil od Didiča za 33.000 kron. Zapustil jo je cerkvi, da bi v njej stanoval kak upokojen duhovnik za polovično ceno in pomagal dekanu. Tudi cerkovnik in organist naj bi stanovala tam po ugodni najemnini. Po drugi svet. vojni je bilo v njegovi hiši 20 let župnišče. Popravljal in rešil je c. sv. Trojice, najstarejšo v Idriji (sez. okr. 1500). Dolgo je zbiral prispevke, da je stavbo 1897 popravil: nova streha, zvonik pokril z bakrom, šamoten tlak v c. in barvna okna. Enako je popravil kapelo, prizidano c. sv. Barbare: tlak, oltar idr. Zapustil je 77.000 kron: cerkvam svoje fare 20.000 kron, veliko sorodnikom, s preostankom je plačal zadnji dolg škof. klas. gimn. v Zavodu sv. Stanislava v Šentvidu nad Lj., ki jo je 1905 zgradil škof dr. A. B. Jeglič (30.000 kron).

Prim.: Arko, 157-58; Jan. Filipič, Idrija in njeni spomeniki sakralne umetnosti, Idrija 1979, 93, o c. sv. Trojice 58-61.

Jem.

OPOKOV Boris, inženir arhitekt in slikar, r. 19. avg. 1899 v Kijevu, u. 2. maja 1982 v Podbrdu. V Kijevu je končal gimn. in dva semestra čiste matematike. Po prvi svet. vojni je emigriral v Jslo in se na U v Bgdu vpisal na Fak. za gradbeništvo in arhitekturo. Ves čas študija se je sam preživljal in diplomiral 1933. Kot mlad inž. je projektiral v juž. Srbiji, Bgdu, Sarajevu. Gradil je želez. postaje v Sarajevu, Ribnici na Dolenjskem, Trzinu, Šmartnem ob Paki in drugod, več žitnih silosov in drugih stavb. 1951 se je preselil v Podbrdo, kjer je bil deset let kassneje kot železniški uslužbenec upokojen in je tu živel do smrti. O. pa se je poleg službenih dolžnosti ves čas ljubiteljsko ukvarjal tudi s slikarstvom, zlasti z risbo in oljem. Vsebinsko

prevladujejo krajine, v svojih delih pa se je z izredno spominsko sposobnostjo vedno spet povračal v mladostni svet ruskih brez, značilnih motivov ob Dnjepru in ukrajinskih ravnin. 1981 so mu v gal. Knjižnice C. Kosmača v Tolminu priredili samostojno razst. O-u je vse življenje posebno veselje pomenila tudi matematika, saj je bil še v visoki starosti sposoben reševati zapletene mat. naloge.

Prim.: Sporočilo Knjižnice Cirila Kosmača v Tolminu.

M. V.

OREL Jožef, pravnik, gospodarstvenik, strokovni publicist in pedagog, r. 21. mar. 1797 v Skopem pri Dutovljah (obč. Sežana), u. 17. nov. 1874 v Lj. Osn. š. začel obiskovati v Ribnici, šolanje nadaljeval v Lj. (normalka, gimn., licej), na Dunaju je študiral pravo in 1824 doktoriral. Nato odvetnik v Lj.; petnajst let si je zamen prizadeval za samostojno advokaturu (slabe zaključne ocene, oster nastop). 1838 je podedoval v Lj. hišo in na Lj. barju obsežna zemljišča, tako da je v glavnem opustil pravniško delo in se posvetil gospodarjenju. Kar je poskušal na svojem posestvu v malem, to je strokovno utemeljeval za uporabo v velikem, tako zlasti izkoriščanje barjanske šote. Od 1834 je deloval v Kmetijski družbi (od 1839 odb.), od 1841 je pisal gosp. članke, od 1843 do smrti zlasti v Novice. Ob ustanovitvi je bil med kandidati za ur. tega časopisa, a je to mesto dobil Bleiweis; O. je bil pristaš njegovih konservativnih polit. idej. Čeprav je bil Čopov sošolec, se ni navduševal za Prešerna, marveč je ostal bližji Zoisu in Vodniku. 1849 je bil med ustanovitelji in predavatelji na prvi kmet. š. s slov. učnim jezikom, zavzemal se je tudi za uporabo slov. na sodišču. Po revoluciji 1848 je obnovil svoje odvet. delo in 1854 dobil notarsko mesto za Lj. in Vrhniko. V letih 1864-69 je bil lj. mestni odbornik in podžupan.

Prim.: O-vi članki v N 1843-74; omembe O-ve dejavnosti v lit. o Lj. barju (npr. Melik A., Kolonizacija lj. Barja); nadrobna biografija in bibliografija v SBL II, 228-29 (Kidrič F.).

SAS

OREL Rihard, narodopisec in glasbenik, r. 29. nov. 1881 v Prvačini, u. 11. jan. 1966 v Gor., pokopan v Prvačini. Oče Josip, učitelj, zborovodja in orglar; mati Avgusta Batistič, gospodinja, brat Vladimir (gl. čl.). Osn. š. je opravil v domači vasi, tri razr. realke v Gor. in učiteljsiše v Koprju. Maturiral je jun. 1910 in nato učite-

ljeval v Dornberku, Oseku, Šempasu, Višnjaku in od 1910 kot nadučit. v Šmarjah na Vipavskem. S svojim vedrim značajem in glasb. nadarjenostjo je privlačeval stare in mlade pevce. Povsod je ustanavljal zборе in društva. Da bi se spopolnil v glasbi, je prosil za dopust in eno leto študiral glasb. teorijo pri prof. Kaiserju na Dunaju. Nadaljnje študije mu je preprečila prva svet. vojna. Po vojni je učil v Štandreuž in Števerjanu. V tem času je bil nekaj časa ur. Goriške straže. Kakor druge zavedne slov. učitelje so ga 1927 premestili v notranjost It., v Campobasso, Umbertide in Verolo Nuovo, od koder se mu je kmalu posrečilo priti v Humin na furlansko-beneškoslov. mejo. Po drugi svet. vojni ga je ZVU imenovala za didakt. ravn. v miremskem okrožju. Po upokojitvi je prišel v Gor. Še 80-letnik je pisal skladbe za klavir in orgle. 14. maja 1964 ga je podrl skuterist na nekem križišču v Gor. Zaradi poškodb je obležal v bolnišnici in tu umrl. O. je preučeval obrobne dele slov. ozemlja. Benečijo je večkrat prehodil. Preučeval je zgod., zemlj., običaje in ljudske pesmi. Vedno je bil na poti in vse zapisoval. 1921 mu je GlasbM v Lj. izdala zbirko *Slov. narodne pesmi iz Benečije* s 64 napevi iz Benečije in 15 iz Režije, ki jih je zbral v letih 1910-12. Med službovanjem v Huminu in v Višnjaku je iskal sledove slov. prisotnosti tudi v Furlaniji, zlasti na področju ob Tilmentu in marsikje ugotovil slov. izvor. O svojih izsledkih je poročal v Soči, Slov. braniku, KolOM, Razgl. Poseben odtis iz trž. revije Razgl je izšel 1949 z naslovom *Terski Slovenci*, kjer so tudi slike in zemljevid Benečije. V JKol je priobčil šest razprav, 1962 *Slov. šolstvo ob jezikovni meji na Goriškem leta 1910*. Drugo obrobno pokrajino, Prekmurje, je prvič obiskal 1921. S potovanja je prinesel 80 ljud. napevov, ki jih je potem harmoniziral in Roman Pahor notografiral. V 150 izvodih so izšli pri GM 1936. Večidel tega notnega materiala se je izgubil med vojno. 1952 se je spet vrnil v Prekmurje in se vračal tja naslednjih pet let. Na teh potovanjih je zapisal 95 ljud. napevov, ki jih je v Gor. harmoniziral. V zvezi s temi obiski je v Naših zborih članek *Kako sem nabiral narodne pesmi v Prekmurju* (1957, 6. letnik). Kar O. posebno odlikuje, je njegovo zanimanje za hrv. naselja v Moliseju, s katerimi se je prvič srečal 1927, ko je bil premeščen v notranjost It. Slovan. naseljence v It. je obiskal vsaj desetkrat med 1954-64 in o njih

pisal v revije, časopise, koledarje in s tem vzbudil pozornost evrop. jezikoslovcev. Na to zanimanje spominjajo članki v PDK: *Hrv. naselbine v Južni Italiji* (11.-15. nov. 1962); *V hrv. naselbinah v Juž. It.* (23. dec. 1954 - 5. jan. 1955); *Etnografski in folklorni zapiski s drugega obiska v hrv. naselbinah v Juž. It.* (28. jan. - 3. febr. 1956); *Etnografski in folklorni zapiski s tretjega obiska hrv. naselbin v Juž. It.* (30. mar. - 5. apr. 1957); *Neznani svet*. Kratak opis doslej neznanih hrv. naselbin v Juž. It. (6.-13. dec. 1957); *Z obiska v hrv. naselbinah v Abrucih* (29. okt. 1961); *Oktobrski obisk v Kruču, Sfiliču in Mundimitru*, hrv. naselbine v Juž. It. (30. jan. - 2. febr. 1964); *Po devetem obisku v hrv. naselbinah Juž. It.* (11., 12., 13. nov. 1962). Marsikaj je še neobjavljeno. Veliko se je O. zanimal za glasbo. Poleg nabiranja, harmoniziranja in prirejanja ljud. motivov je pisal tudi izvirne zborovske, klavirske in orgelske skladbe. Od daljših vokalnih skladb so *Missa in honorem Christi Regis* (Gor. 1934); *Missa in honorem S. Andreae* in maši brez posebnega naslova na cerkv. koru v Prvačini. Napisal je več cerkv. pesmi, od katerih so nekatere objavljene, druge so last cerkv. korov; nekaj se je izgubilo. Pisal je tudi klavirske in orgelske skladbe. Nekaj je objavljenih. O. je dobro obvladal klavirsko in orgelsko igro in dobro poznal kompozicijsko tehniko. Bil je priznan glasbenik. Že 1925 je na tečaju, ki ga je organiziral Pevski oddelek Prosv. zveze v Gor., predaval o harmoniji in kontrapunktu.

Prim.: Jelerčič, 75, 123, 143, 167-68; Zgod. in etnograf. odsek NSKT; Trobina, 183; PDK 30. nov. 1961; KatG 13. jan. 1966; NRazgl 1966, št. 10, str. 209; SBL II, 229-30.

Har.

OREL Vladimír, strokovnjak v sadjarstvu in pravnik, r. 12. okt. 1886 v Prvačini, u. 25. nov. 1973 v Lj., pokopan v Ivanjem gradu. Oče Josip, učitelj in orglar, mati Avgusta Batistič, gospodinja, brat Rihard (gl. čl.). Osn. š. opravil v Prvačini, sedem razr. gimn. v Gor., 8. razr. in maturo v Pulju 1905, U 1910 v Pragi. Potem se je eno leto spopolnjeval v Krakovu. Služboval je najprej pri okrož. sodišču v Gor., nato pri dežel. sodišču v Trstu, kjer je spoznal pesnika A. Gradnika, ki je bil preiskovalni sodnik. Malo pred vpoklicem v vojsko je naredil odv. izpit. V vojni je bil blizu Tržiča, kjer je zbolel za malarijo, nato na Slovaškem in potem do 1. nov. 1918 v Belgiji. V Lj. je bil po vojni nekaj mesecev pri okraj. sodišču. Na Kramarjevo pri-

poročilo je odšel v Bgd, kjer je postal tajn. na Ministr. za trgovino in pisal članke pravne vsebine v SN in druge slov. liste. A kmalu sta ga prim. politika Vilfan in Podgornik povabila v Gor., kjer ni bilo slov. odvetnikov. Tu je bil najprej odv. pripravnik pri dr. Tumi. Nato je po zaslugi dr. Marinija in s potrdilom, da ni bil nameščen kot državljani SHS, nazaj pridobil odv. status. Toda zaradi težav, ki so mu jih povzročale faš. oblasti, ki so se hotele na vsak način znebiti slov. izobražencev, se je 1935 umaknil v Zgb. Po dolgem iskanju je dobil odv. službo v Mokronogu. Po zadnji vojni, ki jo je preživel v Zgbu, je bil v uradu za statistiko in nato pravni referent na Poverjeništvu PNOO v Ajdovščini. 1947 je postal preds. Vrhovnega sodišča v coni B Trž. ozemlja v Kopru. Po upokojitvi 1954 je še nekaj let delal kot pravnik na občini Koper, kjer je ostal do zadnje bolezni, zaradi katere so ga prepeljali v Lj. Že v Krakovu je pisal članke zgod. in gosp. značaja. Tako je za revijo Filarete napisal 1912 članka: *Spółki zarobkove gospodarce u Slowiencow* in *Napoleon a krolstwo ilirskie*. V istem času je objavil v reviji *Prace Kwastia jugoslowianska*. Iz 1922 je njegova knjiga *Volilni zakon v Julijski krajini*. Med službovanjem v Gor. je v Rožni dolini med prvimi Slov. uredil breskov nasad. Istočasno je dokončal v Pistoji strok. sadjarski tečaj (ok. 1930). Od 1937 je sodeloval z Guidom Veselom pri urejanju Müllerovega brega v Zgbu. Iz tega časa je knjiga *Napredno vočarstvo*, ki so jo napisali Orel, Petranović in Vesel in je vsaj v jsl. prostoru prva moderna knjiga o plantažnem sadjarstvu. O. je objavil več člankov v KolGMD, Kmetovalcu, Sadjarju in vrtnarju. Med neobjavljenimi spisi je tudi *Kako obrezujemo trte*. Sadjarje na Gor. ter v okolici Zgba in Smedereva je prepričeval o važnosti modernega sadjarstva. V Zgbu je na pobudo tamkajšnjih Slov. pripravljajl spise o Benečiji in Goriški. Iz tega zanimanja je nastal članek o duhovščini v Benečiji, ki je izšel v Srečanjih, ko je bil O. že dolgo upokojen. O-ov je tudi podlistek v PDK o gradiščih na Krasu.

Prim.: Podatki sina Mavra; SBL II, 230; Sreč 1969, št. 20.

Har.

ORSINI, roj. **MEDVEDIČ**, por. **CESARETTI** in **MAZZA** Valentina, prevajalka, galeristka, kult. delavka, r. 12. febr. 1914 v Idriji. Oče Ivan Medvedič, uslužbenec pri idrijskem rudniku, deloval

v domačih kult. društvih, bil podtajn. idrijskega mestnega zastopa pred prvo vojno, ko je bila Idrija prva socialdemokratska občina v Avstro-Ogrski, bil je prijatelj Rudolfa Golouha; mati Marija Zonta, gospodinja. Orsinijeva ves čas po drugi svet. vojni, deloma že prej, živi v Rimu. Po osn. š. v Idriji končala triletno nižjo sred. š. (*complementare*) 1928, nato dve leti prakticirala kot pisarniška moč na idrijski sod-niji. 1941 v Anconi končala dveletni tečaj kot sestra it. Rdečega križa in kot taka delovala v tamkajšnji vojaški bolnišnici; bila poslana v vojaško bolnišnico v Tirano (Albanija), tam ostala do 1. sept. 1943 s činom podporočnika. 1937 se je poročila s polk. letalstva Luigijem Cesarettijem. Moža so po razpadu It. zajeli Nemci in ga odvedli v taborišče na Poljskem, od koder se je vrnil v Rim 1946. Tedaj se je vpisala na Istituto studi superiori romani in se v okviru študijskega programa posvetila študiju zgod. umetnosti in splošne zgod. rimskih arheol. in umet. objektov. Ob tem se je učila tudi srbo-hrv.; 1949 se je vpisala na Instituto de lengua v cultura Español, kjer je 1951 diplomirala iz splošne španske kulture; tega leta se je vpisala tudi na Istituto per l'Estremo Oriente, kjer je študirala ruščino in hindujščino, poleg tega pa še zgod. indijskih relig. filozofij ter polit. vprašanja teh področij. Na tem zavodu je 1952 zagovarjala tezo *Asia agli Asiatici*. 1954 ji zaradi posledic taboriščnega življenja umre mož. Od tega časa živi v znameniti rim. ul. Margutta, kjer se stalno križajo poti in vrstijo srečanja rim. umetnostnega življenja in prepletajo medn. umetniški, zlasti likovni tokovi. Čez čas, 1962, se vnovič poroči, in sicer z dr. Calogerom Mazzom (Mazza), prof. pravnih in ekonomskih ved, višjim dirigentom na Finanč. min. V tem okolju V. Orsini-Mazza naveže pomembne stike in se krepko zasidra v umet. in sploh kult. življenje it. metropole. - Prevajalka: Svoje prevode začne objavljati 1952, ko prevede v it. krajša dela ali odlomke različnih jsl. avtorjev. Sodeluje v Il Popolo di Roma, obratno pa v celi vrsti slov. časopisov in časnikov (Tov, Delo, Lj. dnevnik, SPor, Ciciban, Pionir - 1955, 1956, 1957), Vjesnik u srijedu (1960). V letih 1956-57 na razne načine sodeluje z Mlad. knjigo (Lj.) in s Centrom za nastavni film v Bgdu. Večje število Cankanjevih krajših del je objavila v Il Popolo di Roma, tako npr. *Moje življenje* (La mia vita), *Gospod stotnik* (Il signor Capitano), *Sraka in lastovice*

(La gazza e le rondini), *Grešnik Lenart* (Lenart il peccatore), *Zaklenjena kamrica* (La cameretta chiusa, 1952), *Skodelica kave* (Una tazzina di caffè, 1953), *Njen grob* (Il mio santuario), *Otroci in starci* (I bambini si parlano), *Sveto obhajilo* (Santa Comunione). Nekaj teh prevodov je omenjenih v VII. in VIII. zv. Cankarjevih ID (Cankarjeva zal., 1954). Za dnevnik L'Unità, v prilogi za otroke, je prevedla več srb. in hrv. avtorjev, med njimi tudi Andričovo povest *Aska in volk*. Prevedenih ima več povesti Prežihovega Voranca, vendar ji ni uspelo, da bi ta dela izšla v tisku. Založba Bompiani se je zanimala za roman Doberdob, ki ga je bila že lep del prevedla, vendar pa je založnik zahteval odkup 200 izvodov, česar pa Društvo slov. pisateljev ni moglo sprejeti. - Galerijsko delovanje: Življenje v rim. kult. krogu in možnost najetja potrebnih prostorov sta jo magnili, da se je začela pripravljati na odprtje umet. galerije. Tako je z jan. 1963 Rim dobil novo galerijo, ki je imela spočetka siglo S M 13 (Studio Margutta, 13). Gal. se je hitro uveljavila, 1968 pa jo je O-eva prenesla v nove prostore v isti ul. Usmeritev njene gal. je bila dvojna: po eni strani prirejati razstave dobrih, zgod. priznanih mojstrov, predvsem futuristov, po drugi pa omogočati razstavljanje mlajši generaciji abstraktistov, pripadnikov nove struje »arte cinetica«, konstruktivismom in še vsem drugim, ki bi lahko poživili rim. likovno ustvarjalnost. S pravo slov. trmo se je vsa predala temu delu in pri tem ni pozabila na posredovanje dosežkov slov. in splošno jsl. lik. umetnosti širšemu svetu. Tako so pri njej razstavljali med drugimi Fr. Slana, Mar. Pregelj, VI. Makuc, Jan. Bernik in seveda cela vrsta drugih odličnih jsl. grafikov (Nada Lukežić, Milić od Mačve, Vangel Naumovski, Vasko, Vasko Lipovac idr.). To so bile razstave, ki so vse imele uspeh in našle dober odmev v kritiki, če že drugih pomembnih imen it. lik. umetnosti, ki so se tu zvrstila, ne navajamo (Prampolini, Simona Weller, Pannagi, Giacomo Balla). Njena gal. je delovala 13 let (do 1976) in v tem času se je zvrstilo okrog 250 razstav, večinoma osebnih. O-eva se je rodni Idriji oddolžila z bogato zbirko sodobnih it. in jsl. avtorjev, ki jih je podarila idrijski gal. in so bili tu razstavljeni 1976 pod naslovom Donacija Orsini-Mazza. Čeprav je O-eva zaradi rahlega zdravja 1976 opustila vodenje galerije, je še vedno dejavna v svojem rim. kult. okolju, kjer sodeluje v društvu »Don-

na e Arte«, pri katerem odgovarja za sekcijo »Arti visive« in je v stalnem stiku z umetnicami, ki jih pomaga, da pridejo s svojimi deli v razstavne dvorane.

Prim.: Osební podatki; Peter Breščak, Do Margutte in dalje, Delo 8. dec. 1973; Simona Weller, Il complesso di Michelangelo (Roma 1975), Valentina Orsini (71-73).

Svd.

OSANA Marij, inženir in univ. prof. elektrotehnike, strokovnjak za telekomunikacije, r. 18. jun. 1880 v Trstu, u. 10. dec. 1958 v Lj. Osn. š. in klas. gimn. napravil v Trstu, maturiral 1900. Studiral na tehnični visoki šoli na Dunaju (1904-05 služil kadrovske rok), diplomiral dec. 1906. 1907-14 služboval na direkciji pošte in telegrafa v Trstu. V prvi svet. vojni je bil vojaški izvedenec za telegraf. in telef. zveze, po avg. 1917 so ga dodelili na ital. fronto, kjer je bil odgovoren za zveze, usposobil pa je tudi velika v vojni okvarjena elektroprenosna omrežja (Udine, Vittorio Veneto). Po vojni kot zaveden Slovenec ni hotel ostati v It. 1918-26 je služboval na direkciji pošte, telegrafa in telefona v Lj. 1923 je postal izredni, 1933 redni prof. na lj. U, kjer je do smrti predaval predmete šibkega toka, zlasti pa telekomunikacij. Kot strok. je bil vedno na konici dogajanj na svojem področju, tako da je opravil veliko pionirskega dela v telegrafiji in telefoniji (najprej žični, nato brezžični), radiofoniji in televiziji. 1912-22 so pod njegovim strokovnim vodstvom položili v Jadran več podmorskih kablov. Kot tovrstnega strokovnjaka ga je 1919 vabila v službo ital. vlada, a O. je ponudbo zavrnil. 1919-28 je moderniziral telef. omrežje v Jsli, predvsem v Sji, Srbiji in na mednar. povezavah. 1926-27 je izdelal temelje za medn. projekt kabske telef. povezave od Avstrije prek Jsle do Indije; zaradi nesoglasij med državami ga niso uresničili. Od 1922 je načrtoval in uvažal radijske oddajne postaje po Jsli, 1926 prvo večjo poskusno postajo v Bgdu, 1932 pa moderno postajo v Lj., ki je delovala vse do 1941. Po vojni je bil med prvimi strok. za UKV tehniko v Evropi. Že od 1935 se je ukvarjal tudi s televiz. tehniko. Deloval je v mnogih domačih in mednar. strok. telesih, objavil več znanst. in strok. člankov in recenzij, izrednega pomena pa je njegovo pedag. delo pri vzgoji več generacij slov. elektrotehnikov.

Prim.: O. M., SBL II, 235; O. M., ULjBB I, 229-31; II, 361; O. M., EV 1959, št. 1-2.

SAS

OSGNACH Janez Krst. Viljem (v ZDA Osgnlach), redovniško ime p. Avguštin, O.S.B., filozof, r. 23. jun. 1891 v Ošnjem (Osgnetto), žup. Podutana, obč. Sv. Lenart, Benečija, u. 25. dec. 1975 v benediktinski opatiji St. Martin's v Lacey, drž. Wash., ZDA. Oče Peter, čevljar in dniar, mati Tereza Sibau iz Jesičja (obč. Sv. Lenart). Osn. š. je obiskoval pri Sv. Lenartu in Špetru (1899). Stopil je v frančiškanski samostan (Videm?), vendar ga je zapustil in se za leto dni vrnil domov. Šestrazredno franč. gimnazijo je obiskoval na otoku Cresu, zadnji dve leti v Camposampiero pri Padovi (1901-05). Konec 1906 ali v začetku 1907 se je s starši preselil v ZDA in bil ročni delavec pri železniški družbi Northern Pacific v Ortingu, nato do 1911 pri podjetjih Irrigation v Grandviewu in pri Yakima Transportatio Co v Yakimi, vse v drž. Washington, kjer se je družina naselila. Na benediktinski St. Martin's College se je vpisal 1911 ter po dveh letih začetnih splošnih študijev študiral tri leta bogoslovje (1913-15), v noviciat benediktinskega reda je bil sprejet 6. jul. 1912,časne obljube je napravil leto pozneje, večne 20. jul. 1916, novo mašo je pel v samostanski c. sv. Martina v Laceyu 22. jul. 1916. Dovolili so mu, da se je za pol leta vrnil v rojstno vas. V Sv. Lenart je prišel 25. okt. 1919 in pomagal tedanjemu žpku Jos. Gorenzachu pri duš. pastirstvu. Župljani so 24. jan. 1920 prosili, da bi postal O. njihov kpl. ali celo žpk. Vnela se je polemika med verniki in žpkom, končno je posegla vmes videmska škofija in zagrozila z disciplinskim postopkom proti O. Ta se je 27. febr. 1920 vrnil v ZDA. 1921 se je vpisal na U drž. Washington v Seattleu in 1922 tam dobil prvo in drugo diplomu (Bachelor of Arts in Master of Arts), doktorat iz filoz. pa 1926. Od 1922-25 je tam obiskoval tudi počitniške tečaje. Začel je poučevati na St. Martin's College, kjer je 25 let učil filoz., 15 let latin., v benediktinskem semenišču pa deset let dogmatično teologijo in dve leti moraliko. 1928 je tu postal Dean of Liberal Arts (približno dekan filoz. fak.). Devet let je bil dekan filoz. departmenta na St. John's University v drž. Minnesota (najbrž 1932-40), ko je ob šol. počitnicah hodil pomagat na razne fare v Minnesoti, med drugim pri c. Marijinega Vnebovzeta v rud. mestu Ely (1933), Brezmadežnega spočetja v Hibbingu, kjer živi še danes dosti slov. priseljencev in njihovih po-

tomcev, dalje v krajih Marble, Virginia, Vanhomen, Pine Diver in Keewatin. Poleg prof. službe je opravljal tudi cerkvene kot assistan pastor (kpl.): v župniji pri c. Brezmadežnega spočetja v mestu Roslyn (1916-20); pri Sv. Ani v Seattleu (1922-26); Sv. rožnega venca v Tacoma (1928-29); kpl. v St. Martin's College (od 1930) - vse v drž. Wash.; pri Sv. Frančišku Ksav., Trail, British Columbia (Kanada) (1931); pri Materi božji v Mooreheadu, Minn. (1940); kurat v bolnišnici St. Peter's Hospital, Olympia, Wash. (1967-75). - O. je napisal v angl. vrsto znanstvenih razprav: *The Problem of Substance* (v rev. New Scholasticism, 1928); *Moderate Realism and the New physical Theories* (Proceedings of American Catholic Philosophical Association, 1933); *Retreats* (duhovne vaje) *for Laymen* (The Oblate, 1936); *Socialism and Quadragesimo Anno* (The Social Problems, 1936); *The Social Nature of Man* (prav tam, 1936); *Man's Right to Private Ownership* (prav tam, 1936); *State and Church* (prav tam, 1937); *The Totalitarian and The Christian Conception of State* (National Benedictine Editions Association, 1938); *The Philosophy of Anaxagoras* (New Scholasticism, 1949); *Analogy of the Concept of Substance and Its Application in Cosmology* (Proceedings of the American Catholic Philosophy Association, 1962 - predavanje, ki ga je imel isto leto na Catholic University of America v Washingtonu, DC). O. je napisal tudi štiri znanstvene knjige: *The analysis of objects; or, The four principal categories, an historico-critical analysis in the light of scholastic philosophy*, New York 1938; O. je moral biti znan in upoštevan v cerkvenih krogih, ker mu je napisal uvod v to knjigo sloviti verski televizijski govornik in poznejši nadškof Fulton J. Sheen; *The Christian state*, Milwaukee 1943; *Must it be communism? A philosophical inquiry into the major issues of today*, New York 1950; *The philosophic roots of law and order; a commentary on Christian thought*, New York 1970. Bil je član znanstvenih združenj: American Catholic Philosophy Association, od 1928; American Institute of Philosophical Studies, od 1943; American Benedictine Academy, od 1949; Gallery of Living Catholic Authors, od 1951; International Mark Twain Society, od 1951; Academy of Political Science, od 1953; Who Is Who in American Education, od 1955. Znanstveno delovanje mu je prineslo visoka

priznanja papeža Pija XII. in Janeza XXIII. Za zlato mašo se je vrnil za krajši čas v roj. kraj in tedaj mu je msgr. V. Birtig poklonil priložnostno pesem »Avguštinu Ošnjaku profesorju filozofije v Washingtonu USA ob petdesetletnici nove maše«, ki je vključena v pesniško zbirko »Spomin na dom« (Pulfero, Udine 1983, 68).

Prim.: Libro Istorico, vol. I, župnija Podutana (od 1908-1925), podatke je zapisal žpk Jos. Gorenzsch; Liber baptizatorum podutanske župnije; TKol 1964, 93-94; A. Cracina, Missionari nostri, Gor. 1966, 9 s sl.; A. Cracina, ustni podatki; amer. biografski priročniki: Who Is Who in Philosophy, 1943; Catholic Who Is Who, 1946; Who Is Who on the Pacific Coast, 1950; Dictionary of American Scholars, 1951; Catholic Authors; pismeni podatki Mirka Javornika iz Washingtona 4. maja 1984.

B. Z.

OSMUK Bernarda (Nada), arheolog, r. 21. sept. 1944 v Kokri pri Kranju. Oče Feliks z Grahovega ob Bači, delavec, mati Ljudmila Hariš, gospodinja. Po maturi (1963) na gimn. v Kranju je študirala arheol. na U v Lj. in diplomirala (1968) iz prazgod. arheologije. Po diplomu je do zaposlitve na Zavodu za spomeniško varstvo Gorica v Novi Gor. (1973) sodelovala pri arheol. raziskavanjih Emone, staroslovan. grobišča v Kranju in halštatskih gomil v Novem mestu. Kot arheolog-konservator deluje (od 1973) na področju sedmih prim. občin (Idrija, Tolmin, Nova Gor., Ajdovščina, Sežana, Ilirska Bistrica, Postojna). Njeno temeljno delo je topografija tega obsežnega in geografsko ter kult. raznolikega področja; dodala je mnoga nova arheol. najdišča (npr. na Banjški planoti), z nabiranjem ljud. izročila pa je pozabi otela številne pripovedi in značilna ledinska imena (gomila, grad, gradec, mirišče, stara cerkev...) krajev, ki so verjetne arheol. točke. Obsežno topografsko delo je temelj za pripravo urbanističnih, zazidalnih in prostorskih načrtov, ki naj varujejo in okolju ter vrednosti arheol. spomenikov primerno oblikujejo bogato arheol. dediščino celinske Prim. Izvedla je več sondiranj (npr. Povir-Merišče, Vogrsko, Šmartno in Gonjače v Gor. Brdih, Krajna vas, Ajdovščina) in zaščitnih izkopavanj (Kobarid-Sv. Anton, 1982; Trnovo-Ilirska Bistrica, 1978; Nova Gorica-Ledine, 1974-75), sistematično pa od 1974 dalje raziskuje rim. zaselek - vilo rustiko v Povirju. Odlična so predvsem njena odkritja v Kobaridu, kjer je v odpadni jami med gradivom iz 1. stol. pred Kr. do 4. stol.

po Kr. našla tudi 9 izvrstnih rim. bronastih kipcev; nič manj pomembni pa nista najdbi rimskodobnega poljedelskega orodja iz Povirja (Nove antične najdbe v Povirju, GorLtk 3, 1976, 70-87) in langobardskega orožja z deli pasne opreme iz Bilj na Vipavskem (Nova najdbe iz časov preseljevanja narodov v spodnji Vipavski dolini, ArhV 29, 1978, 464-76). Sodeluje tudi pri raziskovanjih stavbne zgod. prim. gradov (Prem, Dobrovo), raziskala pa je tudi srednjeveški tabor v Studenem pri Postojni (1979-81). Kot arheolog-konservator se je uveljavila posebej s konservacijo in raziskavo rimskodobnega vodnega stolpa pri Sv. Pavlu nad Vrtovinom (1974-80), najbolje ohranjenega antičnega stavbnega spomenika v Slov. (Konzervacija rimskega vodnega stolpa Sv. Pavel pri Vrtovinu v Vipavski dolini, Varstvo spomenikov 24, 1982, 31-41). O svojem delu in odkritjih je poročala na strok. srečanjih v Novem Sadu (1976), Lj. (1980) in Lipici (1983). Uveljavila se je tudi kot spomeniškovarstveni teoretik (Kras in zaščita arheoloških spomenikov, ArhV 32, 1981, 572-74; Varstvo arheološke dediščine v Slov. (s soavtorji), Varstvo spomenikov 24, 1982, 99-101; Razmejitev dejavnosti med zavodi in muzeji, ARHEO 3, 1983, 31-32).

Prim.: PrimN 26. nov. 1976, 48-49; osebni podatki; KL Sje I, 32.

Svk.

OSSER Sigismund (Sigismondo, Žlga), zdravnik, r. 14. apr. 1904 v Varšavi, u. 31. mar. 1945 pri Kožbani. Oče Edvard je bil železniški inženir. O. je bil židovskega rodu, emigriral je v It., kjer je diplomiral na Medic. fak. U v Padovi. Živel je v Guminu (Gemona del Friuli), vendar je moral zaradi rasnih zakonov 1939 zapustiti zdravniški poklic. Čeravno je bil šibkega zdravja, se je odločil za sodelovanje z odporniškim gibanjem v Furlaniji in spomladi 1944 prišel v Brda. Postal je okrožni zdravnik v zapadnoprimorskem okrožju in od jan. 1945 načelnik sanitetnega odseka pri okrožnem NOO za Zapadno Primorsko. Skrbel je zlasti za civilno prebivalstvo. Ubit je bil med opravljanjem svojih poklicnih dolžnosti. Na kraju, kjer je padel, je bila 26. jul. 1981 odkrita spominska plošča. Pri delu v Brdih mu je pomagala soproga **Marla Celotti** (r. 1911 v Guminu), ki je bila tudi zdravnica.

Prim.: PrimN 28. jul. 1981; M. Stolf, Med briškimi griči je posijalo sonce. Lj. 1963, 105; Podatki Marije Kenda-Majde iz Nove Gorice.

A. Pr.

OSTAN Izidor, dipl. inž. in funkcionar radio-televizije, r. 30. sept. 1911 v Bovcu, od 1972 živi v Sesslanu pri Trstu. Oče Izidor, trgovec in posestnik, mati Josipina Fonzari iz Gorice. Osn. š. v begunstvu med prvo svet. vojno 1917-19 na Dunaju, 1919-21 v Bovcu in končno pol leta v Radovljavi na Gorenjskem. Realko je dovršil v Lj. (1922-29). Študiral strojno tehn. 1929-30 na Dunaju, 1930-33 v Rimu in 1933-37 v Padovi, kjer je diplomiral. Po odslužitvi voj. roka 1937-38 je služboval pri podjetju Siemens-Schuckert Werke A. G. v Berlinu (1939-42). 1942 so ga mobilizirali, po kapitulaciji It. 1943 se je vrnil domov ter se posvetil skrbi za domačo trgov. in gosp. Konec 1946 se je preselil v Trst in mar. 1948 nastopil službo pri tedanji Trž. radijski ustanovi (Ente Radio Trieste) kot rav. sporedov Radio Trst II, ki je oddajal v slov. Na tem mestu je ostal tudi, ko je trž. radij. sedež prevzel RAI (Radio-televisione Italiana). Z letom 1960 je bil premeščen k osrednjemu uprav. ravnateljstvu RAI-a v Turinu, 1963 k ravnat. televiz. sporedov v Milanu. Tam je ostal do upokoj. 1971. V dvanajstih letih, ko je bil odgovoren za slov. radij. sporede v Trstu, je v težkih in zapletenih razmerah vztrajno skrbel za čim boljšo organizacijo in kult. višino oddaj. Še posebno se je zavzemal za samostojnost in pravilno vrednotenje slov. radij. oddaj v okviru obstoječe radijske ustanove.

Prim.: Osebni podatki; J. P. (eterlin), Iz goreče hiše v Avditorij, M(Trst) 1959, 16 s. sl.; Spemembe na Radiu, M(Trst) 1959, 178 s. sl.

B. S.

OSTROVŠKA Milica, roj. **SCHAUP**, pedagoška delavka, publicistka, r. 14. jun. 1907 v Kopru, živi v Mrbu. Oče Adolf Schaup, telovadni učitelj in pisec teoretičnih knjig o telovadbi, mati Zoe Borri, gospodinja. Otroštvo je preživela v Gor., kjer je pričela hoditi v osn. š., gimn. je obiskovala v Pazinu ter v Mrbu (matura 1925). Na lj. U je študirala primerjalno književnost in jezikoslovje ter nem. jezik; s franc. vladno štípendijo je študirala na pariški Sorboni (1928-29). Diplomirala je 1930 in še isto leto dobila službo na gimn. v Vranju. 1931 se je omožila s prof. glasbe Tržičanom Josipom Ostrovško, 1933 je bila premeščena na realno gimn. v Mrbu. Bila je vneta sokolica, na lj. U je pod vplivom pesnika S. Kosovela postala levičarka in sodelovala s komunisti. V zimi 1939-40 je postala

članica KPS. V začetku vojne je bila z družino pregnana v Srbijo, službovala je na učiteljski v Jagodini (danes Svetozarevo). Delovala je v organizaciji OF, ki je bila med slov. izgnanci v Srbiji. Po osvoboditvi je v Mrbu opravljala različne javne funkcije. Bila je referentka za srednje š. v mrb. okrožju, nato rav. nižje gimn. na Slomškovem trgu v Mrbu. Po resoluciji Informbiroja (1948) je bila te funkcije razrešena in med leti 1949-52 zaprta na Golem otoku. Po povratku je bila nekaj časa brez posla, nato administratorica na sred. glasb. š. v Mrbu, od 1954 pa učiteljica angl. na osn. š. Ivan Cankar ter honorarno poučevala metodiko učenja tujih jezikov na PA v Mrbu. Prav tam je bila od 1962 pri Zavodu za tuje jezike, nato pa poučevala nem. v vseh letnikih Višje ekon. komerc. š. (VEKŠ). Jan. 1970 je bila imenovana za prof. višje š., a že 1973 na lastno željo upokojena; pogodbeno je učila še do 1977. O. je pričela že zgodaj publicistično dopisovati, najprej od 1926 dalje pri ZS, potem pri Neodvisnosti, NZ (1940). Izdajo zbirke literarno socialnih črtic (uredila dr. M. Borštnik) je preprečila vojna. Po vojni je s public. delom nadaljevala pri VM(r)b in 7 dni, s pedag. članki v SodP, Prosvet. delavcu, Vestniku društva za tuje jezike (1972). Več člankov različne vsebine je objavila v TV 15, Obz, NOja, Komunist, NRazgl, Naše gospodarstvo (Mrb.). Poleg tega je izdala za potrebe pouka nemščina na VEKŠ v Mrbu skripta *Einführung in die Wirtschaftspraxis* (za štiri stopnje, v sodelovanju z Zdenko Škorjanec in Majdo Senčar, Mrb. 1965-71; več ponatisov); *Beiträge zum Aussenhandel* (Mrb. 1970); *Deutsch für Fremdenverkehr und Gastgewerbe* (Mrb. 1966). Od petdesetih let dalje je zbirala gradivo za zgod. NOB v Mrbu (nekaj časa je delovala v mrb. muzeju narodne osvoboditve). S tega področja je objavila samostojno *Narodni heroji Jože Hermanko* (Mrb. 1963); *Narodna heroinja Silvira Tomasini* (Mrb. 1964) in obsežno delo o Mrbu v NOB *Kljub vsemu odpor* (I-III, Mrb. 1963, 1968; 2. razširjena izdaja 1981). Poleg tega pa je daljše članke o NOB objavila v Borcu, Kmečki ženi, Čačanskem glasu, PDK, Večer in drugod.

Prim.: Borec 1963, 463; Borec 1964, 187-88; PDK 1964, 222; Večer 24. maja 1968; Delo 13. jun. 1968; TV 15 25. jun. 1968; Kron 1969, 125-26; osebni podatki (pismo z dne 14. jun. 1984).

B. Mar.

OSWALD Franc, beneficiat in katehet v Idriji, r. 30. nov. 1871 v Idriji, u. 12. jul. 1932 v Gor. Posvečen je bil 25. jul. 1895 in postal takoj v Idriji beneficiat pri Sv. Antonu Padovanskem; beneficij je ustanovil 15. apr. 1878 baron Kaspar Lichtenheimb; na tem mestu je O. ostal do smrti. Istočasno je bil katehet na osn. š. do upokojitve 1. sept. 1929. Bil je zadnji katehet, za njim so provzeli verouk laiki ali žup. duhovniki do 1948, ko verouk ni bil več šolski predmet. Veliko je delal v katol. organizacijah in pri konsumu kršč. social. delavstva. Od 18. jul. 1916 do 11. nov. 1918 je bil regent mestne občine Idrija, kupil Miglavčevo posestvo, uredil konjski in avtomobilski poštni promet, imel veliko dela z aprovizacijo in nastanjevanjem vojaštva. Za cerkvene zasluge ga je 3. jun. 1927 gor. nadšk. Fr. B. Sedej imenoval za škof. svetnika. V Idriji je užival velik ugled pri meščanih in delavcih, ker je bil zelo delaven, šaljiv, družaben, dober govornik. Rad je potoval po Nem., It. in drugod.

Prim.: Arko, Zgod. Idrije, 163-64, 218; KolMD 1933, 83; Jan. Filipič, Idrija in njeni spomeniki sakralne umetnosti, Idrija 1979, 98.

Jem.

OSNJAK Jožko (uradno **OSGNACH**), beneški partizan in publicist, r. 17. mar. 1921 v Ošnjem pri Sv. Lenartu v Beneški Sloveniji. Oče Jakob, kmet, mati Evgenija Cotič. Po it. osn. š. je ostal doma, 1940 je bil vpoklican kot alpinec v it. vojsko, kjer je postal podoficir minerske stroke. Kapitulacijo It. je dočakal v domačem kraju, kjer je bil na dopustu, in se še istega meseca vključil v šentlenarško part. četo. 6. okt. 1943 so se spopadli z nem. enotami. Sodeloval je tudi v bojih pri šentkvirinskem mostu in bil preko Lipe v Nadiški dolini premeščen na položaje ob cesti Žaga-Srpenica-Trnovo. Dodeljen je bil 4. bataljonu 2. soške brigade, v katerem je napredoval v vodnika. V bojih po 26. okt. je reševal ranjenega bratranca Marina Bodigoja in med njima se je izoblikovalo trdno vojno tovarištvo, ki je ostalo vse do konca vojne. Iz bolnišnice v Breginju sta se vrnila v domače kraje. Konec febr. 1944 sta bila na sestanku v Podrobu, kjer jima je bilo naročeno, naj izvajata polit. propagandno delo na terenu. V začetku jun. 1944 se je O. vključil v novoustanovljeno Beneško četo, ki je doživela prvi boj pri vasi Valendol v dolini Idrijce. Avg. 1944 je govoril v domačem narečju na zborovanju v Spodnjem Trbilju. V tem mesecu je Beneška četa prerasla v bataljon in O.

so v Ošnjem razglasili za namestnika komandanta Beneškega bataljona. Nov. 1944 je šel v višjo ofic. š. pri glavnem štabu, ki je delovala v Metliki. Selo je končal jan. 1945 in se prek Čabra vrnil na Prim. do Predmeje in nato spet v Beneško Slovenijo. Ob koncu vojne je bil skupaj z Beneškim bataljonom v osvobojenem Čedadu. Apr. 1945 je postal podporočnik in avg. 1945 poročnik. Do nov. 1945 je služboval v odredu JA v Kostanjevici na Krasu. Bil je določen za študij na vojaški akad. v Moskvi, vendar do tega ni prišlo. Premeščen je bil v štab 4. armade in nato jan. 1946 demobiliziran. Slov. ministrstvo za prosveto je bilo zainteresirano, da bi polit. delal med Ben. Slovenci v Sji. Konec nov. 1946 je stopil v polic. službo. Študiral je na ofic. š. v Sremski Kamenici in pozneje na vojno-kemijski š. v Šabcu. Končal je gimn. v Lj. 1947 je delal na upravi milice v Mrbu, med 1950-54 je bil šef uprave milice v okr. Tolmin. Služboval je je tudi v Novem mestu in Kopru ter na koncu v Lj., kjer je bil 1967 upokojen kot inšpektor milice s činom podpolkovnika. Zavzemal se je za 59 sodno preganjanih pripadnikov slov. part. čet v Beneški Sloveniji, proti katerim se je končal proces 1959 v Firencah. Po upokojitvi je pričel intenzivno obravnavati tematiko NOB v Beneški Sloveniji. 1969 je izšla njegova knjiga z naslovom *Pod Matajurjem*, v kateri je v prvem delu opisal Beneško Slovenijo, v drugem pa njen boj za osvoboditev vse do mirovne konference v Parizu. Dopolnjen ponatis je izšel 1970. It. prevod ima naslov *Il Matajur e la sua gente*. Una vita - una lotta da ricordare, ZTT 1982 (podpis Giuseppe Osgnach-Joško). V pripravi za tisk je njegova nova knjiga, ki bo obravnavala tri generacije Beneških Slovencev — v vojni 1866, v 1. in 2. svet. vojni. Živi v Lj. in Kobaridu.

Prim.: J. Ošniak, Vstaja v Beneški Sloveniji v sept. dneh 1943 (s slikami), JKol 1968, 67-76; Med beneškimi partizani onstran Matajurja (s slikami), PDK 1968, št. 208 in 238; Kako sem se učil italijanski, JKol 1968, 107-10; Beneške dolinice - moja vas (s slikami), JKol 1969, 144-52; Zagata v Čabru, TV 15 1969, št. 21; Slovenec sem..., TV 15 7. okt. 1982; na IV. Goriških srečanjih je imel 17. dec. 1982 predavanje z naslovom Beneška Slovenija v NOB; v TKol 1983 je izšel njegov članek Obisk pri Ivanu Trinku-Zamejskem (62-73); osebni podatki.

Stres

OTA Ignacij, zborovodja in prosvetni delavec, r. 26. apr. 1931 v Dolini pri Trstu. Oče Ignacij, kmet, mati Marija Albina Sancin. Od 1945 se je

učil pri GM v Trstu, kjer ga je klavirja in harmonije učil I. Grbec. Dipl. iz kontrabasa na Sr. glasb. š. v Lj. 1956, dve leti je študiral kompozicijo na Akad. za glasbo v Lj. pri B. Arnič in A. Srebotnjaku. Od 1957 poučeval klavir, harmoniko, kontrabas, teorijo in še poučuje solfeggio in harmonijo pri GM v Trstu, hkrati je referent za glasbo pri SPZ v Trstu. Vodi moški zbor »V. Vodnik« v Dolini od 1956, moški zbor »V. Mirk« na Proseku-Kontovelu je vodil 1960-74, priložnostno vodi druge zборе. Dela: kantata *Moji zemlji* (F. Benedetič) za zbor in klavir (ork. O. Kjuder), zborovske pesmi, priredbe ljudskih pesmi, pesmi za otroški zbor. Uredniško delo: *Otroške in mladinske pesmi*, SPZ, Trst, 1966 (tu objavil svoje enoglasne: *Preštevanka*, *Majska pesem*, *Putkin jajček*, *Kaj bo Mihec?*; dvoglasne: *Risar*, *Novica*, *Vlaček*, *Uspavanka*); M. Pertot, *Stare tržaške narodne pesmi za mešan, ženski in moški zbor*, GM Trst, ponatis 1969; *Fran Venturini, Mešani in moški zbori*, SPZ, Trst 1974; *Mešani moški ženski zbori*, SPZ, Trst 1977 (tu objavil svoje: *Balada*, *Devin*, *Nabrežina*, *Klopotci*, *Klic pomladi*, *Črički*, *Pri polžu* in priredbo trž. ljudske *Soudaška*).

Prim.: Osební podatki.

-ù

OZBIČ Matija, podobar, r. 15. febr. 1828 v Črnem vrhu nad Idrijo, u. 7. mar. 1888 v Kamniku. Oče Blaž, kmet, mati Marija Rupnik. Poročil se je z Marijo Bajc, se preselil v Kamnik in 1860 na Šutni kupil hišo na št. 15. Kasneje si je zgradil hišo pod Zapricami. Oblikoval je v umetnem marmorju, angleškem cementu in lesu. Njegov opus je še skoraj povsem nepoznan, zato je tudi ocena njegovih del še nemogoča. Zdi pa se, da so njegova dela, čeprav obrtniško izdelana, brez posebne umet. vrednosti. Nekaj O-evih del: prižnica z evangelisti 1863 (Podgorje pri Kamniku); prižnica 1865 in kipi za str. oltarja (Stara Loka); gl. oltar 1868-69 (Predoslje); stranska oltarja (Sela pri Kamniku); okviri za Križev pot (Ribnica); kipi sv. Joahima, sv. Ane, sv. Petra in Pavla, sv. Uršule, sv. Barbare 1872 (Čemšenik); stranska oltarja, prižnica s kipom Dobrega Pastirja 1874 (uršulinska c. v Škofji Loki); Marijin oltar (ž. c. v Škofji Loki); oltarji (Boh. Bistrica); prižnica z reliefi evangelistov in Dobrega Pastirja (Vranja peč); spremenil baročne str. oltarje v ž. c. na Šutni (Kamnik) in jim dodal kipe iz umetnega kamna. - O-eva sinova Franc in Matija sta tudi bila podobarja.

Matija, r. 1. mar. 1853 v Kamniku, je podobarški poklic opustil; **Franc**, r. 25. febr. 1851 na Colu pri Vipavi, u. 7. sept. 1899 v Gorjah pri Bledu, je zapustil nekaj del, npr. v ž. c. sv. Pavla na Vrhniku (menza gl. olt. s tremi reliefi: Abrahamova daritev, Melkizedekova daritev in Noetova daritev; na str. olt. ob slavoločni steni kipi M. božje, sv. Jožefa, sv. Katarine, sv. Jedrti in angelov), v ž. c. sv. Mihaela v Rovtah (na konzolah ob gl. olt. kipa sv. Martina in sv. Avgušтина 1883).

Prim.: LibBapt. VI (1794-1831) ž. c. v Črnem vrhu; Knjiga rojstev 1827-1866, Col; ZD 1863, 110; F. Stelè, Polit. okraj Kamnik, Lj. 1929, 7, 17-19, 132, 216, 313, 315, 318, 319, 364, 423; ZUZ IX, 1-2, 1929, 63; M. Marolt, Dekanija Vrhnika, Lj. 1934, 31, 32, 148; SBL II, 239; Kamniški zbornik, 1955, 100; E. Cevc, Slov. umetnost, Lj. 1966, 157; KL Sje I, 21, 68, 181, 184, 200.

V-č

OZVALD Karel, pedagog, r. 20. jan. 1873 na Grabah pri Središču ob Dravi, u. 30. nov. 1946 v Lj. Oče Anton, mali trgovec, mati Marija Jakl, gospodinja. Osn. š. v Središču, klas. gimn. v Mrbu, matura 1894. Na U v Gradcu je študiral slovan. in klas. filologijo in filoz.; 1899 je bil promoviran za dr. phil. z disertacijo *Fonetični, morfološki in akcentološki oris središkega narčja*; 1900 je opravil izpit za sred. šole. Od febr. do avg. 1900 je bil nameščen na gimn. v Kranju, do avg. 1902 na gimn. v Ptuj, do prve svet. vojne na nem. gimn. v Gor. (uradno do 31. jan. 1920). Ob it. vojni napovedi A.-O. se je zatekel v Brezno ob Dravi. 1. febr. 1920 je postal izredni in 1922 redni prof. pedagogike na U v Lj. Bil je predstojnik pedag. seminarja do upok. 1945. - Med zgodnjimi nem. razpravami sta iz gor. dobe: *Zur Phonetik des Dialektes von Polstrau*, Görz 1904; *Psychologische Untersuchungen über den logisch-formalen Bildungswert des altklass. Sprachunterrichtes*, Jahresbericht Gymn., Görz 1908. - Slov. dela iz tega časa: *Naši kult. delavci v zrcalu Prešernovih poezij*, Gor. 1905; *Prešernova »Nova pisarija« in Horacijeve »Epistulae«*, Gor. 1905; *Poezija (pesništvo) v slov. uri in Donesek k preosnovi slov. pouka na sred. šolah*, P 1905; *Pravo svetišče za »Krst pri Savici«*, P. 1907. - Izrazito pedag. dela iz gor. let: *Volja in dejanje*. Psihološka analiza, Lj. 1911; *Srednješolska vzgoja*, Gor. 1912; *Logika kot splošno vedoslovje*. Za sred. šole, Gor. 1912. V Gor. je bil sodelavec in v letih 1912-14 sour. revije Veda, dvomesečnika za znanost in kult. Urejal je raz-

delek za filoz. in pedag. Ko je 1906 umrl S. Gregorčič, mu je spregovoril v slovo. - V dobrih dveh desetletjih znanst. dela v pedag. seminarju lj. U je objavil dolgo vrsto knjižnih izdaj ter razprav in člankov v številnih periodičnih publikacijah: v Pedag. zborniku, Pedag. letopisu, Popotniku (P), Slov. šol. matici, Socialni misli, KMD, LZ, DS, Času, Vodnikovi pratiki, Novi dobi idr. V obširni bibliografiji izstopajo naslednje knjige: *Smernice novega življenja*, Lj. 1918; *O potrebi nove socialnoetične orientacije*, Lj. 1923; *Kulturna pedagogika*, Lj. 1927; *Duševna rast otroka in mladostnika*, Lj. 1930; *Osnovna psihologija*, Lj. 1932; *Prirodoslovna in duhoslovna smer psihologije s pedagoškega vidika*, Slov. šol. matica 1934; *Pedagogika in filozofija*, Lj. 1936. Natančnejši seznam je v SBL II, 240-41. Med drugo svet. vojno je napisal *Zgodovino pedagoške kulture v antični dobi* in zajetno delo *Na pot — življenju naprot* z izrazito avtobiografsko noto. Delo je avtorjeva pedag. oporoka, prežeta z žlahtnim humanističnim sporočilom. Oba teksta sta ostala v rokopisu. - Ob univ. profesuri je bil dekan Filoz. fak., vrsto let preds. Slov. šol. matice in 1937 postal častni član lj. Pedag. društva. Organiziral in vodil je delo vseslovan. pedološkega kongresa v Lj. 1937. - Prof. dr. Stanko Gogala je tako označil vodilo

njegovih znanst. prizadevanj: »Prof. Ozvald opravlja pri nas dvojno zelo važno kulturno delo: po eni plati stalno seznanja z izsledki velikih svetovnih pedagogov, po drugi pa nosi v naše praktično pedagoško delo načelnost, normativnost, enotnost in vidik upravičenosti ter neupravičenosti« (SBL II, 240). Prav posebno se je O-ova duhovna plat pokazala že v Gor. pri problemu »nove šole« in pri odločitvi vprašanja, ali naj bo preosnova slov. šole samo metodična in zunanja, ali pa tudi notranja in duhovna. Zahteval je preosnovo učitelja, ker bo nujno sledila tudi preosnova šole ter življenja in dela v njej. Razen tega pa je opozoril, da se šol. preosnove izvršijo le ob preosnovi šol. duha, ker novi šoli še nismo dali nove kulturne usmerjenosti, če smo jo samo metodično reformirali. - Iz seminarja prof. O. so izšle generacije srednješol. in univ. prof. ter znanstvenikov raznih humanističnih smeri. S svojim znanst. in pedag. delom si je zaslužil častno mesto v slov. kult. zgod. Ena ulic v Ormožu nosi njegovo ime.

Prim.: Družinski arh.; J 1933, št. 17 s. sl.; S 1933, št. 16 s. sl.; UT 1932, št. 23 s. sl.; P 1932/33, št. 6 s. sl.; Wiener Fremdenblatt 7. febr. 1933; St. Gogala, SBL II, 240-41; S 1943, št. 14 s. sl.; Panonski zbornik, Murska Sobota 1966, 335-40.

Mar. Ozv.

P

PACASSI (Pachias, Paclanus, Pacasi, Pachassi, Boccassi, Pachasi, Copasi (sic!), Paccassi, Pacchassi), rodbina klesarjev, kiparjev in arhitektov grškega porekla, ki naj bi se ob koncu 16. stol. iz Benetk preselili v Gor. Sem jih je mogoče napotil ces. poslanec v Benetkah, kasneje v Rimu, baron Vid Dornberg, ki je v Gor. dal zidati c. sv. Janeza Krstnika. V krstni knj. gor. stolnice zasledimo, da je bil 28. febr. 1597 nekemu otroku krstni boter Zuan »spizapiera« (kamnosek), 15. jun. 1597 pa, da je bila krščena Elizabeta, hčerka Leonarda »spizapiera«. 14. febr. 1599 se je poročil »Leonardus lapicida de Gortia« z Vincenzo Ferrado (je mogoče ta Leonard (I) zg. omenjeni in se je 1599 drugič poročil?).

3. jul. 1599 je bila kršč. Marija, hčerka Janeza Kr. (I) in njegove žene Leonarde (je ta kamnosek Zuanin mogoče brat omenjenega Leonarda.). Verjetno sta imela tudi sina Leonarda (II) (mogoče ga lahko istovetimo z Leonardom Pacianusom, ki se je 8. sept. 1640 por. z Elizabeto Sartoni), ki je umrl kot komnosek (»lapicida«) 7. apr. 1658, »star približno 50 let«. Leonard (II) je delal za c. na Kostanjevici pri Gor. Verjetno je imel hčerko Jožefo (u. 20. dec. 1681, stara okr. 35 let) in sina Janeza (II) (u. v Gor. 19. nov. 1697), ki se je 22. febr. 1659 oženil z Jožefo Prelec (Prelz) (Cossar bere Iselz, kar pa je malo verjetno). Imel je več otrok: Marino Katarino (kršč. 10. nov. 1660), Leonarda Dominika

(kršč. 9. nov. 1661, u. 28. jan. 1662), Frančiška Nikolaja (kršč. 5. dec. 1664), dvojčici Ano Elizabeto in Lucijo Terezo (kršč. 11. okt. 1676) in Lucijo Katarino (kršč. 12. jan. 1679, u. 21. mar. 1679). Janez (II) je imel tudi hčerko Ano Marijo (ni vpisana v krst. knj.), ki se je 1698 poročila s kiparjem Pasqualejem Lazzarini, in sina Leonarda (III) (ni vpisan v krst. knj., u. 20. dec. 1697 v Gor.), ki se je 31. jan. 1684 poročil z Lucijo Leon (u. 7. febr. 1748). Imela sta več otrok: Jožefo (kršč. 5. nov. 1684), Janeza Stefana (kršč. 22. apr. 1686), Klaro Marino (kršč. 16. febr. 1688), Stefana (kršč. 1. apr. 1690), Ano Marijo (kršč. 9. mar. 1692), Antonijo (kršč. 12. maja 1695) in Antona Mihaela (kršč. 3. mar. 1697). Gotovo je bil Leonard zelo cenjen, saj so njegovim otrokom med drugimi botrovali tudi grofje Lanthieri in Coronini. Janez (II) je izdelal gl. oltar v kapeli sv. Mihaela v Gor. (nekdoč zraven gor. st.). L. (III) ali njegov oče Janez (II) sta izdelala marmorni kip sv. Ignacija na stebri pred istoim. c. na Travniku v Gor. Leta 1696 je L. (III) izdelal oltar Žal. Matere božje v c. sv. Vida na Reki (zaradi stilnih podobnosti mu pripisujejo tudi gl. in 2 str. olt. v Marijini c. na Trsatu iz leta 1692 in gl. olt. v ž. c. v Kastvu iz leta 1693). Od 1695 je L. (III) delal za mavzolej v Gradcu, med drugim tudi osnutka za dva oltarja. Izvedbo teh del mu je preprečila smrt. Janez Št. (1686) je verjetno Janez (I) v Thieme-Beckerju in oče arh. Nikolaja. Delal je v ž. c. v Villa Vicentina (gl. portal, vrata v zakristijo in v zvonik, krstni kamen). Verjetno 1705 je izdelal tudi kapelico (z Marijo, Jezuškom in angelskimi glavicami) na Pristavi ob poti na Kostanjevico. Delal je tudi za c. na Kostanjovici (1707-08?) in glavni oltar za gor. stolnico, ki ga je 1707 naročil Vito Spira na stroške beneficija iz Gulinove zapuščine. 1712 je delal na Dunaju s Pavlom Strudlom oltarje za cesarske grobnice v kapucinski c. Leta 1716 je verjetno bival v Wiener Neustadtu, saj se mu je tam rodil sin Nikolaj (gl. čl.). Kiparski delavnici Pacassijev, ki je več kot stoletje obvladovala s svojimi izdelki Gor. in okolico, pripisujejo več del na Goriškem (npr. d. str. olt. ž. c. v Biljani, gl. olt. ž. c. v Solkanu), a do sedaj ni arhivskih dok., ki bi domneve potrdili. S svojim delom v Gradcu, na Dunaju in mogoče še drugod na Avstrijskem pa so Pacassi prerasli ožji okvir in se aktivno vključili v srednjeevropsko likovno ustvarjanje.

Prim.: LibBapt. gor. stol. I, V, VI, VII; LibMatr. gor. stol. I, II, III; LibMor. gor. stol. I, II, III; Vascotti, 57, 58; Miccu A., Cenni storici della parrocchia di Villa Vicentina, Gorizia 1937, 11; Thieme-Becker XXVI, 113; Cossar R. M., Artisti goriziani del passato: I. Pacassi (precisazioni documentate) (v La porta orientale, XV, 1-3, genn.-marzo 1945, 166-77); Cossar, Storia, passim; Valdemarin I., La chiesa e la parrocchia dei Santi Ilario e Taziano di Gorizia, Gorizia 1959, 34; Stelè, Umetnost, 61; Cevc, Slov. um., 103; Vrišer S., Baročno kiparstvo (Ars Sloveniae), Lj. 1967, X, XI; C. L. Bozzi, Gorizia e la provincia isontina, Gorizia 1965, 81; Cossar R. M., Cara vecchia Gorizia, Gorizia 1981, 31; Vrišer S., Baročno kiparstvo na Primorskem, Lj. 1983, 46 in pass.

V-č

PACASSI Nikolaj, Frančišek, Leonard, arhitekt in dekorater, r. 5. mar. 1716 v Wiener Neustadtu, u. 11. nov. 1790 na Dunaju. Oče Janez, kipar. Ni še znano, kje in kako se je umetn. izoblikoval. 1740 je prišel na Dunaj in mogoče obiskoval ali samo naredil kak usposobljenostni izpit na dun. akad. (med 1748-53?, Perusini). 1748 bil imenovan za dvornega arhitekta. 1753 je postal prvi dvorni arh., 1760 višji dvorni arh. 14. jan. 1764 je bil sprejet med plemstvo, 20. febr. 1764 je postal vitez, 15. jul. 1769 pa baron. Iz diplome, ki so mu jo takrat podelili, je razvidno, da so bili P. grškega rodu in da ima Nikolaj posebne zasluge v umetn. na Avstrijskem zaradi uvedbe fosilnega oglja za risanje (prej uporabljali drevesno) in krede (prej štuk) za notranjo dekoracijo. Že pred 1764 je bil član Akad. sv. Luka v Rimu, 1768 pa član dunajske umet. akad. Leta 1772 je bil razrešen službe dvornega arh. 22. avg. 1767 je bil sprejet tudi med gor. plemstvo. Njegov portret hrani Drž. knjiž. na Dunaju. - P. je najvidnejši arh. v času Marije Terezije. V bogato baročno tradicijo je vnesel novega duha, zgledujoč se po franc. rokokuju, sicer pa izhajal iz it., predvsem beneške arh. (npr. Longhena, Palladio). Iz njegovega opusa diha večja sproščenost, enostavnejše oblike, preprostost (kar velja tudi za notranjo dekoracijo), lahkotnost in funkcionalnost. V podeželskih dvorcih (npr. vila Attems v Podgori, vila v Vogrskem) pa je dosegel posrečeno vključitev v naravno okolje. P. je kot dvorni arh. vplival na okus in obenem znal prisluhniti novim željam cesarskih naročnikov, zato je bil zelo priljubljen (v njegovem opusu zasledimo veliko adaptacij že obstoječih stavb). V Gor. je bil zelo čislán, saj so ga gor. zgod. imeli za

Goričana, čeprav se je rodil in živel izven Gor. Ni še namreč dokumentarno izpričano, ali je P. kdaj bival v Gor. Gotovo pa je, da je tu imel hišo in posesti v Ločniku (ki jih je 1768 kupil od grofa Jožefa Attemsa) in da je v Gor. živel njegova sestra Ana Marija, ki se je 22. febr. 1762 poročila s Petrom Antonom Batističem (*Battistig ex Ottok, Parochianus S. Petri*). P. je s svojim delom dal Goriči pečat, katerega vpliv se je v arhitekturi poznal še vse naslednje stol. Veliko prijateljstvo je P. vezalo tudi na grofa Sigismunda Attemsa, ki je bil njegov veliki gor. naročnik. Za Attemse je P. v Gor. izdelal načrte za pal. A.-Heiligenkreuz (danes gor. občina), ki velja za prvo njegovo delo (1740). P-jevo avtorstvo sicer ni dokumentarno izpričano (kot ni tudi za ostala dela na Gor.), pač pa se opira na pričevanja gor. zgodovinarjev. Od originalnega je ostalo samo stopnišče na vrtni strani (Morassi), ker je bila stavba v 19. stol. predelana, pal. A.-Petzenstein (danes pokraj. muzej). Pri tej se je P. moral podrediti že prej obstoječi stavbi, ki jo je okr. 1714 ali kasneje začel graditi Janez Frančišek Attems, z nekaterimi dodatki pa dokončal Janez Ludovik A. okr. 1783. Letnica 1745 na fasadi znači gotovo konec P-vega posega. P. naj bi izdelal tudi notranjo štukaturno dekoracijo, dvorec v Podgori (1748, uničen med prvo svet. vojno) in dvorec v Vogrskem (tudi tu se je moral podrediti že prej obstoječi stavbi). P-ju pripisujejo tudi vilo Pace v Tapoglianu (Perusini) in rotundo v vrtu pal. Attems-Heiligenkreuz (Rizzi, Manzini). Za Gor. je P. izdelal še Neptunov vodnjak na Travniku (1756) in vodnjak s Herkulom in lernajsko hidro (1775, nekoč na Kornu pred pal. Attems-P., sedaj v njenem vrtu). Kiparsko delo za oba je prevzel kipar Marko Chierigin iz Padove, ki je P-veo risbo zelo okorno prenesel v kamen. Še nekaj P-evih del: posegi v Schönbrunn na Dunaju, 1742-61; ureditev gradu Hetzendorf pri Dunaju, 1743; ureditev Theresianuma na Dunaju, 1753; gl. olt. v Hofkirche v Innsbrucku, 1755; Kreuzkirche na Dunaju, 1755; obnovitev gradu v Pragi, 1756; gledališče Kärntnerthor na Dunaju, 1761 (uničeno); obnova gradu v Bratislavi, 1761; restavratorski posegi v Prunksaal v Dvorni knjižnici na Dunaju, 1763; dve krili dvorne knjižnice na Dunaju (ki obdajata Josephplatz), 1767; posegi pri obnovi palače Clerici v Milanu, 1768; ureditev gradu v Wiener Neustadt, 1769; cerkev in samostan Brez-

madežne v Pragi, 1769; (za izčrpen seznam del glej Thieme-Becker in Perusini v Arte in Friuli. Arte a Trieste 4).

Prim.: LibBapt. gor. stolnice, 1050; Morelli, Istoria III, 89; Manzano, 145; J. Mal, Zgod. umetnosti pri Slov., Hrv. in Srbih, Lj. 1924, 18, 26; Morassi A., Gorizia nella storia, nell'arte e nell'economia, Gor. 1925; Thieme-Becker, XXVI, 113-14 (z lit.); Cossar R. M., Artisti goriziani..., v La Porta orientale, XV, 1945, 166-77; B. Grimschitz, Wiener Barockpaläste, Wien 1947; Cossar, Storia, passim; Morassi A., Gorizia nell'arte del 700 (katalog razstave), Gor. 1956; Stelè, Umetnost, 39, 61, 124; Manzini G., Nicolò Pacassi e l'architettura goriziana del '700, v Julia gens, 17, 1963, 25-27, 72; ELU, III, 617; Bozzi C. L., Gorizia e la provincia isontina, Gor. 1965, pass.; Tavano S., Postille e saggi..., v StudG XXXVIII, 1965, 149-51; M. Mušič, Veliki arhitekti II, Mrb. 1966, 317, 322; Cevc, Slov. um., 122; Rizzi A., Il Settecento..., Udine 1976; Menaše, 1554; G. Coronini-Cronberg, L'espansione del centro storico, v Gorizia viva, Gor. 1973; M. Walcher, L'attività goriziana dello scultore G. B. Mazzoleni, v StudG XLI, 1975, 153-67; L. Stanta, Nicolò Pacassi... (tesi di laurea), Urbino, anno acc. 1975/76 (z lit.); MSE III, Lj. 1976, 7; G. Perusini, Nicolò Pacassi... tesi di laurea, Trieste 1977/78 (z lit.); G. Perusini, L'attività goriziana di N. Pacassi, v StudG XLVIII, 1978, 79-92; N. Sumi, Božičev (Attemsov) dvorec Vogrsko, v Varstvo spomenikov XXII, 1979, 189-98 s sl.; G. Perusini, I rapporti di N. Pacassi..., v Arte in Friuli, Arte a Trieste 4, Udine 1980, 57-75; M. Malni-Pascoletti, L'arte nella Contea di Gorizia..., v Istituto per gli ICM, XIV, 1980, 275-80; G. Perusini, N. Pacassi..., Istituto per gli ICM, 1980, 281-87; Maria Teresa e il '700 goriziano (katalog razst. 1982, Gor.); Venezia Vienna..., Milano 1983, pass.; Vrišer S., Baročno kiparstvo na Prim., Lj. 1983, pas.; S. Tavano, Con Venezia e con Vienna..., v StudG LXI, 1985, 79-115.

V-č

PACE DI CASTELLO (DI CASTEL PORPETTO o FRANGIPANE) Nicolò, prvi gor. žpk., r. v začetku 15. stol. v istoimenski plemiški druž., naseljeni v Porpettu in v Tarcentu, u. 1485 v Gor. V začetku 1453 ga je gor. grof Henrik IV. samovoljno imenoval za žpka v Gor. (*ad plebem nostram Goritiae... propter quam et Salchani tunc vacantem*), ki je tedaj še spadala pod solkansko faro sv. Stefana, in že nekaj dni potem (16. jan.) je P. oddal župnijo v štiriletni najem lj. žpku Mateju (za 60 cekinov letno). Konflikt, ki je zaradi tega samovoljnega dejanja nastal po smrti Henrika IV. (1454) med njegovim sinom Ivanom in oglejskim patriarhom, ki ni potrdil imenovanja, je bil rošen šele 5. avg. 1460, ko je bil P. po grofovi pritožbi na Apostolski sedež

dokončno potrjen v svoji novi službi in postal tako prvi samostojni gor. žpk. Solkanska župnija se je tedaj ločila od gor. in bila oddana v komendo šk. Petru, nekdanjemu ciprskemu predstojniku, ki je v ta namen izplačal blagajni Apost. sedeža 32 zlatih florintov. Po vsej gotovosti je bil P. glavni pobudnik pri obnovitvi in razširitvi c. sv. Hilarija in Tacijana v Gor. med 1460 in 1485. Po njegovi smrti je gor. grof Leonard predlagal oglejskemu patriarhu za naslednika tedanjega kpl. Andreja Poscha (gl. čl.), ki je prihajal iz lj. škofije (*ad ecclesiam parochialem Sauctorum Martyrum Hellari e Tatiani in Goritia ad praesens per obitum qum. Nicolai a Castello Pacis ultimi illius Ecclesie rectoris vacantem*). Ker patriarh Marco Barbo ni potrdil imenovanja, se je Leonard obrnil na Apostolski sedež in papež Inocenc VIII. je 17. mar. 1486 izdal pismo, s katerim je potrdil A. Poscha za P-jevega naslednika. Maja istega leta je nastala pravda zaradi P-jeve zapuščine med njegovim nečakom Odoricom di Castello in solkanskim vikarjem Francescom (solkanska c. je bila namreč tačas priključena gor. župniji kot vikariat).

Prim.: P. Paschini, La pieve di Salcano - Gor. nei secoli XIV-XV, v Gorizia nel medioevo, Gor. 1956 (pon. 1973), 71-74; I. Valdemarin, Il diritto di patronato dei Conti di Gor. e Gradisca nel medioevo, prav tam, 75-93 (zlasti 84-87); Valdemarin, Chiesa, 27-28, 45-46, 69, 70, 76, 77; B. Capodagli, Udine illustrata da molti suoi cittadini, Udine 1665 (pon. Bologna 1977), pass.; N. Monticoli, Cronaca delle famiglie udinesi, Udine 1911 (pon. Bologna 1980), 57.

Vh

PACE-FRIEDENSBURG (MONTEPACE), ugledna gor. plemiška druž., ki izhaja iz istoimenske videmske rodbine. Po ugotovitvah nekaterih zgod. naj bi bil začetnik videmske rodbine **Henrik** (sin Urbana), po rodu Nem., omenjen v listinah tudi kot Rigo de Urbanis di Alemannia. V službi kot častnik pri beneškem namestniku za Furlanijo Tomažu Lipomannu se je po teh domnevanjih naselil v Vidmu okoli 1486. Njegov sin **Tomaž**, notar in kancler v Vidmu, naj bi se poročil z Elizabeto, zadnjo predstavnico ugledne trž. druž. della Pace, ki naj bi se bila naselila v Vidmu ob koncu 15. stol. Zgod. Kneske trdi, da je bila trž. druž. prišla iz Španije pred 14. stol., ker je že 1336 omenjena med uglednimi trž. druž., in da se je v 15. stol. razširila na ozemlju Beneške republike. Vse te ugotovitve se le deloma ujemajo z domnevanji drugih zgodovinarjev, ki bolj upravičeno sklepajo, da so

videmski grofje de P. direktni potomci trž. della P. (obe družini imata namreč isti grb, deljen v dve polji: zlato z dvoglavim orlom, ki nosi črno krono, in modro s tremi golobi, ki nosijo v kljunu oljčno vejico), ki naj bi bili trdno usidrani v Vidmu že v 14. stol. Omenjeni notar in kancler Tomaž bi bil potemtakem sin **Ivana** ter vnuk **Andreja** della P. iz Trsta in Cisarie Richieri iz Pordenona. V 17. stol. se poleg videmske pojavi še veja, ki se razširi na našem ozemlju, in sicer v Gradišču ob Soči, v Topoljanu (Tapogliano), pozneje tudi v Aiellu, Standrežu in Gor. 1658 je druž. P. sprejeta v videmsko gosposko zbornico, 1661 (1664?) ji podeli Beneška rep. grofovski naslov, 10. dec. 1675 cesar Leopold pa baronski s predikatom Friedensberg. Naslovi so potrjeni 1701, 1820, 1838 in 1840. Ko izumre veja, naseljena v Gradišču, njen zadnji predstavnik **Karel Marja** zapusti svoje imetje videmskemu sorodniku grofu **Bernardu**, čigar sinovi **Karel Marja**, **Franc** in **Jožef** so sprejeti 3. sept. 1737 med gor. patricije. V 19. stol. se pojavi še ena veja, ki se naseli na Kranjskem, in sicer v gradu Turn-Gallenstein (Podpeč) pri Gabrovki. Njen začetnik je **Karel Marja Filip** (1821-1884) iz Topoljana. Številni člani rodbine P. so se izkazali v javnem življenju, še posebej kot strokovnjaki na pravnem polju; nekateri so imeli važno vlogo v polit., gosp. in kult. življenju Slov., zlasti prim. **Karel Marja** (r. 1611) je bil proveditor za meje, slaven jurist, ki je zbral, dopolnil in uredil ustavne zakone mesta Videm. Njemu je cesar Leopold podelil 1675 naslov barona s predikatom Friedensberg. Njegov sin **Karel Marja** (1635-1701) je bil slaven vojskovodja, poveljnik konjeniške enote v regimentu Rabata v boju proti Turkom, komornik zlatega ključa. Z bratom **Ivanom Andrejem** je bil 1701 potrjen za barona. **Tomaž** je bil kanonik v Vidmu, generalni vikar oglejskega patriarha Dionisia Delcina, doctor in utroque. Po smrti J. K. Križaja (PSBL II, 203-04) je 1703 podelil investituro gor. župnije grofu F. Strassoldu. **Karel Marja** (r. 1724) je bil komornik, 1766 je postal vitez reda sv. Stefana toskanskega. Z bratom **Francem** in **Jožefom** je bil 1737 sprejet med gor. patricije. **Tereza**, r. na Dunaju grofica Thraun, poročena z **Bernardinom**, je bila izobrazena dama in slik. Njen spis *Riflessioni Storico-critiche sopra le migliori opere d'autori moderni, fatte per diporto da una Dama* je ohranjen v rkp. **Wilhelm** (gl. čl.) je bil dežel. glavar na Gor.

Rudolf Karel Jožef (1826-1898) je bil posestnik v San Vito al Torre in več let župan. Bil je tudi član dežel. komisije za uravnavo zemljiškega davka in dolgoletni član gor. Kmetijskega društva. **Rudolf** (1847-1923), brat **Karla Marie Filipa** (1821-1884), je bil posestnik v Topoljanu in drž. svetnik. Njegov brat **Anton** (gl. čl.) je bil tajni svetnik in sekcijski načelnik v notranjem. min., od njegovih sinov je bil **Wilhelm** (1896-1960) drž. svetnik v Trstu, **Marino** (gl. čl.) pa gor. prefekt med drugo svet. vojno.

Prim.: Ustni podatki druž. Strassoldo-Pace iz Topoljana (Tapogliano); B. Asquini, Cent'ottanta, e più uomini illustri del Friuli, Venezia 1735, 68-69; Lirutti, Delle cose del Friuli, Udine 1776-77, pass.; Codelli, Scrittori, 240-45; F. Schröder, Repertorio genealogico delle famiglie nobili e titolati nobili esistenti nelle provincie venete, Venezia 1830, II, 90; Gothaisches gräfliches Taschenbuch (1841-1913); Della Bona, Sunto storico, pass.; Morelli II, 1963; III, 87; Claricini, 324-25; Schivitz, Görz, pass.; A. Jacobi, La nobiltà gor., Gor. 1924, rkp. v BiblStIs (mns. 152 Civ.); Spreti, Enciclopedia, V, 20-22; F. Spessot, Libri manoscritti e pergamene degli Strassoldo di Gor., v StudG X (1934), 51; SBL II, 242; Cossar, Storia, 192, 193; A. de Benvenuti, I castelli friulani, Udine 1950; di Crollalanza, Dizionario, II, 248-49; C. L. Bozzi, Gorizia e la provincia isontina, Gor. 1965, 177; G. Caprin, Alpi Giulie, Trst 1969, pass.; Isti, Pianure Friulane, Trst 1970, 409, 452; Czörnig 1969, pass. (zlasti 665); M. Smole, Graščine na nekdanjem Kranjskem, Lj. 1982, 229, 360-62, 655-56.

Vh

PACE-FRIEDENSBURG Anton, grof, pravnik, politik, prevajalec, r. 14. nov. 1851 na gradu Turnu (Gallenstein) pri Gabrovki na Dolenjskem, u. 28. dec. 1923 na Dunaju. Oče Karel Maria Filip (1821-84), brat Wilhelm (gl. čl.), ki je izhajal iz gor. veje (gl. čl.) znane plemiške furlanske rodbine, mati pa baronica Kamila Schweiger-Lerchenfeld (1822-99) iz Lj. Na domačem gradu je imel za uč. F. Levstika, gimn. je dovršil v Lj. (1870), kjer je imel za sošolca J. Kersnika, za informatorja F. Levca. Pravne vede je študiral v Gradcu, nato je opravil drž. izpit v Innsbrucku in stopil 1874 v polit. uprav. službo na Kranjskem. 1875 je opravil izpit za polit. kariero in bil dodeljen 1876 okr. glavarstvu v Radovljici, kjer je 1877 postal okr. glavar. Nato je bil pri dežel. vladi v Lj., pri okr. glavarstvu v Kočevju, 1879 spet pri dežel. vladi. 1880 je bil imenovan za okr. komisarja in je sodeloval pri urejanju drž. zakonika. Med 1881-83 je bil glavni sodelavec kranj. dežel. preds. bar. A. Winklerja,

bivšega okr. glavarja na Tolminskem in podglavarja gor. dežel. zbora; 1883 se je poročil z njegovo hčerjo Marijo. Istega leta je postal okr. glavar v Logatcu. Med 1886-87 je bil tajnik v notranjem min., nato drž. svetnik, dvorni svetnik, tajni svetnik; 1901 sekcijski načelnik v notranjem min. 1905 je bil upokojen in je živel nekaj časa v Gor., nato se je naselil na Dunaju in postal član gospodske zbornice (1909). Kot dober poznavalec avstr. uprave je sodeloval pri uprav. reformi in pri sestavi raznih priročnikov za uprav. službe. Znal je prav dobro slovensko, imel lepo in bogato slov. knjižnico in bil dober poznavalec in prevajalec Prešerna v nem.

Prim.: Soča 13. maja 1905; Gothaisches gräfliches Taschenbuch 1852-1913; A. Jacobi, La nobiltà goriziana, Gor. 1923, rkp. v BiblStIs (mns. 152 Civ); Gabršček I, 244; II, 169; SBL II, 242 in tam navedena bibliografija; Oesterreichisches Biographisches Lexikon 1815-1950 (ponatis 1978), Wien, VII Band, 279; Koblar, Gregorčič, 117-18.

Vh

PACE-FRIEDENSBURG Marino, grof, častnik, gor. prefekt med nem. okupacijo, r. 28. mar. 1892 v Deutsch-Landsbergu na Štajerskem (kjer je bil njegov oče več let v službi), u. 17. febr. 1963 v Topoljanu. Oče Rudolf (1847-1923) je izhajal iz gor. veje (gl. čl.) znane plem. rodbine, mati mu je bila baronica Roza Lapenna. Študije je opravil doma in v gor. gimn. (1906-10), nato je začel vojaško kariero in bil v službi v Lj. in Mrbu. Prvo svet. vojno je prebil na ruski fronti, nekaj časa tudi v ujetništvu. Po koncu vojne se je vrnil domov in začel upravljati posestva, ki jih je družina imela v Topoljanu in v Podpeči (Turn-Gallensteinu) pri Gabrovki na Dolenjskem. 1920 je postal župan v Topoljanu. Nekaj let kasneje se je odrekel službi, ker so mu it. faš. oblasti nasprotovale kot bivšemu avstr. častniku. Posvetil se je z veliko vnemo kmetij., odpravil (prvi v deželi) kolonat in gostaštvo ter uvedel direktno upravljanje posestva. Zanimal se je posebno za moderno sadjarstvo in za racionalno živinorejo. Ko so po 8. sept. 1943 Nemci zasedli Gor., so ga civilne oblasti predlagale za prefekta vrhovnemu komisarju Jadranskega Prim. Rainerju. P. je stopil v stik s predstavniki CLN (Comitato di Liberazione Nazionale per la Venezia Giulia), ki so njegovo kandidaturo podprli in tako preprečili, da bi zasedel to mesto zloglasni it. faš. tajnik (federale) iz Pulja. P. je službo sprejel pod pogojem, da bodo nem. in faš. oblasti spoštovale

njegovo delo. Po nalogu nem. komande se je 1944 pogajal s partizani, da bi dosegel lažjo preskrbo hrane (skozi demilitarizirano cono) za Trst in Gor., a pogajanja niso uspela. V sept. 1944 so ga part. ujeli in ga peljali v Lj. Med potjo je pobegnil in se vrnil v Gor., kjer je ostal na svojem mestu do 25. apr. 1945, ko se je pred represalijami zatekel najprej v Maniago, nato v Goričico (Gorizzza). Tam so ga v juniju priprli, obtožili sodelovanja s sovražnikom in postavili na zatožno klop pred videmsko sodišče (Corte straordinaria d'Assise). Sodili so mu 13. sept. 1945, po več kot dveh mesecih zapore. Popolnoma oproščen vseh obtožb (zanj so se zavzeli OLN in jsl. komisar za Gor., ki je med drugim orisal njegovo delovanje v korist it. in slov. partizanov v Posočju in na Vipavskem), se je P. končno vrnil domov in se posvetil do konca upravljanju domačega posestva v Topoljanu.

Prim.: Ustni podatki druž. Strassoldo-Pace iz Topoljana; LibDef v Topoljanu; Gothaisches Gräflisches Taschenbuch 1893-1913; Jahresbericht... (Gymnasium) 1906-10; Il Giornale Alleato 14. sept. 1945; L'Informatore 20. sept. 1945.

Vh

PACE-FRIEDENSBURG Wilhelm, grof, veleposestnik, politik, dežel. glavar, stric Antona (gl. čl.), r. 15. mar. 1810 v Stuttgartu (Nem.), u. 21. mar. 1896 v Topoljanu. Oče mu je bil Rudolf (1787-1825), ki je izhajal iz gor. veje znane plem. furl. rodbine (gl. čl.), mati pa grofica Aloisia Beroldingen (1793-1838). Šolal se je doma in na Dunaju, nato je stopil v polit. uprav. službo in bil 1860 predstavnik Gor. in Istre v pomnoženem drž. svetu. Mar. 1861 je bil izvoljen v gor. dežel. zbor kot predstavnik veleposestva, jan. 1867 pa kot predstavnik mesta Gor. 27. mar. 1861 je bil izvoljen za dežel. glavarja in je ohranil službo do 1869. Leta 1870 je spet kandidiral na volitvah v dežel. zbor z A. Marušičem (PSBL II, 374-76), a ni uspel, ker so se medtem tudi na Gor. začele širiti bolj demokratične težnje o pojmovanju narodnih zahtev in je polit. taktika konservativcev dobila prvi poraz. To ga je odločilo aktivnemu polit. delovanju. Umaknil se je v Topoljan in se posvetil kmetijstvu. P. je bil član c. kr. Kmetij. društva v Gor. od 14. maja 1842 do smrti in skoraj 40 let župan v Topoljanu. 1867 mu je drž. podelila viteški red Železne krone 2. razr., 1876 pa je postal član Gosposke zbornice. P. je bil nem. fevdalec, lojalen predstavnik avstr. vlade, naklonjen

Slov., dobrotljiv in blag gospodar svojim kmetom in njihovim druž., skrbel je za gosp. napredek svojih občanov. Ko je gor. dežel. zbor na prvem zasedanju obravnaval primernost enakopravnega uveljavljanja jezikov v delovanju zbora (zlasti v pisanju sejnih zapisnikov), je P. sicer priznal, da je bila it. sprejeta za uradni jezik zbora, vendar je izrazil mnenje, naj se poslanci poslužujejo jezika, ki ga bolje obvladajo. Na zasedanju 1865-66 je podpiral slov. poslance pri odobritvi novega volil. zakona, ki ga je predstavil A. Goriup (PSBL I, 452). Ko je bil 1868 izvoljen vdrugič za dežel. glavarja, je končal otvoritveni govor tudi v slov. jeziku. 1869 je bil preds. znanstvene dežel. komisije, 1869-70 član dežel. komisije za uravnavo zemljiškega davka, 25. jan. 1870 je ob prisotnosti drž. komisarja bar. Pina (gl. čl.) otvoril Deželno kmetijsko šolo.

Prim.: LibDef v Topoljanu (Tapogliano); ustni podatki druž. Strassoldo-Pace iz Topoljana; Gothaisches gräflisches Taschenbuch 1849-96; Pertrattazioni 1861-70; Claricini, pass. (posebno 266); N 18. okt. 1876; Sera 22. mar. 1896; Eco 23. mar. 1896; Atti e memorie 1896, št. 5, 173; GospL 1896, št. 3/4, 47; A. Jacobbi, La nobiltà goriziana, Gor. 1923 (rkp. v BiblStIs, mns. 152 Civ.); Gabršček I, 160, 162; Koblar, Gregorčič, 54; V. Melik, Volitve na Slovenskem, 1861-1918, Lj. 1965, 368, 371; Marušič, Razvoj, 11, 223, 226, 230, 231.

Vh

PADERSIČ Vinko, aktivist OF, narodni heroj, r. 18. apr. 1916 v Tržiču (Monfalcone), u. 22. 23. septembra 1942 v Zagradu. Po prvi svetovni vojni se je družina preselila v Jslo in se naselila v Suhodolu pri Novem mestu. Osn. š. in gimn. je dokončal v Novem mestu, nato je študiral na Filoz. fak. v Lj. in 1941 diplomiral na odd. za slavistiko. Kot študent je kult. in polit. deloval v krščansko-socialističnem društvu »Zarja«. Po napadu na Jslo in ustanovitvi OF se je vključil v njeno organizacijo in jo širil po vaseh pod Gorjanci od Kostanjevice do Novega mesta. Poleti 1941 je postal član okrož. odbora OF za Dolenjsko in pomagal pri ustanavljanju in krepitevi prvih part. skupin. Spomladi 1942 je zbiral borce za Gorjansko part. četo in nato Gorjanski bataljon. Bil je član okrož. odb. OF za Novo mesto. Med veliko it. ofenzivo na osvobodeno ozemlje v Lj. pokrajini se je z nekaterimi aktivisti in ranjenimi part. zatekel v Beceletovo jamo v Zagradu pri Št. Petru. Ker so bili izdani, so jih It. v noči od 22. na 23. sept.

1942 obkolili in zajeli. P. se je ustrelil sam, še preden je prišel It. v roke. Njegovo ileg. ime je bilo Batreja. Za narod. heroja je bil razglašen 20. dec. 1951.

Prim.: Življenjepisni podatki v Arhivu CK ZKS Lj.; Narodni heroji Jsle, Bgd 1982.

Plah.

PADOVAN Lucijan, polit. in prosv. delavec, r. 24. avg. 1926 v Trebčah pri Trstu. Oče Ettore, mitničar, istrski It., se je priženil v Trebče, mati Marija Kralj. Zelo mlad se je zaposlil kot stavec. Od začetka 1942 je bil vključen v mladinsko skupino iz Trebč, ki je bila povezana z OF preko Jožeta Udoviča-Nina in Antona Šibelje-Stjenke in ki je izvajala propagandne ter diverzantske akcije. Zaradi aretacije enega člana se je 6. dec. 1942 10 mladih napotilo preko javk v Trstu v partizane. 12. dec. so na poti proti Bazoviškemu vrhu, kjer naj bi se sestali s partizansko patruljo, sredi megle naleteli na orožnike. V spopadu je bil ranjen in ujet Pino Kalc, ostali so se razbežali. 16-letni P. se je s štirimi drugimi sredi meseca priključil Brkinski četi in bil dodeljen štabni patrulji. Mar. 1943 je kot mitraljezec spremljal večjo skupino vipav. novincev v Šercerjevo brigado v osrednjo Sjo, kjer je ostal do razpada It., ko je stopil v Lj. brigado. Avg. 1943 je postal član KPS, okt. 1943 pa podporočnik, komandir čete. Dec. 1943 so ga ujeli Nemci in poslali v Dachau. V Trebče se je vrnil jul. 1945 in se zaposlil na agitpropu rajona OF za Opčine, vključil se je tudi v delo vaških organizacij. 1947 ga je ZVU aretirala, a je dvakrat ušel iz zapora, posebno slikovito 9. mar. 1948 iz zapora »pri jezuitih«, ko se je zatekel v Jslo. V odsotnosti ga je trž. kaz. sodišče 7. maja 1948 obsodilo na 3 leta zapora zaradi sodelovanja pri aretaciji bivšega domobr. por. 20. sept. 1945 v Orleku. Po amnestiji se je 1951 vrnil v Trebče in se preživljal kot pleskar. Postal je tajnik domače sekcije KPI »Zorko Kralj« in jo vodil do 1980, istočasno je bil v pokr. vodstvenih organih stranke. Dec. 1960 je po zamenjavi prišel v trž. občinski svet za KPI, nato je bil v obč. svet izvoljen še v dveh naslednjih mandatnih dobah (1962-66 in 1966-72), nakar je bil do 1978 svetovalec KPI v krajevnem sosvetu trž. obč. za Vzh. Kras. Velik odmev v javnosti in tisku je imela njegova zahteva po dvojezičnih krajvnih tablah na Opčinah, glede katere

se je skliceval na Lond. memorandum in o kateri je bila v obč. svetu obširna razprava 27. jul. 1964, ki se je končala z zavrnitvijo njegove resolucije. Ves čas po vojni je bil P. aktiven tudi v domačem KD »Primorec«, dolgo kot tajnik, 1979-83 pa kot preds. Pri Trž. part. pev. zboru »Pinko Tomažič« je bil soustanovitelj in prvi tajnik.

Prim.: Osebn. podatki; PDK 10. mar. in 8. maja 1948; PDK 28. jul. 1964; Mirko Kapelj, 50 let Lucijana Padovana, PDK 22. avg. 1976 s sl.; Tone Ferenc, Satan, njegovo delo in smrt, Lj. 1979, 257 s sl. (s popravki k prej objavljenim podatkom); PDK 4. avg. 1984 s sl.

ij

PAGLAVEC Andrej, prosv. in polit. delavec, r. 1885 v Podgori pri Gor., u. 20. mar. 1951 prav tam. Oče je bil nadzornik v papirnici. Po nižji gimn. v Gor. je moral v službo, najprej je bil dežel. uradnik v Gorici do 1925, potem uradnik v livarni SAFOG do 1930. Istočasno je bil obč. svetovalec v Podgori ter obč. tajn. v Podgori in Štandrežu do 1930, ko so razpustili slov. občine. Tedaj je moral za kruhom v Mrb., kjer je dobil službo pri mestni občini. 1941 so mu Nem. zaplenili premoženje, z ženo Kamilo se je umaknil v Lj. in se še istega leta vrnil v Podgoro. Tu se je pridružil narodnoosv. gibanju. Bil je uradnik pri gor. gasilcih do 1947. Po mirovni pogodbi z It. se je znova vrgel v delo: bil je preds. krajevnega odb. DFS za Podgoro, preds. Prosv. društva, član odb. Zveze slov. prosv. društev, duša ljudske čitalnice in vrste drugih odborov. 31. okt. 1948 je bil izvoljen za obč. svetovalec v Gor. na listi DFS, ki je prišla po številu glasov na tretje mesto in poslala na občino štiri svetovalce: Makuc A., Winkler A., Paglavec A. in Pavlin B. Na prvi obč. seji je govoril samo slov., zato je navzoče občinstvo kričalo in razgrajalo. Ustanovil in vodil je Klub svetovalcev DFS, ki je imel namen, da uresniči program DFS, da scznanja župana s slov. potrebami v mestu in okoliških vaseh in da obvešča volilce o delovanju gor. obč. odbora in sveta (Soča 27. nov. 1948). - P. je že v mladih letih zbiral ljudi v podgorski Lipi, ki ji je bil tajn. Posebno je zbiral pevce v društvu in na c. koru. Pred prvo svet. vojno je slovel P-ev kvartet.

Prim.: A. P. je umrl, PDK 21. mar. 1951 s sl.; Smrt obč. svetnika A. P., Demokr. 23. mar. 1951; A. P. je odšel od nas, Soča 24. mar. 1951 s sl.

Jem.

PAGLIARUZZI Izidor, kobariški župan in deželni poslanec, oče pesnika Josipa, r. v Kobaridu 21. apr. 1820 očetu Josipu, premožnemu posestniku, in materi Katerini Sorsini, ki je bila iz Benetk. Umril je 25. sept. 1884 in bil pokopan v Kobaridu. Dokončal je gimn. v Gor., pravo na Dunaju in konec okt. 1842 postal kandidat pri osrednji upravi komornih dohodkov na Dunaju, kjer je bil 10. dec. 1848 imenovan za konceptualnega praktikanta, konec 1848 pa ga je oče poklical domov, ker ga je določil za gospodarja. Pri hiši je bila tradicionalno pošta in čebelarstvo. P. je zgradil v Kobaridu tovarno za ovojni papir in predilnico za svilo, kar pa je kmalu propadlo. Posedoval je posestvo v Brunni v Furlaniji. 18. febr. 1846 se je poročil z Marijo Kurinčič (1828-1878) iz Kobarida, ki mu je rodila osem otrok. Dva sta umrla v otroških letih, dva v mladeniških, Matilda se je poročila z Antonom Klodičem-Sabladoskim (PSBL II, 67-71), Marija in Adela sta bili učiteljici, Josip - Krilan pesnik (gl. čl.). P. je bil kobariški župan in po uvedbi ustavnosti je zastopal kobariški okraj v Goriško-Gradiščanskem deželnem zboru. Za deželnozb. poslanca je bil izvoljen 1863 v kmečki kuriji, 1867 v veleposestniški in 1870 v mestni. Na volitvah 1876 v kmečki kuriji ni dobil dovolj glasov. Po njegovi zaslugi so 1867, 1876 in potem 1884 regularili reko Idrijo od Kobarida (pri Malnih) do mostu pri odcepu ceste Kobarid-Sušid. Za nadaljnje reguliranje do izvira Idrije je pozneje zmanjkalo denarja. Glede reguliranja Idrije je pošiljal spomenice dežel. zboru, namestništvu v Trst in vladi. Veliko pomembnih oseb (tudi cesarja Franca Jožefa) je peljal na sprehod preko svojega posestva do Idrije. 1867 si je ogledal to ozemlje tudi trž. namestnik Bach, ki ga je P. prepričal, da je nujno regulirati Idrijo zaradi zdravstvene zaščite doline pred malarijo in zaradi prometa po glavni cesti proti It. Že čez nekaj mesecev so pričeli izkopavati prvi del nove struge. Z odobrenimi krediti so potem od leta do leta izkopavali novo strugo, staro (ovinkasto) pa zasuli. Prav ob času njegove smrti je bil dokončan zadnji del in je reka stekla po novi strugi. Tako je izginila megla in deloma se je osušilo nezdravo Kobariško Blato med Starim selom in Kobaridom. Bil je prijatelj s kobariškim dekanom And. Jakšetom, ki je uvedel v hišo tudi S. Gregorčiča. P. je bil član okraj. šol. sveta in je strogo zahteval, naj hodijo otroci v šolo. Po ženini smrti 17. mar. 1878 je v letu 1879

prodal rojstno hišo na trgu v Kobaridu in se preselil v Gor., kjer je kupil hišo v ul. sv. Antona 4 in tam tudi umrl. Večina njegovega premoženja je prišla po smrti sina Josipa na otroke hčere Matilde. Čeprav bi bil pesnik Josip rajši študiral filoz., se je uklonil očetovi želji in se vpisal na pravo. Že nov. 1882 je P. vedel, da je sin neozdravljivo bolan, in to omenil S. Gregorčiču. Tega leta je Gregorčiču tudi posodil denar za njegove nakupe v Gradišču.

Prim.: Pagliaruzzi Izidor, SBL II, 243; Zbrano delo Simona Gregorčiča (III.); Gabršček I in II; Fr. Koblar, Simon Gregorčič in njegov čas; Pertrattazioni della Dieta provinciale della Contea principesca di Gorizia e Gradisca, II, 1909 (O podaljšanju struge Idrije na Kobaridskem Blatu); Vas. Melik, Volitve na Slov.; Soča 1884, št. 39 in 40; J. Pagliaruzzi-Krilan, Izbrani spisi (Krilanov životopis).

Stres

PAGLIARUZZI Josip - Krilan, pesnik, r. 26. maja 1859 v Kobaridu, u. 1. mar. 1885 v Gor. in čez dva dni pokopan v Kobaridu. Oče Izidor (gl. čl.), mati Marija Kurinčič. Domačo šolo v Kobaridu je obiskoval v letih 1866-68, kjer sta mu bila vzgojitelja učitelj Fr. Dominko in dekan Andr. Jakše. 1868 je odšel v gor. vadnico in stanoval pri svaku Antonu Klodiču ter okt. 1870 vstopil v gor. gimnazijo. Ker je bil Klodič nov. 1870 premeščen v Poreč, je P. pozneje stanoval pri učitelju Samcu. P-ev sošolec je bil poznejši slavist K. Strekelj. Učitelj na gimn. je bil tudi Fr. Levec, ki je veliko vplival na mladega P. Iz Branika ga je pogosto obiskoval tudi Simon Gregorčič. V začetku šol. leta 1875-76 je prišla na gor. učit. tudi sestra Marija, nato še Adela in stanovali so skupaj. Že zgodaj se je priučil srb. in se navdušil za srb. narodno pesem. Prebiral je nem., it. in franc. klasike in se ukvarjal tudi z angl. in rušč. Že tedaj so ga morali odvracati od prenapornega učenja. Po maturi 1878, ki jo je končal z odličnim uspehom, se je vpisal na pravo na Dunaju in zaradi rahlega zdravja večinoma študiral doma. V družbi s Hrabroslavom Volaričem se je udeleževal dela v kobariški čitalnici, kjer je tudi mnogo predaval. Izpite na pravo je končal 1883 in medtem opravil še poštarško skušnjo in se navadil stenografirati v slov. in nem. V letih 1882-84 je prakticiral pri gor. dežel. sodišču in 1884 napravil prvi rigoroz. Po nenadni očetovi smrti je prevzel družinsko gosp. in stopil v odv. prakso pri dr. Frapportiju. Bil je izredno delaven in se ukvarjal z liter., jeziki

in se pripravljaj na doktorat. Bral je tudi po 15 ur na dan, kar ga je jan. 1885 spravilo v bolniško posteljo in je u. za vnetjem možganske mreže. Obžaloval je navezanost hrv. liter. na it. Njegova prva pesem *Na junakovem grobu* je bila tiskana v Z 1878, ko je imel šele 19 let. Začel je z lirskimi pesmimi, vendar je začutil večji talent za epiko. S. Gregorčič je v pismu I. Gruntarju pohvalil prvo Krilanovo pesem, vendar se mu je zdelo boljša oblikovno kot vsebinsko. P. in Gregorčič sta zamerila Levcu njegove kritike. P. je tudi prinesel Gregorčiču ponudbo svaka Klodiča, da bi postal katehet na pripravnici v Koprju. P-ev prijatelj je bil tudi Ignac Gruntar, kateremu je posvetil pesem *Našemu Nacetu*. S. Gregorčič je po P-evi smrti spremljal njegovo truplo v Kobarid in mu napisal pesem *Venec na grob Krilanu*. Že kmalu po njegovi smrti sta pričela Gregorčič in A. Klodič-Sabladoski zbirati njegove pesmi in Klodič jih je objavil v treh delih pod naslovom *Poezije in Izbrani spisi*. P-ovo pesniško delo še ni v celoti pregledano. Pesem mu je bila kakor dnevnik, vsak zunanji dogodek in notranje doživetje je prelil v verz, ki niso bili namenjeni za javnost. Najstarejše in najštevilnejše so ljubezenske pesmi, ki segajo v leto 1875. V elegijah pa je povezal ljubezen z domoljubjem. Njegova osebna pesem izraža bolečino zaradi ločitve od domačega kraja. Veliko pesmi je spesnil ob materini bolezni in smrti. V domoljubni liriki je opeval lepoto Soške doline, dogodki na Balkanu pa so mu vzbudili politične pesmi. Največ snovi za epske pesmi je vzel iz bolgarske zgod. P-eve pesmi so močno naslonjene na ljudsko pesem, opazen je tudi Gregorčičev vpliv. Pesnil je veliko in ustvaril celo po več pesmi na dan, ki jih je natančno datiral. Z obliko, zlasti sonetom, se je skoraj igral. Včasih je pesmi stenografiral. Vseh pesmi je ostalo okrog 300, sam pa jih je objavil komaj dvajset in njihovo analizo je objavil v Zvonu K. Štrekelj. Njegova najbolj znana pesem je *Smrt carja Samuela*. Pesnil je tudi v nemšč. in it., kar pa se ni ohranilo. Nekaj njegovih pesmi sta Klodič in Funtek prevedla v nemšč. Pisal je tudi prozo, ki pa mu ni uspela. Uglasbeni sta njegovi pesmi *Ljubica* in *Na planine*. O P. je pričel pisati monografijo Andrej Čebokli iz Kreda, vendar je umrl za posledicami prve svet. vojne. Za časa A. O. in še deloma It. je bila na današnji stavbi pošte v Kobaridu P-eva spominska plošča, ki pa je izginila neznano kam.

Prim.: Pagliaruzzi Josip, SBL II, 244-45; Fr. Koblar, S. Gregorčič, Zbrano delo; Isti, S. Gregorčič in njegov čas; Fr. Bernik, Pisma Frana Levca, I in II; Josip Pagliaruzzi-Krilan, Zbrani spisi, tri knjige s fotografijami in P-evim življenjepisom (napisal ga je A. Klodič); Naš čolnič 1923, 115-1926, 37; A. Butolo, J. P.-K. (Ob stoletnici rojstva), PrimN 1959, št. 21; J. P.-K., PrimN 1972, št. 8; Lado Premru, Mnogo obetajoči pesnik J. P.-K., PDK 1974, št. 147; J. Logar, Pagliaruzzi - Gestrin - Medved, PDK 1952, št. 60; K. Štrekelj, LZ 1885, št. 4; Sn 1885, št. 7 (Josipova slika in življenjepis izpod peresa S. Gregorčiča).

Stres

PAGLIARUZZI Natalls (Sigismundus, Ignatius), zdravnik, gospodarstvenik, r. 5. dec. 1745 v Kobaridu (slavnostno krščen 6. febr. 1746; od tod verjetno v SBL in pri Žontarju napačen podatek, da je bil r. 1746), u. 25. apr. 1832 v Kranju. Oče Jernej, dacar, mati Viktorija. Ni znano, kje je študiral. Postal je zdravnik in se med 1772 in 1777 priselil iz Kobarida v Kranj. Tu se je poročil (1777) s Frančiško Jenko pl. Jenkensheim, njena mati je bila žimarski obrtnik v Stržišču pri Kranju. P. je prevzel njeno podjetje in mu dal nove osnove. Njegova žimarska in sitarska delavnica je zaposlovala preko 100 družin. Pridobil si je kmalu velik ugled ne le kot zdravnik, temveč tudi kot sposoben gospodarstvenik; napredoval je tudi materialno in 1793 kupil grad Kieselstein. 1797 je postal župan mesta Kranja, 1808 je bil sprejet med kranjske deželane in 1809 je dobil viteško plemstvo (Ritter von Kieselstein). Položaj je obdržal tudi za časa Ilirskih provinc, izkazoval se je kot frankofil, a zavoljo tega ni utrpel vidnejše polit. škode tudi po Napoleonovem padcu. Bil je upravitelj kranjske gosposke (1815-26). Ob tem pa je še nadalje vodil svoje podjetje; obrata v Stržišču in Kranju je 1830 izročil sinu Mihaelu Angelu, posestniku graščine Golnik. P. se je ukvarjal tudi s kulturo. U. Jarnik se je z njim srečal 1815 v Kranju in v pismu Kopitarju sporočil, da se P-eva družina ni sramovala govoriti slov. jezik. Na stara leta je P. iskal utehe v veri, prevedel je v it. celovski nem. molitvenik in ga objavil kot *Raccolta di diverse orazioni* (Padova 1824). P-ev sin Sigismund (Žiga) je kupil 1809 Szögyenyjev (Čekinov) grad v Lj.

Prim.: SBL II, 245 in tam navedena liter.; J. Zontar, Zgodovina mesta Kranja, Lj. 1939, pass.; Podatki dekanjskega arhiva v Kobaridu.

A. Pr.

PAGON Andrej, časnikař, publicist, pesnik, r. 4. febr. 1907 v Šebreljah. Oče Josip, kmet, mati Rozalija Kofol, kmetica. Osn. š. v Šebreljah (1913-20), nato še tečaj kmetij. nadalj. š. pozimi 1922-23 in 1923-24. Po bratovi smrti 1932 je vodil kmetijo kot umen in napreden gospodar (prejel dve diplomii). Vojaščino je služil v Rimu, po vrnitvi domov (1929) kmetoval do mar. 1943, ko ga odpeljejo v tržaške zapore. Po nalogu Jake Stucina-Cvetka je v Šebreljah ustanovil odbor OF 1942 in dobil ilegalno ime Ogarev, ki ga še vedno uporablja v vseh podpisanih spisih. Po kapitulaciji It. je odšel v part.; najprej je bil v Idrijskem odredu, ob ustanovitvi brigade Janka Premrla Vojka pa je stopil v njen 2. bataljon kot kurir; pozneje je bil polit. komisar 2. čete tega bat. Kmalu je postal kulturnik in vojni dopisnik v 2. bat., že dec. 1943 pa vojni dopisnik Vojkove brigade. V napadu na Žiri je bil ranjen v koleno; 40 dni se je zdravil v bolnišnici Franja. Pozneje je bil imenovan za vodjo propag. odd. Vojkove brig. V apr. 1944 se je udeležil prve part. časnikarske konf. v Metliki, po vrnitvi je postal vojni dopisnik XXXI. divizije, pozneje pa je bil premeščen na PNOO in dodeljen ured. Part. dnevnika, kjer je pomagal ur. Juriju Stantetu-Jušu. Konec dec. 1944 sta ga F. Bevk in dr. J. Vilfan poslala v Ben. Slov. na sedež Zapadnoprim. okrožja kot dopisnika za Part. dnevnik in organizatorja dopisniške mreže v Gor. Brdih, Ben. Slov. in delu Tolminške. V drugi polovici apr. 1945 so ga z Nado Draganživo, dopisnico Tanjuga, spet poklicali k Part. dnevniku. Prek osvobojenega Tolmina (29.-30. apr.), Gorice in Krasa sta zvečer 3. maja 1945 prišla v Trst in se pridružila ostalim članom ured. Part. dnevnika na Trgu Goldoni. P. je delal kot član ured. Part. dnevnika do 9. julija 1945, ko ga je aretirala zavezniška policija in ga za 45 dni zaprla v coronejske zapore. Na lastno željo je odšel na podeželje in po vsej Primor. in Slov. Istri pridobival dopisnike za PDK. Po skoraj pol leta dela »na terenu« je v Kopru ustanovil podruž. PDKa in jo kot časnikar vodil do priključitve Prim. k Jsli (17. sept. 1947). Sedem mesecev je vodil okraj. zgod. komisijo in zbiral listine in predmete ter pisal spomine borcev za koprski muzej. Pozneje je prevzel podružnico LdP v Kopru oz. poznejšo podružnico Dela in v njej delal do upokojitve 1965, ko je odšel v Tolmin in si tu postavil hišo. - Kot literarni samorastnik je začel objavljati dopise,

poročila in reportaže v part. glasilih, ko je bil kulturnik, propagandist in vojni dopisnik v Vojkovi brigadi. Zbral in uredil je antologijo *Pesmi borcev XXXI. divizije*; v njej je devet njegovih pesmi, nekatere so bile že prej objavljene v drugih vojaških listih. Po nastanku najstarejša je pesem 4. januar 1944 v Zireh. Za njegove pesmi je Viktor Smolej zapisal: »Svojevrsnost pesnika Ogareva je v tem, da živi iz kmečkega sveta in da mu vojna odmeva v tem kmečkem svetu.« Njegova zasluga je, da je odkril pesnika Minattija in ga vključil v antologijo. V svojih pesmih se rad veže na naravo rodne Cerkljanske. Škoda, da je pesnjenje skoraj popolnoma opustil, ko se je ves predal časnikarstvu. Sprostil se je v mnogih uspešnih reportažah, kjer čutimo v ozadju človeka, ki pozna in ljubi naše leposlovje, zlasti Cankarja, Finžgarja in primorske (tolminske) besedne umetnike, ki jih velikokrat navaja za bogatitev poročil in opisov dogodkov. Občasno so njegove pesmi objavljali v Obz, Razgl(Trst), JKol in SlovJ. Zbiral je pričevanja o soški fronti in spomine starih avstr. vojakov povezal v nadaljevanja, ki so izhajala v PDKu. 1972 jih je ZTT izdalo v posebni knjižici pod naslovom *Pri Kobaridu leta 1917*, ki je vzbudila veliko zanimanje. 1976 mu je založba Part. knjiga izdala knjigo (200 str.) *Šebrelje skozi stoletja*, v kateri opisuje nastanek svoje rojstne vasi in poroča o dogodkih med NOB, nekaj pa tudi o življenju po vojni v Šebreljah in sosednjih krajih. Ista založba (Part. knjiga) mu je 1979 izdala v zbirki Matjaževa knjižnica še delo za mladino pod naslovom *Kava in polenta*; njena vsebina so spomini na prvo svet. vojno. - Po osvoboditvi je napisal veliko reportaž in spominov na NOB (IdrR, PrimN, TV-15), največ seveda v PDK in še posebno v jubilejnih št. Poročal je tudi o kult. dogodkih in raznih proslavah na Tolminskem. S petimi članki (od enajstih) je zastopan v knjižici *Šebreljsko v NOB*, ki je kot 34. zv. zbirke Spomeniki delavskega revoluc. gibanja in narodnoosvob. boja na Slov. izšla 1983. Za svoje časnikarsko delo je 1983 prejel najvišje slov. časnikarsko priznanje, zlato odličje Toneta Tomšiča (takrat prvič podeljeno, prej Tomšičeve nagrade).

Prim.: Osebnii podatki; F. Škerl, Petnajst let bibliografije NOB (1962); F. Bevk, Andrej Pagon-Ogarev 60-letnik, PDK 5. febr. 1967; PrimN 11. febr. 1967; V. Smolej, ZSS VII, 119-21 s sl.; J. Koren v PDK 4. febr. 1977 s sl.; B. Božič v PrimN 25. febr. 1977; Delo 24. maja 1983; PrimN 27.

maja 1983; V. Cuder, Andrej Pagon-Ogarev, PrimN 14. jun. 1983; J. Vidic v Nedeljskem LDK 16. jun. 1985.

Pšč

PAGON Neda, por. **BRGLEZ**, sociolog, publicistka in prevajalka, r. 13. apr. 1941 v Gor., živi v Lj. Oče Ciril Pagon iz Godoviča pri Idriji, gostilničar v Črnem vrhu nad Idrijo, mati Ljudmila Marinič iz Zagorja na Pivki, gospodinja. Osn. š. v Črnem vrhu, gimn. v Ajdovščini, zadnja dva razr. v Postojni, matura jun. 1960. Na Filoz. fak. v Lj. sociologija in romanski jeziki, diploma iz sociologije jun. 1964. Trimesečni študij na Sorboni v Parizu sociologijo umetnosti 1963, podiplomski študij v Poitiersu v Franc. 1968. Po diplomi je bila asistent za sociologijo kulture na Visoki šoli za polit. vede, zdaj Fak. za sociologijo, polit. vede in novinarstvo (FSPN), pri prof. Bor. Zihlerlu (1964-69). Nato časnikar-ur. v ured. kult. oddaj TVLj (1969-71). Od 1971-73 samostojni umetnik-prevajalec, od 1973-80 prof. sociologije in družbene ureditve SFRJ na PA v Lj., od 1. jan. 1980 strok. svetnik na Inštitutu za marksistične študije Znanst. raziskov. centra SAZU. Področje dela: sociologija kulture, marksistična teorija umetnosti, zgod. marksizma. - Napisala je nad 30 razprav, študij in esejev, važnejši so: *Komparativna zgod. sociologija* (Sinteza, Lj. 1968); *Antonio Labriola in Komunistični manifest* (uvodna študija v knjigo, zbirka Temelj, ČZP Komunist, Lj. 1973); *Roger Garaudy* - o avtorju in delu (uvodna študija v knjigo Marksizem XX. stol., MK Lj. 1974); *Boris Zihlerl - življenje in delo* (referat za Zihlerlove dneve, okt. 1979, U Lj.); *Vprašanje družbene zavesti* (zbornik Aktualni problemi marksizma, DEn 1980); *Utopični socialisti* (izbor, ureditev, uvodna študija, CZ Lj. 1979); *Vprašanje alternative in utopije* (TiP 1982, št. 5); *Vprašanja o kulturi* (Kulturni poročevalec, št. 50, 51, 52, 53, ZKOS Lj. 1982); *Spremenjena vloga in odgovornost intelektualcev* (v zborniku Odgovornost v samoupravnih družbi, FSPN, Lj. 1982); *Marksizem in sodobnost* (uvodna študija v Tehnika in svoboda, ČZP Komunist, Lj. 1983); *Marksizem in njegovi miti* (zbornik Zihlerlovi dnevi, FSPN, Lj. 1984); *Umetnost v družbi* (v učbeniku Sociologija II., Lj. 1984); »1984« (zbornik MCCK ZKS, trije prispevki, Lj. 1984); *Vloga marksizma v NOB* (uvodna študija v Boris Zihlerl, Zbrana dela II., SAZU 1984); *Avantgarda in utopizem* (Primerjalna književnost, Lj. 1985). - Veliko je prevedla sama ali

z drugimi, npr.: Palmiro Togliatti, *Italijanska pot v socializem* (Komunist 1969); Ho Chi Minh, *Spisi, pisma, govori, 1920-1967* (z drugimi, CZ 1969); Roger Garaudy, *Kitajsko vprašanje* (CZ 1970); *Zgodovina revolucij XX. stol.* (z drugimi, I, IV, Komunist 1971); Dušan Čalić, *Marksizem in samoupravljanje* (Komunist 1974); *Trideset let socialistične Jugoslavije* (z drugimi, Delo 1975); Paolo Alatri, *Oris zgod. moderne polit. misli* (z drugimi, DEn 1980); Stevan Bezdanov, *Vzgoja in izobraževanje v misli in delu Edvarda Karmela* (DEn 1982); Umberto Cerroni, *Tehnika in svoboda* (Komunist 1983); *Zgod. marksizma I*, (CZ Lj. 1984, več avtorjev). Celoten seznam prevodov je v J. Moder, SLNP, 225.

Prim.: Osební podatki s seznamom publikacij (arhiv PSBL); Moder, SLNP, 225.

Jem.

PAHOR (PACOR) Andrej, duhovnik in učitelj, r. 6. okt. 1838 v Rocolu (Trst), u. 4. mar. 1910 v Trstu. Oče Franc, mati Ana Bole. Ordiniran 21. sept. 1861 v Trstu. Bil kaplan v Oprtalju (1861-63), kaplan in učitelj v Škedenju (1863-65) in v Novakih pri Pazinu (1865-66), kurat v vojni mornarici (jun. 1866-okt. 1867), kjer je bil odlikovan. Nato kaplan v Trebčah (okt. 1867-nov. 1870), katehet na osn. š. pri Stari mitnici oz. ulici Ferriera v Trstu (nov. 1870-maj 1883), ponovno kaplan v Trebčah (maj 1883-sept. 1890) in nato do smrti kaplan pri Novem sv. Antonu v Trstu. Pri volitvah v mestni svet jan. 1889 je nastopil kot kandidat proti kandidatu Edinosti in bil izvoljen. Tudi drugače je bil znan kot italijanofil.

Samo Pahor

PAHOR (PACOR, PACHOR) Angelo, upornik v Boki Kotorski, r. 26. apr. 1890 v Trstu, u. 8. jun. 1958 prav tam. Oče Johann, poštni uradnik, mati Marija Daneu. Osn. š. je obiskoval v Trstu, 1903 je postal gojenec navtične š. v Malem Lošnju in pozneje je dokončal strojno š. V času prve svet. vojne je bil višji podoficir elektro stroke. Med uporom v Boki Kotorski je bil vkrcan na zastareli križarki Panther. Po izbruhu upora so mornarji izvolili Pahorja za rdečega komandanta na križarki. Usmerjal je tudi upor na sosednjem podmorniškem oporišču. Po ukazu komiteja mornarjev je zahteval od oficirjev predajo orožja in omejitev gibanja. Ukazal je pripraviti križarko Panther za boj in prepovedal pripravljati posebno hrano za oficirje. Verjel je v zmago It. nad Avstro-Ogrsko. Po zatrtju upora

je prišel pred naglo sodišče, ki ga je predalo rednemu vojaškemu sodišču. Pomilostitev ga ni zajela in v zaporu je bil do ustanovitve Države SHS. Že v tem času je bil zaročen s Palmiro Sakić iz Kotora. Neposredno po končani vojni je 12. nov. 1918 objavil v *Il Lavoratore* skupaj s kolegom članek, v katerem je opisal upor v Boki Kotsorski. Govoril je it., hrv., nem., angl. in rusko. Po prvi svet. vojni je delal v električni centrali v Ogleju, pozneje v ladjedelnici in kot mehanik še na drugih delovnih mestih v Trstu.

Prim.: R. Perhauc, *Upor mornarjev v Boki Kotsorski*, Lj. 1976, 66, 67; Podatki sina Antonia Pahor iz Trsta; M. Pahor, *Slovenski dijaki in študentje v pomorskih šolah (1754-1941)* v: 10 let Višje pomorske šole Piran, 96.

Stres

PAHOR Boris, pisatelj, r. 26. avg. 1913 v Trstu, kjer živi. Oče Franc iz Kostanjevice na Krasu, fotograf na kriminalnem odd. policije v Trstu pod a.-o. monarhijo, mati Marija Ambrožič iz Male Pristave pri St. Petru na Krasu (Pivka), gospodinja. Osn. š. v Rojanu (1920-24) in v ul. Ruggero Manna (1924-25), nato trg. zavod (1926-28). 1930 je stopil v 4. razr. klas. gimn. v Skof. semenišču v Kopru in 1935 maturiral. Po maturi je vstopil v gor. bogoslovje, a ga 1938 zapustil. Ker koprška matura ni bila drž. priznana, se ni mogel vpisati na U, zato so ga 5. febr. 1940 poklicali k vojakom in poslali v Libijo, kjer je ostal do 8. febr. 1941. Tu je v jes. roku 1939-40 maturiral na Liceju G. Carducci v Bengaziju in se v akad. letu 1940-41 vpisal na Lettere na U v Padovi (do 1943-44). Po vrnitvi v It. je bil mesec dni v karanteni v Pagani in blizu Salerno, nato je služboval kot narednik-tolmač v taborišču za ujetе častnike jsl. vojske v Bogliacu ob Gardskem jezeru. Po it. kapitulaciji se je sept. 1943 vrnil v Trst in sodeloval z ilegalo, 21. jan. 1944 so ga doma aretirali domobranci in predali Nemcem. 29. febr. 1944 so ga prepeljali v Dachau, potem v Natzweiler-Struthof, sept. spet v Dachau, jan. 1945 v Harzungen (Dora), apr. v Belsen-Bergen, od koder so ga 27. apr. 1945 rešili zah. zavezniki. Ker se je v taborišču nalezal jetike, se je pridružil Francozom, ki so ga poslali v sanatorij v Villiers-sur Marne. Po ozdravljenju se je konec dec. 1946 vrnil v Trst in 11. nov. 1947 doktoriral v Padovi s tezo *Espressionismo e neorealismo nella lirica di Edvard Kocbek* (pri prof. A. Cronii). Živel je kot svoboden umetnik, ker ga ZVU ni sprejela v šol. službo, šele 1. nov. 1953 je dobil mesto prof. na Dvolet-

nem trg. strok. tečaju na Katinari (Trst). 30. okt. 1952 se je poročil s Frančiško Radoslavo Premrl (gl. čl.), sestro prim. narod. heroja Vojka (gl. čl.). Nato je učil na Niž. sred. š. pri Sv. Jakobu (1954-64), Trg. tehn. zavodu Ž. Zois (1964-67) in Učiteljskiču A. M. Slomšek (1967-75), ko so ga predčasno upokojili, ker so mu šteli vojaška in taboriščna leta. - P. je doraščal v dobi fašizma. Ko mu je bilo sedem let, je z grozo gledal zublje Narodnega doma, ki so ga požgali fašisti. Najhuje pa je bilo, da je moral po četrti osn. š. nadaljevati učenje v ital. To se je nadaljevalo tudi v Kopru in Gor. Vendar se je v Kopru ob slov. knjigah, ki jih je skrivaj prebiral, izpopolnjeval v slov. Poskusil se je v prozi in sodeloval s prvimi spisi v ilegalnih ciklostil. revijah Brinjevke (ur. M. Matičetov), Malajda (sour.) in reviji brez naslova (ur.). Iz bogoslovja se je oglasil v celjski Mladiki s črticama *Bebec Janez* (1937) in leto pozneje z *Rdečim plaščem* (obe pod psevd. Jožko Ambrožič). V letih 1939 in 1940 je poslal dve trž. črtici v lj. Dejanje, in sicer *Podobe iz Trsta in Clovek pod motovилоm*. Podpisal se je s polnim imenom. Po vojni je sodeloval v trž. Razgl. PDk, JKol, lj. NS, Sd, Perspek, PV, Pič, mrb. Obz, Dial, po ukinitvi Razgl se je posvetil predvsem trž. revijam Sidro in Tokovi (sour. obema) in Zalivu, najprej kot sour., potem ur. - V prvem obdobju P-evega ustvarjanja prevladujejo novele in črtice. Kar 25 jih je priobčil v Razgl, nekaj drugod in iz njih so nastale vse tri P-eve zbirke novel in črtic: *Moj tržaški naslov* (GregZal Tr. 1948). Obsega 13 novel in črtic iz taboriščnega življenja, iz Trsta in iz kraške vasi pred priključitvijo k Jsl. S knjigo je P. že nakazal svojo vsebinsko, idejno in umetniško pot. *Kres v pristanu* (MK Lj. 1959) obsega sedem novel in prikazuje čas pred prvo svet. vojno in faš. zatiranje. V prvi ital. in slov. otroci bratsko prenašajo težave prve svet. vojne, pod faš. gori Nar. dom, šole so ital., učitelj obesi učenko za kiti na obešalnik, ker je med odmorom spregovorila slov. (Metulj na obešalniku), faš. so skladatelja Lojzeta Bratuža zastrupili z umazanim strojnim oljem (Rože za gobavca). Zbirko je P. 1972 ponatisnil pri DZS v Lj. v antologiji, namenjeni šolam, pod naslovom *Grmada v pristanu*, jo temeljito izpilil ter ji dodal odlomke iz knjig *Parnik trobi nji* in *Nomadi brez oaze*. Uvod ji je napisal Lavo Čermelj, spremno besedo Književno delo B. Pahorja pa Jože Pogačnik. Tretja knjiga novel in črtic je

izšla pri SM 1960 pod naslovom *Na sipini*. Tri novele govorijo o duševni zavori trž. Slov. pod faš., štiri o življenju taboriščnikov v Nem., zadnjih deset o življenju v Trstu po vojni. 1974 je izšla v Mrbu za pisateljevo 60-letnico antologijska zbirka *Varno naročje*, kjer je ponatisnjenih 16 novel in črtic: 5 iz Moj trž. naslov, 1 iz Kres v pristanu, 8 iz Na sipini, 2 sta novi. Uvod je napisal Joža Mahnič. Nova je naslovna črtica *Varno naročje*, kjer očita P. Slov., da se vedno zatekajo v kako varno naročje, k materi, nazorom ali ideologijam. *Grmada v pristanu* in *Varno naročje* predstavljata najboljšo P-ovo novelistiko. V njih je razvil vso motiviko svojega pisanja, zato je njihova problematika obsežna in izčrpna. Ljudje so izrezani iz vsakdanjega življenja, psihološko prefinjeni in enkratno podani. Pisatelj jih prikazuje z različnimi tehnikami, z opisom, dialogom, retrospektivo, impresionistično in z vsemi možnimi barvami dneva in noči. Ljudje in narava so intimno povezani, narava pa nastopa tudi kot samostojna življenjska in estetska vrednota. Posebno mesto zavzema morje, ki je živ element v več novelah. Slog je razgiban, jezik oseben in prepleten z domačimi izrazi. - Vzporedno z novelami je začel P. kmalu pisati romane, ki so v glavnem avtobiografski, čeprav ne gre za zgod. avtobiografijo, ampak za svobodno poustvaritev, ki je dopolnjena še z resničnim narodnim in polit. dogajanjem časa, v katerem se romani godijo. Ker je pisatelj po lastni izjavi izgubil svojo pravo človeško podobo z odpravo slov. šole, išče junak v romanih svojo polno človeško podobo. Pozneje se je njegova podoba še skalila ob iskanju poklica in v mem. koncent. taborišču, ko je doživel razčlovečenje človekovega dostojanstva in gledal smrti v obraz. Iz teh doživetij in izkušenj sta se izoblikovala dva osnovna problema, in sicer narodnostna usoda trž. Slovencev in doživetje taborišča. Obe vprašanji se pogosto prepletata v istem delu, zdaj prevladuje narodnost (*Mesto v zalivu*, *Nomadi brez oaze*, *Parnik trobi nji*, *Zatemnitev*, *V labirintu*), drugič taborišče (*Onkraj pekla so ljudje*, *Nekropola*, *Skarabej v srcu*). Tema osnovnima motivoma je pisatelj pridružil vrsto drugih: socialna nasprotja in krivice, nasilje in grozote fašizma, strahopetno prilagajanje in npravstveno propadanje Slov., ki so pogosto psihično zavrti, a se začno kmalu po nastopu faš. narodnostno prebujati in upirati, borba proti vsem diktaturam (*Vila ob jezeru*), vprašanje vere in

pluralizma v polit. življenju (*V labirintu*) itd. Vážna vsebinska komponenta je močan eros, ki sega od anarhičnega iskanja do lepih in osrečujočih ljubezni, ki človeka prerodijo in mu dajo smisel, po strahotah taborišč in ubijanja. Vážni sestavini sta tudi narava in morje, saj mora biti človek z njima tesno povezan: »Ko se mu posreči, da vcepi, kakor pravkar, svoje misli, svojo človeško usodo na življenje narave in morja ob nji, tedaj je močan, nekako večni, kakor dopoldne, ko je tu zgoraj v travi poslušal kobilice in gledal morje« (*Mesto v zalivu*). Prvi P-ev roman je izšel skoraj v celoti v trž. Razgl. 1949 in 1951 pod naslovom *Prevratna jesen*. Pozneje ga je predelal in 1955 je izšel pri Lipi v Kopru kot *Mesto v zalivu*, 1964 pa pri MK v Lj. v zbirki Sivi Kondor z ured. spremno besedo. Dogaja se tri dni v sept. 1943, ko se je ital. država sesula in se slov. vojaki vračajo domov. Tudi Rudi Leban se zateče na Prosek, kjer so ljudje vsi spremenjeni, z zaupanjem gledajo v prihodnost, organizirajo odhode v gozd in so prepričani, da bodo sami odločali o svoji usodi. Rudi odide v Trst, češ: »Svoje pravice v tem mestu si lahko priborimo samo tukaj, na tržaških ulicah. Mi moramo dokazati, da smo tukaj. In zdaj to lahko dokažemo. Da smo tukaj in kakšni smo.« Iz galerije kraških ljudi izstopata psihološko poglobljeni Vida in Majda. Po J. Mahniču je Vida »nova inačica v vrsti slov. lepih Vid, morda izmed vseh najbolj pristna in polnokrvna«. Istega leta je izšel drugi P-ev roman *Vila ob jezeru* (Obz. Mrb. 1955), ki je izhajal kot novela *Laneni kosmiči v laseh* v trž. Razgl. 1950. Na zunaj imata romana nekaj skupnega: v *Mestu v zalivu* pride Rudi za tri dni na Prosek iz ital. vojske, sreča Vido in Majdo in se utrdi za ilegalno delo v Trstu. V *Vili ob jezeru* pride trž. slov. arhitekt nekaj let po vojni za tri dni h Gardskemu jezeru, kjer je bil ital. vojak. Seznani se z Luciano in med njima vzplamti ljubezen. Ker pa je Luciana navezana na umrlega diktatorja, ki je nekaj časa živel v bližnji vili, jo z dolgimi razgovori prevzgoji v nasprotnico diktature in fašizma. Idejno je P. v romanu pesnik življenja in njegovih lepot, glasnik demokracije in človečanstva, borec proti social. in narod. razlikam. Za roman je dobil nagrado Društva slov. pisateljev, preveden pa je bil v srb. (Kosmos, Bgd 1958, Roksanda Njeguš). Tretji roman so *Nomadi brez oaze* (Lipa, Koper 1956), s podnaslovom *Afriška kronika*. Pi-

sateljev dvojnik Bojan Pertot služi vojsko v Libiji z mnogimi prim. Slov., istrskimi Hrvati in tisoči Ital., prenaša težave afriške vročine, puščavskega vetra in peska, utrujajočih vaj in pohodov, istočasno pa zbira rojake in jim slika faš. nasilje nad slov. in hrv. življenjem v It. ter jih počasi narodno prebujajo. Zaradi svoje preteklosti je ves zagrenjen in notranje razklan, v stiku s sovojaki in arabskim ljudstvom pa se začne sproščati, otriesati občutka manjvrednosti. Dve leti pozneje je izšel roman *Onkraj pekla so ljudje* (DZS Lj. 1958). Ker se je izkazalo, da je roman na nekaterih mestih preveč razvlečen (542 str.), ga je za tretjino skrajšal in predelal ter ponovno izdal pri ZTT 1961. Tretjič je izšel v samozal. 1978 s spremenjenim naslovom *Spopad s pomladjo* (336 str.). V pojasnilu pravi, da je spremenil naslov zato, ker se mu je zazdel »preveč neizpodbiten, kajti tudi upravljavci taborišč, katerih se je junak spisa rešil, so bili, čeprav skaženi, še zmeraj ljudje«. Glavni junak se reši iz nem. taborišč in se zdravi v franc. sanatoriju. Zaljubi se v bolničarko Arlette in se z njeno pomočjo iztrga iz sveta senc in groze, ki so se mu neprestano vračale v misli in sanje. Na življenje in njegov smisel pa ga pomaga navsezvse tudi narava, v katero se iz sanatorija stalno zateka. Ob spominjanju na strahote taborišč pa junak veliko razmišlja o ureditvi sveta, »da bo človeška in dobra«. Tudi za ta roman je dobil P. nagrado Društva slov. pisateljev. Peti roman *Parnik trobi nji* (CZ Lj. 1964), je P. zasidral v rodnem Trstu v dobi faš., ko je moralo prenehati vse slov. kult. in polit. delo. Godi se v poletju 1940, s spomini in posegi pa sega nazaj do požiga Narodnega doma. Osrednji osebi sta Danilo, absolvent padovanske U, doma v Barkovljah, član ilegalnega gibanja v Trstu, in Ema s Krasa, knjigovodkinja pri židovskem trgovcu. Sprehajata se po mestu, da bi poudarila slov. navzočnost tudi sredi Trsta. Tako zaživi pred bralcem Trst z ulicami in palačami, s pomoli, v vsej krajevni barvitosti in z vremenskimi menjavami. Ob mestu pa barkovljanski breg s slov. ljudmi, s predmestji in paštni, vasmi, bori, gmajnami in morjem do Devina in Gradeča. V to zunanje okolje pa je pisatelj vdela v monologih in v razgovorih z Emo življenje in trpljenje Slov. pod faš., ki se je začelo s požigom Nar. doma. Slov. ni preostalo drugega kot upor in ilegalno delo: delovanje Marijine družbe v armenski cerkvi, krožek v ul. sv. Frančiška, pri-

vatna šola v ul. Battisti, tečaji slov. na Sv. Višarjah, krožek štempiharjev, ki so prirejali veselice, miklavževanja, izdajali rokopisne revije in raznašali ponoči knjige za otroke. Dalje prikazuje žalostno usodo slov. dekel, preganjanje duhovščine, življenje v koprskem semenišču, Kosovelovo bojevitost, podjetnost Verdelskega. Rešitev slov. vprašanja vidi v vztrajanju pri narodni zavesti in v odporu. Ko odide Danilo na jug k vojakom, ga v ilegalnem delu zamenja Ema. Drugi P-ev roman iz trž. življenja ima naslov *Zatamnitev* (Kosovelova knjižnica, Trst 1975) in je nadaljevanje *Mesta v zalivu*, čeprav se je prejšnji junak Rudi spremenil v Radka. V Trstu sreča Mijo, s katero se je že prej poznal, a zdaj je bila poročena, le da je bil mož v posebnem bataljonu na Sardiniji. Med njima je vzklila močna ljubezen, ki je oba dokončno prerodila in postavila na trdna tla. Začela sta sodelovati z osvobod. gibanjem, zbiralala sta zdravila, toda že jan. 1944 so Radka Nemci zaprli in poslali v koncent. taborišče. Pisatelj je napolnil roman s premišljevanji in idejami, ki so med vojno mučile trž. slov. ljudi: narodno vprašanje, borba za narodni obstoj, oborožen upor, ki se je začel že pred četrto stoletje, vprašanje vodstva v OF, oblasti, pluralizma, komun. partija bi morala imeti toliko oblasti, kolikor ljudi predstavlja, dovolj bi bila osvoboditev, zakaj bi za spremembo družbenega reda s svojim življenjem in imovino plačeval »kraški kmet, ki ni bil nikdar nič drugega kot nesrečen proletarec«. Pripovedovanje tekočih dogodkov spremljajo posegi v preteklost, pisma iz zapora in vanj, moreče sanje v zaporu, odlomki iz Sodobnosti, omenja Steinbecka, Pirandella, Cankarja. Svojevrsten dokument o nem. uničevalnih taboriščih je *Nekropola* (Obz. Mrb. - ZTT Trst 1967), v kateri je pisatelj obiskal taborišča Natzweiler-Struthof, se pomika po terasah, na katerih so nekoč stale lesene barake, mimo vislic na vrhu taborišča in krematorija. Pred njegovimi duhovnimi očmi se vrstijo prizori uničevanja človeškega življenja in dostojanstva, strahote, ki se morejo primerjati Dantejevemu Peklu. Knjiga je polna humanizma in ljubezni do sočloveka, češ: »Spremeniti je treba okolje, ne pokončati morilca, ki ga je spridilo okolje.« Drugi P-ev potopis je *Skarabej v srcu* (Obz. Mrb. 1970), s podnaslovom *Ladijski dnevnik*. Pisatelj se je 1960 odpravil z jsl. trg. ladjo ob dalmatinski obali mimo Krete na Ciper, v Sirijo in Libanon in končno v Egipt. Tako je v

knjigi najprej potopis, v katerem je kot s filmskim trakom posnel značilnejša mesta, v katerih so se ustavili, s človeškimi, socialnimi, arhitektonskimi in zgod. značilnostmi. V samoti sredi morja je napravil obračun dosedanjega ustvarjanja, dopolnil ljudi, ki jih je že predstavil v svojih delih, poglobil in potrdil svoje ideje in polit. nazore ter pisal *Skarabeja v srcu*. Oblikovni postopki so mnogovrstni: potopis, dnevniški zapiški, črtice, eseji, sentence, razmišljanja itd. V knjigi *Odisej ob jamboru* (Kosovelova knjižnica, Trst 1969, 1971) so zbrane glose in polemični zapiski o slov. samobitnosti, slov. suverenosti, duhovnem in gosp. življenju, o OF med vojno, pluralizmu in drugih P-evih polit. nazorih. Pri CZ v Lj. je izšel 1983 *Tržaški mozaik*. Gre za izbor iz starejših zapiskov, spominov, potopisov, srečanj z ljudmi in narodnimi manjšinami, esejev in preiščevanj, opisov barkovljanske obale in morja in Krasa okrog Dutovelj in novih spoznanj o trž. Slov. Zadnji P-ev roman je *V labirintu* (SM 1984, 637 str.) in sklepa trilogijo *Zatemnitev*, *Spopad s pomladjo* in *V labirintu*. Prikazuje trž. poveljne razmere od dec. 1946, ko se vrne pisatelj dvojnik Radko iz franc. sanatorija v Trst, do febr. 1949, ko se pokažejo posledice kominformizma. Radko najde Trst spremenjen: zavezniški vojaki vsepovsod, po cestah gospodari slov.-it. antifašistična fronta, odklanja sodelovanje z zavezniki in zahteva sprva priključitev Trsta k Jslj, potem pa ostvaritev Svobodnega trž. ozemlja. Junak je sprva ves neboljšen, novi slov. oblastniki zahtevajo od njega zvestobo, kar pa se mu vedno bolj upira, saj se je celo življenje zavzemal za demokracijo in pluralizem. Zato se vedno bolj spopada s predstavni novе oblasti v Jslj in z njihovimi pomočniki v Trstu, ki gredo po svoji revolucionarni poti, prireajo procese, ugrabijo ured. Demokracije Uršiča in druge. Vzporedno misli na franc. bolničarko Arlette, ki mu je obljubila, da bo prišla k njemu v Trst, kjer bosta zaživela novo življenje. Toda podlegla je pritisku staršev in se poročila z bogatim Francozom. Prav tako misli na Mijo, junakinjo *Zatemnitve*, ki pa je padla v gozdu, vendar jo čuti ob sebi. Nekako mimogrede se zaplete z Nevo, a ne gre za globljo ljubezen. Tako je P. v romanu plastično in nazorno, z dokumenti in imeni poustvaril tržaške razmere v prvih poveljnih letih, ki so bila za Slov. čas zmagovalja, a tudi bridkega iztrežnjevanja, ko se je ob kominformu 1948 razklala slov.-

ital. fratelanca in potegnila v ital. tabor dve tretjini slov. ljudi. Roman je napisan večplastno: opisuje sprotno doživljanje sedanosti, kjer je pretresljivo sestrino umiranje, v spominih sega v preteklost do požiga Nar. doma, nem. taborišč in franc. sanatorija, priobčuje Arlettina in svoja pisma, navaja medvojni dnevnik svoje sestre, razprave s slov. politiki in ital. kulturniki, opisuje Trst, morje, Kras, vse to s pravim liričnim navdihom, da je roman po izpovednosti, pričevanju in splošnem podajanju najpristnejše in umetniško najbolj dovršeno P-evo delo, čeprav bi potrebovalo nekaj črtanj. Istočasno je izšla knjiga *Peščena ura* (SM 1984), v kateri je 109 pisem in voščilnic, ki jih je pisal Edvard Kocbek Pahorju od 1940 do 1980. V pismih je spremljal Kocbek P-evo pisateljsko pot, veliko pa govori o sebi in svojih težavah. Pisma kažejo na iskreno prijateljstvo, napisana pa so odkritosrčno in človečansko in z veliko umet. močjo. - P. je član Društva slov. pisateljev in slov. centra PEN kluba, eden izmed podpreds. AIDLCM (Association internationale pour la défense des langues et cultures menacées); kot tak objavlja eseje o slov. skupnosti v It. v raznih publikacijah v It. in Franc. Mar. 1968 je sodeloval pri ustanovitvi Slov. leveice, ki pa se je kmalu razšla. Odločilen je njegov delež pri izdajanju revije *Zaliv* in njegove Kosovelove knjižnice. Nemalo njegovih del je prevedenih v srbohrv., nekatere v franc., ital. in madž., daljši odlomek iz *Nekropole* je izšel v pariški reviji *Esprit*, okt. 1973. Za *Skarabeja v srcu* je dobil trž. liter. nagrado Vstajenje za leto 1970. - Svojestven pomen imajo P-evi govori, posvečeni vprašanju ločenih slov. delov. Tako govor na Prešer. proslavi v trž. Kult. domu v Trstu febr. 1965; govor v Nabrežini 1968; govor v Devinu 8. maja 1983; govor v Mavhinjah avg. 1984; govor v Cankar. domu v Lj. 9. jan. 1985. Med bolj izrazita P-eva predavanja pa spadata pred. v Dragi 1976 *Kette, Cankar, Kosovel - troje velikih sporočil* in pred. *Srečko Kosovel in slovenstvo* dec. 1984 v Katol. domu v Gorici.

Prim.: Osební podatki; G. Tavčar, Pahor e Rebula, *CorrTs* 8. nov. 1952; spremna beseda ured. v Mesto v zalivu, Lj. 1965; Zgod. slov. književnosti 1945-1965, I, 312-18 s sl.; J. Pogačnik, *Rusi most*, Lj. 1967, sprem. beseda; Isti, B.P. in Al. Rebula, *Zaliv* 1971; Isti, Slov. zamejsko in zdmsko slovstvo, Trst 1972, ponatis v Pogačnik-Zadravec, VIII; Isti, Književno delo B.P., *IMSRp*. 1973; Isti, Knjiž. delo B.P., v antologiji *Grmada v pristanu*, Lj. 1972; Jevnikar, *Zam. lit.*, M(Trst)

1967, 168; 1971, 168-69; 1973, 37; 1974, 156; 1976, 16-17; 1984, 78-79, 116-17; I. Juvančič, B. P. in Trst. Zgod. silnice v njegovih romanih, PDK 1966; Vek. Spanger, Nekaj pripomb k »Zgod. silnicam«, PDK 25. jun. 1966; D. Jančar, Zvestoba svoji narod. biti (pogovor z B. P.), Dial 1968; A. Lokar, Dialog z B. P., Most 1968; L. Legiša, B. P., Le livre slovène, okt. 1967; J. Pogačnik, Oblikovne premene v sodobni slov. prozi, Sd 1971, št. 10; Mat. Kmecl, Slovenian Literature in the Litoral Region (Abroad), Le livre slovène, 1973, št. 3-4; Isti, Novela v liter. teoriji, Mrb. 1975, 69-70; A. Inkret, Spomini na branje, Lj. 1977; Isti, Novi spomini na branje, Lj. 1980; J. Javoršek, Politika jezika, Sd 1977, št. 5; M. Cenda Klinc, Ekskurzija po Tržaškem, JiS 1980-81, št. 4; M. Jevnikar, Slov. liter. v It., monografski tečaj, U v Vidmu 1982-83; Slov. književnost, CZ Lj. 1982, 254-55; Saradoč, 96, 102, 298. - Važnejša poročila o posameznih knjigah: *Moj trž. naslov*: Vl. Bartol, NS 1949, št. 9; L. Legiša, PDK 1. jan. 1949; Delo 8. jan. 1949; LdP 5. febr. 1949; *Kres v pristanu - Na sipini*: L. Cermelj, PDK 3. jul. 1960; Jol. Mileč, NRazgl 27. avg. 1960; Mir. Javornik, M(Trst) 1960, 107; M. Kmecl, NRazgl 13. maja 1961; Mlada pota 1960-61; NSd 1960, št. 8/9; M. Brezovar, NSd 1961, št. 4; *Grmada v pristanu*: And. Inkret, NRazgl 11. maja 1973; M. Jevnikar, LitV XXIV, 1973/74, 159; *Varno naročje*: S. Čuk, Ognjišče okt. 1974; M. Jevnikar, LitV XXV, 1974/75, 28-29; fj (Franc Jeza), NL 12. sept. 1974; *Mesto v zalivu*: L. Legiša, Vestnik 2. dec. 1955; J. Mahnič, Lj. dnevnik 27. apr. 1956; A. Budal, PDK 24. apr. 1956 in 15. nov. 1964 (ob drugi izd.) in LitV VIII, 1956/57, 187; T. Potokar, Politika 6. jul. 1956; Mil. Šega, SPor 23. maja 1956; *Vila ob jezeru*: K. Kovič, LdP 20. avg. 1955; V. Klabus, Beseda 1955, št. 8; Kavčič, PrimN 28. okt. 1955; A. Rebula, LitV VII, 1955/56, 25; M. Jevnikar, ViD VIII, 1956, 26-27; M. Ahlin, SR 1974, št. 3; *Nomadi brez oaze*: J. Hočevnar, SlovJ 1. febr. 1957; V. Bartol, PDK 17. mar. 1957; S. Lupinc, PDK 14. apr. 1957; B. Stih, NSd 1957, št. 5; J. Mahnič, JiS 1956/57; Val. Glavič, LitV VIII, 1956/57, 217; *Onkraj pekla so ljudje*: K. Kovič, DEN 29. jan. 1959; J. Menart, TT 18. mar. 1959; C. Zlobec, PDK 12. apr. 1959; V. Bartol, NRazgl 3. maja 1959; B. Stih, NSd 1959, št. 4; V. Hajdnik (F. Jeza), LitV X, 1958/59, 187-88; *Parnik trobi nji*: A. Budal, PDK 31. dec. 1964; M. Mejak, NRazgl 10. apr. 1965; M. Kmecl, Delo 13. febr. 1965; F. Pibernik - J. Mahnič - B. Treckman, Sd 1965, št. 4; M. M., Nž 1965; E. K., Tov 2. apr. 1965; *Zatemnitev*: M. Jevnikar, LitV XXVII, 1975/76, 31; S. M., KatG 26. febr. 1976; -nj, GlasSKA dec. 1975; *Nekropola*: M. Jevnikar, LitV XVIII, 1966/67, 218; R. Petaros, PDK 4. jun. 1967; I. Brajdić, Telegram 9. jun. 1967; Marija Mitrović, Knjiž. novine 23. dec. 1967, slov. prevod v PiČ V, 1973, 674-76; *Skarabej v srcu*: A. I., Delo 15. maja 1971; Dim. Rupel, NRazgl 17. maja 1971; M. Jevnikar, LitV XXII, 1970/71, 187-88; J. Sifrer, Sd 1971, 922-25; F. Pibernik, PiČ III, 1971, 315-17; Mir. Košuta, Dan I, 1971, 25-26; Al. Rebula, Znamenje 1971, št. 6; *Odisej ob jantboru*: NL

13. apr. 1972; M. Jevnikar, LitV XXI, 1969/70, 27-28; Bran. Zganjer, Vjesnik (Zgb) 6. jan. 1970; Trž. *mozaik*: Ace Mermolja, PDK 30. sept. 1983; T. Pavšič, NL 22. dec. 1983; Vili Vuk, Večer 8. dec. 1983; Br. Zihlerl, Dnevnik 5. sept. 1983; J. Javoršek, Delo 29. dec. 1983; Mil. Meden, Dnevnik 21. jan. 1984; S. Čuk, Ognjišče mar. 1984; Družina 1. jan. 1984; Pavliha 14. mar. 1984; V *labirintu*: Dim. Rupel, Lj. dnevnik 14. jul. 1984; Fr. Šrimpf, Večer 9. avg. 1984; —, Večer 20. avg. 1984; J. Sifrer, Delo 6. sept. 1984; S. Čuk, Ognjišče sept. 1984; A. Zorn, NRazgl 28. sept. 1984; A. Mermolja, PDK 10. okt. 1984; Den. Poniž, PrimSreč 49/1984; I. G., Sd 12/1984; Vik. Blažič, Zaliv 1-4/1984; —, Slov. vestnik 21. dec. 1984; B. Stih, Lj. dnevnik 11. jan. 1985; Dim. Rupel, Pogovor z B. P., Nova revija 1985, št. 33-34, 106-17 s sl.

Jem.

PAHOR Božidar, časnikar in prevajalec, r. 18. jan. 1925 v Anhovem občinskemu uslužbencu Angelu iz Nove vasi pri Opatjem selu in Mariji Pagon iz Koprive na Krasu; brat Sergej (gl. čl.). 1923 se je družina preselila v Postojno, od koder je oče 1933 pobegnil v Lj., kmalu za njim pa še žena z otroki. Ker je bil poslej brezposeln in do smrti 1943 pretežno navezan le na priložnostno delo, je za preživljanje družine skrbela tudi žena z zaposlitvijo v raznih krojaških delavnicah in do upokojitve v krojačnici Narodnega gledališča v Lj. Zaradi gmotne stiske je bil Božidar 1934 sprejet na občinske stroške v dijaški dom Marijanišče, kjer je bival dobrih osem let. Od 1936 je obiskoval klas. gimn., kjer ga je zlasti pritegoval jezikovni pouk. Komaj 14 let star se je odločil za študij angl. na U. Po maturi spomladi 1944 se je zaposlil na železnici, dokler ga ni nem. okupator odpeljal na prisilno delo v Avstrijo. Ker je neposredno po zadnji vojni kot dopisnik časopisne agencije Tanjug opravljal časnikarsko in prevajateljsko delo, se je vpisal na Filoz. fak. kot izredni študent na germanistiko in primerjalno jezikoslovje. Po diplomi in odsluženju vojaškega roka 1953 je delal pri podjetju Vesna film v Lj. kot sprotni prevajalec tujih nepodpisanih filmov, ki so jih gledale komisije zaradi izbire in odkupa, prevajal pa je tudi filmske scenarije. Od 1955 je bil časnikar pri SPor, zatem pa pri Delu, kjer poslej dela v zunanjepolit. rubriki. V tem svojstvu je često tolmačil ob raznih obiskih državnikov, objavljaj pa je tudi reportaže in poročila s svojih potovanj po svetu. Od 1967 do 1969 in od 1970 do 1972 je bil dopisnik iz Londona, od 1982 pa dopisuje iz Bonna. Izven poklica mnogo prevaja, največ iz angl. v slov.

in iz slov. v angl., manj iz it., nem. in srbohrv. v slov. Njegovi zajetni prevodi iz angl. za naše založbe so: H. James, *Američan* (1955); B. Platt, *Abraham Lincoln* (1955); W. Somerset, *Nekdaj in sedaj* (1961); C. L. Sulzberger, *Druga svetovna vojna* (1970); L. Uris, *Trojica* (1979); M. Sjöwall, *Priskutnež* (1983); R. B. Hill, *Hanta jo* (1983); iz nem.: B. Traven, *Upor obešencev* (1961) in *General iz džungle* (1981); iz srbohrv.: D. Radenković, *Martin Luther King - črni Gandhi* (1968); S. Nešković, *Velika zarota* (1978). Mnogo njegovih prevodov je izšlo v dnevnem tisku in v revijah. Iz slov. v angl. je prevedel številne scenarije domačih filmov, začel s prvim filmom *Na svoji zemlji*, in radijske igre, npr. *Tantadruja* Cirila Kosmača, ki je na festivalu radijskih iger v Rimu dobil Grand Prix, Andreja Hienga *Osvajalca - Kortosovo vrnitev*, Vitomila Zupana *Upor črvov* itd.

Prim.: Osební podatki; SLNP 225-26.

Svk.

PAHOR Breda, časnikarka, publicistka, r. 31. maja 1950 v Trstu. Oče Miroslav, uradnik iz Dola pri Doberdobu, mati Marija Gabrovec, uradnica z Vrhnike, brat Milan, zgodovinar (gl. čl.). Vrtec, osn. in Sred. š. I. Cankar pri Sv. Jakobu v Trstu, Znanst. licej Fr. Prešeren v Trstu, matura 1969. Od 1976 je zaposlena pri ZTT, in sicer v okviru TV agencije Alpe Adria in PDK kot časnikarka. Drž. strok. časniškarski izpit je opravila jan. 1978. Zdaj je odgovorna za posredovanje televiz. vesti agenc. Alpe Adria. Skoraj vsa leta se je kot časnikarja ali oblikovalka prispevkov pojavljala tudi v drugih sredstvih javnega obveščanja, pretežno v slov., vendar ne samo v slov. Precej člankov je objavila v trž. reviji Dan, že več let vodi stalno rubriko *Ženska in njena stvarnost* v PDK (sigla bip), kjer tudi precej stalno priobčuje prispevke o ljud. plesnem izročilu. Občasno je sodelovala v lj. revijah (predvsem NŽ in Jana), v glavnem s prispevki iz vsakodnevne aktualnosti, stvarnosti Slov. v It. ali o ženskem vprašanju. Več razprav je objavila v JKol: *Pomen taborništva* (1967); *Jugoslovanski delavci v Trstu* (1983); *Posledica depozita* (1984); *Cerkev in narodnostno vprašanje* (1985). Nadalje je med avtorji knjige (poskrbela je za besedila) o slov. ljud. plesnem izročilu v F-JK *Deklica, podaj roko* (ZTT 1985). V presledkih je sodelovala s ciklî oddaj na RAITrsta o ženski problematiki, o zgod. ženskoga gibanja (cikel *Cvetje hvaležno odklanjamo*), o položaju žensk v sodob-

ni družbi ali o aktualnih dogodkih pri nas in v svetu. - P-jeve kult.-družbeno delovanje se je začelo zelo zgodaj: že pri štirih letih je pela v otroškem zboru Kult. društva I. Cankar pri Sv. Jakobu, nato je nastopala v otroški igralski skupini in obiskovala baletno-plesni tečaj pri istem društvu. V niž. sred. šoli se je vključila v športno društvo Bor, najprej v telov., nato v odbojkarsko sekcijo. Z žensko mlad. vrsto Bora si je 1968 priborila naslov viceprvaka v it. mlad. prvenstvu. V otroških letih se je vključila tudi v organiz. tabornikov v It. Rod modrega vala, kjer je bila v obdobju 1964-75 tudi v vodstvu organizacije. Nato je delovala v mlad. organizacijah v okviru SKGZ, bila večkrat v glavnem odb., 1981 tudi članica izvršnega odb. Že vrsto let sodeluje v gibanju Zveza žensk It. Od 1984 je članica predsedstva ZSKD v It., v okviru katere odgovarja za plesno-folklorno dejavnost.

Prim.: Osební podatki.

Jem.

PAHOR Drago, učitelj, publicist, polit. in kult. delavec, r. 11. jul. 1905 v Trstu (Škedenj), u. 13. jun. 1980 v Trstu. Oče Miloš, zidarski mojster, odb. pev. dr. Slava na Kolonkovcu, mati Frančiška Čok, gospodinja. Osn. š. je obiskoval v Škedenju in se še kot otrok vključil v Sokola in v Marijino družbo. Na nem. gimn. je s slov. sošolci ustanovil dijaški klub Slava. Malo maturo je napravil 1919 v Narodnem domu. Eno leto je obiskoval idrijsko realko, nato tolminsko učiteljsiše, kjer je stopil v tajni dijaški krožek in sodeloval pri listih Naše delo in Obzor. Na prvem kongresu Zveze jug. srednješolcev v Italiji je bil v Gor. izvoljen za preds. Maturiral je 1924 (pisno v Tolminu, ustno v Vidmu). Dne 1. dec. 1924 je nastopil učit. službo v Barkovljah, kjer je ostal eno š. leto, nakar je moral k vojakom. 1925 je bil med ustanovitelji mlad. društva Sparta v Škedenju. Ob vrnitvi v Trst je okt. 1926 začel poučevati na slov. zasebni š. pri Sv. Jakobu v Trstu (nekdanji šoli OMD) in ostal na tem mestu dve š. leti. V tem času je objavljajl članke v E, NG, NTr. Kot odb. Zveze mlad. društev je sodeloval pri predavanjih in drugih prireditvah in po razpustu društev gojil izietništvo med učenci višjih razr. šentjakobske šole. Jul. 1928 je organiziral taborjenje na Nanosu. Pisal je v Borbo in razdeljeval ilegalno literaturo. Avg. 1928 je ilegalno odšel v Lj., da bi se izognil aretaciji. Tu je stopil v Organizacijo jsl. emigrantov (Orjem) ter pisal v cikl. list Svo-

boda. Apr. 1929 je dobil učit. mesto na Sv. Planini nad Trbovljami (danes Partizanski vrh). V tem kraju in v bližnjih Čebinah je razvil med vaščani, ki so živeli precej odmaknjeno, saj dotlej v teh krajih ni bilo učitelja, prosvetno delo, organiziral strok. predavanja, režiral dramske prireditve in ustanovil knjižnico. Okt. 1932 je bil premeščen v Trbovlje, kjer se je poročil z Marijo (Minko) Lavrenčič (gl. čl.). Tu je razširil delo v okviru emigr. org., učil v večerni šoli za rudarje, režiral njihove gled. predstave in sodeloval pri gledališču sokolske org., v kateri je bil vseskozi aktiven. Publicistično delo je nadaljeval v Zk, Istri, Zdravju, Prosveti, Pohodu, urejal Vestnik celjske sokolske župe in 1934 izdal igrico *Deca išče kralja Matjaža*. V okviru sokolske org. je vodil več taborov, iz katerih je nastala stalna taborniška šola. 1. apr. 1941 je bil vpoklican in se po razsulu vrnil v Trbovlje, kjer so ga 19. apr. aretirali Nemci, zaprli v Celju in Mariboru ter 17. jun. izgnali v Srbijo (Grad Stalac v okolici Kruševca). Tu je prišel v stik s predstavniki Zveze emigrantskih društev in se, da bi se izognil aretaciji, dec. 1941 odpravil prek Beograda na Hrvaško, se zaposlil najprej kot knjigovodja v rudniku Ilovčak (Kutina), sept. 1943 pa na posestvu v Šestinah. Tu so ga pod lažnim imenom aretirali in izpustili. Nov. 1943 je s pomočjo emigrantov, povezanih z OF, prešel na osvobodeno ozemlje in bil vključen najprej v Belokranjski, nato v Kočevski odred. V glasilu Belokranjskega odreda Strelec je objavil nekaj literarnih prispevkov. 1. jul. 1944 so ga poslali na Prim. kot okrožnega šol. nadz. srednjeprim. okrožja. Ustanavljal in nadzoroval je partizanske šole, organiziral učiteljske tečaje in konference, na katerih so se pripravljale strukture za prevzem prim. šolstva po koncu vojne. V tem času je nadaljeval s pisanjem v PartDk, Slovenski besedi, Učiteljskem svetovalcu. Prehod iz vojne v poveljni čas ga je zajel sredi dela za reorganizacijo in prevzem šolstva v Sežani, Gor., nato v Trstu, kjer ga je jsl. oblast imenovala za šol. nadz. tržaške občine. Poskrbel je, da so začeli s slov. poukom v okoliških krajih, kjer še niso delovale šole, organiziral v mestu poletne tečaje za 1.177 otrok, ki do tedaj niso imeli slov. pouka, večerne tečaje za odrasle, tečaje slov. jezika za Italijane ter uredil nekaj številčk lista Mlada svoboda, priloge PDk. Ob prevzemu oblasti s strani ZVU je P. odklonil imenovanje za šol. nadz., ker

zavezniki niso priznali šol. organov PNOOja in MOSa. Odklonil je tudi vsakršno sodelovanje s šolniki in izobraženci, ki so se pred novo jsl. oblastjo umaknili iz Sje v Trst. Začela se je ostra bitka med P., referentom za slov. šolstvo pri MOSu, in stotnikom Simonijem, referentom za šolstvo pri ZVU, predvsem glede učnega programa, učbenikov in nastavljanja begunskih učiteljev, na drugi strani pa učiteljev, ki jim je ZVU odrekala imenovanje. Borba se je prenesla v šole same, med starše in učitelje in vnela se je ostra polemika, katere odmevi segajo še v današnji čas. V prvih povojnih časih je P. veliko delal pri prosveti in bil na ustanovnem občnem zboru okt. 1945 imenovan za preds. SPZ za Tržaško. Pomagal je pri obnovitvi kult. dela in sodeloval pri organizaciji množičnih telovadnih nastopov. Apr. 1947 je bil ob ustanovitvi SHPZ imenovan za načelnika odseka za šolstvo in bil hkrati referent za šolstvo v predsedstvu okrajne OF. Maja 1948 je prevzel mesto tajn. SHPZ in se znašel ob informbirojevski resoluciji v središču polemike ter bil tarča napadov. Na tem mestu je ostal do 31. okt. 1950, ko je prevzel načelstvo Odseka za zgod. in etnogr. pri NSKT. Ob začetku leta 1953 je postal upravnik Dijaškega doma v Trstu in na tem mestu poglobil pedagoške smernice zavoda, se udeleževal pedagog. kongresov in predaval na tečajih, tudi v funkciji referenta za šolstvo pri SKGZ (1954-64). Dec. 1953 je postavil temelje taborniški organizaciji na Tržaškem in maja 1954 povezal taborniške družine v Rod modrega vala. Po upokojitvi (30. sept. 1965) se je vrnil na Odsek za zgod. in etnogr. pri NSKT in se posvetil predvsem raziskovanju prim. preteklosti in zgod. slov. šolstva na Prim. še posebej. O tem je izdal dve brošuri: *Pregled razvoja osnovnega šolstva na zapadu slov. ozemlja* (Lj. 1970) in *Prispevki k zgodovini obnovitve šolstva na Primorskem 1943-1945* (Trst 1974); v sodelovanju s sinom Samom pa *Začetek osnovnega šolstva v tržaški okolici* (Trst 1971). Uredil je še brošure: *Za srečo naših otrok* (1953), *Čitalnica v Škednji (1868-1968)* (1968), *Prosvetni zbornik 1868-1968* (1968), *Boj za svobodo* (1975) in *Jadranski koledar 1954*. Od konca druge svet. vojne do zadnjih dni življenja je pisal članke in jih objavljaval v PDk, LdTd, JKol, KolOFSTO, Glas mladih, GorLtk, Dan. V vsem povojnem času je mnogo predaval in javno nastopal. Bibliografija publicističnega dela D. P., izšla v JKol 1981, obsega

štiri knjižne izdaje in navaja skoro 900 naslovov člankov, razprav in ocen. Več člankov in prispevkov je v revijah in časopisih, ki jim ni mogoče ugotoviti avtorstva in ki so izšli izpod njegovega peresa. Znani psevdonimi D. P. so navedeni v Bibliografiji; taborniško ime Perun. Odlikovanja: Zagarjega nagrada za izredne uspehe pri vzgojnem in izobraževalnem delu (1971), Zlati znak Zveze tabornikov Slovenije (1976), Priznanje Zveze mladine Slovenije za uspešno in požrtvovalno delo z mladimi (1976), Red za sluge za narod s srebrnimi žarki (1976), Odličje dela in boja SKGZ za življenjsko delo na področju vzgoje, prosvete in zgodovinopisja in prispevek v boju za pravice Slovencev v Italiji (1979), Red zasluge za narod s srebrno zvezdo (1980), Spominska medalja Predsedstva SFRJ za sodelovanje v osvobodilni borbi narodov in narodnosti Jugoslavije, za prispevek k skupni zmagi nad fašizmom in za zbližanje in prijateljstvo med narodi (1981).

Prim.: L. Turk, Četrtna srečanja, RAITrsta okt.-dec. 1979; podatki žene M. Lavrenčič: Sv. Jakob, 115-16; M. Pahor, Bibliografija publicističnega dela D. P., JKol 1981, 158-86 s slikami; L. Udovič, Spominu D. P., ibid. 156-58 s sl.; Zgod. ods. NŠKT, vpr. pola; jk (Jože Koren), D. P. - sedemdesetletnik, PDK 11. jul. 1975 s sl.; Priznanje za mentorstvo in delo z mladino, PDK 1. jun. 1976; Visoka odlikovanja za zasluge za narod, PDK 27. apr. 1977 s sl.; B. Marušič, D. P. - marljiv zgodovinar slov. šolstva na Primorskem, PDK 15. maja 1977; D. P., PDK 14. jun. 1980 s sl.; Andrej Savli, D. P., Delo 18. jun. 1980 s sl.; Andrej Vovko, D. P., PD 20. jun. 1980 in ZČ 34/1980, 467-68; M. Bratoš, D. P. v spomin, PDK 24. jun. 1980; D. P. - in memoriam, NRazgl 27. jun. 1980; D. P., Skupnost jul. 1980; D. P., TV 15.24. jul. 1980 s sl.; jk (Jože Koren), Pred enim letom umrl D. P., PDK 13. jun. 1981; A. Geržinič, Boj za slov. šolstvo na Primorskem, SKA, Buenos Aires 1983; M. Pahor, Slov. učiteljstvo pod fašizmom, RAITrsta 27. mar. 1984.

ldt

PAHOR Jože, pisatelj, r. 20. febr. 1888 v Sežani, u. 1. sept. 1964 v Lj. Oče Anton iz Mirna pri Gor., dninar, mati Frančiška Kocjan iz Sežane, šolska snažilka. Osn. š. v Sežani, učit. v Kopru (1902-06), učil je v Orleku pri Sežani (1906-09), nato v Sežani do 1923. V Orleku je ustanovil Prosv. društvo, v Sežani podruž. Ljudskega odra, kmet. šolo in vodil pev. zbor. Oprijel se je socializma in sodeloval z dr. Tumo v njegovih Naših zapiskih: *Sociologija vojaštva* (1910), *Učitelj kot intelektualca in kulturni delavec* (1913), *Anatema si!* (1914). Na volitvah v odbor okraj. učit.

društva v Sežani spomladi 1913 je bil izvoljen za knjižničarja. Nadaljeval je s pisanjem načelnih člankov: *Liberalizem in narodnost* (UT 1914), *Proletarski otroci* (Domače ognjišče 1914), *O šolski reformi* (UT 1917) idr. Po vojni se je P. pridružil socialistični levici, sodeloval z I. Regentom in dr. Drag. Guštinčičem, po ustanovitvi KPI v Livornu 21. jan. 1921 pa njej in pisal v njeno slov. glasilo Delo. 2. febr. 1920 so ustanovili v Trstu Zvezo slovan. učit. društev v It., ki je izdajala Učiteljski list (UL). Od okt. 1921 do avg. 1926 je list ur. P. in v njem priobčil več člankov in razprav. Od 1924-26 je ur. tudi mladinski Naš rod. 13. jan. 1923 so zaprli P., Al. Hreščaka in Slavoj Praprotnika, češ da vodijo protiit. gibanje za priključitev Prim. k Jsl in da širijo slovan. komunizem. Po dveh mes. so jih izpustili, toda v službo se niso mogli vrniti. P. se je preselil v Trst in poslal poklicni tajn. Zveze slovan. učit. društev v It. in ostal do njene nasilne razpustitve 1926. Ker je ostal brez službe, je odšel v Jslo in nov. 1926 dobil učit. službo v Marenbergu, od sept. 1927 je učil na I. deški mešč. š. v Lj., od 1929 v Sp. Šiški (Lj.), od 1936 do 1945 na poskusni delovni šoli za Bežigradom-Lj. V Lj. je pomagal ustanoviti Organizacijo jsl. emigrantov (1927) in bil njen podpreds. do 1929. Z Osk. Hudalesom je dal pobudo, da so 1928 ustanovili Mladinsko matico, katere prvi tajn. je bil P. Pomagal je, da je Mlad. matica začela izdajati mesečnik Naš rod (1929-44). Ko so med vojno zaprli ur. J. Ribičiča, je prevzel ur. P. (1942-44). Med zadnjo vojno se je na šoli povezal z OF, zato so ga 7. febr. 1945 zaprli v prisilno delavnico, od tu so ga prepeljali v delovno taborišče v Ribnici, kjer je ostal do 5. maja 1945. Takoj se je javil za Trst in postal 27. maja 1945 pri PNOO v Trstu referent za šol. knjige. Napisal je dva učbenika: *Naša beseda* (brez podp.) in *Svobodna pota*. Čitanka za III. in IV. šol. leto ljud. šol v Slov. Prim. Trst 1945, PNOO za Slov. Prim. in Trst v Ajdovščini. Organiziral je Gregorčičevo založbo in bil njen ur. Uredil je njena prva koledarja, *Koledar Gregorčičeve založbe* za leto 1946 in za leto 1947. Za isto zal. je uredil spise prim. mladine s tematiko iz osvobod. boja. *Tako je bilo trpljenje* (1946). Pomagal je obnavljati prosv. društva in bil prvi preds. Slov. prosv. zveze za Prim. in Trst. Od II. letnika dalje je ur. tudi njeno glasilo *Vestnik*. Sodeloval je v PDK kot ur. mladinske priloge Mlado jutro in s kritikami, ter v

LdTd. V revijo Razgl je pisal poročila o predstavah SNG. Vsak teden je na trž. radiu predaval o slov. jeziku in liter. (96 oddaj), enako pogosto je predaval v prim. prosv. društvih. Napisal je uvod v umet. razst. v prid part. vdovam in sirotam (Gal. Trieste 3. jan. 1946). Po dveh letih se je vrnil v Lj. k družini, ki si jo je ustvaril 1930, stopil v pokoj, deloval v raznih družbenih organ. in doživel več razočaranj. - Leposlovno je začel ustvarjati 1914 in v DS (1916, 1917, 1919) je priobčil črtice *Z obrežja, Drvarji, Pomlad in V megli in morju*; v Književnem Jugu (1918) črtico *Otrok*; v trž. Njivi (1919), kjer je bil tudi ur. leposl. dela, novelo *Most*; nekaj v Gor. Matici (1921). 1923 je izšel pri Socialni Matici v Trstu P-ev socialni roman v štirih delih *Medvladje*, v katerem je opisal vojne in povojne razmere na Goriškem od pomladi 1918 do 1920. Ruševina in podrtija je bila povsod, tudi v srcih. Obnove ni od nikoder in je ne bo, zato napoveduje pisatelj plamen »ponižanih in razžaljenih«, ki bo rešil vsa vprašanja. Zadeto je »pokazal meščanske izobražence, ki zabavljajo na ljudstvo, češ da rajši trpi, kakor bi se uprlo z orožjem — medtem ko se sami rešujejo čez mejo« (L. Legiša). Delo je precej tendenčno, v psihologiji in govorjenju literarno. Sledil je zgod. roman *Serenissima* (Prejasna — uradno ime beneške republike, LZ 1928-29, v knjigi 1954, srb. prevod 1958), v katerem je obdelal življenje beneške repub. v letih 1569-71. Glavni junak je Tolminec Golja, častnik beneške vojske, neustrašen, velik, močan in zanesljiv, ki se ni boril samo s Turki na Cipru, ampak tudi s polit. razmerami v Benetkah, sprva kot pristaš vojne stranke, potem na strani njihovih nasprotnikov. Zapletel se je v mreže bogate plemkinje Neve Mocenigo, a se je iz njih rešil v čisto ljubezen do preproste Amelije, kar je pospešilo njegov propad. Pisatelj je izjavil, da je dobil pobudo za roman v svoji sodobnosti, zakaj *Serenissima* »je v svojem bistvu izraz razdobja in razmer, ki so v njih živeli Slov. in Hrv. po prvi svetovni vojni pod It. V romanu so revolucionarni idejni tokovi, ki jih je sprožil svetovni pokolj, je protirevolucionarno gibanje fašizma... V romanu sem hotel povedati, mutatis mutandis, da je le ena pot iz razmer, ki jih je ustvaril kapitalizem.« Ta pot je po P. oborožen upor, ki ga je označeval že v *Medvladju*. Zato ga niso zanimale zgod. razmere v Benetkah v tisti dobi, zgod. je izrazil le za svoje ideje. »V jedro, v živo ljudi

in njih usod me zna poseči« (L. Legiša). 1932 je P. napisal mlad. povest *Otrok črnega rodu* (ponat. MK Lj. 1947, Lipa Koper 1957, MK Lj. 1965 in 1967 z uvodom B. Gerlanca), zgodbo o zamorskem dečku, ki ga je kolonializem vrgel v Marseille, kjer mu je najprej skušal olajšati življenje misijonar, nato je prehodil razne poklice in drsel vedno globlje v moralni propad, dokler ni končal v prisilni delavnici. Zbežal je v Pariz in začel borbo za novo življenje. Vrnil se bo v Afriko in pomagal rojakom. Delo je napisano prizadeto, zelo mračno in v enaki miselnosti kot romana. Jun. 1940 je izšel pri SM v Lj. *Matija Gorjan*. Roman iz velikega upora slov. kmetov proti fevdalcem leta 1515 (ponat. GregZal Trst 1946). V romanu je P. naslikal prvi vseslov. kmečki upor, vzroke, priprave, boje in končni poraz. Dogajanje je osredotočil okrog Matije Gorjana, ki postane kljub mladosti voditelj upornih kmetov. Kot že v *Serenissimi* tudi tukaj ljudje niso poglobljeni, izraziti, kraji so bežno prikazani, dialogi raztegnjeni in anekdotični. Idejno je roman soroden *Serenissimi*, s katero ima tudi sicer več skupnih potez: Matija - Just, Klara de Ruspi - Neva Mocenigo, ljubezenski trikotnik, kmečko pokolenje obeh junakov, izlet v Kranj in Treviso, odpoved ljubezni in prehod k upornikom idr. Razlika pa je v tem, da se Matija edini izmed vodilnih upornikov reši na Hrvaško, kjer začne življenje z Majdo, ki jo je prej zapeljal in zapustil zaradi Klare. 1937 je napisal P. socialno dramo v 5 dej. iz življenja viničarjev *Viničarji*, ki je izšla popravljena v knjigi 1951. V igri si stojita nasproti dve sili: veleposestnik in vinotržec, brezobzirni in oblastni gospodarski mogotec Lah in viničarski proletariat, ki se bori za svoje pravice in ga vodi mladi Lenart. Lah se poslužuje vseh sredstev, da razdvoji viničarje, ki nazadnje ubijejo svojega voditelja, Lahov sin Andro se upre očetu in ubije njegovega zaupnika. Lahova družina je razen Andra vsa pokvarjena, viničarji pa so bolj raznovrstni. Oba nosilca dejanja spominjata na Cankarjeva Kantorja in Maksa v Kralju na Betajnovi, le da nista tako izdelana in globoka. Igra je važnejša zaradi socialne problematike s prikazom razrednih trenj na kmetih. Istega leta je izšel biografski roman *Pot desetega brata*. Jurčičevo življenje. (Lj. 1951). Roman prikazuje Jurčiča, njegove sodobnike in razmere. Pisatelj ni uporabil vsega gradiva o Jurčiču, mnogi dogodki so prikazani pristransko, tendenčno, zlasti šibko je podana

Jurčičeva umetniška pot. Iz istega leta je popis *Hodil po zemlji sem naši* (Lj. 1951). Gre za gradnjo nove Jsle in novih ljudi. V reportažnem srečanju z ljudmi pripoveduje predvsem o njihovem delu, pa tudi o običajih, plesih, pesmih, o tradiciji in sodobnosti, v bistvu pa gre za agitko, ki naj pokaže svetle strani razvoja nove države. Za delo je prejel 1951 Levstikovo nagrado. Sledila je drama v 5 dej. *Čas je dozorel* (Lj. 1953), ki se godi v zakotni vasi spomladi 1942. Osrednji osebi sta strogi župnik in šolski upravitelj, med katerima vladajo nasprotja nra-vi in nazorov. V vas pride medicinec ter odpelje k partizanom župnikovo izgubljeno sestro in dva učit., župnik pa začne ustanavljati vaško stražo. Zgodba je siromašna, netragična, polit. pristranska, sestavljena iz preprirov. Ideja je polit.: »Zdaj rušimo svet, ni je večje naloge! Vredna je vseh človekovih moči, tudi življenja,« pravi medicinec. Leto pozneje je izšla drama v 4 dej. *Semena v kamenju* (Lj. 1954). Dejanje je postavljeno v tovarniško okolje v sodobnosti, dramska problematika pa se suče okrog uvajanja in zlorabe delavskega samoupravljanja. Avtor je prikazal vrsto problemov, ki pa jih ni priostril in razrešil. V *Mladosti na Krasu* (Lj. 1959) je plastično in prepričljivo opisal svojo težko mladost, ko je oče zbolel in umrl in se je mati sama mučila, da ju je preživljala. Drami *V goščavju* in *Ob miloščini* ter scenarij *Z jutranjim zvonom* iz zadnjih let ustvarjanja so ostali v rkp., zavrnili pa so mu 1962 rokopis *V nevarni zasedi*, kjer je opisal svoj zapor v Lj. in Ribnici in razmišljal o part. bojih; pritožil se je, a ni uspel.

Prim.: SBL II, 249-50; SGL II, 402; EJ; žpk urad Sežana; M. Jevnikar, Vsebine slov. leposlovnih del, IV. del, Trst 1958, 14-26; J. P. šestdesetletnik, PDK 21. febr. 1948; J. P., PDK 3. sept. 1964 (ob smrti); Osebnost J. P. (iz govora B. Borka na žalni seji DSP), Delo 6. sept. 1964; B. Paternu idr., Slov. književnost 1945-1965, I, 1967, 280; II, 1967, 10-13; L. Legiša, ZSS VI, 1969, 55, 282-83 s sl.; J. Liška, O poklicnem, vzgojnem in knjiž. delu J. P., PZDG XI, XII, 1971-72, 303-27; Dr. Pahor, Polit., vzgoj. in knjiž. delo pisatelja J. P., PDK 25. febr. 1973 s sl.; Isti, J. P. kot književnik, PDK 4. mar. 1973; Fr. Koblar, Slov. dramatika, II, Lj. 1973, 252 s sl.; Vilhar, 73; Mariza Škerk-Kosmina, J. P. kot voditelj in organizator naprednega učit. v naših krajih, PDK 18., 19. in 20. avg. 1982 s sl.; Slov. knjiž., CZ Lj. 1982, 255. - O posameznih knjigah so pisali: *Medvladje*: J. Lovrenčič, DS 1924, 141; Fr. Albrecht, LZ 1925, 56; *Serenissima*: Ada Škerl, LdP 1934, št. 168; Vit. Klabus, NRazgl 1953, 114-15 in Beseda 1954, 416-

20; j-o (Jož. Jerko), SPor 1954, št. 198; J. Pahor, Knjiga 54, 242-43 s sl.; *Otrok črnega rodu*: Alb. (Vajngerl), Mna 27. sept. 1947; LdP 4. okt. 1947; Ares (O. Hudaless), MbV 16. okt. 1947; Mit. Mejak, MIR 1947/48, 73; And. Budal, Razgl 1948, 117-18; B. Pregelj, NS 1948, 791-92; Knjiga 57, 299-300; *Matija Gorjan*: And. Budal, LZ 1940, 406-10, 523-24; V. Belčič, DS 1940, 499-500; L. Legiša, Dejanje 1940; I. Pregelj, Ment 1940/41; LdTd 10. okt. 1946; Razgl 1947, 86-88; *Viničarji*: Br. Kreft, Namesto uvoda k »Viničarjem«, 73-76; F. Koblar, S 1937, št. 214; F. Govekar, SN 1937, št. 223; L. Mrzel, J 1937, št. 226; GLLJd 1937/38, št. 2; J. Vidmar, Litter. kritike, Lj. 1951, 346-48; Br. Rudolf, NRazgl 1952, št. 1; *Pot desetege brata*: Sž (St. Janež), LD 1951, št. 107; B. Paternu, Beseda 1951/52, 87-89; M. Jevnikar, KatG 1951, št. 51 in 52; Isti, SiS I, 1952, 73-74; M. Barbarič, NO 1951; *Čas je dozorel*: Darinka Muser, SPor 1953, št. 82; And. Budal, PDK 1953, št. 131; K(obal) M(arjola), SocM 1953, 716-18; N(ovšak Fr.), Obz 1953, 183-84; L. K(arakar), Tov 1953, št. 42; *Mladost na Krasu*: (Rapa) S(uklje), NRazgl 1960, str. 143; Mar. Breclj, PrimN 1960, št. 15; Danica Zupančič, NSd 1960, 665-67.

Jem.

PAHOR Karol, glasbenik, skladatelj, r. 6. jul. 1896 v Trstu pri Sv. Ivanu, u. 27. nov. 1974 v Lj. Oče je bil vrtnar. V družini je bilo pet otrok. P. je v Trstu dovršil osn. š. in dva razr. realke, v Gor. učiteljske, kjer je 1915 maturiral, točneje, priznana mu je bila matura brez izpitov, ker je bila Gor. na bojni fronti. Tudi P. je moral v vojsko, v Galicijo, Romunijo, Tirole, k Soči in Piavi. Že med študijem se je učil violine pri A. Vramu, teorijo pri A. Illesbergu v Trstu in J. Michlu v Gor. Z učenjem je nadaljeval tudi po vojni. Da bi se spopolnil v kompoziciji, je odšel na Dunaj, a gmotne razmere mu niso dopustile, da bi študij dokončal. V zameno je študiral violino v Bologni, kjer je 1923 diplomiral. Vmes je bil učitelj na Katinari in v Gro-padi. 1924 so ga it. oblasti izgnale iz Idrije, kjer je pomagal ustanoviti glasb. š. V Lj. je bil violinist v oper. ork.; nato je dve leti učil glasbo na gimn. in učiteljsku v Banjaluki. Štiri leta je bil ravn. GM v Ptuj in nato do 6. jun. 1941 prof. glasbe na učiteljsku in na š. GM v Mrbu, ko se je pred Nemci umaknil v Lj. Po kapitulaciji It. se je vključil v OF. Partizanstvo je bilo njegovo najplodnejše ustvarjalno obdobje. Znan je postal s svojimi borbenimi zbori: *Na juriš*, *Komandant Stane*, *V boj* itd. in s samo-spevi, kot sta *Lirična koračnica*, *Pozimi pod snegom* in drugi. Organiziral in vodil je invalidski part. zbor. Po vojni, od 1945 do 1966, je bil prof. na AG. Zadnja leta je preživel odmaknjeno. Ko

je bil na Štajerskem, je spopolnjeval svoje znanje pri Sl. Ostercu s pomočjo nekake dopisne š. Pisma govore o Ostercu kot strogem pedagogu in vnetem zagovorniku sodobnih estetskih pogledov. Med vojnama je bil pod Osterčevim vplivom modernist. Pozneje postane njegov izraz vedno bolj umirjen in se pogosto naslanja na ljud. melos, zlasti istrski, belokranjski in prekmurski. Njegovo tretje razvojno obdobje je povojni čas, ko zloži 1948 svoj znameniti *Oče naš* in razvije bogato instrumentalno dejavnost. Sem spadajo *Slov. suita* za klavir, *Istrijanka* za pihala, trobila in tolkala in koncertne etude. V vokalni glasbi je prehodil pot od atonalnega preko partiz. do zmerne ustvarjanja, naslonjenega na ljudske prvine. Pisal je za vse zborovske zvrsti. Uspel je tudi kot avtor otroških pesmi. Njegova vokalna glasba obsega okoli 400 skladb. Tudi instrumentalne je dosti. Poleg že omenjene: *Simfonija* v slogu diatonike (1966), simfonična pesnitev *Tuje življenje* (1939), *Žalostinka žrtvam* na temo skladateljve *Partizanske žalostinke* (1953), *Istrske predigre* za klavir in ork., temelječe na istrski tonski lestvici (1958), več skladb za mali ali godalni ork., 15 miniat. za pihalni ork. (1950). Od komorne glasbe velja omeniti 2 godalna kvarteta (1937-38), *Pihalni trio* (1939), *Štiri pesmi za glas in godala* (1953), skladbe za 2 violini in klavir, violo in klavir, za različna pihala in klavir. Med klavirskimi deli so *Tri arabeske* (1936), *Slov. suita* (1941-45), *Tri etude* (1948), *Tri prekmurske narodne* (1955), *Otroške pesmi* in 50 ugank (1950), 30 belokranjskih otroških iger (1953), okoli 70 miniat. Značilno za P. je, da je mnogo svojih del predelal tudi za drugačne instrumentalne ali vokalne instrumentalne zasedbe.

Prim.: MuzE III, 25; L. M. Škerjanc, Od Bacha do Šostakoviča, 362-64; Šavli, PDk 18. nov. 1977; Leksikon jsle muzike II, 137-38; MSE III, 10; Jelerčič, 126, 128-29, 133, 152-54, 197, 198; D. Cvetko, Stol. slov. glasbe, 285-86; Trobina, 141; Priročni leksikon, 504; KolGMD 1976.

Har.

PAHOR Leopold Lavoslav, pevovodja, organist in skladatelj, r. 7. avg. 1863 v Nabrežini, u. 7. apr. 1928 v Lj. Oče Anton, uslužbenec na železnici, mati Jožefa Mosettig, gospodinja. Osn. š. v Renčah pri Gor. V Gor. je 1884 končal gimn. Postal je uradnik na železnici in služboval v Zagorju, Spilju, Spod. Dravogradu, Zid. mostu, na Rakeku, v Logatcu, Borovnici; nato je bil nadzornik drž. železnic v Lj. Glasbe se je učil

v Gor. pri A. Hribarju (PSBL I, 546) in stolnem organistu Ceju. Kot gimnazijec je orgljal v gor. cerkvah, dve leti je bil pevovodja Slov. bralnega in podpornega društva. Z zborom je izvedel češko opereto *Ena seja* mestnega starešinstva, ki je bila prva v slov. na Goriškem. Pogosto je hodil učiti petje v Renče. Med vojaščino v Pulju je vodil zbor v čitalnici. Imel je tudi svoj slov. vojaški kvartet, s katerim je na potu k velikim vojaškim vajam 1885 priredil koncerte v Lj., Kranju, Trzinu in Celcu. S kvartetom je izvedel svoje prve skladbe: *Zvonček mli v dolu peva*, *Lepše rožice še rodila nobena ni pomlad*, *Noč je jasna*. V Postojni je vodil petje in godbo v čitalnici, v Zidanem mostu in na Rakeku pev. zbor, v Lj. zbor Slovan. P. je veliko napisal in malo natisnil. V GZ je izšel moški zbor *Poslanec* in 10 narodnih, prirejenih za moški in meš. zbor, v NA samospeva *Na poljani*, *En starček je živel*, ki ga je napisal tudi za moški zbor s klavirjem. V rkp. so ostale njegove posvetne in cerkv. zborovske skladbe, skladbe za glas in klavir, zbor in klavir ali ork., za salonski ork., za veliki ork. Ostali so tudi pev. in glasb. vložki za Jurčič-Govekarjevega Desetega brata. Zbor *Domovini* iz 1897 je dobil 1. nagrado Slov. pev. društva v Ptuj. P. je bil dober skladatelj in spreten instrumentator. Z Nikom štritofo. je sodeloval pri izvedbi glasb. vložkov v delih: Rokovnjači, Legionarji, Deseti brat, Brat Martin, Lumpacij vagabund.

Prim.: SBL III, 250; Jelerčič 86; D. Cvetko, Stol. slov. glasbe, 237; Cvetko III, 342, 354-55, 360, 366, 449; župn. urad Nabrežina.

Har.

PAHOR Milan, zgodovinar in kulturni delavec, r. 22. maja 1948 v Trstu. Oče Miroslav, uradnik iz Dola pri Doberdolu, mati Marija Gabrovec, uradnica iz Vrhnike. Vrtec, osn. in Sred. š. Ivan Cankar pri Sv. Jakobu v Trstu, Znanstveni licej Fr. Prešeren v Trstu, matura 1968. Fak. za knjiž., filoz. in zgod. U v Trstu s tezo *Leto 1941 na Tržaškem* (1985). Od 1975 je bil sodelavec Odseka za zgod. pri NSK Trst, maja 1978 je postal načelnik, ko se je preselil v stavbo Kult. doma. Okt. 1982 je postal tudi ravn. NSKT. V otroških letih je bil član otroškega pev. zbora (pevovodja K. Boštjančič), mladinske dramske skupine (vodila igralka E. Starčeva) in baletne skupine (pod vodstvom Adr. Vilesa), vse to v sklopu Kult. društva I. Cankar pri Sv. Jakobu v Trstu. 1961 je postal član organizacije slov.

tabornikov v It. Rod modrega vala (RMV) ozir. taborniške Družine jadranskih delfinov, ki deluje v središču Trsta. V tej organizaciji je prehodil pot od člana do vrha: v letih 1968-71 načelnik RMV, 1971-74 starostov namestnik, od 1974 dalje starosta tabor. org. za Trst in Gor. V letih 1964-71 je bil član tekmovalca SZ Bor v atletski sekciji, nato referent za atletiko, kasneje še referent za košarko in odb. v uprav. odb. V obdobju 1971-78 je bil delaven v Komisiji za mladino in šport, zdaj Mladinski odbor (MO), pri SKGZ. V mandatni dobi 1977-81 je bil tajn. MO SKGZ. Od 1977 je član glavnega odb. SKGZ ozir. nekaterih drugih odb.: Odbor za mladino, Odbor za telesno kulturo, Odbor za uveljavljanje pravic slov. jezika, Teritorialni odb. za Trst. Od 1980 dalje je član predsedstva Zveze slov. kult. društev (ZSKD). Od 1983 je član Odbora za proslavo bazoviških žrtev. V okt. 1984 je postal preds. novonastalega Društva mladih raziskovalcev, ki je nastalo na podlagi mladinskih raziskovalnih taborov med Slov. v It. Tabore (Barkovlje 1981, Doberdob 1982, Benečija 1983, Dolina 1984) prirejajo SLORI (dr. P. Stranj), Odsek za zgod. pri NŠKT (M. P.) in Društvo slov. naravoslovcev in tehnikov Tone Penko (prof. Marinka Pertot). Že kot dijak je sodeloval kot zunanji sodelavec v Odseku za zgod. pod vodstvom Draga Pahorja. - P. je izdal nekaj samostojnih publikacij, vrsto razprav in člankov, pripravil je več referatov, govorov in radijskih oddaj. Samostojne publikacije: *Dol skozi boj do svobode* (Dol pri Doberdobu 1977, str. 236); *Bazovica 1930-1980* (Lj. 1980); *Drugi trž. proces* (Lj. 1981); *Žrtvam fašizma - alle vittime del fascismo* (Repentabor 1983). Soavtor je knjižice *Organizacija slov. tabornikov v It. Rod Modrega vala 1953-1983* (Trst-Gor. 1983). Uredil je knjižico *Kulturno društvo Kraški dom* (Repentabor 1981). Souredil je knjižico *80-letnica PD Slavec* (Boršt pri Trstu 1980); zbornik *Tabor Doberdob 1982* (Trst 1983); knjižico *Glas harmonike* (Domjo-Trst 1984); soureja glasilo *Informacije*, ki ga izdajata Odsek za zgod. in SLORI. Razprave: *O tisku v narodnoosvob. boju 1941-1945* (zbornik Boj za svobodo, Trst 1975, 31-79); *O delovanju OF na področju Rojana* (Rojan skozi čas, Trst 1978, 79-88); *Narodnoosvob. boj na Tržaškem 1941-1945 s poudarkom na slov.-ital. odnosih* (zbornik 10. Koroški kult. dnevi, Clc 1979, 80-88); *Bazovica 1930-1980* (JKol 1980, 85-88); *Partiz. učitelj Alojz Kokoravec-Gorazd* (v knjižici ob

poimenovanju osn. šol v Zgoniku in Saležu 1980); *Sv. Jakob v narodnoosvob. boju 1941-1945* (v zborniku Sv. Jakob, Trst 1980, 240-324); *40-letnica nastanka OF na Tržaškem* (JKol 1981, 36-54); *Pinko Tomažič* (iz narodnjaka v borca za delavske pravice) (zbornik Slov. morje in zaledje, Koper 1981, št. 4/5); *Prve partizanske čete na Prim.* (JKol 1982, 131-38); *Tehnika »Morje«* (zbornik Barkovlje, Trst 1982, 126-28); *Prispevek k zgod. OF v Trstu leta 1941* (ZČ 35/1981, št. 4, 343-53); *September 1943 (prva svoboda)* (JKol 1983, 23-33); *Prispevek za zgod. narodnoosvob. gibanja v Trstu v obdobju sept.-dec. 1943* (Prim-Sreč 1983, št. 41/42, 233-42); *Rižarna štirideset let pozneje* (JKol 1984, 113-27); *Pregled boja Slov. v It. za narodne pravice po drugi svet. vojni* (PDK 19. maja 1984, posebna pril. pred manifestacijo Slov. v Gor. 20. maja 1984); *Ob 40-letnici osvoboditve* (JKol 1985, 24-41). Na RAITrsta je pripravil cikle po 12 oddaj: *»Bratje, le k soncu, k svobodi«* (pregled narodnoosvob. gibanja na Trž. in Gor. v letih 1941-1945, okt.-dec. 1979); *Ital. zakonodaja proti Slov.* (okt.-dec. 1981); *Cesarskokraljevi Trst in narodnostno vprašanje* (sour., okt.-dec. 1982); *Sokolsko gibanje na Prim.* (ob stoletnici Sokola v Trstu, apr.-jun. 1983); *Iz noči življenje vstaja* (o protifaš. gibanju na Trž. v obdobju med obema vojnama, jan.-mar. 1984). Njegovi zgod. in taborniški članki so izšli v PDK, Dnevu, JKol idr.

Prim.: Osební podatki; popolna bibl. v arh. PSBL.

Jem.

PAHOR Miloš, glasbenik, r. 22. sept. 1935 v Trbovljah, živi v Trstu. Oče Drago, kult. in polit. delavec (gl. čl.), mati Minka Lavrenčič, učiteljica (gl. čl.). Osn. š. je zaradi vojne obiskoval neredno. Po nižji sred. š. je obiskoval Višjo realno gimn. v Trstu (maturiral 1955) in istočasno študiral flavto na trž. konservatoriju, kjer je diplomiral 1957. Po diplomi se je dve leti izpopolnjeval pri flautistu Borisu Campi. V letu 1958 je od apr. do nov. igral prvo flavto v lj. Operi, nato pa nastopil službo kot drugi flautist v trž. gled. »G. Verdi«, kjer je 1962 postal prvi flautist. 1963 je poleg dela v orkestru začel s poučevanjem na videmskem glasb. liceju »J. Tomadini«. Ko je 1966 zmagal na vsedr. natečaju za stalno mesto prof. flavte na istem liceju, je opustil delo v orkestru in se popolnoma posvetil poučevanju in koncertiranju. Vzgojil je več flautistov, ki z uspehom delujejo na pedagog. in kon-

certnem področju. Od 1982 poučuje na trž. konservatoriju »G. Tartini«. 1963 je bil soustanovitelj Tržaškega baročnega ansambla, od 1964 pa (poleg sodelovanja z različnimi komornimi skupinami in solističnega delovanja) stalno nastopa v duu Pahor-Slama. Koncertiral je v It., Jslj, Avstriji, Nem. in Švici, snemal pa za razne radijske in televizijske postaje. Posnel je več plošč: za podjetje »Pioneer Records« 6 Mozartovih sonat (s klavičembalistko Dino Slama), 4 Veracinijeve sonate (z Dino Slama), Sammartinijeve triosonate (z violinistom Igorjem Ozimom in Dino Slama); za podjetje »SRM«: »Il Flauto nel Barocco« (dve plošči z različnimi sodelavci); za »MMO« (New York) Veracinijeve sonate (z Dino Slama); za ZTT (1985) izbor skladb, ki so jih za duo Pahor-Slama napisali sodobni skladatelji. O njegovem delovanju so poleg recenzij v dnevnem časopisu pisale tudi razne revije kot npr. »La Scala«, »Disclub« idr.; o njegovem igranju pa so se pohvalno izrazili razni dirigenti (Thomas Schippers, Claudio Abbado, Carlo Zecchi, Franco Capuana itd.) in skladatelji (G. Petrassi, G. Menotti, H. W. Henze idr.). Posvoča se tudi kljunasti flavti in baročni prečni flavti. Oba instrumenta je večkrat poučeval na poletnih tečajih za staro glasbo (Urbino, Rim, Belluno, Čedad, Colloredo di Montalbano). Poučeval je tudi na šoli GlasbM, kjer je 1969 uvedel pouk kljunaste flavte, 1979 pa v okviru novo ustanovljenega Oddelka za staro glasbo pouk viole da gamba. Ko je prepustil individualni pouk svojim učencem, je deloval pri tržaški GlasbM kot animator Oddelka za staro glasbo in raziskoval možnosti, ki jih nudi ta pri glasbeni vzgoji mladine, dokler mu GlasbM ni poslala (21. mar. 1985) odpovednega pisma. Da bi bili trž. Slov. v poustvarjalni glasbi dostojno zastopani, je ustanovil skupino Gallus Consort in uvedel koncertni cikel stare in sodobne glasbe »Ropen-tabor«. Poročen je s klavičembalistko Dino Slama.

Prim.: Osební podatki; časopisna poročila ob nastopih.

Ropot

PAHOR Minka (Marija), roj. **LAVRENČIČ**, učiteljica, publicistka, kult. delavka, r. 1. apr. 1908 v Podragi pri Vipavi, živi v Trstu. Oče Ivan, kmet, mati Marija Pestelj, gospodinja. Osn. š. je obiskovala v domačem kraju, učiteljšče v Tolminu in maturirala v Vidmu 1927. V Tolminu je bila članica tajnega dijaškega krožka. Prvo učit. službo je opravljala kot suplentka v Ledinah

nad Idrijo (19. sept. - 31. dec. 1927), nato je učila v presledkih v Gornjem Lokovcu in Skri-ljah pri Ajdovščini. 15. okt. 1930 je dobila mesto kot suplentka na Vojskem, a je bila čez 14 dni odpuščena, ker je odklonila vpis v Faš. učit. organizacijo. Izselila se je v Sjo in nastopila 1. dec. 1930 službo v Tišini (Murska Sobota), v naslednjem š. letu v Serdici do 1. apr. 1933, ko je bila premeščena v Trbovlje, kjer je učil Drago Pahor (gl. čl.), s katerim se je bila medtem poročila. Ob prihodu v Jslo se je P-eva vključila v sokolsko društvo, v katerem je delala kot vaditeljica otroške telovadbe ter sodelovala v gledališkem odseku. V Trbovljah je stopila v žensko org. Kolo jugoslovanskih sester, kateri je bila nekaj let tajn. Sodelovala je v org. prim. emigr., v vodstvu počitniških kolonij Rdečega križa in pri taborjenju sokolskega naraščaja. Po nem. napadu na Jslo in po moževi aretaciji je 4. maja 1941 zapustila Trbovlje in se zatekla v učit. dom v Lj., od koder se je vrnila na Prim. V Podragi je pomagala part. in sodelovala z OF. Ko so 14. maja 1942 faš. napadli in razde-jali Lavrenčičevo hišo v Podragi, je odpotovala v Trst ter se občasno vračala na Vipavsko z raznim materialom za part. V Podragi so jo 4. jan. 1943 karabinjerji aretirali in zaprli v goriške zapore ter jo prijaviili Posebnemu sodišču za zaščito države. Po kapitulaciji It. je bila izpuščena. 15. nov. je začela poučevati na obnovljeni slov. šoli v Podragi, 2. febr. 1944 pa jo je prosv. odsek PNOO imenoval za šolsko nadz. Vipavskega oz. Ajdovskega okrožja. V tej funkciji je pod part. imenom Tuga nadzorovala šole, prirejala učiteljske mitinge in učila na večernih tečajih za mladince. Ob koncu vojne je bila 16. maja premeščena v Trst na prosv. odsek MOSa kot referentka za osnovne šole. 1. nov. 1945 je dobila učit. mesto na Opčinah, a ob koncu š. leta zavezniške oblasti šole niso priznale in so P-eva 11. jul. 1946 odpustile iz službe. Zavrnilo so vse njene nadaljnje prošnje. Od tedaj je bila zaposlena na š. odseku SHPZ do 1957. V prvih povojnih letih je organizirala na trž. rad. postaji prve šolske oddaje za otroke, delala v osrednji pionirski komisiji in vodila počitniške kolonije. Sodelovala je v odb. Zveze društev za telesno vzgojo in pri pripravih za množične telovadne nastope (1. maj 1946 do 1949). Vaje, ki jih je sestavila v ta namen, so izšle v brošurah: *Proste vaje za leto 1947, Proste vaje za moško in žensko deco 1948, Vaje za*

žensko in moško deco za leto 1949. Na Opčinah je v prosv. društvu vodila baletno skupino za otroške in mladinske igre ter folklorne plesne za uprizoritve dramskega odseka. Sodelovala je pri prireditvah AFŽ in bila odbornica SSŠ. Ko je bilo 1945 končno ugodno rešeno vprašanje državljanstva, je dobila spet službo na Opčinah, nato na Katinari, v š. letu 1960/61 kot suplenta v Rojanu in pri Sv. Jakobu ter ponovno na Katinari do upokojitve 1. mar. 1973. Odtlej sodeluje na Odseku za zgod. in etnogr. pri NŠKT, kjer zdaj skrbi za šolski in biografski odsek. 1961 je sestavila tretje berilo za slov. šole *Moje obzorje* (v sodelovanju z Dušo Kosmina), naslednje leto učno knjigo za ital. jezik za drugi razr. *Primi passi*. V zadnjih letih službovanja je sestavljala šolske oddaje za RAITrsta. Od upokojitve je usmerila svoje delo predvsem v raziskovanje slov. šolstva na Prim. s posebnim ozirom na zatrtje slov. šolstva ob Gentilejevi reformi in na part. šolstvo. Od 1975 je objavila o šolstvu in šolnikih vrsto člankov (približno 30) v PDK; v TV 15 članek *Razdejanje Slosarjeve domačije v Podragi*, 1976; v JKol: *Zveza slovenskih učiteljskih društev v Julijski krajini*, 1980; *Bibliografija publicističnega dela Draga Pahorja*, 1981 in *Delovanje pevskega društva Slava*, 1983. Za zbornik Sv. Jakob (1980) je prispevala *Bibliografijo šolskih beril, pri katerih je sodeloval Josip Ribičič*. Za RAITrsta je pripravila med drugim niz *Slovensko učiteljstvo pod fašizmom* (jan.-mar. 1984). Od 1981 je članica odb. Skupnosti part. učiteljev Prim. Prejela je priznanje SSŠ ob 25-letnici te ustanove, 1976 pa je bila odlikovana z Redom zasluge za narod s srebrnimi žarkmi.

Prim.: Osebni podatki; Arh. zgod. ods. NŠKT; M. Pahor-Tuga petinsedemdesetletnica, PrimN 1. apr. 1983. ldt

PAHOR Miroslav, zgodovinar in muzealec, r. 5. nov. 1922 v Novelu pri Temnici na Krasu, u. 25. apr. 1981 v Ankaranu. Osn. š. je obiskoval v Temnici in Komnu. Po šolanju v Gorici, Sieni in Bologni je maja 1945 maturiral v Gor. V narodnozavednem okolju se je zgodaj vključil v protifaš. gibanje in tajno narodnostno organizacijo TIGR. 1942 je postal aktivist OF v Gor., mar. 1944 pa je odšel v partizane. Po osvoboditvi je v letih 1946-50 študiral zgod. na Filoz. fak. v Lj. Po krajših zaposlitvah se je v začetku 1951 začela njegova dolgoletna dejavnost na obalnem področju; najprej v Kopru, od 1954 dalje

v Piranu. Z njegovim imenom je v tem obdobju povejana graditve in obnove na obali tesno povezana dejavnost na področju muzejstva, kateremu je nato posvečal vse sile do konca, knjižničarstva, arhivistike in spomeniškega varstva. V Kopru je postavil na noge in utrdil Studijsko knjižnico, po prihodu v Piran je obnovil Mestni muzej, ki ga je nato z dolgoletnim zbiranjem gradiva spreminjal v Pomorski muzej, specializirano ustanovo repub. značaja, ki izpričuje pravilnost njegove »pomorske koncepcije« o večjem pomor. značaju in pomorski usmerjenosti Slov. v preteklosti, ki jo je postavljala ob bok vkoreninjeni »kontinentalni miselnosti«. 1974 je P. prejel Valvasorjevo nagrado, priznanje za zavzeto delo na področju muzejstva. Že kmalu po diplomi se je P., zavedajoč se pomena poznavanja zgod. razvoja Slov. Istre za širjenje pomorske usmerjenosti, začel ukvarjati z znanstvenim in raziskovalnim delom, katerega rezultat je okrog 150 samostojnih publikacij, razprav in ocen. Na osnovi rezultatov svojega znanstvenega dela je 1965 promoviral za doktorja zgod. znanosti z disertacijo o socialnih bojih v Piranu od 15. do 18. stol. 1971 je postal znanstveni, 1978 pa višji znanstveni sodelavec. P-evo znanstveno delo se je usmerjalo predvsem na dvoje področij. Na eni strani ga je pritegovala zgod. slov. obalnega pasu in še posebej mest ter zlasti Pirana od zgodnjega sred. veka do najnovejšega časa: *Kako so se Benečani leta 1283 polastili Pirana* (Istrski tednik 1951, št. 26); *Beneško-tržaška vojna v 60. in 70. letih XIV. stoletja* (prav tam 1951, št. 32-35); *Janez Krstnik Gojna, piranski protestant XVI. stol.* (PDK 1958, št. 112, 113); *Koprška nota iz leta 1849 ali prvi poskus namerne italianizacije Istre* (ZČ 1965/66, 277-96); *Piran v obdobju dvojne oblasti (XII.-XIII. stol.)* (Kron 1974, 161-69); *Organizacija oblasti v občini Izola po listinah iz leta 1253 in 1260* (Kron 1976, 158-65); *Fevdalna posest na piranskem ozemlju do konca 13. stol.* (Kron 1981, 1-8); itd. V vsebinskem pogledu ga je zlasti pritegovala problematika mestne uprave, mestnih statuten in oblastnih organov, družbenih razmer in socialnih bojov: *Nekatere ugotovitve o Slovencih v koprskih statutih* (Istrski zgod. zbornik 1953, 17-28); *Statuti Izole, Kopra in Pirana ter istrski zakoni o solarjih, solarnah in tilhotapcih* (Kron 1957, 123-34); *Pravni status tujcev v uredbah piranskih statuten* (Kron 1959, 130-37); *Pomen piranskega patriciata v mestni upravi od XIV. do XVIII.*

stol. (Kron 1968, 83-90); *Socialni boji v občini Piran od XV. do XVIII. stol.* (Lj. 1972, 288 str.); *Statut občine Piran iz leta 1274* (ZČ 1975, 77-88). V svojih razpravah je P. obravnaval tudi posamezne veje gospodarstva, zlasti solinarstvo: *Solna pogodba med Piranom in Benetkami iz leta 1616* (Kron 1957, 14-20); *Stare piranske soline* (skupaj s T. Poberajevom) (Lj. 1963, 175 str.); *Piran in trgovina s soljo* (Informator Splošne plovbe 1967, št. 3/4, 26-27); *Ladjedelništvo v preteklosti Pirana* (Informator Splošne plovbe 1975, št. 2/3, 4, str. 33-37, 25-26). Na drugi strani pa se je P. poleg raziskovanja zgod. slov. obale vse bolj usmerjal v proučevanje slov. pomorstva novejših dobe do druge svet. vojne. Sistematično je raziskoval delovanje in vlogo važnejših slov. pomorcev v trg. in voj. mornarici habsburške monarhije (B. Saje, I. Beran, A. Haus, M. C. Koch, A. Dolenc, I. Osredkar, K. Schaffer, R. Pogačnik, K. Žonta, A. Praprotnik). V svojih raziskavah se je ukvarjal z razvojem slov. ladjarstva v letih 1841 do 1941: *Sto let slovenskega ladjarstva. 1841 do 1941* (Piran 1969, 40 str.). V člankih, zlasti strokovnih, kot so: *Mornariška pešadija IX. korpusa* (Informator Splošne plovbe 1964, 4-5); *Zadnji dnevi rušilca Zagreb* (Informator Splošne plovbe 1967, 16-20); *Slovenski mornarji v taboriščih in NOB* (PDK 1968, št. 296); *Zgodovinska problematika naših pomorščakov med drugo svetovno vojno* (Informator Splošne plovbe 1969, št. 3, 19-23); *Slovenska koncepcija pomorskega vojskovanja v drugi svetovni vojni* (Ob 1971, št. 9, 1-9); *Mornariški odred Koper* (Informator Splošne plovbe 1974, št. 1/2, 38-39), je obravnaval dogodke iz boja slov. pomorcev v NOB. Vse to P-ovo delo je v resnici pokazalo na večjo povezanost Slovencev z morjem, kot se je do sedaj mislilo. Prav problematiki povezave slov. zaledja, predvsem podeželja, z morjem je posvetil vrsto razprav iz zadnjih let: *Slovensko zaledje v koprodukciji s primorskim ladjedelništvom* (Acta historicoeconomica Iugoslaviae 1978, 132-47); *Vloga gorenjsko-koroške prometne pahljače pri rekrutiranju pomorskega kadra v preteklosti (1812 do 1918)* (Kron 1979, 30-42); *Maribor - mesto pomorščakov* (ZČ 1979, 421-34); *Slovenski cestni križ kot faktor rekrutiranja pomorskega kadra v naših deželah (1812-1941)* (Slovensko morje in zaledje 1979, 153-207); *Po jamborni cesti v mesto na peklu* (skupaj z Ilonko Hajnalovo) (Lj. 1981, 264 str.); *Pomorščaki s celjskega pokrajinskega območja* (Celjski zbor-

nik 1977/81, 233 sl.). Kot zunanji sodelavec Zgod. inštituta Milka Kosa pri SAZU je P. pripravljaval novo kritično izdajo srednjeveških piranskih statutov, vendar dela ni uspel dokončati.

Prim.: F. Gestrin, In memoriam, Dr. M. P., ZČ, 1981, 149-56, z bibl. in sl.; Isti, Kron 1981, 53-55; Isti, M. P., Delo 30. apr. 1981 s sl.; Slov. morje in zaledje 1981, str. 7-8 in bibl. na str. 207-14; A. Grašič, Informator Splošne plovbe Piran 1981, št. 3, 43; GorLtk 8/1981, 324-25; B. Marušič, PDK 10. apr. 1977; Dr. Ljud. Plesničar, M. P., In memoriam, NRazgl 10. jul. 1981.

Štih

PAHOR Miroslav - Branko, aktivist in politik, r. 22. nov. 1920 v Dolu pri Doberdobu (takrat obč. Opatje selo), oče Ivan, kamnosek, mati Antonija Soban, gospodinja. Ker je 1926 stopila v veljavo šolska reforma, ki je odpravila slov. šole, je bil P. deležen pouka v slov. šele po vojni na srednje-višji ekonomski šoli. Po vojni živi in dela v Trstu, kjer se od 1963 ukvarja z upravo nepremičnin. P. se je že zgodaj zanimal za narodnostno problematiko in polit. vprašanja, aktivno pa se je v to vrgel, ko je ob zlomu It. odšel v ilegalo. 1943 je vstopil v KPS in bil sekretar celice v domačem kraju, kjer je v vrstah OF in NOO kmalu nasledil očeta, ki je padel med prvo nem. ofenzivo na Goriški fronti. V KPS je bil najprej rajonski tajn. za Doberdob-Ronke, od jan. 1944 pa v okviru Kraškega in nato Srednjeprim. okrožja, ki je nastalo jul. 1944 ob združitvi Goriškega, Kraškega in Vipavskega okrožja. Ob koncu vojne je 5. maja prišel v Trst, kjer je potem ostal in delal na polit. in organizacijskem področju, najprej v okviru KP JK in potem KP STO (tudi v izvršnem kom.) ter v SIAU. Po informbirojevski resoluciji je bil izključen iz partije, z delom je nadaljeval v okviru novo ustanovljenih org. OF, ki so delovale do prihoda It. 1953 je bil skupaj z Laurentijem, Deklevo, Petroniom, Mirkom Kosmino in drugimi med ustanovitelji Socialistične iniciative in dobil funkcijo org. tajnika. Ta skupina se je 1955 pridružila Neodvisni socialistični zvezi NSZ-USI, ki je na vsedržavni ravni že prej nastala v komunističnih disidentskih krogih (Cucchi, Magnani). P. je bil org. tajn. tržaške federacije NSZ. 1963 je bila NSZ razpuščena in P. je — podobno kot večina njenih članov — vstopil v PSI. Izvoljen je bil v pokraj. odb., s presledki je bil v IO in tudi podtajn. trž. federacije. Odgovoren je bil med drugim za propagando, krajevne ust. ter slov. probleme. Na

dežel. ravni je član dežel. odb. in načelnik slov. komisije. Od 1969 je preds. uprav. sveta družbe Dom, ki upravlja Kult. dom v Trstu in druge nepremičnine.

Prim.: PDK 22. nov. 1970 ob 50-letnici s sl.; 22. nov. 1980 ob 60-letnici; osebne izjave 5. okt. 1985.

S. P.

PAHOR Oskar, duhovnik, r. 10. avg. 1886 v Koj-skem, u. 22. nov. 1964 v Mirnu. Oče Franc, trgovec in posestnik, mati Magdalena Komel, po rodu iz Solkana. Osn. š. je obiskoval v Kojškem, gimn. v Lj. 1907 je vstopil v gor. bogoslovje in bil po prvem letniku inkardiniran v trž. škofijo. V duhovnika ga je posvetil 26. jul. 1911 gor. nadškof F. B. Sedej, 15. sept. istega leta ga je trž. škof A. Karlin imenoval za kanclista pri škofijskem ordinariatu v Trstu, 1. avg. 1914 za škof. tajn. Kasneje je bil inkardiniran v Lj. škofijo in 1. mar. 1920 postal tajn. pri škofu A. B. Jegliču. Kmalu se je vrnil na Prim. in 1. sept. 1922 postal žpk upravitelj v Sempetru pri Gor., 23. sept. 1924 pa žpk v Mirnu. Nadškof Sedej ga je 1929 imenoval za škofijskega konzultorja, nadškof Margotti pa kasneje za dekana. Kot novooimenovani žpk se je 1924 znašel pred težko nalogo obnove kar štirih c. takratne mirenške župnije: ž. c. sv. Jurija in treh podružnic: Zal. M. B. na Mirenskem Gradu s samostanom lazaristov, sv. Katarine na Peči in sv. Marka v Rupih. Zlasti zahtevna je bila obnova svetišča in samostana na Mirenskem Gradu, kjer mu je bil v pomoč kot gospodarski svetovalec ključar te c. Anton Vuk iz Mirna. Za ž. c. v Mirnu je oskrbel nove zvonove (1926) in orgle (1927). Na dušnopastirskem področju je posebno skrb posvečal Marijini družbi, v kateri so bile včlanjene številne matere in dekleta iz Mirna, Rupe in Peči, bil pa je tudi vnet pospeševatelj duhovniških in redovniških poklicev, saj je Miren glede njihovega števila dalj časa prednjačil na Goriškem. Zelo mu je bilo pri srcu tudi cerkveno petje, tako mu je bil dober mladinskega pevskega zbora, ker je bil dober liturgik, se je še posebej skrbno pripravljaval na velikonočne in božične obrede. Daljše obdobje (od 1924 dalje) je bil preds. mirenške posojilnice, ki je tudi v težkih časih fašizma in gospodarskih kriz gmotno učinkovito pomagala domačemu prebivalstvu. Vodil je zahtevno župnijo, ki je bila še posebej na očeh gor. faš. oblastnikom, kar priča npr. pismo z dne 25. okt. 1928 takratnemu mlademu mirenške-

mu organistu V. Budinu (PSBL I, 153), ki je bil pri vojakih: »Doma je vse po starem. Samo strune proti napenjačo na vso moč. Otroke silno strahujejo v srajce in lotili so se v živo tudi fajmoštra. Bo šlo, dokler bo moglo pač (...). Na županstvu ni nobenega več teh starih, edino še cerkev drži, kar upam bo tudi v bodoče.« Zelo vestno je izvrševal svoje duhovniške dolžnosti pri delu z mladino, zlasti glede verouka v materinščini, s pomočjo laičnih sodelavcev pa so v veroučni dvorani v verskem okrilju pogosto organizirali prave slov. kul. prireditve. 1938 je skupaj z žpk Stankom Staničem iz Podgore odnesel v Vatikan spomenico gor. duhovščine. Z mirenškimi vaščani, ki jim je po svojih močeh skušal nesebično lajšati težke dni, je prizadeto so- doživljal vojne dogodke, tako odvzem zvonov v vseh štirih cerkvah, požig spodnjega Mirna sept. 1943 in febr. 1944, zavezniško bombardiranje 18. mar. 1944 s skupno 30 žrtvami, izgon prebivalcev zgornjega Mirna maja 1944. Z njimi je odšel tudi žpk P., ki je prebival v Št mavru, od koder je po svojih močeh upravljal Rupe in Peč; sept. 1944 se je naselil na Peči ter uvedel redno bogoslužje v tamkajšnji podružnici in v sosednji Rupih, kar je bil nekakšen ostanek razkropljene mirenške župnije. Mar. 1945 je zbolel, v pomoč mu je kot kpl. priskočil Jožef Stanta, jul. istega leta se je dokončno vrnil na svoje službeno mesto. Župnija se je po priključitvi Prim. k Jsl 15. sept. 1947 znašla v popolnoma novih razmerah, izgubila je dve stari podružnici, Rupe in Peč, priključene pa so ji bile Orehovlje, prej del biljske župnije. Še naprej je ostal mirenški dekan, msgr. M. Toroš pa ga je imenoval za svetovalca apostolske administrature za SlovPrim. V Orehovljah je precej časa, dokler so mu dopuščale moči, skrbel tudi za redno nedeljsko bogoslužje. 1954 je v domači župniji pripravil misijon (prvič po 1927 oz. 1928), večkrat je poskrbel za duhovne obnove, zelo pogosto za verski pouk odraslih, zlasti žena. 1956 je organiziral obnovo p.c. v Orehovljah in ž. c. v Mirnu. V slednji je akad. slikar Rajko Slapernik istočasno upodobil na slavoločni steni fresko z motivom Dobrega pastirja, Gabrijel Humeč pa v levi stranski niši Kalvarijo z Jeruzalemom v ozadju, nad krstnim kamnom s prizorom Oznanjenja (slika je prebeljena). 1961 je Družina ob P-evi zlati maši zapisala, »da je svojo župnijo znal ohraniti tudi v sedanjih razmerah na sorazmerno visoki ravni«. 1964 je zaprosil za mlajšega naslednika;

takrat je bil za žpk upravitelja v Mirnu imenovan Gašper Rudolf, ki je nastopil 21. jun. istega leta. Dekan P. se je umaknil v pokoj in še naprej prebival v tem kraju. Za svoje zasluge je dobil naziv tajni papežev komornik (monsignor), vendar te časti ni užival dolgo, saj je kmalu po obvestilu o imenovanju nenadno umrl 22. nov. 1964, potem ko je dopoldne še zbrano opravil zgodnjo nedeljsko mašo. Pokopan je na Mirenskem Gradu, blizu svetišča, na katerega je bil vedno zelo navezan. Pogreb, ki se ga je udeležilo veliko duhovnikov in izredna množica ljudi, je bil dokaz, da je javnost cenila njegovo delo na verskem, kulturnem in narodnem področju v prelomnih časih naše zgodovine.

Prim.: NadškAGor.; arhiv ž. c. sv. Jurija v Mirnu in svetišča Žal. M. B. na Mirenskem Gradu; arhiv Antona Vuka, Miren; podatki sorodnikov; Družina okt. 1961; KatG 26. nov. 1964; NL 26. nov. 1964; Družina 1. jan. 1965; L. Mlakar, Romarska c. Žal. M. B. na Gradu pri Mirnu, KolGMD 1979, 144; M. V., Drobec naše zgodovine iz pred 50 let, KolGMD 1980, 110-112; Pavel Budin, Hranilnica in posojilnica v Mirnu, GorLtk 1984, št. 11.

M. V.

PAHOR Radivoj, profesor in šolski inšpektor, pesnik, r. 23. sept. 1946 v Renčah. Po maturi na gimn. v Novi Gorici (1965) je študiral na Filoz. fak. v Lj. najprej slavistiko, nato pa pedagogiko in sociologijo ter diplomiral 1976. V šolski svetovalni službi na Šolskem centru za blagovni promet v Novi Gorici je delal od 1974, kasneje je bil učitelj predmeta: samoupravljanje s temelji marksizma na isti šoli in na gimn. v Novi Gorici, nekaj časa je delal tudi pri študijskem centru občinskega komiteja ZKS v Novi Gorici. Od 1985 je svetovallec za razredni pouk pri Zavodu za šolstvo SRS, enota v Novi Gorici. Opravljal je tudi vrste družbenopolit. funkcij. Pesniška zbirka *Tudi to je pot* (Nova Gorica 1973) je izšla v samozaložbi in predstavlja primer samostojnega iskanja lastnega izraza. Poleg osebnih čustvenih izpovedi prevladujejo pesmi, v katerih se opredeljuje do pojavov v sodobni družbi. Sodeloval je tudi v uredništvu PrimSreč (1977-81) ter urejal glasilo dijakov gimn. v Novi Gorici *Ob Soči* 1962-63, 1963-64).

Prim.: Marijan Breclj, Novi pesniški obet, PrimN 1. jun. 1973, št. 23.

Jan

PAHOR Roman, organist, notograf in skladatelj, r. 1. mar. 1889 v Renčah, u. 27. maja 1949 v Gornji Radgoni. Osn. in obrtno nadaljevalno š.

za zidarje je opravil v Renčah. Glasbe se je učil med 1903-08 pri I. Kokošarju (PSBL II, 100-01) ter v letih 1914-16 v orglarski š. v Lj. V letih 1905-12, 1914-16 in od 1920 dalje je bil organist v Renčah. Zložil je več zborovskih skladb (Glasb. priloga SG 1908, 1910, 1912). Harmoniziral je več ljud. motivov iz Kokošarjeve zbirke. Dopisoval je v CG. Kot spreten risar in kaligraf je mnogo let pisal glasb. priloge za CG, note za zbirke K. Adamiča, I. Kokošarja, S. Premrla, V. Vodopivca. Notografiral je tudi pesmarice, ki jih je v letih 1929, 1930, 1931, 1933 izdala GMD (*Božji spevi, Gospodov dan, Svete pesmice, Zdrava Marija*), in zbirke moških zborov, ki so izšle v istem času v Gor. v ured. in samozaložbi Vinka Vodopivca (*Obhajilne in blagoslovne pesmi, Jubilate Deo, Laudate Dominum, Cantate Domino*). Kot organist in vodja cerkv. zbora je zlagal predvsem cerkv. pesmi, npr. 2 adventni pesmi, Marijino (CG 1910), *Mašo v čast Materi božji* za mešani zbor (CG 1908), *Kaj se vam zdi*, 5-glasna za mešani zbor (1935). Bil je tih, miren in delaven. Podroben seznam njegovih pesmi je v rkp. Kokošarjeve zbirke pod zap. št. 84-90.

Prim.: SBL II, 250; Cvetko III, 434; Jelerčič, 185; Trobina, 180.

Har.

PAHOR Roman, organizator mladinskega gibanja na Tržaškem, r. 7. febr. 1903 v Trstu, u. 2. dec. 1951 v Izoli. Oče Karel, sodar iz Mirna pri Gor., mati Karolina Gorjan iz Dola pri Opatjem selu. Osn. š. in 5 razr. gimn. je dovršil v Trstu (1920), nato je stopil v službo pri nem. konzulatu v Trstu in ostal tu do vpoklica k vojakom (1923). 1925 je dobil mesto pomožnega tajn. na občini Hrpelje Kozina, v jeseni maturiral na realki v Idriji in se naslednje leto vpisal na Visoko šolo za ekonomske vede v Trstu. Ker so ga že 1928 konfinirali na Ponzo, se je prepisal na neapeljsko U, opravil več izpitov, vendar zaradi preganjanja ni diplomiral. Od 1933-36 je bil pri trgovcu U. Margonu v Trstu, od jun. 1937-40 zavarovalni agent pri Unione Subalpina di Assicurazioni iz Turina za elementarne nezgode in življenje, od mar. 1944 do maja 1945 pri mednarodnem RK v Trstu za repatriacijo jsl. državljanov, po naročilu OF je organiziral in vodil RK za mesto Trst in pokrajino. Od jun. 1945 do mar. 1947 je bil nameščen pri PNOO Trst in vodil zavarovalni odsek pri Gospodarski komisiji. Po nalogu PNOS je v začetku leta 1946 organiziral Združenje bivših političnih preganjancev in bil do febr. 1948

glavni tajn., nato preds. V poslovni dobi 1946-47 je bil preds. SHPZ v Trstu. Od apr. 1947 do jan. 1949 je bil inšpektor pri Tržaški zavarovalnici dd. v Kopru, nato ravn. pri RIBI v Izoli, pri OMNIA v Kopru, končno do smrti pri mestnem trg. podjetju PROGRES v Izoli. - P. je pokazal svojo izredno človečansko naravo že kot deček, ko je odšel kot skavt z rdečim križem na rokavu med vojne ranjence pri Grljanu in bil žalosten, ko so ga zaradi mladostnosti poslali domov. 1921 je kot 18-leten pomagal pri Sv. Jakobu v Trstu ustanoviti prvo mladinsko društvo Prosveta. Odslej se je z vso vnemo vrgel na ustanavljanje mladinskih društev na Tržaškem. Kmalu zatem so ustanovili mladinsko društvo na Opčinah, 1922 pa Zvezo mladinskih društev. P. je hodil večer za večerom po trž. predmestjih in po vaseh ter navduševal mladino, da je ustanavljala društva, se zbirala na tedenskih sestankih in se borila za narodni obstoj. Poleti 1924 je kot preds. pripravljalnega odb. ustanovil s sodelavci dijaški krožek Nicolò Tommaseo. Ta je družil srednješolce in višješolce, njegov namen pa je bil, da bi pomagali mladinskemu društvu pri organizaciji in prosveti. Kmalu je delovalo na Tržaškem 18 mladinskih društev, krožek N. Tommaseo in 7 športnih društev, povezanih v Zvezi mlad. društev. Društva so bila vsenarodna, nadstrankarska in demokratična. Da bi jih P. tesneje povezal, je ustanovil časopis *Naš glas*. Mesečnik. Izdaja društvo slovanskih srednješolcev v It. Izdajatelj, lastnik in odgovorni ur. Roman Pahor. List je izhajal od sept. 1925 do dec. 1928 in v njem so društva redno poročala o svojem delu. P. je organiziral tri vsemladinske tabore: v Dragi pri Orleku in na Beki 1925 ter v Voglju pri Repentabru 1926, v Gor. in Trstu pa dva srednješolska kongresa, za katera sta odšla z VI. Turino nabirat sredstva po Slov. in Hrv. Ko je oblast 1927 vsa društva razpustila, je P. ob nedeljah zbiral mladino in jo vodil na izlete v trž. okolico. Zaradi vsega tega delovanja je bil stalno pod polic. nadzorstvom, imel 64 preiskav, bil tepen in po kak teden zaprt. Dne 4. avg. 1928 so ga konfinirali na Ponzo za pet let, a zaradi splošne pomilostitve je prišel domov 20. nov. 1932. Dne 6. jan. 1936 so ga spet poslali na Ponzo za pet let, a so ga apr. 1937 izpustili. 12. jun. 1940 so ga aretirali in poslali v internacijo v Istoni Marino (Chieti), sept. so ga prepeljali v koprské zapore, od tod v Trst pred Posebno sodišče, ki ga je na 2. trž. procesu

obsodilo na 12 let ječe (14. dec. 1941). Poslali so ga v S. Gimignano in od tu se je vrnil po it. razsulu 1. febr. 1944. Prof. J. Kosovel pravi o njem, da je bil vse življenje »mučenik, si bil žrtev in prevzemal si nešteta bremena nase, tudi zato, da bi olajšal drugim težave«. Najlepše je P. označil svoj namen in delo v pismu zaročenki Angeli Grmek: »Borba in namen mojega življenja — posvetiti se narodu oz. človeštvu — ne bode ta prenehala. To čutim v sebi. Ne bom se mogel izogniti grenkim uram in dnevom. Zato se bojim, da bodeš tudi ti morala deliti isto usodo z menoj. Dobro veš, čemu se izpostavljam in kako mislim deliti sebe med družino in svojim delovanjem. Zato imaš popolno svobodo ukreniti, kot ti je drago« (Ponza 7. dec. 1931). Poročil se je na Ponzi 18. febr. 1932 in imel hčeri Sonjo in Nadjo.

Prim.: Podatki hčerk Sonje in Nadjie iz druž. arh.; Demokr. 7. dec. 1951; Aula IV; Roman Pahor, pobudnik mladinskega gibanja, Trst 1967 s sl. in članki J. Kosovela, Fr. Tončiča, St. Čoka, Mil. Skrapa, VI. Turine in Mira Stoparja; Mil. Skrap, Uporna mladina, Trst 1971, 26-28 in pass. s sl. na str. 141; Avg. Šuligoj, Začetki boja proti fašističnemu nasilju za pravice slov. naroda na Prim., Utripi, Trst dec. 1975 - mar. 1976, 33-34; Kacinova, 1921-1928, II, 431, 451, 469; Ferenc, Tigr, 138; Sardoč 47-50 in pass.

Jem.

PAHOR Samo, zgodovinar, publicist, manjšinski in sindikalni delavec, r. 22. maja 1939 v Trbovljah, o.a. 1945 v Trstu. Oče Drago, učitelj (gl. čl.), mati Minka Lavrenčič, učiteljica (gl. čl.), brat Miloš, glasbenik (gl. čl.). Mladost je preživel v Lj., Podragi, Škednju, Boljuncu in na Opčinah. Osn. š. je začel v Škednju in nadaljeval na Opčinah. Sred. š. I. Cankar (1949-52), Klas. gimn. in licej F. Prešeren, maturiral 1957, Filoz. fak. trž. U (1957-63) z doktorsko tezo *L'ordinamento territoriale del vescovato di Trieste* (24. jun. 1963). V akad. letu 1966-67 je bil štipendist na Filoz. fak. v Lj. na osnovi jsl.-it. dogovora; od 1. jun. 1968 do 30. sept. 1969 je bil štipendist pri stolici za srednjeveško zgod. na Filoz. fak. trž. U za didaktično in znanstveno urjenje. Od 1964 do 1971 je napravil več usposobljenostnih izpitov in natečajev. Poučeval je na Sred. š. I. Cankar (1963-64), na Sred. šoli Srečko Kosovel (1964-65), na Učiteljski šoli Anton Martin Slomšek (1966-67), na Srednji š. sv. Cirila in Metoda (1967-68), na Sred. š. Fr. Erjavca (1969-73); 1. jun. 1973 je postal stalni

prof. za literarne predmete na Sred. š. sv. Cirila in Metoda, a je bil 3. jul. 1973 premeščen na Učit. S. Gregorčič v Gor. ter začasno dodeljen Znanst. liceju Fr. Prešeren v Trstu. Od 1. okt. 1974 poučuje na Učit. A. M. Slomšek v Trstu slov. slovstvo in zgod. Od 1. jan. 1965 do 31. okt. 1975 je bil prostovoljni asistent pri stolici za srednjeveške institucije na Filoz. fak. trž. U. 30. jun. 1969 je napravil izpit za rednega asistenta pri stolici srednjeveške zgod. na Filoz. fak. trž. U. 16. jul. 1966 se je poročil z Marijo Jadranko Grgič in imata hčeri Zivo in Vesno. - Že v otroških letih je pokazal veselje do risanja, ki se je javno manifestiralo v ilustracijah lastnih spisov (od 1950, zlasti pa ilustracije zgod. prispevkov v Galebu od 1957 do 1962, v risanju stripov (*Pegam in Lambergar* 1952, *Turjaška Rozamunda* 1954, *Kapitan Peter* 1954-56, *Kaj sta doživela Marko in Metka* 1955-56) ter v risanju zemljevidov (*Italijanska republika, Zemljevid jezikovnih manjšin* 1974, objavljen v *Il Meridiano di Trieste* in v *L'Europeo, I comuni del Friuli-Venezia Giulia con popolazione slovena* 1977, ponatisnjen 1979 v D. Bonamore, *Disciplina giuridica, Mappe delle minoranze linguistiche nello stato italiano* 1980, sedem zemljevidov v Città e Regione, idr.). - Pod vplivom družine se mu je zgodaj razvilo tudi zanimanje za zgodovino, narodopisje in toponomastiko. Ukvarjal se je z duhovno in materialno kulturo (*Iz narodne zakladnice*, LitV 1957-58, JKol 1957), se udeležil dveh terenskih raziskovanj Etnografskega muzeja iz Lj. (Žužemberk 1957, Vipava 1958), sodeloval z N. Kuretom pri zbiranju gradiva o ljudskih običajih, v letih 1955-56 sodeloval z Z. Jelinčičem pri zbiranju gradiva za toponomastični zemljevid in za njegovo izdajo (*Tržaško ozemlje, Zemljevid s krajevnimi in ledinskimi imeni*, 1977), izdelal stranski zemljevid Bani. 1960 je objavil v Jis *Nekaj opazk k slov. krajevnim imenom na -jane*. Na področju zgod., kjer se ukvarja izključno s krajevno zgod., se je najprej posvetil sred. veku. Objavil je vrsto poljudnoznanstvenih sestavkov v LitV (1955-57), JKol (1957-62) in Galebu (1957-62) ter *Rit(t)ershuebe* v ZC (1965-66) in *Taxatio beneficiorum* v Archeografo Triestino (1965-66). V letih 1957-62 je sodeloval s prof. M. Kosom pri zbiranju gradiva za srednjeveško topografijo Sje, v letih 1958-60 tudi z Mestnim arhivom iz Lj. pri zbiranju dokumentov (Gradivo za zgodovino Lj. v sred. veku, V. zv., Listine iz kodeksov Mestnega arhiva v Trstu,

1960). V rkp. je ostala razprava *Gospodje z Vinkenberga*. 1966 se je preusmeril na obdobje narodnega preroda ter obdelal leti 1848-49 (*Tržaški Slovenci v letih 1848-1849 in Slavjanski rodoljub, Ivan Nepomuk Cerar (1789-1849)*, oboje v faksimilirani izdaji Slavj. rod. 1971), in obdobje 1861-1884 (*Prebujanje slovenske narodne zavesti*, 1970, *Ustanovitev političnega društva Edinost in prvo desetletje njegovega delovanja*, 1975, *Gašper Henrik Martelanc (1829-1884), njegovo življenje in njegovo delo*, 1969). V letih 1970-72 je raziskoval slov. ilegalno delovanje na Prim. v letih 1918-30. Od 1975 raziskuje konec druge svetovne vojne na področju Trsta in je objavil *Začasni seznam oseb, umrlih zaradi ran, ki so jih dobile v bojih od 28.4. do 3.5.1945* (1978). Kot zgodovinar in poznavalec arhivov je predaval na zborovanjih slov. zgodovinarjev v Novi Gorici (1968), Škofji Loki (1972) in Trstu (1974) ter na zborovanju slov. arhivarjev v Slovenj Gradcu (1974). Predavanja iz različnih obdobj zgodov. je imel tudi v Bazovici, Bo ljuncu, Borštu, Gorici, Gročani, Sv. Križu, Sv. Ivanu in Trstu. 1968 je sodeloval pri sestavljanju zbirke dokumentov Trieste Ottobre-Novembre 1918. Leta 1970 je zbral gradivo, po katerem je Drago Pahor spisal *Začetek osnovnega šolstva v tržaški okolici*. Krajše zgod. spise je objavil v revijah LitV, Galeb, Jadro, v PDK, JKol in v raznih priložnostnih publikacijah. - Vzporedno z raziskovanjem preteklosti je proučeval tudi sodobne razmere Slov. v It. ter drugih manjšin v It. in drugod v Evropi. O tem je pisal: *Ustroj slov. manjšine na Tržaškem* (1967); *Slovenes and their land* (1971); *Pohabljeni Slovenci* (1974); *Le minoranze linguistiche della repubblica italiana* (1980); *Položaj slov. jezika v Furlaniji-Juljski krajini in problemi njegovega uveljavljanja v javnosti ter v upravno-pravnih postopkih* (1982) in predaval v Rimu (1962), Dragi (1967), Tablji (1972), Gorici (1972), Ravnah na Koroškem (1972), Neumarktu na Štajerskem (1973), Trstu (1974), Dragi (1974), Livornu (1974), Postojni (1975), Sarajevu (1976), Gorici (1976), Tricesimu (1977), Bellinzoni (1981), Lj. (1981), Nuoru (1984), Lj. (1984), Bocnu (1984), Bilbau (1985). Objavljena so bila njegova predavanja *Tržaški Slovenci* (Gor. 1973, 45-58); *Le vie dell'assimilazione e dell'oppressione delle minoranze linguistiche* (Skolast, 1973, 19-29); *La minoranza slovena in Italia* (Atti dell'VIII convegno di studi della «Ligue Internationale...», 1974, 92-97); *L'uso della lingua* (Conferenza inter-

nazionale sulle minoranze, Atti 2, str. 95-116); *Alcuni aspetti della vita culturale degli Sloveni nel Friuli-Venezia Giulia* (v U. Bernardi, *Le mille culture*, 1976, 235-250); *Etnički i jezički položaj Slovenaca u Italiji* (Zbornik jezik i rasizam, 1978); *Raba osebnega imena v okviru individualne in družbene dvojezičnosti* (Dvojezičnost - individualne in družbene razsežnosti, 1984, 155-59). - Doslej je bil ali je še član naslednjih društev in organizacij: Društvo folkloristov Sje (od 1957), Slov. akad. klub Jadran (1958-63, tajnik 2. apr. 1959-17. mar. 1960), Narodna in študijska knjižnica v Trstu (od 1960, tajnikov pomočnik 24. nov. 1960-16. nov. 1970, tajnik 16. nov. 1970-31. maja 1974), Sindikat slov. šole (od 1963, tajnik 19. dec. 1980-25. sept. 1981), Zgodovinsko društvo za Sjo (od 1968), Mednarodno združenje za zaščito ogroženih jezikov in kultur (AIDLCM, od 1969), Zvezni odbor za etnično-jezikovne skupnosti in deželno kulturo v It. (1969-83, tajnik 24. jul. 1977-11. sept. 1983), Slavistično društvo v Trstu (od 1971), Odbor za etnično-jezikovne skupnosti in deželno kulturo v F-JK (od 1972, ustanovni član, tajnik 10. febr. 1973-18. maja 1985), Slovenski raziskovalni inštitut (od 1974, ustanovni član), Scuele furlane »Josef Marchet« (od 1977, ustanovni član), Koordinacijski odbor jezikovnih manjšin v It. (1983-84), Vsedržavni zvezni odbor za jezikovne manjšine It. (od 1984, ustanovni član), Liga za jezike manjšinskih narodnosti it. države (od 1984, ustanovni član, generalni tajnik 30. avg. 1984-31. avg. 1985). Pri NŠKT, kjer je bil od 1. mar. 1970 do 31. maja 1974 honorarni upravnik, je dal pobudo za tisk letopisa in uredil *Letopis za leto 1971*, za razdelitev odseka za zgod. in etnografijo v odseke za zgod., za etnografijo in za slov. jezik, za uvedbo neprekinjenega delovnega urnika in za razstavo manjšinskega tiska ob mednarodni konferenci o manjšinah. Sestavil je tudi katalog razstave *Periodični tisk jezikovnih manjšin v Italiji* (1974), ki ga je dopolnjenega izdal kot *Stampa periodica delle minoranze linguistiche in Italia nel 1980* (Città e Regione, 149-56). Kot tajn. Zveznega odbora je organiziral dvanajst zasedanj odbora (Casarsa 1977, Fierozzo 1978, S. Paolo Albanese 1978, Rim 1979, Faeto 1979, Contessa Entellina 1980, Sauris 1980, Guardia Piemontese 1981, Battaglia Terme 1982, Termoli 1982, Ronco Canavese 1983, Mestre 1983) in posvet o izvajanju 6. člena ustave v Rimu 15. in 16. jan. 1981. Kot tajn. Odbora za etnično-jezikovne skupnosti in deželno kultu-

ro v F-JK je skupno z Adrianom Ceschio sestavil besedilo peticije, ki poskuša na isti načelni osnovi reševati vprašanja zaščite različno velikih in razvitih manjšin (nemške, slov. in furlanske). Peticija je bila predložena senatu in poslanski zbornici 17. avg. 1977 s podpisi po enega predstavnika vsake manjšine in samo poslanski zbornici 17. mar. 1982 s 35.479 podpisi. Nespremenjeno ali rahlo spremenjeno besedilo peticije so predložili kot zakonski osnutek 23. maja 1979 trije deželni svetovalci, 15. jul. 1980 in 22. febr. 1984 pa dva poslanca. Vzporedno s tem je od 15. dec. 1968 član izvršnega oziroma glavnega odbora SKGZ in kot tak od 15. dec. 1968 do 8. dec. 1974 član komisije za kulturo, od 21. jun. 1981 član odbora za uveljavitev slov. jezika, od 20. nov. 1983 član odbora za šolstvo. - Od 28. apr. 1960 do 9. maja 1961 je bil izvoljen kot predstavnik liste Unione Goliardica Italiana v predstavniški organ študentov trž. U, od 7. nov. 1968 do 20. nov. 1972 je bil član komisije pri pokraj. upravi v Trstu za ustanovitev kraškega muzeja, od 21. jul. 1969 do 30. sept. 1973 je bil kot predstavnik Sindikata slov. šole imenovan v komisijo za namestitve na šolskem skrbništvu v Trstu, od 7. maja 1975 je član strokovne komisije pri trž. občini za upravo muzeja v Rižarni, od 2. dec. 1976 dalje je bil petkrat izvoljen kot predstavnik prof. višjih sred. šol v komisijo za vprašanja, ki zadevajo delovanje šol s slov. učnim jezikom. Od 27. mar. 1977 je bil kot izvoljeni predstavnik učnega osebja šol s slov. učnim jezikom član Vsedržavnega sveta za javno šolstvo. Kot tak je bil od 19. febr. 1979 do 23. apr. 1982 preds. navpičnega odbora št. 6 za odnose med šolo in jezikovnimi manjšinami in je dal pobudo za organizacijo seminarja o večjezični vzgoji v It., ki ga je pripravil Centro Europeo dell'Educazione v Frascatiju od 12.-14. okt. 1981. Od 29. nov. 1982 je kot izvoljeni predstavnik učnega, vodstvenega in nadzornega osebja šol s slov. učnim jezikom član Vsedržavnega sveta za javno šolstvo. - Po sporadičnih nastopih za uveljavitev slov. jezika v petdesetih in šestdesetih letih (tu naj bo omenjena le poroka s slov. prevodom na trž. občini 16. jul. 1966) si je od poletja 1969 dalje sistematičneje prizadeval za uveljavitev rabe slov. jezika na naslednjih področjih: odmera in interjevanje davkov, prijava dohodkov, prometne globe, pisemsko in denarno poslovanje pošte. Dosegel je slov. prevod davčnega lista (7. avg. 1970), sporočila o upravnih ne-

pravilnosti (30. sept. 1971), obrazca za prijavo dohodkov (27. mar. 1972), obvestila o odmeri davkov (31. jul. 1972), izkaza o globi za prometni prekršek (20. jun. 1973) in prefektovega odloka o plačilu globe (3. okt. 1975). Da bi seznanil slov. javnost z možnostjo uveljavitve slov. jezika, je objavil v PDK vrsto člankov, pisem uredništvu idr. ter imel v času od 9. maja 1973 do 14. dec. 1974 šest predavanj o Posebnem statutu z dne 5. okt. 1954. Ker je od mestnih redarjev zahteval spoštovanje Posebnega statuta, so ga dvakrat prijavili sodišču pod obtožbo kršitve 651. čl. k. z. Prvič je bil na vseh treh stopnjah (20. febr. 1974, 22. okt. 1974, 27. maja 1975) obsojen na plačilo globe, drugič pa je bil na prvih dveh stopnjah (13. dec. 1974, 3. maja 1982) obsojen, toda vmes je sodišče 8. mar. 1975 sprejelo zahtevo po predaji spisov ustavnemu sodišču zaradi suma o protiustavnosti 137. čl. k. postopnika. Ustavno sodišče je sicer v sklepu razsodbe (št. 28 z dne 20. jan. 1982) potrdilo ustavnost 137. čl., toda v obrazložitvi je potrdilo pravico Slovencev na Tržaškem do rabe slov. jezika v odnosih z oblastmi in do slov. odgovora oblasti. S prizivi proti postopkom davčne izterjevalnice je sprožil odredbi preture v Rimu (št. 17601/1980 z dne 19. jan. 1981 in št. 23603/1981 z dne 5. dec. 1981), po katerih je bil Posebni statut z dne 5. okt. 1954 sprejet v ital. zakonodajo, in spisi, ki so namenjeni pripadnikom slov. manjšine, pa niso v skladu z določbami Posebnega statuta, nimajo takojšnje veljave. - V samozaložbi je izdal 30. nov. 1975 *Naprej, Glasilo jugoslovanske samoupravne interesne skupnosti v Italiji*, v katerem je komentiral jsl.-it. pogodbo z dne 10. nov. 1975, 4. avg. 1976 *La repubblica tutela con apposite norme le minoranze linguistiche, Racconto storico contemporaneo in forma epistolare*, ki prinaša dokumentacijo o prizadevanjih za uveljavitev slov. v odnosih z davčno upravo, 20. maja 1984 *Slovenci kremeniti, Neresen list za resne dni*, v katerem je komentiral prizadevanja Slovencev za globalno zaščito.

Prim.: Osební podatki; IzvTrst 1963-85; časopisna poročila ob njegovih nastopih; celotna bibliografija njegovih spisov je v arh. PSBL; slika v Radiocorriere TV, XLVI, št. 52, 28 dic. 1969 - 3 genn. 1970, str. 75.

Jem.

PAHOR Sergej, fizik, univ. prof., r. 7. dec. 1930 v Postojni, živi v Lj., brat Božidar (gl. čl.). Maturiral na Klas. gimn. v Lj. 1949, diplomiral na stolici za fiziko lj. U. 1958, doktoriral na osnovi

disertacije *Prehod svetlobe skozi debele plasti motne snovi* jun. 1964. Maja 1959 sprejet za asistenta na stolici za fiziko, jun. 1964 je bil izvoljen za docenta, 1969 je postal izredni prof., 1975 redni prof. V štud. letu 1967-68 je bil štipendist na strok. izpopolnjevanju na michiganski U v ZDA. Predava naslednje predmete: Fizikalni praktikum, Fizika I, Matem. fizika, Teorijska fizika, Mehanika kontinuov, Slučajni procesi. V letih 1965-67 je bil predstojnik stolice za fiz., 1973-74 in v zim. semestru 1974-75 pa predstojnik matem.-fizik. odd. Od 1976-78 je bil preds. Društva matematikov, fizikov in astronomov Sje. Od 1957 je sodelavec, od 1975 pa znanstv. svetnik Inštituta Jožef Stefan. Udeležil se je več kongresov in simpozijev doma in na tujem z referati in strok. deli ter sodeloval pri več raziskovalnih nalogah. 1957 je prejel Prešernovo nagrado za študente (sk. z. J. Strnadom), 1969 nagrado Sklada Borisa Kidriča, 1974 Kidričevo nagrado (sk. z. A. Suhadolcem) za delo na področju transportne teorije. Raziskovalno se ukvarja predvsem z matem. problemi fizike, posebej z modelsko analizo v fiz. in medicini ter z ustreznimi aplikacijami. Objavil je nad 30 člankov in razprav v slov., nem. in angl., sam in v sodelovanju z drugimi. Veliko sodeluje v Obzorniku za matematiko in fiziko (OMF), kjer je priobčil: *Reševanje enačb z iteracijo* (1957-58); *Liouville-Greenova metoda za aproksimativno reševanje homogenih linearnih enačb drugega reda* (1961); *Izrek o vrtilni količini* (1967); *Zvok v tekočinah* (1975) idr.

Prim.: Arh. SBL na SAZU; Objave U v Lj. 1959, št. 18, 70-71; ULjBB I, 247-48; II, 355-56; Kojeko 2, 750; osebni podatki.

SAS

PAHOR Sergij, časnikar, javni delavec, r. 17 nov. 1934 v Trstu, živi v Ropnu na tržaškem podeželju. Oče Jožef, pomorščak, in mati Marija Godnič sta se v 20-ih letih iz Komna preselila v Trst. 1956 maturiral na takratni realni gimn. v Trstu. Bil poldrugo desetletje član RO, zunanji sodelavec govorjenih sporedov RAITrsta in končno časnikarskega odseka, kjer je dobil 1971 stalno namestitev. Že v prvih povojnih letih se je vključil v Slov. dijaško zvezo v Trstu in bil aktiven še po maturi. Kasneje je bil pritegnjen v Slovensko prosveto, kjer je še zdaj odbornik. Na polit. področju je bil nekajkrat izvoljen v pokrajinski svet SSK in bil član odbora za tisk. Od ustanovitve je tudi ori SSO. Sredi 70-ih let

je stopil v odbor DSI in od takrat je med organizatorji Drage. Po smrti prof. J. Peterlina je predsednik DSI. Je v ured. odboru Mladike, kamor piše glose in članke o aktualnih vprašanjih, sodelavec PSBL in sour. prvih dveh zbornikov predavanj s študijskih dni v Dragi.

Prim.: Osebni podatki; zbornik Draga 79, Trst 1930, 85 s. sl.

M. Bajc

PAJER-MONRIVA Alojzij, vitez, advokat, politik, dežel. glavar, r. 26. jun. 1829 v Gor. in tam u. 17. febr. 1913. Oče Frančišek Ksaverij, po rodu Korošec, mati Katarina Litscher, Slov. s Tolminkoga. Imela sta trg. v lastni hiši na gor. Travniku. Osn. š. in gimn. (1840-45) dovršil v Gor. Na gimn. so mu bili sošolci A. Marušič (PSBL II, 374-76), š. Kofol in nekaj let starejši A. Winkler, poznejši dežel. preds. na Kranjskem. Doma je P. govoril slov. Tudi kot dijak je še rad govoril slov., pozneje pa se je navzel it. duha in postal zagrizen nasprotnik vsega, kar je bilo slov. Po gimn. se je vpisal na dunajsko U in diplomiral iz pravnih ved 1853. Vrnil se je v Gor., se posvetil odv. poklicu in stopil v pisarno tedanjega največjega nasprotnika Slov. dr. F. Rismonda. Svojo prvo odv. pisarno je odprl v Kanalu 1861, po nekaj letih se je vrnil v Gor. in tam odprl novo pisarno. Ker je dobro poznal slov., je opravljal tudi službo sodnijskega tolmača za slov. jezik. P. je bil mož železne energije, velikih idealov, bistrega uma, solidne priprave, globoke polit. zavesti. V javnem življenju se je uveljavil najprej jan. 1861 z izvolitvijo v gor. obč. svet (v katerem je bil s kratkimi presledki skoraj vse življenje), nato z volilno kampanjo, ki ga je privedla prvič v dežel. zbor kot poslanca mest in trgov 23. mar. 1861. V kratkem je P. postal najpomembnejši predstavnik gor. liberalizma, mogočen vodja in duša it. liberalne stranke. Febr. 1867 je bil spet izvoljen v dežel. zbor kot zastopnik it. veleposestva in ostal član dežel. zbora in odb. do smrti. Avg. 1870 je bil imenovan za dežel. podglavarja, mar. 1877 pa za glavarja; službo je vršil do 1883. Po daljšem presledku je bil apr. 1899 spet postavljen za dežel. glavarja in ohranil mesto do konca. P. je v dežel. zboru vztrajno in odločno (čeprav ne vedno načelno iz oportunističnih razlogov) zastopal koristi gor. it. narodno-napredne stranke, branil it. iredentiste in jim pomagal do uveljavitve na škodo Slov. Na občnem zboru Kmetij. družbe 29. maja 1865 se je pridružil C.

Favettiju (PSBL I, 349-50) in ostro napadel UG, ki je poleg strok. člankov prinašal tudi polit., medtem ko niso it. *Atti e memorie* objavljali prispevkov s polit. vsebino. Ko je dec. 1866 dežel. zbor obravnaval zahvalnico ob ces. zahvali gor. dež. za vedenje v vojni istega leta, sta P. in F. Rismondo napadla ustavni sistem monarhije in načela vrsto temeljnih vprašanj ustavnega življenja. 1887 je P. predstavil dežel. zboru interpelacijo na vlado vseh it. poslancev proti rabi slov. jezika v dežel. zboru in odb. Istega leta je bil tudi preds. volilne komisije in je s svojo nenaklonjenostjo na vse načine oviral Slov. Ko je ob koncu stol. na Goriškem prišlo do preloma med slov. klerikalci in liberalci in sta A. Gabršček (PSBL I, 404-07) in dr. H. Tuma ustanovila Narodno napredno stranko za Gor., se je P. vezal z A. Gregorčičem (PSBL I, 478-82), vodjo gor. katoličanov, proti slov. Narodno napredni stranki in Faiduttijevi krščansko-socialni stranki. P. je zastopal Goriško tudi v drž. zboru. Gor. dežel. zbor ga je poslal na Dunaj skupaj z A. Černetom (PSBL I, 230-31) febr. 1867 (odstopil mar. 1870), febr. 1879 pa je bil izvoljen na direktnih volitvah in ohranil mandat do 1885. - V dolgem življenju je P. prejel več priznanj in odlikovanj. 1875 je postal vitez železne krone III. vrste, 1897 pa veliki oficir reda it. krone, bil je komendantor Leopoldovega in Franc Jožefovega reda, 1911 je prejel priznanje za 50-letno delovanje v dežel. zboru. Bil je preds. reda gor. odv., preds. gor. Kmetij. družbe, preds. uprav. sveta Železniške furlanske družbe, poročevalec gluhozemnice, član Šolskega dež. sveta, častni občan obč. Červinjan, Gradec in Dolenje. Vse življenje je deloval za gosp. napredek gor. dežele. Zavzel se je za ustanov. dežel. hipotekarnega in kreditnega zavoda, za gradnjo umobolnice, skrbel je za govedorejo in vinogradništvo, sodeloval pri gradnji namakalnega prekopa in pri osuševanju močvirij na tržiškem polju in okoli Ogleja ter Červinjana. Sodeloval je tudi pri izdelavi dežel. zakonov o obč. redu, o napravi zemljiških knjig, o pogozdovanju Krasa, o stavbnem redu v mestu, o varstvu divjačine.

Prim.: LibDef v gor. stolni c.; Jahresbericht... (Gymnasium) 1840-45; Claricini, pass. (zlasti 166-69); Rudež, 129; A. Marušič, Moja doba in podoba, Gor. 1898, pass.; Il Corriere friulano 18. febr. 1813; Il Gazz. popolare 18. febr. 1913; Goricca 18. febr. 1913; Eco 19. febr. 1913; Soča 20. febr. 1913; NC in Pm 21. febr. 1913; Samouprava 1913 (VII), št. 3 (posebno št., posvečena P., s. sl.); Erjavec, 286-92; Gabršček I in II, pass. (zlasti

II, 419); V. Melik, Volitve na Slovenskem. 1861-1918, Lj. 1965, 369-70, 371; B. Marušič, Ob stoletnici »Umnega gospodarja« 1863-1963 v JKol 1963, 209-220; F. Gestrin-V. Melik, Slov. zgod. od konca osemnajstega stol. do 1918, Lj. 1966, 274, 285, 287; Marušič, Razvoj, 11, 15, 230, 231, 250-55; F. Vatovec, Casnikarski fenomen: gor. Soča, Trst 1971, 60-63; Caucig, Faidutti, pass.

Vh

PAJK Pavlina, roj. **DOLJAK**, pesnica in pisateljica, r. 9. apr. 1854 v Paviji (It.), u. 1. jun. 1901 v Lj. Oče Josip Doljak (PSBL I, 305-06), sodnik, mati Pavlina Milharčič, hči šol. nadz. v Gor.; njena mati Terezija Milharčič Premerstein je bila nekaj časa dvorna dama pri Burboncih, ki so tedaj živeli v Gor. Oče je bil v Paviji od poroke 1850 do vojne med Piemontom in Avstrijo 1859 in tedaj so se mu rodili sin Teodor, Pavlina, Henrijeta in Teodolina. Mati je u. že v Paviji 1857, oče v Trstu 1861. Tako je P-ova preživela prva otroška leta v Paviji in Trstu, nato je vzela deklice k sebi stric Matija Doljak, veleposestnik, župan in politik v Solkanu pri Gor. (PSBL I, 306), deček pa je odšel v zavod na Dunaj. Ker se je materina družina potujčila, so znali otroci samo ital., a tudi v stričevi hiši ni bilo bolje, dokler je živela prva žena. P-ova je obiskovala 4 leta internat pri uršulinkah v Gor., nato se je vrnila k stricu, da se priuči gospodinjstva. Tedaj je bila Doljakova hiša že zbirališče mladostlov. domoljubov (K. Lavrič, E. Klavžar, F. Levec, F. Suklje idr.), ki so vplivali na njeno narodno prebuditel. P. se je začela učiti slov. v 16. let ustarosti, učil jo je K. Lavrič (PSBL II, 255-59), in tudi deklamacij, s katerimi je začela nastopati v gor. in solkanski čitalnici. V liter. jo je uvedel F. Levec, ki je 1873 v Soči objavil njeno lirično prozo *Prva ljubezen* (št. 25) in *Žena v družini* (št. 39). Pod Lavričevim vplivom se je posebno vnela za Prešernove in Stritarjeve pesmi, brala pa je tudi ital., nem. in druge klasike, predvsem Shakespeara. Tedaj pa je v njen narodni razvoj posegel brat Teodor, ki je na Dunaju doštudiral in nastopil službo pri gor. sodišču. P. se je s sestrama preselila k njemu za gospodinjo. Sestri sta bili narodno nezavedni, brat pa Slov. zelo nasproten, zato se je s slov. ukvarjala samo nas skrivaj. In to je bilo krivo, da je nikoli ni popolnoma obvladala in tudi ni imela čuta in skrbi za večjo jezikovno popolnost. Namesto gor. mladostlov. sta stopila v njeno življenje prof. dr. Janko Pajk iz Mrba, ki ji je 1874 tiskal prve pesmi (podpis P.D.) v Trstenjakovi

Zori, in Jos. Cimperman, ohromeli pesnik iz Lj., s katerim sta si od 15. febr. 1875 do 10. jul. 1876 veliko dopisovala (prim. 26 pisem v Cimpermanski zapuščini v NUK in J. Glonar, Mlada leta P. P., ZS 1924). Cimperman je njeno prijateljsko zaupnost zlorabil kot ljubezensko razmerje, čeprav se nista nikoli videla. 26. febr. 1876 se je poročila z ovdovelim prof. Jankom Pajkom in se preselila v Mrb. in tedaj ji je mož prepovedal vsako tuje dopisovanje. Zelo so ji nasprotovali sorodniki Pajkove prve žene, zato je veliko trpela, vendar pa je bila možu trdna opora v vseh njegovih liter. in gosp. težavah in najmarljivejša sotrudnica Zore, ki jo je Pajk ur. in zalagal od 1876 do konca izhajanja 1878. Že prva leta življenja v Mrbu sta ji umrli obe sestri in brat. - V Zori (1874-78) je priobčevala pesmi, v katerih je izražala svoja mladostna čustvovanja, zapuščenost sirote brez staršev, prvo ljubezen, zlasti zakonsko ljubezen in srečo. Zložila je kak sonet, 4 gazele, odo *Pozdrav novemu letu* (Zora 1877), epski pesmi *Ranjeni Crnogorec* in *Prvi križ na turškem polju*. 1878 jih je izdala v knjigi *Pesmi P. P-ove*, Mrb., 75 str. Po snovi so večinoma neposredni osebni dogodki in najboljši je venec 11 pesmi Materni glasovi, v katerem izraža mlada mati naivno in neproblematično ljubezen do otroka, skrb za njegovo telesno in duševno rast in svoje vzgojne poglede. Pesmi so napisane v neizrazitem epigonskem slogu, po obliki in jeziku precej trde. Ostro jih je odklonil Fr. Levstik, češ da je snov preveč družinska, ideje preveč solzno mehkužne, jezik pomankljiv (F. Levec, Pravda o slov. šestomeru, Lj. 1878, Poznejši dostavek, ki ga je napisal Levstik). Poslej je P-ova pesnila samo še v Kresu 1881 in v KolMD 1884. Pesmi je v popolnejšem izboru vnovič izdala v *Zbranih spisih* I (Celje 1893). - Osebnost je tudi njena proza v Zori. *Občutki na novega leta dan* (1876) kažejo strasten ženski značaj, ki čuti svetovno bolečino, vendar najde namen in smer življenja v geslu: »Ljubimo, mišlimo, delajmo!« Iz istega leta je lirični roman v Stritarjevem slogu in ideji o dolini solz *Od lomki iz ženskega dnevnika*. V obliki dnevnika pripoveduje o nežni ljubezni mlade sirote Irme in ubožnega plemiča Časlava, ki pa mora postati duhovnik, drugače bi mati obubožala. Oba sta idealizirana, Irma je Pavlina sama, dnevnik je poln liričnih mest in otožnih premišljevanj. Široko idealistično razmišljanje so *Ženska pisma prijatelju* (1877), izmed katerih je I. in II. po-

svečeno spominu njenega prvega učitelja dr. K. Lavriča, iz vseh pa je čutili, da je bila pod močnim vplivom svojega učenjaškega moža. Ko je moral mož spet v drž. službo in so ga namestili za prof. v Riedu na Gor. Avstr., je ostala v Mrbu (npr. pesmi *Najina ločitev*, *Po ločitvi*). Pozneje ga je spremljala v Gradec (1878-79, Brno (1879-87) in na Dunaj (1887-99) in tako živel v tujini 20 let, kar je težko prenašala. Na počitnice je prihajala z družino v Stari trg pri Slovenj Gradcu k Dav. Trstenjaku, v Celje, Bovec in Solkan. Na Dunaju se je z možem udeleževala družab. in liter. življenja v Slov. klubu, sicer pa je živel odmaknjena od resničnega slov. življenja, kar ji je škodilo pri pisanju. Ker ni poznala slov. življenja, je začela zajemati snov iz življenja plemičev, tovarnarjev, judov, kar je spoznala v Brnu, iz velikih mest, toda tudi tega življenja ni dovolj poznala, ampak si ga je ustvarjala v svoji bujni domišljiji. V tujini je prišla še bolj pod vpliv nem. družinske povesti, kar jo je usmerjalo v sentimentalno romantičnost, njen idealizem pa je postajal vedno bolj vzgojno poučen. Kljub vsemu pa je razširila prizorišče slov. pripovedništva na nove kraje in ljudi. Iz tujega okolja je napisala vrsto novel, romanov in povesti in jih priobčila v celovškem Kresu (1881-85): *Roka in srce* (1881, ponatis Zbr. spisi I); *Blagodejna zvezdica* (1881, Zbr. sp. I); *Mačeha* (1881, Zbr. sp. I); *Pripovednik v sili* (1883, Zbr. sp. II); *Očetov tovariš* (1884, Zbr. sp. II); *Arabela* (1885), roman iz judovskega življenja v Brnu. Dr. Slodnjak piše, da je pisateljica zabredla v neverjetnosti in »v maniro protijudovskega kolportážnega romana« (ZSS III, 201). *Dora* (SV 1885) je povest o siroti, ki jo zadevajo same nesreče, precej umetno prirojene, ton pa je ganljiv. Povest se je ljudem priljubila in 1938 jo je GMD ponatisnila. *Dneva ne pove nobena pratka* (KolMD 1886, ponat. v Slovan. knjiž. 1894, št. 30); *Domačija nad vse* (SV 1889); *Najgotovejša dota* (SV 1892); *Prijatelj sin* (DS 1894); *Obljuba* (LZ 1894); *Najdenec* (Slovan. knjiž. 1894, št. 30); *Roman starega samca* (LZ 1895); *Spomini tete Klare* (DS 1895); *Igra s srečo* (Drag. Hribarja Narodni kol., Celje 1895); *Planinska idila* (KK 1895); *Dušne borbe* (LZ 1896); *Judita* (DS 1896); *Slučaji usode* (Slovan. knjiž. 1897, št. 65-68); *Uslišana* (DS 1900); *Življenja križi* (KolMD 1903). V rkp. sta ostala romana *Ločeni srci* (odklonila SM, Pripravljen za LZ) in *Usodna idila* (zavrnil DS).

P-ova je napisala veliko, toda njeni spisi niso umetniško izdelani, značaji so pogosto samo očrtani, dogodki niso logično izpeljani, polno je slučajev, neverjetnih zapletov in razpletov, idiličnih opisov in sentimentalnih razgovorov, manjka tudi krajevni in socialni okvir, »s slov. razmerami in potrebami večinoma nimajo žive zveze« (Koblar). Nosilke zgodbe so ženske, zelo dobre, lepe, moralne in njihov edini cilj je ljubezen in za njo zakon. Največja nesreča za žensko je, če ni ljubljena, saj je življenje brez ljubezni duševna smrt. Čeprav so mnoge sirote, dobijo bogatega moža, ker so plemenite, redke pokvarjenke so na koncu kaznovane. Ljubezen je prikazana zelo idilično, nobenega naturalističnega prizora ni. Pisateljica meri na čustveno stran bralcev in jih želi ganiti in pritegniti k svojim idejam. Njeni spisi so takoj ob nastopu poetičnega realizma vzbudili nasprotovanje, celo Kres se je kmalu naveličal njenega načina pisanja; SM ji je odklonila *Arabelo*, Slučaje usode in *Ločeni srci*; tudi MD ji je vračala spise. Fr. Lampe, s katerim se je seznanila 1893, je njene Zbr. spise v svojem DS v splošnem spremljal s pohvalo, v zasebnem dopisovanju pa je bil odkritosrčen in trd sodnik: grajal je njen jezik, neizrazitost in neresničnost oseb, zlasti pa njeno širino. Njene spise je zelo popravljal, predvsem Judito. P-ova se je branila v časopisih in pismih, branil jo je tudi mož (več o tem Koblar, SBL II, 258-59). Pripovedni spisi P. P-ove so danes pozabljeni.

Prim.: F. Koblar, SBL II, 257-59 in tam navedena liter.; Zbr. spisi I, Celje 1893 (uvod); Mil. Pajk, P. P-ova. Liter. študija - Ob obletnici pisat. smrti, DS 1902, 331-40, 394-99 s sl.; M. Govekarjeva, Slov. žena, Lj. 1926, 108-11; A. Slodnjak, ZSS III, Lj. 1961, 82-83 in pass.; IV, 1963, 63 in pass.; M. Hladnik, Ženski roman, SR 1981; Slov. knjiž., CZ Lj. 1982, 255-56.

Jem.

PAJNTAR Franc, part. borec, družbenopolitični delavec, r. 10. okt. 1910 v Zakojci, živi v Šempetru pri Gor. Oče Ivan, kmet, mati Marija Jereb, gospodinja. Osn. š. je dokončal v rojstnem kraju, delal je kot dninar. Ko bi moral 1930 služiti it. vojsko, je emigriral v Jslo. Delal je kot težak pri zidarskih delih, nato se je izučil za soboslikarja in ta poklic opravljal v Lj. Tu je bil včlanjen v emigrantsko društvo Svoboda. Po napadu na Jslo se je prostovoljno vključil v jslo vojsko. Njeno kapitulacijo je doživel v Karlovcu. Vrnil se je v Lj. in se vključil

v delo OF. Dec. 1941 je postal ilegalec, 8. jun. 1942 pa se je vključil v NOV. Postal je borec Dolomitskega odreda. 28. avg. 1942 je postal vodnik Cankarjevega bataljona Gorenjskega odreda. Sredi dec. 1942 je odšel na Prim. Na poti čez Porezen je bil ranjen, kljub temu je po naročilu člana štaba Gorenjskega odreda Jožeta Krajca vzpostavil kurirsko zvezo med Prim. in Gorenjsko čez Porezen in Jelovico. To je vzdrževal do kapitulacije It., nato je sodeloval pri oblikovanju bataljona Simona Kosa v Rutu in postal njegov komandant. Ko je bataljon skupaj z ostalimi enotami na Tolminskem prerasel v Tolminsko brigado, je postal njen komandant. Okt. 1943 se je tolminska združila z brigado Franceta Prešerna. P. je postal komisarjev pomočnik, 6. nov. 1943 pomočnik komandanta Idrijskega vojnega področja in za tem njegov komandant. Po ukinitvi področja ob koncu jan. 1944 je postal komandant Dolomitskega odreda. To funkcijo je opravljal do apr. 1944, ko so ga določili za komandanta novooblikovanega Vipavskega vojnega področja. Po dveh mesecih pa je postal načelnik ekonomskega odseka IX. korpusa. Po osvoboditvi (1945) je ostal vodja ekonomskega odseka pri komandi mesta Trst, za tem pa član enakega odseka pri vojni oblasti IV. armade JLA. 1. avg. 1945 se je demobiliziral, postal je upravnik civilne organizacije za preskrbo prebivalstva PRERAD na Mostu na Soči. To delo je opravljal do konca 1947. Za tem je opravljal številne družbene in polit. funkcije. Bil je preds. OLO Tolmin, poverjenik kmetijsko živinorejske direkcije pri ObLO Slov. Prim., okrajne zadržne zveze Gor., preds. obč. skupščine Šempeter pri Gor. Bil je tudi direktor Gozdarske poslovne zveze in direktor Kmetijske zadruge Nova Gor. Leta 1963 je bil upokojen. Aktiven je bil v obč. konf. SZDL Nova Gor. in v organizaciji ZRVS. Bil je tudi preds. občinskega odbora ZZB NOV Nova Gor. Nosilec je part. spomenice 1941 in mnogih odlikovanj.

Prim.: Osebn. podatki: Rudolf Hribnik-Svarun, Dolomiti v NOB, Li. 1974, 503-05; Stanko Petelin, Prešernova brigada, N. Gorica 1966, pass.; PrimN 5. okt. 1960 in 9. okt. 1970; Delo (sobotna priloga) 16. sept. 1978; PrimN 10. okt. 1980.

Plah.

PALČIČ Klavdij, slikar, grafik, scenograf, ilustrator, kostumograf, r. 5. avg. 1940 pri Sv. Mariji Magdaleni v Trstu. Oče Josip (1906), kmet in delavec, mati Angela Franca (1909-50), delavka. Očetov rod izhaja iz vasi Lukini pri Sočergi, ma-

terin pa iz Poletičev pri Gračišču. Osn. š. je obiskoval pri Sv. Ivanu (od 1. do 3. razr.) in pri Sv. Ani (4., 5. razr.), slov. nižjo sr. š. pa pri Sv. Jakobu. Realno gimn. je obiskoval v Trstu, kjer ga je risanje učil prof. A. Černigoj. Po maturi se je vpisal na visoko š. za politične vede v Trstu in jo kmalu zapustil ter s prijateljem ustanovil atelje za uporabno grafiko. 1964 je kot privatist maturiral na Umetn. liceju v Benetkah, nato pa v Padovi opravil drž. izpit za poučevanje risanja in umetn. zgod. na sred. š. Od 1965 do 1977 je poučeval na slov. sred. š. na Tržaškem in v Gor. 1977 je sprejel mesto vodje grafičnega ateljeja v Graficentru pri ZTT v Trstu. V času študija je bil preds. slov. akad. kluba Jadran in član umetn. krožka CUSA (Centro Universitario Studi Artistici). 1963 do 1970 je bil član tržaške umetn. skupine Raccordosci, ki je delovala v sklopu kult. organ. Arteviva. Bil je član kuratorija muz. Revoltella in večletni preds. SPZ. Sedaj je član izvrš. odb. SKGZ za kult. pri tej zvezi. Ob njegovi prvi samostojni razst. je bilo ugotovljeno, da je v sred. š. nanj vplival nestor tržaških slikarjev A. Černigoj, ki ga je usmeril v »sodobno, fantazijsko in ustvarjalno pojmovanje«, vendar ne v toliki meri, da bi v njegovo usmeritev vtisnil poseben pečat. Iz tenkočutnega realista z ekspresionistično poudarjeno noto, toda že vraščenega v duha sodobnih likovnih iskanj, se je razvil v ustvarjalca z veliko širino ustvarjalnih področij, od slik., grafike, risbe, scenografije, kostumografije in ilustratorstva do opreme knjig in revij. Vsem zvrstem se posveča enako intenzivno, z zagnanostjo in ustvarjalno inventivnostjo, z veliko mero drznosti in premišljenega eksperimenta. Sama narava zvrsti (to velja za scenografijo, kostumografijo in ilustratorstvo) tudi P. narekuje različna vsebinska in s tem tudi oblikovna izhodišča, velikokrat korigirana, preverjena in potrjena z mnegeni in usmeritvami različnih sodelujočih dejavnikov. Kot ilustrator je prispeval več izvirnih ilustracij v revijah (Mlada pota, Dan, Galeb...) in v knjigah (M. Košuta: Selivci, učbeniki in berila za 5. razr. slov. osn. šol...). Opremil in oblikoval je knjige (A. Mermolja: Nova pesmarica, M. Kravos: Tretje oko...) in koledarje (platnice JKol), realiziral je scene za gledališke in operne predstave, tako v SSG v Trstu, Mestnem gled. lj., v beneškem La Fenice in dunajskem Teater an der Wien (De Filippo: Sobota, nedelja, ponedeljek, Smole: Antigona, Merku: Kačji pastir...)

in svojevrstne kostume (F. Cerh: Netzwerk...). V razdobju dvajsetih let je ustvaril tudi obsežen opus v klasičnih likovnih zvrsteh, ki ga izdaja kot pronicljivega, samosvojega, mestoma kar šokantnega interpreta videnj, stisk in strahot današnjega sveta. Njegova likovna tvornost, čeprav po izbiri tehnik tako različna, a po vsebinskem dometu zelo blizu, je izrazno vselej podrejena svojemu mediju, pa naj gre za grafiko, sliko ali risbo, ne glede na obdobje, fazo ali cikel. Čeprav likovna kritika ugotavlja in deli P-ovo ustvarjalnost na dve obdobji, ko pravi, da si »skozi prvo desetletje s svojim neumornim in neugnanim iskanjem osvoji svojsko govorico, s katero se v drugem desetletju uvršča med mojstre in ne samo v našem ožjem, pač pa že v evropskem prostoru«, pa le ne moremo prezreti številnih P-evih faz oz. ciklov, ki evocirajo različna stilna izhodišča oz. opredelitve. Skozi vsa leta njegovega ustvarjanja se kot rdeča nit nepretrgoma kaže izrazita P-eva sposobnost za oblikovanje, za ponazoritev organske forme, ob kateri zanemari tudi interes za pretirano barvno navdušenje, pa tudi izvrstna risarska rutina. Od 1961 je pripravil vrsto samostojnih razstav: 1961 - Trst, 1962 - Trst, 1963 - Benetke, 1964 - Lj.; 1966 - Rim, 1967 - Macerata, 1968 - Trst, 1971 - Trst, 1972 - Trst, Nova Gorica, Kočevje, 1973 - Padova, 1974 - Lj., Kostanjevica na Krki, 1975 - Piran, Trst, 1976 - Lj., Veliki Repen, 1977 - Benetke, Tržič, 1978 - Lj., 1979 - Celovec, Veliki Repen, 1980 - Sežana, 1981 - Trst, Gorica, 1982 - Sarajevo, Trst. Skupinsko je razstavljal na vseh razstavah tržaške skupine Raccordosei - Arte viva (Caraiian, Chersicia, Cogno, Reina, Palčič, Perizi), na vseh lj. medn. graf. bienafih od 1967 dalje. Sodeloval je tudi: Premio Biella (1967), Medn. sodob. grafika, Teramo (1967), razst. mlade ital. grafike, Madrid (1967), razst. 20 slov. grafikov v Holandiji (1968), Razst. likovne umetn. in arh. JK in Tridentinske, Rim (1968), III. bienale, Bocen, XVIII. bienale Treh Benečij, Padova, Jadran, trienale v Civitanova Marche (1969), I. bienale F-JK, Trst, Gradec (1971), razst. ital. grafike, Romunija (1971), Nekateri smeri slov. grafike, Lj. (1972), III. medn. razst. grafike, Sacileto (1974), VI. Intart, Lj., V. mednarodni grafični bienale v Krakovu, kvadrienale, Rim (1975), Grupa 69, Lj., Mrb., Sarajevo (1976), slov. grafika na svetovni razst. v Clevelandu (1976), Lj. grafična š., Berlin (1977), Slov. likovna umetn. 1945-78, Lj. (1979), Likovni izrazi, Lj., Mrb. (1983), Slikarstvo brez meja,

Bardo (1983), Artex, Čedad (1984), L'ambiente e le immagini, Nabrežina (1985), 16. slov. modernih grafikov, Nemčija, Avstrija (1985). Nagrade: 1961 - nagrada na razst. v Miljah, 1962 - nagrada Konkonek, dežel. nagrada na razst. tržaške U (Trst), 1963 - dežel. nagrada sindik. lik. umetn. (Trst), 1968 - nagr. dežel. sindik. lik. umetn. (Trst), 1969 - nagrada M. Guacci na VII. bienalu Treh Benečij (Padova), nagrada Ronke, 1970 - nagrada La Bora (Trst), 1973 - nagrada Sesljan, 1984 8. nagrada Prešernovega sklada (Lj.). Po njegovih načrtih sta izdelana tudi spomenika padlih part. na Opčinah in v Dolini. O njegovem delu so pisali številni kritiki, med njimi: M. Bambič, A. Bassin, E. Emili, O. Gapalieri, D. Gioseffi, M. Jutršek, J. Koren, Z. Kržišnik, L. Lambertini, C. Martelli, J. Mesesnel, C. Milic, S. Moles, G. Montenero, H. Ogris, J. Pirjevec, M. Rener, G. Pressburger, I. Sedej, T. Toniato, M. Tršar, N. Silič-Nemec.

Prim.: Krstna osebna razstava mladega slikarja Klavdija Palčiča, PDK 21. okt. 1960; M. Bambič, »Novi« Klavdij Palčič razstavlja v »Moncenisium«, PDK 13. jul. 1961; D. Košmrl, Pet minut s Klavdijem Palčičem, Delo 1966, št. 355; J. Mesesnel, Gost izza moje, Delo 1968, št. 77; J. Mesesnel, Strah in pogum v likovni interpretaciji, Delo 1968, št. 257; M. Bambič, Palčič v slov. knjigarni, kolektivna v Costanzi, PDK 1971, št. 4; J. Mesesnel, Cesar v Ljubljani ni, Delo 1971, št. 65; A. Bassin, Slikarska rojaka iz zamestva, NRazgl 1971, št. 5; P. Krečič, Tržaški umetnik Klavdij Palčič v Novi Gorici, PrimN 1972, št. 18-19; G. Montenero, uvod k samostojni razst., N. Gorica, gal. Meblo, 14.-30. apr. 1972; L. Bizjak, Likovna razstava v Ajdovščini, PrimN 1972, št. 28; Prva nagrada za K. Palčiča »extempore« v Sesljanu, PDK 1973, št. 173; J. Mesesnel, Sile in odpori, Delo 1974, št. 112; A. Bassin, K. Palčič, NRazgl 1974, št. 14; Dr. I. Sedej, Izrazita angažiranost, Dnevnik 1976, št. 13; J. Mesesnel, Kombinacije, Delo 1976, št. 22; Z. Kržišnik, uvod k samostojni razst., Lj., Mala gal., jan. 1976; Fr. Udovič, Palčičeva razvojna pot..., PDK 1976, št. 206; P. Merku, Velik Palčičev scenografski uspeh v beneškem »La Fenice«, PDK 1977, št. 92; Palčič razstavljal na Opčinah, PDK 1978, št. 26; A. Mermolja, Delo SPZ..., PDK 1978, št. 274; J. Mesesnel, Srhljivost risb, Delo 1978, št. 281; Palcic, Picc. 9. sept. 1979; M. Bambič, Tesnoba nemoči, a tudi optimizem, PDK 1981, št. 21; M. Rener, uvod k samostojni razst., Gor., Avditorij, 1.-13. dec. 1981; (c-n), V Sarajevu odprta razstava slikarja K. Palčiča, PDK 1982, št. 36; J. Pirjevec, uvod k samostojni razst., Sarajevo, 1982; M. Rener, V Galeriji Tržaška knjigarna..., PDK 1982, št. 257; Divja sodobnost Palčičevega ustvarjanja, PDK 1982, št. 262; M. Rener, K. Palčič v gal. Meblo, PDK 1983, št. 247; Z. Kržišnik, uvod k samostojni razst., N. Gor.,

gal. Meblo, 30. sept. - 15. okt. 1983; T. Gomišček, Verjamem v umetnost..., PrimN 1983, št. 86; M. Zlobec, Med letošnjimi Prešernovimi nagrajenci..., PDK 1984, št. 32; N. Silič-Nemec, Srhljivost nemoči in vizija upanja, PrimSreč 1983, št. 44, 393-95; A. Mermolja, V slikah..., PDK 1984, št. 32; J. Mesesnel, Odzivi na razbiti čas, Delo 1984, št. 122.

Nsn.

PALETTI Silvana, narečna pesnica, kulturna delavka, r. 23. dec. 1947 v Reziji, živi tam. Mati Ana Paletti. Osn. in nižjo sr. š. je obiskovala v domačem kraju, 1967 je diplomirala za medicinsko sestro v Vidmu; zaposlena je v bolnišnici v Tolmeču. Liturgična animatorka je v župniji Marije Vnebovzete na Ravenci, kjer vnaša v bogoslužje rezijansko govorico, v katero je prevedla evangelijska berila in razmišljanja. Glas svoje doline je ponesla tudi na škofijsko sinodo v Vidmu kot članica skupine, ki je proučevala Svet kulturne in krščanske skupnosti. Od okt. 1982 sodeluje pri oddajah za Rezijo na RAITrsta (Glas od Rezije). Od dec. 1983 je tajnica kult. društva Rozajanski dum. Občasno objavlja v Novem Matajurju, dnevniku Il Gazzettino in v župnijskem listu All'ombra del Canin - Pod Tjanynowo sinco. Zbira rezijanske pravljice, ljudske in nabožne pesmi, pregovore in »neznano, skrivnostno govorico obraza in oči«, kot pravi sama. 1977 je začela pisati pesmi in jih zbrala v rokopisno zbirko *Rozajanski serčni romonenj*. Ob konferenci o rezijanskem črkopisu (avgusta 1980) je izročila zbirko Milku Matičetovu, ki je osem pesmi objavil v Sodobnosti (1980) in štiri v JKol 1981, jih prepesnil in jim dodal spremno besedo. Pesmi P-jeve redno objavlja rezijanski žup. list Pod Tjanynowo sinco (prvič 1979). Pesnica sama je sodelovala na Rezijanskem večeru 7. maja 1981 v organizaciji SPD v Trstu, 7. febr. istega leta ter na Prešernovi proslavi učiteljskega A.M. Slomšek v Trstu 1983. Svoje pesmi je brala še na raznih srečanjih, proslavah in prireditvah v domačem kraju, v Špetru, Čedadu, Tipani, Gradežu, Magnanu in Riviera, Vidmu, Portorožu, Sežani. Njeno pesniško delo so predstavili RAITrsta, Radio Koper in Radio Lj. Nekaj pesmi je bilo nagrajenih na natečaju Moja vas (1979, 1982). Eno njeno pesem je uglasbil Pavle Merku.

Prim.: Osebni podatki (pismo z dne 3. dec. 1984); M. Matičetov, Beseda o avtorici in še kaj, Sd št. 12, 1980, 1137-42; Isti, »Srčna govorica« ali poezija Rezijanke Silvane Paletti - štiri pesmi S. Paletti, JKol 1981, 122-28 s sl.; All'ombra del

Canin - Pod Tjanynowo sinco, N. 2, 1981; Poesie d'autore nel dialetto sloveno della Resia, XII. convegno italo-jugoslavo organizzato da «La Batana», Grado 20.-22.XI.1981, 122-24; Rezija v sliki, besedi in glasbi sinoči v Gregorčičevi dvorani, PDK 8. mar. 1981; A. Madotto, La Val Resia ed i suoi abitanti, Mariano del Friuli 1982, 94; M. Č., Slovenci hočemo biti soustvarjalci kulture tudi v našem ožjem prostoru, PDK 9. febr. 1982; P. Merku, Poslušam, ZTT, Trst 1983, 81-82; A. Dobrila, Lepa Prešernova proslava na učiteljsku, PDK 13. febr. 1983 s sl.

ldt

PALJK Leopold, učitelj, kult. in polit. delavec, r. 21. mar. 1892 v Velikih Zabljah na Vipavskem, u. 11. avg. 1965 v Lj. Oče Anton, trgovec in gostilničar, mati Terezija Vodopivec, gospodinja iz Kamenj. Prva dva letnika učiteljskega v Kopru, zadnja dva v Gor., matura 1911. Pozneje je obiskoval v Lj. tečaje za pouk strok. risanja na obrt. in obrtno nadaljevalnih šolah. Pred prvo svet. vojno je dve leti poučeval v Vipavskem Križu, v letih 1914-18 je bil vojak. Po vojni se je vrnil v službo v Vipavski Križ, tu spoznal Elo Mrevlje in se z njo poročil 27. jul. 1921. 1920 je prišel za nadučit. v Lokavec pri Ajdovščini in tu ostal do 1926, ko se je zaradi grožee premestitve v notranjost It. in faš. nasilja zatekel v Jslo. Krajši čas je učil na osn. š. na Barju pri Lj., nato v Leskovcu pri Krškem, na II. deš. osn. š. v Lj. do upokojitve 1948. Kot upokojenec je bil še kakih 15 let honorarno zaposleni vodja in učitelj na vajeniški šoli v Lj. in nazadnje na dopisni. V Lokavcu je ustanovil kmečko nadaljevalno šolo za fante in može ter gospodinjstvo za dekleta in žene. V Lokavcu in Vipavskem Križu je vodil pev. zbor, tamburaški zbor v Dravljah in Leskovcu, na Vipavskem je opravljal še posle obč. tajn. in tajn. Hranilnice in posojilnice. V Zvezi jsl. učit. društev Jul. krajine je bil aktiven član polit.-organiz. odseka. S članki je sodeloval v UL. V Lj. je poleg rednega dela poučeval ris. na obrt. š. Aktiven je bil v Društvu rejcev malih živali. Veliko je predaval in pisal, urejal mesečnik *Mali gospodar*, glasilo Zveze društev Mali gospodar za Sjo v Lj. (odg. ur. in ur. od ustan. 15. jan. 1940 do konca 1941). 1926 je pripravil knjižico *Kolački*. Za našo deco priredil P.P. (Polde Paljk), z risbami opremil M. Bambič, izdala GMD. Po vsebini in obliki je v bistvu Berilo za 2. razr. slov. domače šole. 1927 so Kolački izšli tudi v hrv. priredbi kot *Kolačici za našu djecu* (tj. za hrv. otroke v Istri). Prvi in drugi Kolački so

bili za državo nevarni in so jih polic. organi plenili kot prevratno liter. P. je bil nadarjen in vztrajen pri delu. - Sin Metod je zdravnik v Novi Gorici.

Prim.: Zpk urad v Velikih Zabljah 16. jul. 1984; J. Bajec, Slov. časniki in časopisi 1937-1945, Lj. 1973, 166; Savli, PDK 17. nov. 1977.

Jem.

PAMBERGER Ferdinand, slikar in grafik, vodilni predstavnik poznoimpresionističnega realizma na Štajerskem, r. 13. nov. 1873 v Köflachu na zah. Štajerskem (Avstrija), u. 1. febr. 1956 v Gradcu. Po zaključku študija na Wiener Kunstgewerbeschule (učitelj Hans von Matsch) je krajši čas poučeval na dunajski Fachschule für Lithographie, Stein- und Kupferdruck. Po letu 1902 je deloval v Gradcu, kjer je bil prof., precej časa tudi ravn. na tamkajšnji Kunstgewerbeschule. Med deli vrsta portretov pomembnih osebnosti tistega časa in številne krajine (olja, akvareli, tempera, pasteli, risbe), med katerimi izstopa predvsem nekaj graških vedut, ki sodijo med najpomembnejše izdelke štajerskega slikarstva prve polovice 20. stol. Med prvo svet. vojno je P. s činom nadporočnika (od 1. nov. 1914) deloval kot vojaški slikar in vodja umetniške skupine na Soški fronti, kamor je prišel jul. 1915 in ostal do konca vojne. Večji del svojih risb, pastelov in akvarelov, ki jih je naredil na Sveti gori (jul. 1915), na Krasu (avg. 1915-febr. 1916; mar. 1917), v spodnji Vipavski dolini (sept. 1915; okt.-nov. 1916), v Gorici in njeni najožji okolici (apr.-jun. 1917; maj 1918) ter v Furlaniji (nov. 1917-jul 1918), je v obliki barvnih reprodukcij v treh mapah *Bilder von der Karst- und Isonzo-front* (1.-3. Lieferung, skupno 29 reprodukcij) in v mapi *Görz im Kriegsjahre 1915-16* (21 reprodukcij) izdal pri Deutsche Vereins-Druckerei und Verlagsanstalt v Gradcu; mape so sicer nedatirane, a sklepamo lahko, da so izšle v drugi polovici 1917 oziroma v začetku 1918. Apr. 1918 je namreč Goriški dežel. odbor z okrožnico opozoril na izdajo zadnje mape, pri čemer je poudaril, da je čisti dobiček namenjen deloma »Zalogu za vdove in sirote padlih junakov soške armade«, deloma pa beguncem poknežane grofije Goriško-Gradiščanske. Večino originalov reproduciranih slik in še nekaj drugih del, ki jih je moral slikar sproti oddajati Oddelku za tisk in propagando (Kriegspressequartier) pri Vrhovnem poveljstvu, hrani danes Heeresgeschichtliches Museum na Dunaju. Na P-jevih

slikah so med drugim tudi naslednji kraji: Brestovica, Doberdob, Gorica, Hruševica, Jamlje, Kobjeglava, Kostanjevica, Lokvica, Medja vas, Mohorini, Nabrežina, Osek, Rožna dolina, Sveta gora, Šempas, Stanjel, Tržič, Tupelče. Podrobneje je na svojih slikah predstavil Gorico: Morellijevo ulico, Cesto na grad, Kočevijo, Placuto, Nunski samostan, Edlingov trg, Cesto proti soškemu mostu, Nadškofijsko palačo, Strassoldovo palačo, Lanthierijevo palačo, Travniki, Dvorišče »Caraveggia«, Pevmo, Oslavje, Podgoro in Solkansko pokopališče. P. je kot vodja umetniške skupine sodeloval tudi pri pripravljanju različnih razstav, na katerih so bila zastopana dela vojaških slikarjev in kiparjev, delujočih na Soški fronti. Nekatere od teh razstav je Kriegspressequartier posredoval v večja mesta avstro-ogrske monarhije, pa tudi v tujino, tako npr. v Amsterdam, Basel, Berlin, Bern, Kristianijo, Zürich... Za svoje delo na fronti ter za izdajo omenjenih map je bil P. že med vojno odlikovan z redom Franca Jožefa.

Prim.: Heeresgeschichtliches Museum (Bildersammlung), Wien; Österreichisches Staatsarchiv - Kriegsarchiv, Akten des Armee-Oberkommandos, Kriegspressequartier, fasc. 38, 39, 44; Thieme-Becker XXVI, Leipzig (1932), 188; Liselotte Popelka, »Fliegen 90/71« (Katalog, Teil II, Wien 1971, 36 (navedena bibliografija !); Rudolf List, Kunst und Künstler in der Steiermark, Ried im Innkreis 1976, 737, 745; Pokrajinski arhiv, Nova Gorica, občina Solkan.

B. Ur.

PANGERC Boris, pesnik in kult. delavec, r. 3. avg. 1952 v Dolini pri Trstu. Oče Vincenc (1912-81), kmet, mati Frančiška Petaros iz Boršta pri Trstu (1912-56), gospodinja. Osn. in sred. š. v Dolini, Znanst. licej Fr. Prešeren v Trstu, matura 1972, slov. jezik in književnost na U v Lj., diploma 1978. Od sept. 1979 do sept. 1980 je bil časnikar pri PDKu, v šol. letu 1980/81 poučeval na tečaju 150 ur v Dolini in pri Sv. Jakobu v Trstu, od mar. do jun. 1983 na Trg. tehn. zavodu Z. Zois v Trstu, od sept. 1983 poučuje na sred. š. S. Gregorčič v Dolini. Od 1968-70 je bil športni dopisnik PDK, od 1978-84 dopisnik PDK za obč. Dolino. Zbira ljudsko gradivo v Bregu in besedišče dolinskega govora. Doslej so izšli v JKol naslednji prispevki: *Kako so nekoč v Bregu tolkli betudo* (1982); *Prehrana v Bregu* (1983); *Trave in zelišča v Bregu* (1984); *Pritrkovalci v Bregu* (1985). V letih 1977-78 je sodeloval pri RTV Lj. z urednico Jasno Novak pri oddaji Od vsakega jutra raste dan; od 1979-80 je bil

sodelavec Radia Koper. Za RAITrsta je pripravil cikle oddaj: *Na produ Glinšice* (1979). *Slov. društva v Trstu in okolici* (1981) in *Beseda in pesem* (1982). Od 1974-78 je študiral solopetje na glasb. šoli Fr. Šturm v Lj. pri prof. Majdi Hercogovi. 1973 se je pridružil Prim. akad. zboru V. Vodopivec v Lj. in bil 1974/75 njegov tajn. V letih 1976-78 je pel v meš. ansamblu Ancilla Vocis v Lj., od 1975-77 pri oktetu Majnica v Dolini, od 1975-79 v moš. zboru Val. Vodnik v Dolini, 1978 je sodeloval pri oživitvi Trž. okteta, postal njegov član in 1980 preds., od jun. 1978 do jan. 1985 je sodeloval v KD Val. Vodnik, najprej kot preds. (jan. 1979 - jan. 1982), nato kot odb. Od 1984 je član Društva slov. pisateljev, preds. Slavističnega društva Trst in član odbora za kulturo slov. jezika v trž., gor. in vid. pokrajini. - P. je začel objavljati pesmi in prozo v dijaških letih v LitV, M(Trst), Novi Mladiki, Zalivu, Mostu, Dnevu, PiČ, RAITrsta idr. 1972 mu je M(Trst) izdala pesniško zbirko *Amfora časa*. Zbirka obsega 38 pesmi in je ubrana na štiri glavne probleme: lepota in otožnost rodne kraške narave, iskanje ljubezni, sodobni življenjski problemi in spomin na umrlo mater, kateri je zbirka posvečena. Močna in prepričljiva sta zlasti prvi in zadnji del, kjer je tudi izraz svojski. Knjigi je napisala spremno besedo na ovitku Zora Tavčar. 1975 je izšla pri ZTT knjiga devetih črtic *Beg pod Daglo*. Vse so tesno povezane s pisateljevo ož. do domovino Dolino in tržaškim Bregom. Zgodbe so zasidrane v naravo, ki je prehranila toliko rodov, zdaj jo mladi zapuščajo, oblast pa jo razlaščuje. Pisatelj ljubi kmečko življenje, naravo opisuje z liričnimi navdihi v vseh letnih časih. Boli ga bežanje iz kmečkega sveta in narave, ker spodbuja narodno samozavest in zdravo, duševno in telesno življenje, toplo domačnost, kmečke tradicije in življenjske navade. 1981 je izšla v Castelnovo Magra (La Spezia) Pangerčeva dvojezična pesniška zbirka *In legla je tišina - E scese il silenzio*. V knjigi je 36 pesmi, skoraj polovico jih je vzel iz Amfore časa, v novih pesmih je njegov svet mračen, ker razlaščajo tujci njegovo rodno zemljo za industrijske potrebe in jo obdajajo s sivimi žičnimi mrežami. Tudi domača vas se je spremenila z novimi hišami, ostale so le »pohlevno rumena cerkev« in kamnite steze nad vasjo. Grozi še atomska nevarnost, zato se žalost spreminja v grozo in zbirka se zlije

v misel na smrt. Italijanski prevod je oskrbela Jolka Milič iz Sežane, spremni besedi pa prof. J. Pirjevec in Paolo Bonatti. - P. je pripravil 1978 za 100-letnico PD Val. Vodnik recital *Rod, ki poje* (neobj.). Več njegovih pesmi so uglasbili.

Prim.: Osebni podatki; Jevnikar, Zam. lit., M(Trst) 1972, 77-78; 1976, 42-43; 1982, 58. O zbirkah so pisali: *Amfora časa*: Rafko Vodeb, Nova Mlad. 1972, št. 8; P. Stranj, PDK 2. apr. 1972; fj (Fr. Jeza), NL 27. apr. 1972; Z. P., KatG 11. maja 1972; H. Vogel, NRazgl 10. nov. 1972; *Beg pod Daglo*: Voj. Kocjančič, PDK 16. nov. 1975; Iv. Hergold, PDK 29. febr. 1976; *In legla je tišina*: Samo Simčič, NRazgl 9. okt. 1981.

Jem.

PANGERC Josip, kulturni in politični delavec, r. 3. jan. 1868 v Dolini pri Trstu, u. 6. jul. 1925 tam. Oče Jožef, kmet, mati Uršula Kočevnar. Župnij Jurij Jan (PSBL I, 567) je pregovoril starše, da so nadarjenega dečka poslali po osn. š. v domači vasi v Lj., kjer je dovršil orglarsko šolo. Kot 16-letni fant je prevzel orglanje v ž. c. sv. Urha, učil pa je tudi ljudske pesmi. Istočasno je postal občinski tajn. Ko so 1878 ustanovili v Dolini Bralno in pevsko društvo V. Vodnik, je P. v začetku 1883 prevzel pev. zbor in ga vodil do smrti. Več let je bil tudi društveni preds., odbornik Edinosti in preds. Okrajne kmet. zadruga (ustan. 8. sept. 1884), ustanovitelj Hranilnice in posojilnice (ustan. 9. avg. 1907) in Kopališkega društva po Kneippovem načinu (ustan. 1908). PD V. Vodnik je prirejalo vsako leto po več prireditev in veselic in vedno je nastopal tudi pev. zbor (opis v knjižici PD V. Vodnik, Dolina 1978, 5-9). 1901 so ga izvolili za župana in na tem mestu je ostal do 1914. 1908 so v Dolini sezidali novo šolo, v kateri je zdaj Sred. š. S. Gregorčič. Med njegovim županovanjem so zgradili šole v Ricmanjih, Borštu, Boljuncu in Ospu. Na volitvah od 25. okt. do 5. nov. 1908 je bil v splošni kuriji izvoljen za istrskega dežel. poslanca. Prva seja je bila 22. jul. 1909 v Kopru, na 3. in 4. seji 16. in 17. nov. i. l. je bil izvoljen v finančni in polit.-gosp. odb. Seje so bile burne, ker ital. večina ni hotela priznati Slov. in Hrv. jezikovne enakopravnosti ne delitve istrskih občin po narodnosti, čeprav je bilo Slovanov v Istri dve tretjini. Po neredih v zbornici 18. okt. 1909 je zastopnik vlade zaključil sejo in 29. jan. 1914 so razpustili istrski dežel. zbor. P. je imel na Vnebohod 25. maja 1910 javni volilni shod v Loki na dvorišču gostilne Rondič za državno-

zborske volitve 1911. Bil je dober govornik, ljudem je znal vlivati pogum in vztrajnost pri narodnem delu. Pokopali so ga na obč. stroške, trž. Novice pa so ob njegovi smrti zapisale, da je »umrl mož, ki je skozi vse svoje življenje — od rane mladosti in do zadnjega diha — žrtvoval vse svoje duševne in telesne moči za gosp., kult. in polit. napredek svojega naroda«.

Prim.: 2. arh. Dolina; PD V. Vodnik, 1878-1978, Dolina 1978, 5-8, 46, 47, 9 skupinska slika; Novice 1925; J. Kramar, Marezige, Koper 1982, 69, 70, 99; podatki prof. B. Pangerca.

Jem.

PANGRAZIO Andrea, trinajsti goriški nadškof (1962-67), r. 1. sept. 1909 v Budimpešti it. zdomskemu delavcu Domenicu in Anni Mosele, doma iz Camporovere na asiaški planoti. Ob izbruhu prve svet. vojne se je morala Pangrazieva družina vrniti v It. in se je nastanila v mestecu Chiampo pri Vicenzi. Osn. š. je P. obiskoval v Chiampu, gimn. v malem semenišču v Thiene, filoz. in bogosl. študije v padovanskem velikem semenišču. V duhovnika je bil posvečen 3. jul. 1932 v Padovi. Že kot novomašnik je postal tajn. padov. škofa C. Agostinija in ostal v tej službi do 1946. Obenem je bil škof. duhovni voditelj KA. 1946 je nastopil v Rimu službo namest. narod. duh. voditelja katol. izobražencev (Laurati cattolici). 1951 se je vrnil v Padovo in postal škofov delegat za KA, pokrajinski duh. voditelj Združenja kršč. delavcev (ACLI), škof. duh. voditelj Združenja katoliških visokošolcev (FUCI) in Združenja katol. učiteljev (AIMC) ter še drugih ustanov laiškega apostolata. - 26. avg. 1953 je papež Pij XII. imenoval P. za pomožnega škofa v Veroni. V škofa je bil posvečen v padov. stolnici 4. okt. 1953. Po smrti veronskega rezidenčialnega škofa je 1954 postal ap. administrator veronske škofije. 19. maja 1955 je odšel v Livorno kot škof pomočnik s pravico nasledstva. 10. febr. 1959 je postal redni livornski škof. Po odstopu gor. nadškofa G. Ambrosija je papež Janez XXIII. 4. apr. 1962 imenoval P. za gor. nadškofa in metropolita. Službo je nastopil 27. maja 1962. P. se je aktivno udeleževal zasedanj II. vatikanskega c. zb. in postal tudi uradni glasnik it. odsoka koncil. tiskovnega urada ter član papeške komisije za sredstva družb. obveščanja. 1965 je P. kot papeški odposlanec oz. ap. vizitator obiskal vse province kapucinskega reda v It. 8. avg. 1966 je Pavel VI. imenoval P.

za prvega gen. tajn. novoustanovljene ital. škof. konference (CEI) za dobo treh let. Da bi mogel to službo lažje opravljati, je Ap. sedež razrešil P. vodstva gor. nadškofije in mu 2. febr. 1967 poveril eno izmed t.i. rimskih primestnih škofij (dioecesis suburbicaria), tj. Porto in S. Rufina. Vodstvo le-te je ohranil do dec. 1984, ko se je ob 75-letnici življenja škofiji odpovedal. Do tedaj je bil tudi vizitator it. semenišč. Sedaj živi kot upokojeni nadškof v Rimu. - Kratko obdobje vodstva gor. nadškofije, aktivna udeležba na zasedanjih II. vat. c. zb., naloge, ki so mu bile med koncilom in po njem zaupane, niso dovolile nadškofu P., da bi razvil in udeležil, kot si je želel, zamisli, ki so mu jih narekovalе pastoralne potrebe gor. Cerkve. To tudi sam priznava v poslovilnem pismu duhovnikom, vendar pa meni, da je s svojo besedo in ustreznimi ukrepi le spodbudil in pritegnil pozornost na nekatere osnovne zahteve pastoralne dejavnosti. Skrbel je, da se med verniki izoblikuje nova zavest krščanskega občestva, čut soodgovornosti duhovnikov in laikov pri oblikovanju krščanskega življenja v luči današnjih zahtev, občutljivost in zasledovanje novih oblik prisotnosti kristjanov na kulturni, družbeni in polit. ravni (gl. *Folium ecol.* 1967, 24-25). Takšna pastoralna nagašenost se izkazuje zlasti v nekaterih vidnejših dejanjih P-ove pastirske službe, kot so ustanovitve dokaj številnih župnij in tudi gradnja novih župn. cerkv v razvijajočih se mestnih četrtih v Gor. (Sv. Ana, Sv. Jožef v Stražicah, Lurška M. B. pri Ločniškem mostu, Marija Kraljica na Solškanski cesti), v Ronkah (Sv. Štefan v Romjanu), v Trziču (Sv. Jožef); redna velikonočna srečanja z delavci v industr. obratih, ki so dokaj presegala bogoslužni trenutek; temeljita preosnova skromnega informativnega škof. tednika »Voce diocesana«, ki je postal »Voce Isontina« in mu je bila zaupana naloga, naj bo vesten obveščevalec velikih dogodkov, ki zadevajo vesoljno Cerkev in širšo družbo, živ pričevalec škof. življenja, pospeševalec in navdihovalec kršč. prisotnosti v družb. in kult. življenju, umirjeni sooblikovalec javnega mnenja (gl. *Folium ecol.* 1964, 133-14). - Pri prvem srečanju s slov. gor. kršč. skupnostjo, ki mu je priredila prisrčno akademijo v Katol. domu v Gor. 8. jul. 1962, je P. izjavil, da nima gor. Slovencev za manjšino, marveč za sestavni in enakovredni del gor. Cerkve. Omenil je tudi, da mu je papež Janez XXIII. priporočil, naj se nauči slov.

jezika. Obljubil je, da bo posvetil Slovincem posebno pozornost. Nadškofu P. gre priznanje, da je bil prvi gor. nadpastir, ki je sprožil zamisel o slov. osebni duhovniki v mestu Gorica. Žal pa je ta njegova pobuda naletela na precejšnje nerazumevanje in tudi nasprotovanje. Temu so botrovale razne bojazni, kot da bi morali zaradi tega opustiti slov. bogoslužje v drugih mestnih cerkvah, ali da bi prišlo do kakkega preštevanja. Zamisel bi morala biti seveda dobro in polagoma proučena. Zaradi odklona je predlog začasno zamrl. Oživel pa je in se še kar dobro uresničil pod P-ovim naslednikom nadšk. Cocolinom. Nadškof P. je utemeljil svojo zamisel s trditvijo, da le takšno duhovno središče, kot je duhovnija, lahko bolje omogoča, ohranja in poživlja krščansko zavest v slov. sluhu srca. Zgolj prazniško slov. bogoslužje je nezadostno. - Čeprav ne zasledimo pri nadšk. P. kakih drugih javnih nastopov v prid zamejskim Slov., vendar obstajajo povsem zanesljiva pričevanja, da je precej storil za izboljšanje odnosov in za sodelovanje s slov. manjšino na kult. in polit. ravni v gor. in dežel. območju, pa tudi za večjo odprtost pri obmejnem sodelovanju. Sam je o tej bolj zakriti dejavnosti, zlasti o razgovorih s polit. osebnostmi tudi na visoki ravni, na rahlo spregovoril med nekaterimi poslovnimi srečanji, ko je odhajal v Rim. Takšna »diplomatska pot« se mu je zdela še najbolj primerna, če upoštevamo tedanje Slov. nenaklonjeno zadržanje v ital. krščanskem polit. taboru zlasti na Tržaškem. Danes lahko rečemo, da se je od tedaj nekaj začelo premikati v korist slov. manjšini tudi po precejšnji zaslugi nadškofa P. Pisku tega sestavka je P. tudi zaupal, da je ob odhodu iz Gorice odgovornim vatikanskim krogom priporočil, naj izberejo za njegovega naslednika gor. domačina oz. dobrega poznavalca tukajšnjih razmer in po možnosti veččega slov. jezika. Pred odhodom iz Gor. je P. hotel porovati na Sv. goro skupaj z vsemi duhovniki gor. nadškofije, tudi da počasti dva prednika, ki sta v svetišču pokopana, t.j. kard. Missia in nadšk. F.B. Sedeja. To je bilo 2. mar. 1967. Naslednji dan se je P. uradno poslovil od slov. gor. kršč. skupnosti z mašo, ki jo je daroval v cerkvi sv. Ignacija na Travniku. V govoru je med drugim rekel: »Rad sem vas imel, in zelo, bolj, kot so si nekateri izmed vas predstavljali... Vest mi je priča, da sem želel pospešiti rešitev vaših vprašanj in sem se za to trudil.« Dr. R.

Klinoc, P-ov ožji sodelavec na škofiji, je o njem zapisal: »Nadškof P. je zelo razgledan, socialno usmerjen, previden, pravičen, očetovski.«

Prim.: NadškAGor, mapa 14 (nadškofje); FoliumGor, letniki 1962-67; SematGor 1971, 1985; Voce isontina, letniki 1964-1967; KatG 19. apr., 31. maja, 12. jul. 1962; 9. mar. 1967; R. Klinoc, Naši nadpastirji, KolGMD 1963, 29-30 s sl.; Isti, Nadškof A.P. in gor. Slovenci, KolGMD 1968, 53-60 s sl.

Smč.

PAPIČ Ferdo, gozdar, r. 1. maja 1929 v Murski Soboti, živi v Tolminu. Oče Karel, mati Ljudmila Fenos. Osn. š. obiskoval v rodnem kraju (1935-41), gimn. prav tam (1941-49), Gozdarsko fak. v Zgbu (diplomiral 1952). Kot gozdarski inženir se je zaposlil na Tolminskem, kjer je bil najprej (1953-54) pri gozd. gosp. Most na Soči, nato pri OLO Tolmin in pri OLO Gor. šef okrajne uprave za gozdarstvo (1954-55) in zopet pri gozd. gosp. Most na Soči ter Soškem gozd. gosp. Med 1969 in 1974 je bil preds. skupščine občine Tolmin, nato pri Soškem gozd. gosp. v Tolminu šef gozdnotehn. odd. ter vodja kooperantov pri Gozdarstvu Idrija (1974-83). P. se ukvarja predvsem s tehn. problemi v gozd. (spravilo lesa, gozd. v zasebnem sektorju itd.). Od mar. 1983 je dir. Soškega gozd. gosp. v Tolminu.

Prim.: Osebni podatki; PrimN 26. apr. 1969 in 1. jun. 1973.

Ur.

PARMA Viktor, skladatelj, r. 20. febr. 1858 v Trstu, u. 25. dec. 1924 v Mrbu. Oče Ivan, policijski uradnik, po rodu iz Slavonije, mati Matilda de Mattei, hčerka bivšega Napoleonovega častnika in poznejšega avstr. majorja, oba glasbeno nadarjena in odlična pianista. Otroška leta je P. preživel v Benetkah in Trstu. Osn. š. je opravil na Reki in v Zadru, gimn. v Zadru, Novem mestu in Tridentu, pravo na Dunaju. Službo je dobil pri policijskem ravnateljstvu v Trstu. Po letu dni je šel kot praktikant k deželni vladi v Lj. in služboval pri okraj. glavarstvih v Kočevju, Kranju, Krškem, Postojni, Logatcu, Kamniku. Bil je okraj. glavar v Črnomlju in Litiji. Upokojen je bil 1915 kot vladni svetnik. - Že prav mlad je igral klavir in violino. V Zadru je kot gimnazijec sodeloval pri orkestralnih koncertih in tri leta pri opernih predstavah igral violino in čelo. V Novem mestu je nastopal kot violinist; ustanovil in vodil je dijaški ork. In zanj komponiral plesno glasbo. Na Dunaju se je pre-

živiljal z učenjem klavirja in violine. Tu je študiral kompozicijo in obiskoval Brucknerjeva predavanja. Lotil se je operete *Princ Lizika*, a zložil samo dve dej. Nekaj teh melodij je uporabil pri svoji prvi opereti *Caričine Amaconke*. Ze med študijem in pozneje je zložil veliko skladb za salonski ork. Od teh so znane *Spomini na Kranj*, *Pozdrav Gorenjskej* (1894), *Bela Ljubljana* (1898), *Triglavska roža* (Lj. 1900). Povsod je sodeloval pri pevskih in glasb. društvih. P. je važen kot avtor oper in operet. Opere: *Urh, grof Celjski* (1895), *Ksenija* (1896), *Stara pesem* (1897), *Zlatorog* (1919) in *Pavliha*, ki jo je dokončal I. Muhvič. Njegove operete so: *Caričine Amaconke* (1902), *Nečak* (1907), *Venerin hram* (1908), *Zaručnik v škripcih* (1917). Napisal je scensko glasbo za *Rokovnjače* (1897), *Legionarje* (1903) in *Mogočni prstan* (1923). Pisal je polke, valčke, koračnice za ork., skladbe za klavir in 1923 *Godalni kvartet*. V okviru vokalne glasbe je zložil samospve, zборе ter baladi za solo, zbor in ork. *Povodni mož* (1910) in *Sv. Senan* (1922). V *Kseniji* je zlasti posrečen *Intermezzo*, ki ga izvajajo tudi posebej. Najboljše in najzrelejš P-ovo operno delo je *Zlatorog*, medtem ko je *Urh, grof Celjski* prva slov. opera, ki je brez proze in zložena v modernem slogu. - P. je bil po značaju veder, živahen, blag in ljubezniv. Kot operni skladatelj romantične smeri je veliko zanimanja posvečal melodiji po vzoru it. skladateljev. V harmoniji ni prinesel nič novega, a bil je ritmično zanimiv in spreten instrumentator. Zaradi njegove slov. premočrtnosti in odločenosti so ga pogosto prameščali, suspendirali, nekaj časa internirali in nato predčasno upokojili. Preselil se je na Dunaj. Po povratku v Mrb. 1919 je kot kapelnik Narodnega gled. dirigiral mnoge svoje opere in operete. V okviru GM v Mrbu je ustanovil in urejal zbornik *Struna*, ki je objavljaj priredbe domačih skladb za salonski ork.

Prim.: Cvetko III, 362-65; MuzE III, 39; Priročni leksikon 509-10; F. Eller, V. Parma in njegovo delo, SN 1903, 65; R. Rehar, V. Parma, Zrnje 1920, 9; H. Družovič, V. Parma kot glasbenik, Tabor 1923, 51; M. Zalar, V. Parma v cerkveni glasbi, CG 1925, 3-4; H. Družovič, V. P., Prosv. glasnik 1928, 3; F. Govekar, V. P. kot človek in skladatelj, Vestnik Prosv. zvez v Lj. in Mrbu 1929, 1-2; B. Parma, Spomin na očeta ob desetletnici njegove smrti, Naš val 1934, 7; M. Bravničar, V. Parma, GL NGLj O, 1934, 7; Z. Prelovec, V. Parma 1858-1924, Zbori 1934; H. Družovič, Pomen V. Parme za razvoj slov. opere, Kron 1936, I; MSE III, 30; F. Govekar, Pevec 1928 s

sl.; J. Mantuani, Zbori VI, št. 4; F. Govekar, SN 1925, št. 290; SBL II, 262.

Har.

PAROVEL Paolo, it. politik in publicist, r. 19. jun. 1944 v Trstu. Oče Eugenio, knjigarnar, mati Nerina Widmar. Dopršil je klas. licej Dante Alighieri v Trstu in začel polit. delovati v it. nacionalističnih krogih. Ko so v njem dozorela nova spoznanja, je bil 1974 med pobudniki gibanja Srednjeevropska omika (Civiltà Mitteleuropea), za katero je sestavil pravila in predlagal značilne prireditve, npr. praznovanje obletnice rojstva cesarja Franca Jožefa, slovesnosti v spomin na padle v vrstah avstro-ogrske vojske. Od nejasne nostalgije po »stari Avstriji« je gibanje povedel na levo in se zavzel za sodobno nadaljevanje tradicije s poudarkom na večnarodni državi in kult. sorodnosti, kot tudi za zaščito manjšin. S somišljeniki gibanja, z radikalc in ekologisti je 1982 osnoval stranko Tržaško gibanje (Movimento Trieste), ki je takrat izvolila po enega svetovalca v trž. obč. in pokr. svet. P. je bil izvoljen v obč. svet. Kot član opozicije večkrat živahno nastopa z odmevi v krajevnem, it., slov. in avstr. tisku, zavzema se za pravice Slov. (kot prvi it. svet. je tudi spregovoril v slov. v trž. obč. svetu), ostre polemike pa vodi z Listo za Trst. Na dežel. volitvah 1983 je kot predstavnik svoje stranke kandidiral kot neodvisen na listi KPI. Kot publicist sodeluje pri številnih listih in revijah, tudi z naravoslovnimi fotoreportajami. Od 1977 je dopisnik Austria Presse Agentur, 1979-80 je izdajal trijezično revijo *Nuova Mitteleuropa*. Po opustitvi ugledne družinske knjigarne vodi uvozno-izvozno podjetje in se ukvarja z založništvom.

Prim.: Osebn. podatki.

ij

PASCHINI Pio, zgodovinar, r. 2. mar. 1878 v Tolmezzu, u. 14. dec. 1962 v Rimu. Bil je prvi med enajstimi otroki iz zakona Daniela, lastnika majhne tiskarne, in Katarine Boniti, po rodu iz Humina. Po zaslugi strica Jakoba, kaplana v Tolmezzu, je gimn. šolanje opravil v Trevisu. 1895 je stopil v semenišče pri nadškofiji v Vidmu, kjer je obiskoval predavanja iz teologije. V letih 1898-1900 je v Rimu na Università Gregoriana študiral kanonsko pravo. Po doseženem laureatu se je vrnil v Videm, kjer je bil 18. sept. 1900 posvečen v duhovnika. Star komaj 22 let je bil imenovan za učitelja it., lat. in grške liter. v istem semenišču, v katerem je v mladosti sam študiral. Med 1910-13 je predaval cerkveno zgod.

1913 je zapustil Videm in odšel v Rim, kjer je prevzel stolico za cerkv. zgod. na papeškem rimskem semenišču, kasnejša (1959) Pont. Università Lateranense. Preselitev v Rim je pomenila prelomnico v P-vem življenju. V novi sredini je 40 let (1913-53) predaval cerkv. zgod.; 25 let (1932-57) je opravljal funkcijo rektorja (Rettore Magnifico) in 5 let (1957-62) je bil častni rektor (Rettore Magnifico Onorario Perpetuo) te ustanove. Staroga 84 let in le nekaj mesecev pred smrtjo je papež Janez XXIII. povzdignil v škofsko čast. P-ovo znanst. delo je bilo raznovrstno in predvsem zelo obsežno. Njegova bibliografija šteje 481 enot in časovno sega od 1904, ko je z razpravo *Sulle origini della Chiesa di Aquileia* (Rivista di scienze storiche 1, 1904), ovrgel legendo o apostolskem izvoru oglejske Cerkve, do 1964, ko je v Rimu, dve leti po njegovi smrti v dveh knjigah izšlo njegovo delo *Vita e opere di Galileo Galilei*. P-eva znanst. zapuščina predstavlja enega najznačilnejših prispevkov k zgod. Cerkve v It. in še posebej k zgod. oglejske Cerkve. Slednji in svoji rodni Furlaniji je v svojih videmskih letih posvetil vrsto razprav, kot so: *S. Paolino Patriarca* († 802) *e la Chiesa Aquileiese alla fine del secolo VIII* (Udine 1906); *Le vicende politiche e religiose del Friuli nei secoli nono e decimo* (Nuovo Archivio Veneto 20, 21 [1911]); *Le vicende politiche e religiose del territorio friulano da Costantino a Carlo Magno* (secc. IV.-VIII.) (Memorie Storiche Forogiuliesi 7, 8, 9 [1911-1913]); *Vicende del Friuli durante il dominio della Casa Imperiale di Franconia* (Memorie Storiche Forogiuliesi 9 [1913]); itd. S temi raziskavami in razpravami je bilo koncipirano in v temeljih že zastavljeno delo, ki je mnogo let kasneje pripeljalo do obsežne sinteze furlanske zgod. Ko je P. 1913 sprejel mesto prof. cerkv. zgod. na bodoči lateranski U, je imel 35 let in bil 12 let duhovnik, njegova bibliografija je v tistem trenutku štela 38 enot, predvsem pa je bil že uveljavljen raziskovalec. Novo delovno mesto ni pomenilo le odhoda iz domače Furlanije v Rim, ampak se je z njim začelo tudi novo obdobje v znanst. delovanju. Poleg zgod. Furlanije, kateri je ostal zvest, je začel raziskovati cerkv. zgod. 16. stol. v It., zlasti reformacijo in protireformacijo. Predmet njegovih raziskav je tako postala tema, ki je razkrivala bolečo in temno plat zgod. Cerkve. Rezultat te P-eve usmeritve sta dve temeljni deli: *Riforma e controriforma al confine nord-orien-*

tale d'Italia (L'Arcadia, atti dell'Accademia per l'anno 1919 e scritti dei Soci 4, 1923) in knjiga *Eresia e riforma cattolica al confine orientale d'Italia* (Roma 1951). Leta 1928 se je oddolžil svoji rodni Karniji z *Notizie storiche della Carnia, da Venzona a M. Croce e Camporosso*. V letih 1934-36 je bilo kronano delo, ki ga je C. zastavil že 1904 s prvo razpravo o zgod. oglejske Cerkve, ko je v Rimu v treh zajetnih knjigah izšla *Storia del Friuli*. To, da je bil P. predvsem cerkv. zgod. in odličen poznavalec oglejske Cerkve, se jasno kaže tudi v tem njegovem najpomembnejšem delu. Konstrukcijo in kronologijo furlanske zgod. je tesno naslonil na zgod. oglejske Cerkve, saj mu posamezni patriarhi pomenijo mejnike obdobja in poglavij. P. v zgod. razvoju ni iskal kakih globljih vzrokov in gibal človeškega razvoja. Lahko ga označimo kot pozitivista, zgod. ni obravnaval problemsko, poglavja o družbi so skromna in nepopolna, v ospredje je stopa polit. zgod. S to P-ovo sintezo furlanske zgod. je bilo končano pomembno poglavje v razvoju furlanske historiografije, ki se je začelo 1740 z De Rubeisovo izdajo virov za zgod. oglejskega patriarhata (Monumenta ecclesiae Aquilejensis). V tem loku dveh stoletij je furlansko zgodovinopisje prehodilo pot, ki se najlepše odraža že v naslovih obeh mejnih del: Monumenta - Storia. P. je objavljaval v mnogih strok. publikacijah. Preko prijateljstva z drugim zelo vidnim furlanskim zgodovinarjem tistega časa P. S. Leichtom, ki je začel izdajati Memorie Storiche Forogiuliesi, je P. postal zvest in stalen sodelavec te publikacije. Pogosto je objavljaval še v Aquileia Nostra, Rivista di Storia della Chiesa in Italia in še posebno v Revue d'Histoire ecclésiastique, za katero je bil v letih 1923-40 redaktor it. tekstov. Poleg tega je sodeloval pri pomembnih projektih, kot so: Dictionnaire d'Histoire et de Géographie ecclésiastiques, Enciclopedia Italiana, Enciclopedia Cattolica in Bibliotheca Sanctorum. P. je bil zaradi svoje vsestranske aktivnosti na znanst. področju član raznih društev (Accademie), preds. papeške »Commissione di Scienze Storiche« in ne nazadnje nosilec francoske Legije časti. Njegovo znanst. delo je v veliki meri pomembno tudi za Slovence in slov. zgod., saj je kot raziskovalec oglejske in furlanske zgod. obravnaval isto problematiko, ki je preko patriarhata ali gor. grofov ali kako drugače tesno povezana tudi z njih zgodovino.

Prim.: M. Maccarrone, Mons. Pio Paschini (1878-1962), Rivista di Storia della Chiesa in Italia 17, 1963, 181-221; Isti, Bibliografia degli scritti di B. Paschini, n. d., 259-304; C. G. Mor, Paschini e la storia del Friuli, n. d., 220-33; G. Aberigo, Il Cinquecento religioso italiano nell'opera storica di P. Paschini, n. d., 234-37; C. G. Mor, P. Paschini nella storiografia friulana, Atti del Convegno di studio su Pio Paschini nel centenario della nascita 1878-1978, Pubblicazioni della deputazione di Storia Patria per il Friuli 10, 11-16; G. C. Menis, P. Paschini e le antichità cristiane del Friuli, n. d., 17-34; P. Bertolla, Paschini al seminario di Udine, n. d., 35-48; M. Maccarrone, Mons. Paschini e la Roma Ecclesiastica, n. d., 49-93; C. G. Mor, La storia della Carnia di Paschini, n. d., 97-100; A. P. Frutaz, Mons. P. Paschini cultore di agiografia, n. d., 101-22; A. del Col, La riforma cattolica nel Friuli vista da Paschini, n. d., 123-41; C. Dionisotti, P. Paschini e la Chiesa di Roma nel Quattro e Cinquecento, n. d., 146-57; P. Nonis, L'ultima opera di Paschini: Galilei, n. d., 153-72; P. Bertolla, Le vicende del «Galileo» di Paschini, n. d., 173-208; M. Maccarrone, Mons. P. Paschini, Atti dell'Accademia di Scienze, Lettere ed Arti di Udine, Ser. VII, Vol. VII, 1969, 337-80; A. P. Frutaz, Pio Paschini, Studi Romani 11, 1963, 63-65; P. Paschini autore della Storia del Friuli, La Vita Cattolica 10, 10. mar. 1973, 5; P. Paschini, Dizionario enciclopedico Italiano IX, 1958.

Stih

PASCONI Gaspare, redovnik, zgodovinar, r. 31. maja 1688 v Gor., u. 15. mar. 1754 v Solkanu. Oče Francesco, mati Teresa Codelli. Krščen je bil z imeni Federico in Lorenzo. V Gor. je obiskoval lat. š., osemnajstleten (1706) je stopil v franč. red v samostanu v Nazarjah, ki je slovel po resnosti svojih študijev. 1729 se je vrnil v domače kraje in bil gvardijan samostana na Sv. gori pri Gor. 1735 je potoval na Bavarsko kot generalni vizitator reda. Ob tej priložnosti mu je Idelfonso Tausch posvetil knjigo *Moribundus omnibus Ecclesiae Sacramentis rite provisus* (München 1735). Nov. 1735 je bil po povratku z vizitacije izvoljen za provinciala. Deset let zatem je sodeloval na prošnjo Agostina Codellija pri pripravah za ustanovitev gor. nadškofije. Zato je 1746 potoval na Dunaj, kjer je uspel pridobiti cesarjev odlok od 8. okt. 1746, ki je bil temelj za ustanovitev nadškofije. P. je pisec prvega pregleda zgod. božje poti na Sv. gori pri Gor. Izdal ga je kot *Historia ecclesiae, et conventus Montis Sancti divae Virginis gratiarum in quindecim capita distributa...* v Benetkah 1746. Knjiga je zelo natančen popis dvestoletnega delovanja svetogorskega romarskega svetišča, istočasno pa daje vpogled v kulturnozgod. dogaja

janja na Goriškem od 16. do 18. stol. P-eva knjiga je služila za sestavo knjižice *Kratka povest od boshie poti na Sveti gori nad Solkanam blisu Gorize* (Videm 1843), ki pa ni prevod P-eve knjige, kot to navaja Plesničar. P. je gradivo za svojo knjigo črpal iz »klosterskiga pismo-hranisha«, iz Glavinicheve knjige o nastanku bosensko hrvatske frančiškanske provincije (Videm 1648) ter iz d'Ischija knjige o goriški grofiji (Videm 1684).

Prim.: Morelli 3, 317-18; Codelli, Scrittori³, 177-79; F. Blažič, Kratka povestnica goriške nadškofije, Celovec 1853, 51; Bibliografia del Friuli, Venezia 1861, 302; Plesničar, 10; F. Manzano, Cenni biografici dei letterati ed artisti friulani dal secolo IV al XIX, Udine 1885, 154.

B. Mar.

PATERNOLLI, tiskarska družina v Gor.. Ignazio Antonio P. je bil r. 1790 v Strignu na Tridentinskem. Živel je v Trstu kot knjigarnar, od 1812 je bil v Gor. 1. jun. 1837 je pričelo v Gor. delovati njegovo tiskarsko in založniško podjetje (datum nastanka tiskarne je ohranjen v družinski tradiciji). Sicer je P. pred tem založil nekatere izdaje, bile so pa tiskane pri drugih tiskarjih. Prvi večji tisk je P. opravil febr. 1838, sicer pa je spočetka tiskal za potrebe cerkv. oblasti ter gor. Kmetijske družbe. C. L. Bozzi, ki je sestavil seznam tiskov P-eve tiskarne v njenem stoletnem delovanju, ni navedel nobene slov. izdaje. P. je že od začetka svojega delovanja tiskal in zalagal tudi knjige v slov. jeziku. 1838 je tiskal dve pesmarici V. Staniča (Drugi perstavik starih in novih cerkvenih ino drugih pesem... Pesme za kmete ino mlade ljudi). Nekako štiri desetletja je P-eva tiskarna (poleg tiskarne J. K. Seitzja) odigrala pomembno vlogo pri slov. tisku v Gor. (droben tisk, periodika, samostojne izdaje), od sedemdesetih let dalje pa so se Slov. oprijeli lastnih tiskarskih podjetij v Gor. (Mailing oz. Hilarijanska tiskarna, Obizzi, Goriška tiskarna itd.). P-evo podjetje je doživelo največji razmah v času 1845-90. 27. febr. 1845 je u. Anton P., ustanovitelj podjetja, nasledil ga je njegov sin Giovanni (1817-91), ki je tiskarno posodabljal. Kot poseben tiskarski uspeh tistega časa omenimo izid Morellijeve zgod. gor. grofije, Vascottijevo zgod. Kostanjevice pri Gor. in Claricinijevo knjigo o Gor. (1873). Za Slov. so pomembne objave različnih izdaj (prevodi ali izvirna dela) Š. Kociančiča, slov. periodični tisk (Urní gospodar, Soča), izvestja gor. gimn. in druge samostojne objave. Po smrti Giovannija P. (v

slov. objavah se imenuje tudi Janez P.) sta prevzela tiskarski obrat njegova sinova **Guldo** in **Giuseppe** (1856-1915), slednji je bil dejanski vodja. P-eva družina se je v letih pred prvo svet. vojno it. nacionalistično opredeljevala (tiskala je tudi gor. it. nacionalistični dnevnik *Il Corriere di Gorizia*). Po Giuseppejevi smrti (bilo je že v času prve svet. vojne in je bila tiskarna ob bojih za Gor. hudo poškodovana) je podjetje prevzel sin **Giovanni** (Nino, 1888-1923). Nino P. je diplomiral na U v Padovi (Filoz. fak.) in bil pomembna osebnost v kult. življenju Gor. ob koncu prve svet. vojne. Ubil se je pri plezanju v stenah Poldanovca 19. avg. 1923. Na kraju smrti je bila vzdana spominska plošča. P-eva tiskarna je dela v slov. jeziku tiskala še tudi po vojni (npr. Resov Dantejev zbornik). Po smrti Nina P. je vodila podjetje njegova vdova **Gluseppina** r. **Venuti**. L. 1929 pa je podjetje predala Edoardu Bressanu in Ginu Campestriniju.

Prim.: Nozze Paternolli-Pellegrini, Gor. 1886; C.L. Bozzi, Un secolo di attività dello stabilimento tipografico Paternolli (1837-1937), Gor. 1937; Plesničar; J. Pisani, StudG 19, 1956, 39-49; B. Marin, StudG 33, 1963, 87-94; B. Berčič, Tiskarstvo na Slovenskem, Lj. 1968, pass.; G. Comelli, L'arte della stampa nel Friuli-Venezia Giulia, 1980, 12, 260, 269.

B. Mar.

PATERNOST Metod, gledal. in lutkovni delavec, r. 18. apr. 1894 v Senožečah, živi v Lj. (Dom starejših občanov - Dravljce). Oče Hinko, učitelj, mati Josipina Zelen, gospodinja. Že pred prvo svet. vojno je bil soustanovitelj in tajn. (1913), kasneje starosta, kult. društva Sokol. Od 1922 do 1926 se je udeleževal kot scenograf pri Sokolskem amaterskem odru v Trziču, kasneje je deloval pri istem društvu na Viču v Lj. 1935 je osnoval prvi lutkovni oder ter bil njegov režiser. 1952 je bil soustanovitelj Ljud. gled. v okviru Telov. društva Partizan - Vič in pripravil prve jsl. predstave tujih lutk (Skupa-Wenig, Tinček med žužki, Cinybulk, Prigode malega Kaima), ki so se kasneje uveljavile na drugih odrih. Skrbel je za strok. izdelane predstave. K svojemu delu je pritegnil oblikovalca lutk Lojzeta Lavriča in Antona Jezovška ter scenografa Milana Butina. Lutkovno gled. na Viču je delovalo do 1961. Med prvo svet. vojno je bil 1915 zajet (Jekaterinburg) in kmalu pristopil k jsl. dobrovoljcem; v Rusiji je ostal do 1922. Med drugo svet. vojno je bil 1942 en mesec v internaciji (Treviso).

Prim.: SGL II, 495; osebni podatki.

Blažič

PAULIN Damijan, kulturni in politični delavec, agronom, r. 10. avg. 1943 v Standrežu pri Gor., kjer tudi živi. Oče Leopold, delavec, mati Katarina Devetak, gospodinja. Osn. š. obiskoval v Standrežu, slov. gimn. in licej v Gor., maturiral 1962. Doktoriral na U v Padovi 1967 iz agronomije. Od 1969 zaposlen pri Deželni ustanovi za razvoj kmetijstva (ERSA) v Gor. P. je začel že zelo zgodaj javno delovati. Vključil se je v gor. kult. in polit. organizacije, kjer je s svojim vsestranskim delovanjem veliko prispeval in prispeva k organiziranju zamejskega (goriškega) kult. in polit. življenja. Od 1968 do 1970 preds. SKAD-a. Na listi SDZ izvoljen 1970 v gor. občinski svet, kjer je bil tudi odbornik za osebe do 1974. Ponovno izvoljen v gor. občinski svet 1975 na listi SSK, kot tudi na volitvah 1980 in 1985. Od 1980 odbornik za trgovino in promet. Od 1975 do 1979 polit. tajnik SSK za Goriško, nato član pokraj. in dežel. vodstva SSK. Na ustanovnem obecnem zboru Sveta slov. organizacij (SSO) 1976 izvoljen za preds., kjer ostane do 1984. Istega leta izvoljen za preds. ZSKP. Že dolga leta je tudi iniciator kult. življenja v rojstnem kraju, kjer je od 1969 preds. Prosvetnega društva »Standrež«. Sodeloval je pri izdaji brošure *Ob stoletnici standreške čitalnice* maja 1969. Uredil brošuro ob 10-letnici dramske dejavnosti prosv. društva »Standrež« jan. 1975. Sodeloval pri urejanju brošure ob poimenovanju standreške osn. š. »Fr. Erjavce« okt. 1980. Uredil brošuro ob 20-letnici dramske dejavnosti prosv. društva »Standrež« jan. 1985. Sodeloval pri urejanju brošure ob 20-letnici župnijskega doma »Anton Gregorčič« apr. 1985. Leta 1972 in 1974 predaval na študijskih dnevih v Dragi pri Trstu (gl. Zborniki Drage). Prispeval 1974 za Zbornik ob 50-letnici GMD pregled gosp. tematike v koledarjih GMD *Gospodarsko vprašanje*. Leta 1985 imel vrsto oddaj na RAI Trsta o kmetijstvu.

Prim.: Osebni podatki; 20 let SKAD, Gorica 1975; 10-letnica SSK na Goriškem, Gorica 1985, 16 s. sl.; Picc 14. maja 1985, 5 s. sl.; PDK 15. maja 1985, 8 s. sl.; KatG 18. maja 1985.

Češut

PAVLETIČ Andrej, duhovnik, r. 22. nov. 1811 v Standrežu pri Gor., u. 22. maja 1860 v Gor. Sred. šole in bogosl. je študiral v Gor. Nadškof Franc Ks. Luschin ga je 23. sept. 1837 posvetil v mašnika in ga poslal kot kaplana v Romans, kjer je

tudi učil v osn. š. Toda že 1839 se je dal zaradi rahlega zdravja upokojiti in se umaknil v Štandrež. Ko si je popravil zrahljano zdravje, je kot kpl. deloval nekaj časa v Krminu in v Mirnu. 1846 se je vrnil v Gor. in prevzel službo kpl. v prisilni delavnici za Ilirsko Primorje. Ta zavod je najprej deloval v Gor. (na Placuti), 1848 pa so ga prenesli v Trst. Tudi kpl. P. je tri leta preživel v Trstu. 1851 se je vrnil v Gor., kjer je postal glavni kpl. pri Sv. Ignaciju. Dne 22. jul. 1856 ga je nadškof imenoval za podravn. in ekonomo v bogosl. semenišču. Tu je zadnja leta sodeloval z novim ravn. in sovaščanom msgr. Jan. Budauom (PSBL I, 151-52).

Prim.: Stolet. Štandreške čitalnice, Gor. 1969, 52. Rij.

PAVLETIČ Andrej, duhovnik, socialni delavec, r. 10. dec. 1821 v Štandrežu pri Gor., u. 2. avg. 1886 v Gor. Študiral je v Gor. in bil posvečen v mašnika 21. sept. 1847. Takoj je nastopil službo kaplana pri župniku A. Pericu (gl. čl.) v Kanalu. To službo je obdržal nekako tri leta. Ko je 1856 prof. J. Budau (PSBL I, 151-52) zapustil ravnateljstvo gor. gluhonemnice, je to mesto prevzel P. in ga ohranil skoraj trideset let do smrti. Sploh je treba poudariti, da so bili prav slov. duhovniki glavni pobudniki, da se je v Gor. ustanovila gluhonemnica in da se je v polstoletnem delovanju povzpela do zavidljive višine v okviru staroavstrijske države. Ustanovitelj in prvi ravnatelj tega zavoda je bil Valentin Stanič (gl. čl.), njemu pa je sledil msgr. Jan. Budau. Tudi pozneje so zavod vodili slov. duhovniki. Zadnji med njimi je bil Ivan Reščič, ki se je zelo trudil, da je zavod spet zaživel po ogromnem razdejanju, ki ga je utrpel za prve svet. vojne. Ravn. P. je bil gluhonemim pravi oče. Med drugim je od nadškofa dosegel, da je v posebnih tečajih poučeval bogoslovce, kako naj postopajo z gluhonemimi, ki bi jih srečali v svojih župnijah. Skrbel je tudi za materialni razvoj ustanove. 1862 je z odkupovanjem sosednjih zemljišč zelo razširil zavodno posest, tako da so se gojenci in še celo bogoslovci lahko ukvarjali tudi z agronomijo. Za požrtvovalno delo je P. prejel najvišja priznanja iz Vatikana in dunajskega dvora.

Prim.: Ob stoletnici štandreške čitalnice, Gor. 1969, 52-53; R. Pedrazzoli, Note storiche riguardanti l'Istituto Prov. Sordomuti di Gorizia.

Rij.

PAVLETIČ Bojan, profesor, športni organizator in časnikar, r. 7. jun. 1928 v Trstu. Oče Julij (gl. čl.), mati Leopolda Kovačič. Kmalu po rojstvu je moral z družino v Jblo. Po vojni se je vrnil v Trst, maturiral 1948 na slov. učiteljsku, nato pa je študiral na Zavodu za telesno vzgojo in diplomiral 1951. Že 1950-51 je poučeval na Ind. str. š. v Rojanu, od 1953-54 pa na Realni gimn. oz. na Znanst. liceju »Fr. Prešeren« v Trstu. Od vsega začetka je pomagal oživljati slov. šport v prepričanju, da morajo biti šport in mladinske organizacije dejavnik narodne zavesti. Tudi v tej luči je potekalo P-ovo publicistično delo, ki ga je razvijal vzporedno z organ. pobudami. Poročal je preko radia Trst A (sodelavec pri časn. odsoku do 1967) in PDK, v katerem je šele z njim prav zaživila prava športna stran. Pri dnevniku je ostal do 1984, potem pa se je še bolj posvetil SZ Bor, v katerem je bil aktiven od začetkov. Bil je med pobudniki Zveze slov. šport. društev v It. in njen prvi preds. Za uspešno organ. delo pri Boru je dobil priznanje Zveze pedagogov telesne kulture SRS. Organiziral je 1965 spominski tek STEDO. 1962 je v Trstu izdal v samozal. brošuro 7 svetovnih nogometnih prvenstev. Zgod. statistični pregled; 1964 pa 8. slov. športni teden.

Prim.: Razni viri.

Ur.

PAVLETIČ Franc Andrej (Fran), odvetnik, politik, prosvetni delavec, r. 3. mar. 1866 v Podgori pri Gor., u. 10. jun. 1918 v Gor. Oče Andrej, mati Katarina Drufuka iz Gor. Osn. š. v Podgori, gimn. v Gor. (1876-83), pravo študiral na dunajski U. V avstr. prestolnici se je preživiljal s službo domačega učit. v višjih »krogih« tamkajšnje meščanske družbe. Zato je imel možnost prepotovati Evropo in se seznaniti z jeziki. Tik pred diplomo je hudo zbolel. Zatekel se je v rodno Podgoro, kjer je počasi ozdravel. Nato se je vrnil na Dunaj in dokončal študije. Začel je službovati kot sodni praktikant v Gor., Trstu in Lj. Končno se je naselil v Gor. in se zaposlil kot odv. kandidat. Vojna ga je pregnala v Lj., kjer je stopil v odv. pisarno dr. Šušteršiča in jo vodil do jun. 1918. V jul. i. l. je nameraval odpreti lastno pisarno v Lj., a tega ni dočakal, ker ga je 10. jun. na službenem potovanju v Gor. doletela smrt. - P. je bil strokovnjak na pravnem polju, član odv. zbornice Kranj., zavesten in vztrajen prosv. delavec, goreč katol., vodilna osebnost kršč. polit. gibanja na Go-

riškem, dosleden predstavnik SLS na Primor. (I. in A. Pavlica - gl. čl.; A. Breclj, PSBL I, 127-30; F. Kremžar, PSBL II, 199; I. in J. Dermastia, PSBL I, 277-79). Bil je član Marijanske kongregacije na Dunaju, v Gor. in v Lj., najstarejši član slov. akad. starešinstva. Odločno je nastopil na prvem javnem shodu v Mirnu, ki ga je mlada katol. struja priredila v maju 1893. Ko se je 1893-94 na Dunaju ustanavljalo slov. katol. akad. društvo *Danica*, je bil P. v prvi vrsti slov. akad. in imel govor na ustanovnem občnem zboru društva, ki je bil 27. okt. 1894 v prostorih dunajske restavracije pri Kastnerju. Govoril je o bistvu in pomenu *Danice*, načrtal jasno njen program, pojasnil njeno stališče proti vsem drugim društvom. Bil je tudi prvi ur. katol. nar. dijaškega glasila *Zora*, ki je začelo izhajati febr. 1895. Skupno z dr. A. Mahničem (PSBL II, 325-28), I. Dermastio in F. Knavsom je 1896 podpisal izjavo, da se bo nepopustljivo boril zoper prikriti liberalizem, ki so ga na Goriškem zastopali A. Gabršček (PSBL I, 404-07) in njegova Gor. tiskarna, lista Soča in Primorec. Ko je na občnem zboru društva Slova 20. jun. 1907 dr. A. Breclj predlagal ustanovitev posebnega izvršnega odb. stranke in se je dr. A. Gregorčič (PSBL I, 478-82) odpovedal predsedstvu društva, je bil na njegovo mesto izvoljen P., kar je privedlo nekaj mesecev kasneje do ustanovitve samostojne SKSZ za Prim. s sedežem v Gor. Na volitvah v dežel. zbor 1908 je bil P. med kandidati SLS v splošni kuriji; kandidature za drž. zbor pa ni sprejel zaradi bolezni. P. je bil tudi član kuratorija za odprtje slov. zasebne gimn. v Gor., ki se je sestal v maju 1910.

Prim.: LibBap v Podgori; Jahresbericht... (Gymnasium) 1876-83; K. Capuder, Po desetih letih. Spominska knjiga »Danice«, v *Zora* X (1905), št. IV+V, 45-50; Isti, Zgodovina »Danice«, prav tam, 59-141 (posebno 74-75, 99, 102); PrimL 5. mar. 1908; Primorec 6. mar. 1908; NC 13. maja 1910; S 11. in 13. jun. 1918; SN 12. jun. 1918; GorS 26. sept. 1918, 10. febr. in 13. jun. 1928; J. Abram, Dr. Janez Ev. Krek, Gor. 1928, 34-35; Erjavce, 100-01, 137-40, 286-90; Gabršček I, 410, 524, II, 217, 546; Prijatelj KPZS I-V, ponatis Lj. 1966, V, 330-34.

Vh

PAVLETIČ Gotard, duhovnik, Jožefov brat (gl. čl.), r. 5. maja 1857 v Štandrežu pri Gor., u. 1. mar. 1921 v Gor. Oče Anton, kmet, mati Ana Pavletič, gospodinja. Vse šole je dovršil v Gor. ter stopil v semenišče. V duhovnika je bil po-

sveten 19. sept. 1880. Prvo službo je nastopil v Moši kot duhovni pomočnik ostarelega župnika Andreja Feigla, rojaka iz Pevmce. Potem je bil vikar v Cerovem in kaplan v Kojskem. Po 12 letih bivanja v Brdih je 1894 prejel imenovanje za župnika v Mirnu, kjer je razvil bogato dejavnost. Med drugim je bil preds. Katol. delavskega društva in soustanovitelj posojilnice ter zlasti velik prijatelj revežev in potrebnih. 1906 je nastopil kot župnik in dekan v Šempetru pri Gor. in tako nadaljeval delo svojega prednika in brata Jožefa, ki je bil imenovan za kanonika v Gor. Dekan P. je globoko zaoral v versko, kulturno in socialno življenje šempetrske župnije. 1914 ga je zadel mrtvoud in se je odpovedal župniji. Zadnjih 18 let je preživel v Gor.

Prim.: Dr. R. Klinec, Dekan G. P., Stoletnica štandreške čitalnice, Gor. 1969, 56-57.

Rij.

PAVLETIČ Jožef, duhovnik, r. 8. dec. 1847 v Štandrežu, u. 20. apr. 1921 v Gor. Oče Anton, kmet, mati Ana Pavletič, gospodinja. Brat Gotard, prav tako duhovnik (gl. čl.). Gimn. je dovršil v Gor. in stopil v semenišče. Posvečen v duhovnika 6. sept. 1871. Služboval je najprej kot duhovni pomočnik Andreju Brezavščku v Štanjelu na Krasu. 1874 je postal kaplan v Solkanu in 1878 vikar v Cerovem. 1882 je odšel za župnika v Renče, kjer je ostal devet let. 1891 ga je kard. Missia imenoval za župnika in dekana v Šempetru pri Gor., obenem za člana dekanijskega šolskega sveta. Kot šempetrski dekan je P. učinkovito deloval na mnogoterih področjih. Dal je preslikati šempetrsko cerkev s freskami, tako da se je mogla prištevati k najlepšim v gor. okolici. Odločilno je prispeval, da je hranilnica in posojilnica v Šempetru odkupila zemljišča od barona Locatellija, in tako rešil marsikatero kolono poloma. Maja 1906 ga je nadškof Sedej poklical v Gor. in mu izročil kanonikat pri gor. stolni cerkvi. Imenoval ga je za svetovalca nadšk. konzistorija in za člana gor. šol. sveta. Kmalu potem je P. postal župnik stolniške župnije in dekan vse goriške mestne duhovščine. Od Sv. stolice je prejel častni naslov apost. protonotarja in papeževega hišnega prelata. Stolniški župnik P. je tako zavzel eno vodilnih vlog vseh verskega in cerkv. življenja v gor. nadšk. Prezel je mesto preds. Društva sv. Družine za izsoljence in vodstvo slov. Duhovske zveze. 1913 je postal nadšk. nadzornik vseh slov. šol v Gor. Sredi tako plodnega

dela ga je zalotila prva svet. vojna. Za nekaj časa se je umaknil skupno z nadškofom Sedejem in bogoslovci v Stično na Dolenjsko. Veliko se je trudil za prim. begunce. Po zlomu pri Kobaridu se je vrnil v Gor. Našel je stolnico, svojo župnijsko cerkev, porušeno. Začel je z obnovo. Toda težke razmere, ki so nastopile za Slov. po priključitvi k Italiji, pa še smrt brata Gotarda so ga strle.

Prim.: Dr. R. Klinec, Msgr. J. P., Stoletnica štandreške čitalnice, Gor. 1969, 54-56.

Rij.

PAVLETIČ (PAULETTICH) Julij, šolnik in glasbenik, r. 31. jan. 1902 v Trstu, u. 9. okt. 1976 prav tam, pokopan v Lj. Starši so bili iz Roča pri Buzetu, zavedna hrv. družina, po preselitvi v Trst pa so vse otroke poslali v slov. šolo CMD pri Sv. Jakobu in se vključili v slov. življenje. Slov. učit. je dovršil v Gorici, učit. maturo je opravil 1921 v Tolminu in tudi usposobljenostni izpit (1925). Od 1921-28 je poučeval na CMD šoli pri Sv. Jakobu v Trstu, 1928 so ga zaradi Gentilejeve reforme odpustili, odšel je v Jslo in služboval got glasbenik v Šibeniku (1929-30) in Ptuj (1931-33), nato je bil učit. v Majšperku pri Ptuj (1933-38) in v Hajdini (1938-41). Pred Nemci se je z družino, ki si jo je medtem ustvaril, umaknil v Lj., kjer je bil prvo leto član radijskega simfoničnega orkestra, nato do 1945 uradnik pri podružnici družbe SAICI iz Torviscosa. Po vojni se je vrnil v Trst in pomagal obnavljati slov. šole. Poučeval je v Škedenju, Rojanu idr., bil didaktični rav., nazadnje do upokojitve asistent za pedagogiko na učit. A. M. Slomšek v Trstu. P. je bil šolnik v pravem pomenu besede, poleg tega pa tudi velik glasbenik. Ze v dij. letih se je posvetil študiju violine in viole. Bil je član godalnega kvarteta, ki so ga sestavljali I. Kranjc, Mir. Logar, Kar. Pahor in J. P. Po vojni je bil stalni violinist orkestra GlasbM in član njenega odb. Med vojno je deloval pri OF, po njej je bil aktiven v Sindikatu slov. šole.

Prim.: Osebn list v zgod. ods. NSKT; Nenadoma je umrl šolnik in glasbenik J. P., PDK 10. okt. 1976 s sl.; Prosv. zbornik, Trst 1968, 62, 69; Sv. Jakob, 116-17.

Jem.

PAVLICA Andrej, duhovnik in socialni delavec, pisatelj, časnikar, r. 1. sept. 1866 v Rihemberku (Braniku), u. 29. dec. 1951 v Gor. Oče Jožef, posestnik in župan, mati Frančiška Ličen. Osn. š. doma, od 3. razr. dalje v Gor. Gimn. obiskoval

v Gor., od 3. razr. dalje gojenec malega semenišča. Po maturi 1887 je stopil v gor. bogoslovje; posvečen v mašnika 15. mar. 1891. Službe: kurat v Biljah 1891 do 1894. Od 1894 do 1910 stolni vikar v Gor. in katehet na gimn. ter pozneje na realki (1894 do 1909). Medtem je napravil 1897 doktorat iz bibličnih ved na U na Dunaju. Prof. v bogoslovnem semenišču (1905-34); predaval sv. pismo stare zaveze. Po upokojitvi (1934) živel v Gor. do smrti. Druge službe: sinodalni izpraševalec, član nadškof. sveta, častni konzistorialni svetnik, član nadškof. katehetskega odbora, častni kanonik gor. stolnega kapitlja in apostolski protonotar. Deloval je na različnih področjih: pisatelj, časnikar, sociolog, organizator. Njegovo literarno in časnikarsko delo: črtice in dramski prizori v Angelčku, članki v PrimL (njegov ur. 1898-1905), v Gorici, GorL. V letih 1920-25 urejal Koledar GorM in objavil v njem *Socialne nauke za našo dobo*, igro v treh dejanjih *Dva prstana*, članke *Za ta in oni svet*. Nekaj spisov je izšlo v knjigah: *Skalnica* (Pesmi v čast M. B. svetogorske, 1904); *Razglašanje Gospodovo* (dva dram. prizora v verzih, 1910); *Sirahove bukve* (1922); *Sv. Frančišek Ksaverij* (1924); *Trojni cvet* (1926); *Gospod Luka in njegova pota* (1927) in zbirko nedeljskih pridig in govorov v 12 zvezkih pod skupnim imenom *Sejalec* (1929-39). Ob biserni maši (1951) je ponatisnil *Sveto uro*, ki jo je kot bogoslovec prevedel iz it. in izdal v Gor. 1896. Bil je tudi pesnik in komponist: v Goriškem koledarju za leto 1947 je pod psevdonimom Adauctus izdal vrsto pesmi, ki je nekatere tudi uglasbil: *Fantje se poslavljajo*, *Zrakoplovci*, *Iz vojske se vračajo*, *Vrnitev v požgano vas*. - Znanstveno je sodeloval v Rimskem katoliku, Katoliškem obzorniku, Času in Voditelju v bogoslovnih vedah. Napisal je razpravo o Kantovih sintetičnih sodbah, vrsto apologetičnih in socioloških razprav. Leta 1928 je poslovenil *Sociološki zakonik* Mednarodne zveze za proučevanje socialnih nauk v Malinu (Belgija). - Pred prvo svet. vojno je posegal tudi v politiko kot ur. Primorskega lista in pozneje kot sotrudnik Gorice in Goriškega lista. Stal je odločno na strani Antona Gregorčiča in mu ostal zvest tudi po prvi svet. vojni, ko je ta osnoval GorM. Bolj kot politika so ga zanimala socialna vprašanja njegovega časa. Na tem področju se je izkazal tudi kot organizator. Ustanovil je 1898 Slovensko katoliško delavsko društvo v Gorici, za katero je prirejal

nešteto shodov v gostilni Gorjanc na Kornu. 1902 je ustanovil žensko delavsko društvo Skalnica. Ti društvu sta vsako leto na tretjo nedeljo v maju prirejali skupno romanje na Svetogoro. Da bi izboljšal položaj briških kolonov, je 1912 ustanovil Zvezo slovenskih kolonov. Bil je tudi med ustanovitelji Centralne posojilnice in Zadruga zveze; bil je v odboru društva Šolski dom. - V to njegovo prizadevanje spada tudi ustanovitev zavoda za slov. sirote ali Slovensko sirotišče. Leta 1898 je na shodu Slov. katol. delavskega društva vrgel misel o zavodu za slov. sirote. Ideja je vžgala in že takoj na shodu so zbrali prvi denar v sklad. 1904 je tržaško cesarsko namestništvo potrdilo pravila društva Slovensko sirotišče. Preds. je bil prelat dr. Josip Gabrijevčič, podpreds. in tajn. pa dr. Andrej Pavlica. To mesto in službo je ohranil do smrti. 1910 je odprl zavod na posestvu baronice Kimburg v današnji ul. Don Bosco. Vodstvo zavoda je zaupal šolskim sestram. 1930 je bilo sirotišče zatrto z dekretom goriške prefekture. Po zadnji vojni se je msgr. Pavlici posrečilo, da je znova dobil zavod v svoje roke in ga odprl za slov. otroke. Zase je ob zavodu zgradil hišico, da je bil bliže otrokom, in v njej živel do smrti, zadovoljen, da je Slovensko sirotišče rešil pred faš. zaplenbo in da je znova začelo služiti svojemu namenu.

Prim.: Zlatomašnik † msgr. dr. And. P., Kol-GMD 1953, 121-22 s sl.; osebnih arh. dr. R. Klinca.

R. Klinec - K. Humar

PAVLICA Franjo, mlekarski strokovnjak, sirar, r. 29. jun. 1894 v vasi Vas pri Rihemberku (Braniku), u. 30. apr. 1945 v koncent. taborišču Bergen-Belsen. Oče Franc, kmet, mati Frančiška Kodrič, gospodinja. Osn. š. je obiskoval v domačem kraju, nato je končal dva zimska tečaja na dežel. kmet. š. v Gor (1903-10), strok. prakso pa je opravil na veleposestvu Rihemberk (1912-13), nato je pomagal na očetovi kmetiji do mobilizacije 20. okt. 1915. Bil je na fronti v Galiciji, Albaniji in na Piavi do 20. okt. 1918, kot prostovoljec na Koroškem pa do 19. jul. 1919, kjer se je boril v SHS Slov. planin. polku 47. triglavske divizije. 1920 je bil odlikovan z zlato medaljo Miloša Obilića za hrabrost. Po odpustitvi je bil čez poletje učitelj na Slov. kmet. šoli Hoprijan pri Velikovcu za poljedelstvo in živinorejo, nato pa do plebiscita oskrbnik sekvestriranega distrikta Trojer v Vovbrah veleposestva barona Ferd. Helldorffa v Zeleniki pri

Grebinju (okraj Velikovec). Po zasedbi Prekmurja je bil z odlokom agrarne direkcije v Lj. imenovan za upravitelja-sekvestra na veleposestvu Marije Zichy v Beltincih (1920-21), z odlokom Min. pravde SHS pa za drž. komisarja nad celokupno imovino grofa Žige in grofice Olge Batthyany v Tišini (1921-22). Po izvršeni agrarni reformi prekmurskih veleposestev je Pokraj. uprava za Sjo imenovala P. za pomočnika okraj. ekonoma v Murski Soboti, po premetitvi na okraj Dolenja Lendava je kot okraj. ekonom vodil kmet. službo v okraju Čakovec (Medžmurje, ki je tedaj spadalo pod velikega župana in oblastni odbor Maribor). V tem času je dobil državljanstvo kraljevine SHS z domovinsko pravico v Tišini (1921), v Zgbu je opravil drž. strok. izpit za službo kmet. referenta (1926) ter zaprosil za brezplačni dopust za nadaljevanje študija: končal je enoletno mlekarsko in sirarsko šolo v Kromeriji na Češkem (z odliko) ter opravil specializacijo v zadržni mlekarni Langager v Olstykke na Danskem (1929-30). S 1. jan. 1931 ga je ban dr. Drago Marušič (PSBL II, 377-79) imenoval za banovinskega potujočega učitelja za sirarstvo (s sedežem na drž. mlek. š. v Škofji Loki), po spremembi režima ga je ban dr. Manko Natlačen (PSBL II, 496-98) konec leta 1935 imenoval za v. d. kmet. referenta v okraju Šmarje pri Jelšah, od tam pa je bil s 1. jun. 1936 prestavljen na banovinsko (kasneje spet državno) mlekarsko šolo v Škofji Loki za strok. učitelja za mlekarstvo. Ob okupaciji 1941 je bil odpuščen, od poletja 1941 do aretacije 27. jan. 1944 pa je delal kot potujoči učitelj za sirarstvo na Prehranjevalnem zavodu (Prevod) v Lj. - P. je bil med vodilnimi mlekarskimi strokovnjaki, specialist za mehke sire; uvajal in nadziral je sodobno delovanje in poslovanje mlek. zadrug, posredoval je javne prispevke in kredite za izgradnjo mlek. obratov in sirarn v Sji. Svoje izkušnje je od 1931 objavljval v Kmetovalcu in Mlekarskem listu. Kot prim. rojak in koroški borec je bil narodno zaveden, napredno usmerjen. V času januarske diktature je podpiral Samostojno kmetijsko stranko, krilo dr. Draga Marušiča, kasneje je sodeloval z društvu kmečkih fantov in deklet. Zaradi polit. opredelitve in volilne propagande ga je ban dr. Natlačen obtožil (I. No. 345/8 z dne 29. nov. 1936), da izkorišča službena potovanja in mesečni pavšal za strankarsko agitacijo, namesto da bi skrbel za napredek mlekarstva. Disciplin-

sko sodišče pri kraljevski banski upravi je obtoženega z razsodbo D.S.No. 41/7 z dne 17. jun. 1937 oprostilo od obtožbe. P. je bil med žrtvami preganjanih kmet. strokovnjakov, ki se niso udeležili volitev leta 1931 in 1935, oziroma so volili protirežimske kandidate.

Prim.: Rojstni in krstni list župnije Reifenberg, 8. okt. 1908; Poročilo o smrtnem primeru. Lj. mesto, št. 8671/74 z dne 17. maja 1947; družinski arhiv hčerke Dušane Rus, Cerklje pri Kranju; avtorjevi spomini.

Adč.

PAVLICA Josip, duhovnik, bogosl. prof., urednik, kulturni in socialni delavec, r. 12. dec. 1861 v Rihemberku (sedaj Branik), u. 5. okt. 1902 v Gor. Oče Jožef, kmet, tajnik in župan v rih. občini, mati Františka Ličen, brat Andrej (gl. čl.). Gimn. z maturo dovršil v Gor. 1882. Bogoslovje študiral v Gor., v mašnika posvečen 1885. V letih 1885-86 kpl. pri Sv. Roku v Gor., medtem opravil dva teol. rigorozna na Dunaju. Od 1886 do 1888 študiral kan. pravo na Gregor. v Rimu. 26. jun. 1888 promoviral za doktorja iur. na Dunaju in 1889 opravil prav tam še ostala dva rigorozna. Od 1889 do 1897 spiritual v gor. bogoslovju, od 1897 do 1902 za dr. Antonom Mahničem prof. novega zakona, katehetike in pedagogike v Centralnem semenišču v Gor. 1891 je postal prosinodalni izpraševalec. 1899 je prevzel vodstvo slov. Alojzijevešča v Gor. in ga opravljal z vso vnemo do 16. febr. 1902. - P. je bil zavzet učenec in sodelavec A. Mahniča in J. E. Kreka ter eden izmed utemeljiteljev kršč. soc. gibanja »nove struje« na Goriškem. Z bratom A. je ustanovil in vodil Slov. kat. delavsko društvo, vodil društvo kat. učiteljc, Centralno posojilnico, si prizadeval za ustanavljanje zadrug, hranilnic in posojilnic in v ta namen vodil sestanke in shode. Nekaj časa je urejal Primorski list (1895-96), pisal vanj in v druge liste. Zagovarjal je zamisel, naj se osnuje samostojna kat. kult., polit. in socialno-gosp. organizacija. Nekaj črtic je napisal za prve letnike DS in V. Kot spiritual je izdal knjižice: *Ratio meditandi* (1896), *Summarium scientiae catecheticae* (1898), *Summarium disciplinae paedagogicae* (1902) in pisma slov. bogoslovcem (RK 1894-96). Spise razne vsebine je objavil v RK: v črtici *Ne utegnem* je duhovito opisal neurejenost sodobnega učenja (1891); *Res goritienses* (1893), *Zavornica duhovne sile* (1893), *Rim bodi narodom sveto mesto* (1893), *Svoboda in oblast ljudstva* (1894), *Misli o krščanski demokraciji* (1894), *Volilna pravica* (1894)

itd. V KO je napisal »častno listino« v spomin Antonu Mahniču, ko je odhajal za škofa na Krk: *Duhovnemu očetu slovo in naročilo* (1897). V isti reviji je objavil temeljito znanstveno razpravo *O bistvu kapitalizma* (1899). Leta 1902 je izdal v ponatisu svoje socialne članke iz Primorskega lista: *Socialno vprašanje*.

Prim.: SBL II, 272-73; NadškAgor.; Eco del Litorale 6. okt. 1902; KolGMD 1925; slika v DS 1902, 754.

L. D.

PAVLICA Josip, prof., jezikoslovec in društveni del., r. 13. jul. 1912 v Dornberku, u. 27. nov. 1981 v Postojni. Oče Franc, železniški čuvaj, mati Antonija Mozetič, gospodinja. Osn. š. je obiskoval najprej v Borovljah na Koroškem, kamor se je družina umaknila pred prvo svet. vojno, nato na Ledini v Lj., kamor se je družina preselila, ko je oče optiral za Jslo. Realka v Lj., matura 1930. Diploma 1935 na Filoz. fak. U v Lj. (romanska skupina). Po vojaškem roku na šoli za rezervne častnike pehote je 1937 opravil prof. izpit za pouk franc. in od 1938 poučeval na gimn. v Tuzli (Bosna). Pred napadom na Jslo so ga mobilizirali, prišel je v nem. vojno ujetništvo, od sept. 1941 do sept. 1943 je bil v it. ujetništvu. Po nekajmesečnem skrivanju v hribih Piemonta so ga spet ujeli in prepeljali v Nem., od koder se je vrnil šele po vojni. Poučeval je v Lj., v Muti na Štajerskem, Ilirski Bistrici, Logatcu, od 1956 v Postojni. Društveno je P. deloval v predvojnem Sokolu in v pev. zboru Sava, nastopal je tudi v Akad. pev. zboru. Ker je bil kult. razgledan in zelo nadarjen za jezike, je sestavil *Frazeološki slovar v petih jezikih* - Riječnik slovenačkih, hrvatskosrpskih, latinskih, njemačkih, francuskih i angleskih fraza (DZS Lj. 1960, 686 strani). Slovar je prvotno pripravil za izdajo v sedmih jezikih, a je založba zaradi preobširnosti zahtevala opustitev it. in rus. rekel. Slovar je dobro sestavljen in koristen pripomoček študentom in prevajalcem. Izčrpno ga je ocenil St. Suhadolnik (JiS 1960-61).

Prim.: Podatki svojcev; St. Suhadolnik, J. P., *Frazeološki slovar v petih jezikih*, JiS 1960-61, 200-05; PrimN 11. dec. 1981.

B. S.

PAVLICA Miroslav, pravnik, r. 26. febr. 1910 v Dornberku, brat Josipa Pavlice (gl. čl.). Osn. š. je obiskoval v Rimskih Toplicah, Laškem, Dornberku, Borovljah in Lj., maturiral 1928 na realki v Lj., diplomiral 1933 na Pravni fak. lj. U. Po

študiju služil 1933-34 vojaški rok za rezervne častnike pehote. 1935 sprejet najprej honorarno, od 1937 pa v redno službo Banske uprave v Lj. ter služboval na okraj. glavarstvih v Krškem, Slovenj Gradcu in Kranju. Mobiliziran pred napadom na Jsl je od apr. 1941 do sept. 1943 prebil kot vojni ujetnik najprej v Nemčiji in nato v It. Po kapitulaciji It. se skrival v Piemontu, a bil spet zajet, zaprt mesec dni v Trstu in nato odpeljan v koncent. taborišče Dachau. Po vojni zaposlen v Uradu za cene, pri Planski komisiji in na Ministrstvu za finance v Lj., nato ur. Gospodarskega vestnika (GospV) in delavske enotnosti (DĖn). Od 1963 do upokojitve 1973 sekretar Inštituta za metalne konstrukcije v Lj. Po upokojitvi zunanji sodelavec Dopisne delavske univerze v Lj. P. je pred vojno društveno deloval v Sokolu, v Akad. društvu Jadran, pev. zboru Sava in v kvartetu Fantje na vasi, po vojni pa je aktivno sodeloval v sindikatih, v Socialistični zvezi in pri Društvu novinarjev Sje. V času zaposlitve je objavil v GospV in v DĖn veliko strok. prispevkov s področja gosp., samoupravljanja in delovnih razmerij. Do 1985 pa je priredil naslednje strok. publikacije: v založbi Dopisne delavske univerze *Universum: Zakon o združenem delu*, prikaz s stvarnim kazalom (1976); *Carinski predpisi*, zbirka s kratkim komentarjem (1. in 2. zv. 1977, 3. zv. 1978); *Enotna klasifikacija dejavnosti in poklicev*, sistematični prikaz s komentarjem (1981); *Register veljavnih predpisov SFRJ in SRS* (s soavtorjem Ivanom Topliškom, vsako leto od 1978 do 1985); *Poslovni beležni koledar* (s praktičnimi napotki) (vsako leto od 1978 do 1982); *Žepni koledarček* (s praktičnimi napotki - 1979 in 1980); v založbi GospV: *Sodne takse*, sistematični prikaz zakona o sodnih taksah in taksne tarife (1960); *Poslovni koledar* (s praktičnimi napotki) (vsako leto od 1956 do 1963); v založbi DĖn: *Adresar državnih organov, družbenih služb, delovnih in drugih organizacij ter zasebnih poklicev na območju SR Slovenije* (1965).

Prim.: Osební podatki.

B. S.

PAVLIC Hinko, delavski aktivist, urednik, r. 7. avg. 1874 pri Trebižanih (Čehovini v dolini Branice), u. 18. okt. 1962 v Lj. Oče Janez. V Trstu je bil pekovski vajenec, nato stopil v avstro-ogrsko mornarico in obiskoval mornariško š. v Sibeniku. Sodeloval je pri triletnem potovanju avstrijske mornarice okoli sveta. Po enajstih le-

tih je zapustil mornarico (1899) in služboval pri železnici vse do upokojitve (1932), najprej v Mrbu, nato v Lj. Na prelomu stoletja je postal član JSDS, po prvi svet. vojni pa komunist. Na listi KPJ je bil izvoljen v lj. mestni svet, nekaj časa je bil odg. ur. glasila Rdeči prapor. Deloval je v okviru levičarskih delavskih prosv. in gosp. ustanov (konzumno društvo za Slov., Žedom, Delavski dom na Turjaškem trgu v Lj., ustanovitelj pevskega društva Ivan Cankar v Lj. itd.). Pridružil se je OF, aktiven je bil tudi po vojni. Njegov sin je dr. Stane, pravnik in jsl. diplomat; sin Emil ubit kot talec v Mrbu (1942).

Prim.: Delo 6. febr., 19. in 23. okt. 1962; F. Filipič, Poglavlja iz revolucionarnega boja jugoslovanskih komunistov 1919-1939, Lj. 1981, 1. knjiga, 130; Podatki, ki jih je posredoval dr. Stane Pavlič (pismo 1. marca 1985).

B. Mar.

PAVLIN Alojz (Lojze), pevovodja, r. 3. apr. 1902 v Lokah pri Kromberku, u. 4. febr. 1976 prav tam. Oče Jakob, kmet, mati Jožefa Hvalič. Kmečkemu fantu je prvi glasb. pouk dal kromberški župnik, skladatelj Vinko Vodopivec. Obiskoval je tudi glasbene tečaje v Gor. V Kromberku je bil organist in vodil pevski zbor od 1928 dalje. Jun. 1942 se je vključil v OF, mar. je bil poslan v posebne bataljone (Potenza). Prišel je v zavezniško ujetništvo, od začetka mar. 1944 je bil na Korziki v »slovanskih četah«. Tu je ustanovil pevski zbor Simon Gregorčič (35 pevcev), ki je na treh turnejah po otoku nastopil stopenetdesetkrat. Od maja do okt. 1945 je s številnejšim pev. zborom (65 pevcev) prav tako uspešno nastopal po Franciji (Marseille, Lyon, Toulouse, Grenoble). Njegove pev. zборе so sestavljali predvsem Primorci. P-ov zbor je nastopil večkrat na radiu Marseille ter posnel gramofonske plošče. Nov. 1945 se je P. vrnil domov in nadaljeval s pevovodskim delovanjem predvsem v domačem kraju.

Prim.: PrimN 29. apr. 1967 in 31. mar. 1972; Delo 19. dec. 1974; PDK 12. febr. 1976; PrimN 13. febr. 1976; Družina 15. febr. 1976; A. Klun, Prekomorci v narodnoosvobodilni vojni, Koper 1976, pass.; Vinko Vodopivec 1878-1952, SlovPrim 1972, 21-22; S. Vilhar-A. Klun, Narodnoosvobodilni boj Primorcev in Istranov na Sardiniji, Korziki in v južni Franciji, Nova Gor. 1969, pass.

B. Mar.

PAVLIN Alojzij, duhovnik in kulturni delavec, r. 23. okt. 1892 v Ravnici nad Grgarjem, u. 4. sept. 1969 v Gor. Oče Alojzij, zidar, mati Marija

Belingar. Osn. š. in gimn. obiskoval v Gorici (1905-13), kamor se je družina preselila kmalu po rojstvu sina Alojzija. Po maturi stopil v gor. bogoslovje (med vojno bilo v Stični). Posvečen 5. jul. 1916. Po bogoslovju (1917) je odšel na Dunaj, kjer je dva semestra obiskoval Teol. fak. na dunajski U (1917-18). Službe: kaplan v Kanalu (1917), v Vipolžah (1918), v Črničah (1919), Vipavi (1920-22). Katehet na učiteljskiču v Tolminu (1922-25). Župnik in dekan v Kobaridu (1925-47). Preselil se je v Gor. in prevzel službo kateheta na slov. nižjih in višjih sred. šolah (1947-57). Že kot kaplan na Vipavskem je bil izbran v šol. odsek pri Zboru svečnikov sv. Pavla pod vodstvom Leopolda Cigoja, skupaj z Josipom Fonom in Franjem Černigojem. Kot najmlajši dekan v škofiji je slovel po veliki vnemi za versko in narodno življenje prim. Slov. v It. Obnovil je notranjščino cerkve v Kobaridu, vodil dijaške MarDr, širil Glasnik Srca Jezusovega, Kat. misijone, pospeševal Mar. družbe, stanovska romanja na Mengore, ljudsko in zborovsko petje (sam je bil izboren pevec). Zaradi svoje narodne zavednosti je dvakrat dobil »sodnijski opomin« (1929 in 1938), ker ni hotel med mašo pridigati v it. V Gor. je bil član KTD, odbornik Alojzijevejšča, član ured. odb. KatG. V ta list je pisal članke in polit. preglede. Za šole je sestavil *Kratek pregled sv. pisma stare zaveze* (1955). Zelo se je zanimal za astronomijo.

Prim.: Razni arhivi; Kobariška kronika; KatG 1969; dr. R. Klinec, Pokojni dekan Al. P., KolGMD 1970, 122-25 s. sl. Hum.

PAVLIN Ciril, pravnik, gospodarstvenik, organizator zimskega in avtomobil. športa, r. 23. jun. 1888 v Trstu, u. 20. sept. 1964 v Lj. Oče Franc iz Podbrezja pri Kranju, inž., od 12. mar. 1888 do jul. 1893 pri namestništvu v Trstu, tedaj je dovršil zgradbo nove ceste Bača-Huda južna-Podbrdo tako odlično, da jo je namestništvo v pohvalnem dekretu postavilo za vzor drugim. Potem so ga prestavili v Lj. in sin je dovršil tu gimn., pravo v Zürichu, Grenoblu in na Dunaju, kjer je 1911 promoviral. 1911 je stopil v sodno prakso v Lj., 1915 so ga dodelili preds. viš. dež. sodišča v Gradcu, po vojni so ga nov. 1918 poklicali v Lj. v poverjeništvu za pravosodje, kjer je sodeloval pri organizaciji sodne službe v Slov. Maja 1920 je izstopil iz drž. službe in postal tajn. nove Zveze industrijcev v Lj. 1921 je z industrijcem Franom Bonačem zasnoval I. lj. velesejem. V jeseni 1921 je od-

šel za ravn. k Združenim papirnicam Vevče, Goričane in Medvode d.d. v Lj. Kot visokošolec je bil preds. akad. društva Sava na Dunaju in podpreds. akad. ferial. društva Vesna v Kranju, v Lj. tajn. Narodne čitalnice, dijaš. podpor. društva Radogoj in Dramat. društva. Po vojni se je posvetil organiz. avtomobilizma v Slov. in postal 1925 podpreds. Jsl. avtomobil. kluba, ki je izdajal list Avtomobilski klub kraljevine SHS, sekcija Lj. Informativen list za člane. V II. letniku 1926 se je prekrstil v Auto. Vestnik Avtomob. kluba Kralj. SHS in tedaj ga je prevzel za klub P. in ga izdajal do 1937, ko ga je 1. jan. 1938 prevzel Boris A. Kristan in ga prekrstil v Avto in sport (izh. do mar. 1941). P. je II. in III. letniku dodal prilogo Moto-vestnik, objave Saveza Motokluba, in ga takoj razširil še na sekcijo Mrb. Pozneje je sodeloval pri organiz. zimskega športa v okviru Jsl. zimsko-športne zveze, ki ji je bil podpreds. Pisal je članke o papirni industr. v domače in tuje liste in gosp. članke v Trg. list. Bil je tudi častni sodnik v trgov. sodstvu lj. okrož. sodišča in v razsodiščih lj. borze in Zbornice za trg., obrt in industr., katere svetnik je bil od 1934.

Prim.: Rudolf Andrejka, SBL II, 273.

Jem.

PAVLIN Miran, inž. kemije, šolnik in publicist, r. 21. sept. 1920 v Lj. Oče Josip, inž., po zadnji vojni prof. v Trstu, mati Vanda Vicenčič, Tržačanka. Solal se je v Lj. (matura 1939), diplomiral 1944 iz kemije. V Turinu, kamor se je preselil 1961 iz Trsta in kjer zdaj živi v pokoju, pa je diplomiral iz industrijske kemije. Še med vojno je za kratek čas služboval v tržaški rafineriji Aquila, takoj po vojni pa v tovarni mila Adria v Trstu, toda že jeseni 1945 je bil na slov. šoli, na kateri je ostal do jeseni 1961. V tistih 15 letih je poučeval mat., fiz., blagozn., tehnologijo in tehn. ris. na raznih takratnih slov. šolah od trg. akad. do učiteljsišča, realne gimn., ind. strok. šole in tečajev v Trstu in okolici ter bil nekaj časa tudi ravn. v Dolini in Nabrežini. Napisal je *Fiziko* za nižje strok. šole in tečaje, ki je izšla pri Prosv. uradu ZVU 1949. - P. ima bogato publicistično delo: še pred vojno je pisal po malem v Jutro, po vojni pa je bil zlasti prisoten v oddajah tržaškega radia z likovnimi kritikami in predavanji iz zgod. umet. (Trst, Lj., Benetke), kinematografije (fest. Benetke in Pulj) in poljudne znanosti. Napisal je tudi nekaj dra-

matiziranih oddaj (*Haberjev načrt*, 1952; *Gregor Mendel*, 1953). Oglasil se je v PDK, LdT, Gosp, CorrTs, JKol, po malem tudi v Galebu in LitV ter v Tov, ITD-ju. O filmu je pisal v Arenu in Globus (oba Zgb) ter v revijo Film iz Lj. Predaval je tudi en letnik o zgod. umetnosti na šoli takratnega SNG v Trstu. Veliko se je posvečal tudi fotografiji. Sad te žilice je razstava njegovih fotografij o Lj. v času okupacije, ki je bila sredi nov. 1985 v Mestnem muzeju v Lj. 1961 se je preselil v Turin, kjer je dobil mesto v tovarni Grandi Motori (delal pri projektu največjega ladijskega motorja in pri načrtovanju strojev za dvig templjev pri Abu Simbel). Nato je bil pri Fiat-Auto in Fiat-Iveco. Zastopal je svoje podjetje pri drž. org. za standarde UNI, It. pa pri medn. org. za standardizacijo ISSO ter v evropski org. za kontr. kvalitete EOQC.

Prim.: IzvTrst 1947-61; s sl. v M(Trst) 1958, 136; 20 let RO Trst, 1966; osebne izjave iz okt. 1985.

S. P.

PAVLIN Stanislav (Stanko) duhovnik in misijonar, r. 14. nov. 1916 v Semiču, kjer je bila družina v begunstvu. Oče Janez, mati Natalija Doljak. Po vojni se je družina vrnila v Grgar. Tu je obiskoval osn. š. v it. župnik Alojz Filipič ga je poslal študirat k salezijancem. V raznih zavodih v Piemontu je opravil gimn. ter napravil obljube kot salezijanec 1935. Še isto leto je odšel na Japonsko. Pet let je živel in delal v Tokiu kot stavec v salezijanski tiskarni in se naučil japonščine. Bival je tudi v Nagasaki in okolici. Med drugo svet. vojno, ko so Japonci osvojili Kitajsko, so ga predstojniki poklicali v Sanghaj za prevajalca. Tu je tudi študiral filozofijo. Po vojni je odšel v Kunming, kjer je učil angl. Po treh letih se je vrnil v Sanghaj in začel študirati bogoslovje, toda zaradi zmage komunistov in Maocetunga se je umaknil v Hongkong, tu končal študij bogoslovja in bil posvečen 1952. Kot duhovnik je bil poslan v Macao, da je vodil tamkajšnje salezijanske šole. Po nekaj letih se je vrnil v Hongkong in je vedno kje poučeval, vodil petje ali skrbel za gospodarstvo; zdaj vodi Don Bosco Youth Centre. Kot izreden poznavalec japonščine in kitajščine skrbi za obojne kristjane v Hongkongu. Poskusil je tudi mandarinsko pisavo preliti v kantonsko narečje z latinskimi črkami. Pravi, da mu je to zdaj v veliko pomoč.

Prim.: Osebni podatki; KatM, kamor redno poroča o svojem delu. Hum.

PAVLIN Vendelina, roj. COLJA, družbenopolit. delavka, r. 31. okt. 1912 v Rihemberku (Braniku), u. 26. maja 1985 v Novi Gor. Oče Andrej, mati Marija Birs. Osn. š. dokončala v rojstnem kraju, po osvoboditvi se je izobraževala ob delu in dosegla priznanje srednješol. izobrazbe. Njena družina je sodelovala v narodnem gibanju že 1930. P-ova je 1933 sodelovala v tigrovskih protifaš. akcijah v Braniku, v delavsko gibanje pod vodstvom KPI pa se je vključila 1934 in delala z M. Dugulinom, Leopoldom Štolfom in Alojzom Besednjakom. Tri leta je delala v Milanu. Ko se je vrnila 1938, je polit. delo obnovila in vzdrževala zveze med organizacijo KPI v Vipavski dolini in v Trstu (P. Tomažič, A. Budin). 1941 je vzdrževala zveze med O. Kovačičem in Antonom Veluščkom, 1942 pa med D. Marušičem in Tomom Brejcem, ki sta delovala na Gor. in v Trstu. Apr. 1942 se je udeležila partijskega posvetovanja na Sv. gori, avg. 1942 pa je stopila v ilegalo in delala v Gor. 3. nov. 1942 so jo v Gor. aretirali. Zaprta je bila v gor. zaporih, v Trstu in v Arezzu. Proces pred vojaškim sodiščem je preprečila kapitulacija It. 3. dec. 1943 se je vrnila na Vipavsko. Postala je sekretar rajon. komiteja KPS za Vipavsko. Od jul. do sept. 1944 je obiskovala višji partijski tečaj pri OK KPS na osrednjem slov. osvobojenem ozemlju. Po upravno administrativni preureditvi prim. okrožij jul. 1944 je bila član okrož. komit. KPS za zapadnoprimer. okrožje. Febr. 1945 so jo izvolili za sekretarko PO SPZZ za Slov. Prim. Po osvoboditvi je polit. delala na Tržaškem in Gor. Njeno ileg. ime je bilo Vera.

Prim.: Osebna izjava v Arhivu GorMuz; Duša Ferjančič, Spomini Vendeline Pavlin, PrimN 6. mar. 1959.

Plah.

PAVLOVEC France, slikar, r. 14. avg. 1897 v želez. čuvajnici št. 14 v Trnovem pri Ilirski Bistrici, u. 12. febr. 1959 v Lj. Oče Matevž, bajtarski sin, mati Marjeta Dovgan, gruntarska hči, oba doma iz Kilovč. Osn. š. obiskoval najprej v Il. Bistrici, od 1906 v Lj., ker se je mati po očetovi smrti (1902) tja preselila. V Lj. se šolal tudi pri salezijancih na Rakovniku, kjer ga je pritegnila predvsem glasba. Od 1910-13 je obiskoval gimn. na Poljanah, a je ni dokončal. Začel se je preživljati z raznimi priložnostnimi deli. 1914 je odšel na vzhodno fronto, 1916 pri Černovcih padel v rusko ujetništvo. V Odesi se je pridružil jsl. prostovoljskemu gibanju. 1917

odšel čez Murmansk v Angl., nato čez Franc. in It. na solunsko fronto. 1918 se je vrnil v Lj., kjer se je zaposlil na železnici, najprej kot delavec, nato kot pisarniški uslužbenec. Včasih je kolegom na delu narisal portret ali karikaturu. Slikarstvu se je posvetil razmeroma pozno. K tej odločitvi je verjetno pripomogel tudi ogled razstave Jakopiča, G.A. Kosa in F. Tratnika v Jakopičevem paviljonu 1920. Vpisal se je na slik. šolo Probuda v Lj. in jo 1921 uspešno končal. Od 1923-27 je študiral na um. akad. v Zagrebu (Becić, Babić, Krizman). Meštrović se je za P. osebno zavzel in ga podpiral. Po vrnitvi v Lj. se je pridružil zagrebško usmerjeni Četrti generaciji in se z njo prvič predstavil javnosti 1928. Istega leta se je tudi poročil z Marijo Gorenc. V zakonu so se mu rodili trije otroci. Naselil se je v Stožicah nad Lj. in živel kot svoboden umetnik. 1929 je čakal štipendijo za študij v Parizu. Zelo ga je potrla, ker je ni dobil, in je zato uničil tudi več svojih del. 1933 je z zagrebško Trojico (Babić, Becić, Miše) razstavljal na jubilejni XX. razstavi Narodne gal. v Lj. Istega leta je razstavljal tudi z jsl. slikarji skupine Oblik in prejel štipendijo za Pariz, a je ni izkoristil. 1945 se je predstavil v Trstu in Gor. na razstavi slovenskih primorskih umetnikov (Sava pri Medvodah). 1946 razstavljal pri UNESCO v Parizu. 1949 so P. in Kosu priredili retrospektivno razst. v Moderni gal. v Lj. Takrat je P. prejel zvezno nagrado in red dela I. stopnje. Istega leta prejel tudi Prešernovo nagrado za sliko *Soča in Sava*. Pri P. se je šolal tudi slikar Stane Vidmar. - P. je izrazit krajinar in v tem je nekje nadaljeval tradicijo slov. impresionistov. Figuralika ga ni privlačevala, čeprav je bil še kot študent na akad. nagrajen za fig. delo *Kompozicija*. Slikal je v naravi, le zadnja leta, ko je bolehal, si je pomagal s fotografijo. Kratek oklepaj v njegovi umet. je tudi sodelovanje z Jakopičem (predvsem izdelovanje kartonov) pri poslikavi oboka večje t.i. Meksike. Od začetnih vplivov franc. usmerjenih zagreb. učiteljev si je P. izoblikoval svojstven način slikanja. Poteze čopiča postanejo hitre, tanke, upodobljena snov preprosta, svetloba raznolika: prosojna zimska luč, mrka svetloba pod temnimi oblaki, medla svetloba sence itd. Lepoto slov. zemlje je zajel v vseh letnih časih in vseh vremenskih razmerah, kar učinkuje zelo razpoložensko. Veliko število P-evih izjemnih del je

nastalo med 1930-40, npr. tihožitji *Kruh* in *Krompir* (obe 1935), ki sta zbudili v javnosti velik odmev. 1939 je nastal ciklus podob z Dolenske (npr. *Ajda*). V vojnem času, ko so bila popotovanja po Sji nevarna in skoraj nemogoča, je P. zajemal motive iz bližnje okolice (kmočka dvorišča, motivi ob Savi, Stožice in tudi tihožitja). Po vojni je postala izbira motivov spet široka (Kras, Gorenjska, Istra, Soča). 1949 je slikal Sočo v okolici Tolmina v družbi slikarja R. Kogejja in slikarke Marjance Savinšek. Takrat je tudi govoril na odprtju Kogejjeve razstave v Tolminu. V zadnjem obdobju je P. postajal bolj skop v potezah, iz slikarskega motiva je skušal izluščiti le bistvo. P. je slikal skoraj izključno v olju. Poleg krajin in tihožitij je slikal tudi portrete (npr. *Vladoša Simčič*, *Ludvik Mrzel*, *Ivan Tavčar*, *Avtoportret* 1935, 1937). P-ovo slikarstvo je vseskozi prežeto z lirizmom, osebno toplino in globokim čustvom; iz njega sije ljubezen do slov. zemlje, plemenitosti in velika humanost. P-ovo življenje je bilo trdo, večkrat bohemsko kot urejeno, vedno v boju za obstanek, a polno dostojanstva. P-eva velika neizpolnjena želja spoznati svet in velike mojstre umetnosti mu je večkrat grenila življenje. - Poleg že omenjenih razstav lahko naštejemo še razst. v Lj. (1929, 1933, 1935, 1936, 1938, 1940, 1941, 1942, 1945, 1946, 1948 in 1949), v Beogradu (1930, 1931, 1946), Rimu (1937) in Londonu (1930), posmrtno pa v Lj. (1960) in Titovem Velenju (1983). P-ove slike se pojavljajo tudi na različnih tematskih razstavah (npr. Prešernove pesmi v delih likovnih umetnikov (Kranj, 1976), Naše gore (Kranj, 1974-75). P-eva dela hrani veliko število zasebnikov po vsej Sji (bil je eden redkih slikarjev, ki je še v času življenja doživel pri občinstvu zelo topel sprejem), pa tudi muzejske ustanove (npr. Nar. gal. v Lj., Mod. gal. v Lj., Loški muzej v Škofji Loki, Mestni muzej v Lj.) in drugi (npr. Skupščina SRS). Več P-evih del je bilo uničenih med drugo svet. vojno. P. je 1928 upodobil N. Pirnat v skupini predstavnikov Četrte generacije, 1929 I. Čargo (risba) in 1959 S. Dremelj (posmrtna maska).

Prim.: DS 1928, 318, 319; 1930, 55-56; 1934, 184, 185; SBL II, 275; Umetniški zbornik I, Lj. 1963, 155, 193, 251, 290; Razstava slov. prim. umetnikov Trst-Gorica, avg. 1945 (katalog); G.A. Kos in France Pavlovec, Moderna gal., Lj. dec. 1949; F. Stelè, Slov. slikarji, Lj. 1949, 150 in passim; F. Pavlovec, Razstava slikarskega dela, Trst,

mar. 1950; A. Ujčič, Slikar F. Pavlovec (rok. dipl. delo, Lj. 1956?); Jelisava Čopič, Umrl je pesnik slov. zemlje (s sl.), NZ 1959, št. 3, 79-80; LdP 14. febr. 1959; Mikuž S., Ob smrti slikarja F. Pavlovca, SPor 20. febr. 1959, 41; Ujčič A., Manom F. Pavlovca, LdP 28. febr. 1959; F. Stelè, Umetnost, 98, 143, 174-178 (sl. 175 in 177); Razstava F. Pavlovca v počastitev praznika 1. maja in kongresa likovnih umetnikov Jsle, Jakop. pav., Lj. 1960 (bes. S. Mikuž); Šijanec, 22, 26, 78, 81, 113-17, 126, 140, 143, 144, 204, 499, 515, 517, 519; Likovna revija 1961-63, 28, XIX, XXVII, 191; ZMG 1964; ELU III, 641; Moderna gal. Vodnik. Lj. 1964 (bes. Ljerka Menaše); V. Molè, Umetnost južnih Slovanov, Lj. 1965, 413; S. Čopič, Slov. slikarstvo, Lj. 1966, 164-65, 247; E. Bénézit, Dictionnaire critique et documentaire des peintres, sculpteurs, dessinateurs et graveurs, Paris 1966, VI, 559; S. Mikuž, Slikar F. Pavlovec, Prosvetni servis, Lj. 1969; Menaše, 1604-05; N. Sumi, Pogledi na slov. um., Lj. 1975, 172; MSE, Lj. 1976, 40; Umetniki in spremljevalci v ogledalu portretov in portretiranih karikatur, Moderna gal., Lj. 1981 (katalog); F. Pavlovec, Katalog ob pregledni razstavi v Titovem Velenju od 11. nov. do 20. dec. 1983 (bes. S. Mikuž); Marjanca D. Savinšek, F. Pavlovec. Spominske skica, KolGMD 1986 (v tisku). V-ž

PAVŠA (it. **Paussa**) **Anton** mlajši, duhovnik, r. 29. nov. 1854 v Oborči (občina Prapотно, Benečija), u. 26. jun. 1892 v Gor. Bogoslovje v Vidmu, kjer je bil ordiniran verjetno 1878. Leta 1879 je bil kaplan spovednik v Prapotnem skupaj z istoimenskim duhovnikom Antonom Pavšo starejšim (r. 1811 in menda njegov sorodnik). Že 1882 je bil kaplan v Prosnidu (občina Neme), kjer je ostal do 1891. V tistih letih je bogoslovec I. Trinko že zbiral podatke o beneških vaseh in ljudeh. Pri tem je iskal sodelavce zlasti med zavednimi slov. kaplani. Eden takih zvestih narodnjakov je bil P., ki je takrat služboval v Prosnidu. Iz tega obdobja sta se ohranili dve pismi, ki ju je P. pisal Trinku in v katerih je več podatkov o vaseh, številu prebivalstva in rabi slov. jezika v zahodni Benečiji. Eno P-ovo pismo Trinku iz 1885 se ni ohranilo. Iz obeh navedenih pisem je razvidno, da je 32-letni P. zelo dobro obvladal knjižno slov., čeprav je bil samouk. Tega mnenja je tudi Trinko, ko piše: »Popravil sem sè svinčnikom pravopis (pesmi P. Podreke, op. ur.), kojega ni še znal rabiti, in kojega pri nas noben še zdaj rabiti ne zna, izvžimši morda jednega samega, č. g. Pavša» (pismo Francu Levcu, 7. apr. 1890). Menda se je slovenstva začel zavedati v videmskem semenišču in pridobival med beneškimi Slovenci ude za MD. V Novi Soči je napisal 1891, št. 12, članek

Slovenski jezik v cerkvah po Beneški Sloveniji, kjer poroča, da je bila v zadnjih letih odpravljena slovenščina iz 20 cerkva. Članek je podpisan Beneški Slovenec in ga je S. Rutar delno objavil v svoji *Beneški Sloveniji* (Lj. 1899, 60-62). Jeseni 1891 je izstopil iz videmske in prešel v goriško nadškofijo (v Gor.), kjer ga je doletela prerana smrt. P. je eden redkih slov. razumnikov iz Idrijske doline, tj. iz najvzhodnejšega dela Benečije, ki je pisal v slov. in se zavzemal za slov. stvar.

Prim.: Stato personale del clero della Arcidiocesi di Udine (nepopoln seznam od 1870 do 1892); Nova Soča 1892, št. 29, 30; SBL II, 275; TKol 1979, 54; 1984, 115-22; B. Z. (uanella), Vredni spomina, A. P. (1854-1892), Dom 1985, št. 4.

B. Z.

PAVŠIČ Alojz, fotograf, organist in kulturno-prosvetni delavec, r. 22. jun. 1901 v Kanalskem Lomu, u. 11. jun. 1985 v bolnišnici v Šempetru pri Gor., pokopan na Sv. gori. Oče Jožef, mali kmet, mati Marjana Šavli. Igranja orgel se je učil pri organistu Francu Kovačiču na Mostu na Soči; v domačem kraju je začel redno orglati že kot desetleten deček, med prvo svet. vojno pa je nekaj časa živel v Novakih nad Cerknim in tudi prevzel organistovsko službo. V mladosti je v Kanalskem Lomu vodil tamburaški krožek. 1933 se je preselil na Most na Soči, kjer je opravljal službo cerkovnika in organista, preživljal pa se je tudi s fotografiranjem. Med fašizmom je poleg cerkv. vodil tudi prosv. petje, režiral je drame in igre. Pevski zbor je prav tako sestavil v »battaglione speciale« v južni It. (Pizzoli, L'Aquila) in z njim nastopil tudi v cerkvi. 1957 je odprl v Solkanu fotografsko delavnico, 1960 pa se je skupaj z družino dokončno preselil v ta kraj, kjer si je medtem zgradil lastno hišo s fotografsko delavnico. Na Mostu na Soči je bil aktiven pri Planinskem društvu in v amaterski dramski skupini, z igranjem se je ljubiteljsko ukvarjal tudi v Solkanu. V filmu Kaplan Martin Čedermac je nastopil z manjšo vlogo. Krajši čas je vodil pev. zbor upokoencev v Solkanu. Po smrti solkanskega organista Jožefa Drekonje je 1963 prevzel vodstvo tamkajšnje cerkv. pev. zbora in orglanje, kar je vestno in točno opravljal do visoke starosti. Z veseljem je sprejel liturgične spremembe po 2. vatiškem koncilu in se jim prilagodil tudi pri organistovskem oz. pevovodskem delu. Ob 70-letnici orglanja je dobil iz Vatikana posebno diplomu s papeževim blagoslovom. Do zadnjega je po

svojih močeh pomagal tudi v domači fotografski delavnici. P. je bil po značaju skromen in redkobeseden človek, ki je vedno izpovedoval pristen krščanski pogled na svet, odlikoval pa se je tudi po ljubezni do slov. knjige in kulture nasploh. Umrli je kot eden poslednjih predstavnikov tistega rodu prim. organistov, ki so med fašizmom poleg verskega opravljali tudi izredno pomembno narodnoobrambno poslanstvo.

Prim.: Sporočilo ž. u. Most na Soči in Solkan; podatki vdove Vere Pavšič; Družina 6. jan. 1980; Delo 12. jun. 1985; PrimN 21. jun. 1985; Družina 14. jul. 1985.

M. V.

PAVŠIČ (PAUSI) Anton, prof. matematike, ravnatelj, r. 7. avg. 1886 v Lokah pri Kromberku, u. 10. apr. 1982 v Gor. Oče Andrej, cerkv. kolon, mati Uršula Trušnovec iz Čepovana. Osn. š. v Kromberku, pripravnico in sred. š. (1898-1906) v Gor., kjer je živel v Alojzijevišču in Malem semenišču ter prejemal štipendije kot dober dijak. Po maturi je študiral prirodopisne vede in matem. na dunajski U. Prvo službo je nastopil kot suplent na slov. učit. v Gor. (1912), nato je poučeval na nem. gimn. Svet. vojno je prestal na fronti in v vojaški bolnišnici (bil je namreč hudo ranjen). Ko se je kot oficir vrnil v Gor., ga je avstro-ogrska oblast zaradi stikov z uporniki zaprla. Po vojni je poučeval nekaj časa na it. učit. v Gradišču ob Soči, nato na idrijski gimn. Po njeni ukinitvi, ko ga je začel faš. preganjati, se je 1923 preselil v Videm, kmalu za tem (po opravljenem drž. izpitu za poučevanje nem.) pa se je vrnil na Goriško, postal stalni prof. na obrtni š. v Foglianu (1928) in tam poučeval celo desetletje. Nato je bil promeščen na trg. strok. š. v Gor., kjer je ostal do druge svet. vojne. Ko so se po vojni obnovile slov. š. v Gor., je P. poučeval nekaj let matem. na uč., 1947 je bil imenovan za pover. ravn. na strok. š. in ohranil mesto do 1956, ko je bil upokojen. P. je bil starosta prof. zborov slov. sred. š. in svojvrstna osebnost, zvest obiskovalec gor. slov. kavarn, kjer so se zbirali slov. šolniki in kulturni delavci.

Prim.: LibBapt v Kromberku: š. arhivi; Jahresbericht... 1898-1906; IzvGor 1955-60; Picc. 7. avg. 1976; PDK 7. avg. 1976, 30. jul. 1978 in 13. apr. 1982; A. Geržinič, Boj za slov. š. na Primor., Buenos Aires 1983, 65. Vh

PAVŠIČ Štefan, partizanski komandant, gospodarstvenik, r. 10. dec. 1910 v Čepovanu, živi v Mrbu. Oče tesar in kmet Peter, mati gospo-

dinja Jožefa Zrimec iz bližine Grosupljega. Ko je oče padel v prvi svet. vojni in je bila njih domačija prav tako v vojni poškodovana, se je družina preselila v materin rojstni kraj (1917). P. se je v Vevčah izučil za papirničarja, kot izredni dijak je obiskoval gimn. in opravil matura. Pred drugo svet. vojno je deloval v Jugoslovanski strokovni zvezi, udeleževal se je stavkovnega gibanja. Leta 1941 se je kot krščanski socialist vključil v OF (Dobrunje, Sostro), deloval je v organizaciji Rdeče pomoči, bil sekretar rajonskega odb. OF. Apr. 1942 je stopil v partizane (Zapadnodolenjski odred). Ker je veljal za enega vodilnih kršč. socialistov v vrstah OF, je postal okt. 1942 eden od treh pomočnikov polit. komisarja gl. poveljstva slov. part. vojske. Komisar je bil Boris Kidrič, njegovi pomočniki pa so bili: dr. J. Brilej za komuniste, Lojze Vrhovec za Sokole in P. za kršč. socialiste. Spomladi 1943, ko so se ustanovitelji OF izjavili, da prenehajo samostojno polit. delovati oz. prepustijo polit. aktivnost le KPS (dolomitska izjava), je bila odpravljena funkcija pomočnikov polit. komisarja. P. je zato prišel v Tomšičevo brigado in bil tu nazadnje namestnik komandanta bataljona. Po it. okupaciji je v Metliki končal oficirsko š. in febr. 1944 prišel v 15. brigado. Od 28. jun. do 12. avg. 1944 je bil komandant te brigade. Ker se je ranil z lastnim orožjem, je bil več časa za boj nesposoben in delal v operativnom odd. Gl. štaba NOV in POS. Kasneje je postal komandant belokranjskega obrambnega sektorja ter proti koncu vojne odšel v Bgd, od tu je preko Madžarske prišel v Prekmurje in Mrb. Ob osvoboditvi je bil komandant mesta Mrb., takrat je imel čin majorja. V JLA je služil do 1950, nato se je v Mrbu posvetil gospodarstvu. Bil je najprej direktor Metalne, v pokoj pa je stopil (1967) kot direktor Dravskih elektrarn. Več let je bil poslanec slov. skupščine, prejel je vrsto odlikovanj, član je sveta slov. republike. P-eva ilegalna imena: Jurij Dobravec, Jur, Jure.

Prim.: Osební podatki (pismo 21.8.1985); D. Vresnik, Delo 9. maja 1970; M. Pavlin, Petnajsta brigada, Lj. 1969, 177, 234, 256, 257, 265, 267, 448, 450; M. Fajdiga, Zidanškova brigada, Lj. 1975, 690; T. Fajfar, Odločitev, Lj. 1981², 31, 88, 275, 282, 309, 459.

B. Mar.

PAVŠIČ Tomaž, kulturni delavec, publicist in prof., r. 21. dec. 1931 v Otaležu; oče Anton, delavec (priučen krojač, rudar, cestar), mati An-

tonija Lapanje, gospodinja. Obiskoval je pet razredov it. osn. š. na Travniku (Otalež), kasneje štiri razrede nižje gimn. (v Cerknem 1945-47, v Idriji 1947-48), višjo gimn. v Postojni (1948-52). Na Filoz. fak. v Lj. je študiral slavistiko (slov., srbohrv., 1952-56 in 1957-58), diplomiral 1965. 1956-57 je služboval kot vzgojitelj v Mladinskem domu v Tolminu. Pri vojaki je bil v Zadru in Zgbu (1958-59), nato poučeval franc. in kasneje slov. na gimn. Jurija Vege v Idriji (1959-69). Od 1969-71 je bil poklicni tajn. ZKPO v Idriji, kasneje pa je prešel v muzejsko službo: od 1971 do 1980 v GorMuz, najprej kot kustos-dokumentarist, od 1978-80 vodja GorMuz pripadajoče Tolminske muzej. zbirke. 1980 se je zaposlil v Mestnem muzeju v Idriji, kjer je sedaj višji kustos. Na vaških kult. prireditvah je sodeloval že v vojnih letih, po vojni nastopal na šolskih in društvenih prireditvah v Cerknem in Idriji. Na gimn. v Postojni je nekaj časa vodil MKUD Srečko Kosovel in mlad. organizacijo, tu se je udeleževal tudi pri Gledališču za Slov. Prim. (1950-52). Že kot dijak je dopisoval v časnik Nova Gorica in kasneje v PrimN. 1954 je prišel v vodstvo Kluba prim. študentov v Lj. Sodeloval je pri ustanavljanju revije Bori in postal sour. priloge primor. študentov Naš glas v PrimN (1955). Istega leta je začel sodelovati z »vodopivci« (Prim. akad. zbor Vinko Vodopivec) kot napovedovalec in časnikarski poročevalec, se udeležil številnih gostovanj doma in v tujini, 1975 napisal in bral besedilo za TV oddajo o tem zboru, pripravil večino brošuric ob zborovih jubilejih. Za JKol 1977 je napisal članek *Vinko Vodopivec pevec ljudske duše. Ob 25-letnici skladateljeve smrti*. 1983 mu je Prim. akad. zbor Vinko Vodopivec ob praznovanju 30-letnice podelil v Kopru posebno priznanje. V času prvega službovanja v Idriji je dejavno posegel v tamkajšnje kult. življenje in objavljal članke z idrijsko problematiko v IdrR, PDK, PrimN in drugod. Jeseni 1965 je skupaj z J. Folcem, J. Čarjem, M. Božičem, R. Terpinom, E. Miklavčičem in I. Uršičem ustanovil revijo Kaplje, ki je prvič izšla kmalu po novem letu 1966. Več let je bil njihov odg. ur., sicer pa glavni povezovalec med Kapljami in trž. oz. gor. krogom pisateljev, publicistov in kult. delavcev. V Kapljah (1967, št. 7-8) je ob izidu Kocbekove listine objavil daljše razmišljanje *Kocbekovo pričevanje*, v sestavku *Complexus Slovenicus* polemiziral s F. Šetincem (Kaplje 1967, št. 9),

v zadnji št. (1972, št. 26) objavil dnevniški zapis *Benečija. Utrinki iz nenapisanega dnevnika*. Kot predstavnik Kapelj se je skupaj z B. Pahorjem zmenil za skupen nastop primor. revij. Tako je dec. 1968 izšla »tupeljska izjava« s 23 podpisniki iz matične in zamejske Prim., sledile so okrogle mize v Trstu, Idriji in na gradu Kromberk (1969-70-71). 1969 je dal pobudo za ustanovitev idrijskega Komornega zbora. 1970 je v Dragi predaval o temi *Kulturna povezanost* (Slovensko usodo krojimo vsi, Trst 1971, 139-51). Istega leta je v gled. listu za Prvo srečanje pionirskih igralskih skupin Slovenije v Idriji objavil članek *200 let idrijskega gledališča*. Objavil je tudi nekrolog *Francetu Bevku v spomin* (Kaplje 1970, št. 19). Od 1971 do 1973 je bil v ur. odb. celjske NM, ki mu je 1973 podelila nagrado za dva članka (*Malikovanje prostaštva*, 1972, št. 5, in *Zvestoba slovenskemu imenu*, 1972, št. 8), uvrščena med revijine najboljše prispevke v letu 1972. Sodeloval je z gor. SKAD-om pri zbiranju predavateljev in tako predstavil E. Kocbeka in P. Zidarja. 1973 je kot ponatis iz PDK (27. dec. 1972 - 4. jan. 1973) izšla v Novi Gor. brošura *Kulturno delo Kluba starih goriških študentov*, o klubu pisal tudi v članku *Njih delo bo ostalo* (JKol 1974). V GorLtk (1979, št. 6; 1980, št. 7; 1981, št. 8) je objavil topogr. popis *Spomeniki in spominske plošče osebam v občinah Ajdovščina, Idrija, Nova Gorica, Sežana in Tolmin*, v isti reviji je več let poročal o furlanskih publikacijah *Ce fastu?* in *Sot la nape*. 1978 je z B. Marušičem, M. Filijem in I. Jermolom predlagal postavitve spomenika I. Preglju na Mostu na Soči; postavljen je bil 1983. 1980 je na Plenumu kulturnih delavcev OF v Novi Gor. nastopil s predavanjem *France Bevk in Cerkljanska* (objavljeno v publikaciji France Bevk borec in pisatelj, Nova Gor. 1980, 34-40). 1983 je na Trinkovem simpoziju v rimskem Sloveniku predaval na tomo *Ivan Trinko - pesnik Beneške Slovenije*; predavanje je ponovil istega leta v Katoliškem domu v Gor. in 1984 na Srednji verski š. v Vipavi. Po smrti E. Kocbeka, s katerim sta si bila prijatelja, je v reviji 2000 (1983, št. 25-26) objavil spominski zapis *Srečanja s Kocbekom*. - P. se kot odločen zagovornik enotnega slov. kult. prostora že več desetletij zanima za zamejstvo v It. in Avstr., še posebej za Beneško Slov. in Rozijo, kamor pogosto vodi različne ekskurzije. O tej snovi je večkrat pisal, tako v Kapljah, GS, PDK in drugod. V NL (31.

maja 1984) je po majski manifestaciji v Gor. objavil razmišljanje *Biti na Travniku... Vtisi in občutja nezamejca*. Kot slavnostni govornik je nastopil na številnih prireditvah in napovedoval oz. povezoval sporede na pev. praznovanjih (Primorska poje, srečanja zborov na Brjah). Govoril je tudi na več slikarskih razst. in knjižnih predstavitev. Večkrat je v sodelovanju s Klubom starih gor. študentov nastopil kot slavnostni govornik pri odkrivanju spomenikov oz. obeležij slavnim prim. možem, tako 1968 V. Vodopivcu v Ročnju, 1976 A. Gregorčiču v Novi Gor. in bratoma Kožlin v Biljani, 1981 S. Krelju v Vipavi. Bil je tudi glavni govornik na proslavi 140-letnice rojstva S. Gregorčiča v Kobaridu, njegova izvajanja je pod naslovom *Gregorčičev jubilej v Kobaridu* objavil NL (28. jun. in 5. jul. 1984). V letih 1984-85 je v okviru idrijskih Muzejskih večerov predaval o temi *Kulturnozgod. pot po idrijski občini*. Sestavil je *Kazalo Idrijskih razgledov 1956-1980* (objavljeno v IdrR 1985, št. 26-28). - P-eva kulturnoprosvetna in publicistična dejavnost je raznolika, vendar v njej prevladujejo idrijske in cerkljanske starožitnosti ter slov. narodna problematika v matični domovini in zamejstvu, s posebnim ozirom na vprašanje položaja in enakopravnosti slov. jezika.

Prim.: Osebn. podatki; GS 1967, št. 5; Kaplje 1968, št. 12-13; PDK 8. sept. 1970; KatG 10. sept. 1970; NL 10. sept. 1970; Slovensko usodo krojimo vsi, Trst 1971, 139, 204 (sl.); Družina 1. apr. 1973; KatG 3. nov. 1983; NL 3. nov. 1983.

M. V.

PAVŠIČ Vladimir, gl. BOR Matej

PAZZE Pietro Augusto, alpinist in krasoslovec, r. 7. jul. 1831 v Trstu, u. 2. avg. 1903 v Celovcu. Bil je veletrgovec in ladar v Trstu, kjer je deloval kot aktiven član v Società di scienze naturali in od 1879 do 1899 kot preds. Primorske sekcije Avstrijskonemškega alpskega društva. Kot odličen poznavalec Vzhodnih Alp in našega Snežnika je pospeševal gradnjo planinskih koč. Za Slov. je pomembna njegova knjiga *Chronik der Sektion Küstenland des Deutschen und Oesterreichischen Alpenvereins*, Triest 1893, kjer natančno obravnava raziskovanje škocjanskih jam do 1892. 1894 je napisal nem., dve leti zatem pa ital. vodnik po teh jamah.

Prim.: Oesterr. Biograph. Lexicon 1805-1950, VII. Band, 380, in geslo Hanke Anton v PSBL I, 527, kjer je navedena liter.

Svk.

PEČANAC (PECANAC) Nedeljko, akad. slikar in grafik, r. 17. jul. 1938 v Drvarju (Bosna), živi in dela v Novi Gor. Oče Ilija, delavec na železnici, mati Džuja Stojanović, gospodinja. Kot vojna sirota je otroška leta preživeljal v različnih krajih v Sji, kjer je tudi obiskoval nižje razr. osn. š. (od 1946 do 1950 v Slivnici pri Mrbu, na Vranskem in v Pridvoru pri Kranju). 1951 se je vrnil v Drvar, kjer je obiskoval dva razr. nižje gimn. (1951, 1952) in se 1953 vpisal v triletno poklicno š. (strojno ključavničarstvo). Od 1955-58 je obiskoval tudi š. za oblikovanje, oddelek za uporabno grafiko v Sarajevu. 1959 je uspešno opravil sprejemni izpit na lj. ALU in se vpisal na odd. za slikarstvo. Diplomiral je 1963 in se vpisal in opravil kasneje tudi specialko na odd. za restavracijsko in konservatorsko (1963). Kot restavracijsko je prejel štipendijo it. vlade in se izpopolnjeval v Rimu. Kot restavracijsko in konservator je delal v NarG v Lj. (1965, 1966), potem pa do 1969 kot likovni pedagog v Novi Gor. in v Tolminu. Od 1979 ima status svobodnega umetnika. P. je član Društva slov. likovnih umetnikov, od 1969 do 1973 je bil tudi član mednar. likovne skupine 2XGO. Ukvarja se s slikarstvom, grafiko, keramiko in kiparstvom. P-ev opus je raznovrsten v formalnem in tehničnem pogledu z značilnimi različnimi fazami, kjer opazimo v slikarstvu in grafiki kot tudi v kiparstvu določene vsebinske konstante, ki jih »zdaj neposredno izpostavi, zdaj spretno stilizira, prikrije ali zgolj nakaže v konceptualizirani geometrijski varianti« (B. Kovič). V šestdesetih letih se je pretežno posvečal slikarstvu, v sedemdesetih kiparstvu, na prehodu v osemdeseta leta pa je posegel po grafiki (sitotisk), ki postane njegova primarna tehnika v tem obdobju. V vseh njegovih zvrsteh pa prepoznamo »avtorjevo očaranost s telesom, z erotiko, z organskim nasploh«. V slikarstvu in grafiki prvega obdobja izstopajo literarne prvine ter dekorativni elementi (bajka o dekletu in konju, arabski filigranski vzorci) in številni erotični motivi, predstavljeni naposledno po narativno mitičnem principu. Ta motiv zaživi v kiparstvu z aluzivno stilizacijo kot napeta vegetativna forma. V barvnih sitotiskih s konca sedemdesetih let se najprej pojavijo motivi, sorodni njegovim skulpturam, kasneje pa sledijo krajine. Tu se P. osredotoča na problem optične prezentacije pojava samega, ki ga pripelje do realizacije piktoralnega znaka, ko se namesto

abstrahirane krajine v njegovih kompozicijah »pojavi jo čisti geometrijski liki, najpogostejše variacije kroga in krogle« (B. Kovič). - Za svoje delo je prejel številne nagrade: Odkupna nagrada na mednar. razstavi keramike v Albisoli (It., 1969); odkupna nagrada Kult. skupnosti Sje za skulpturo (hrani Goriški muzej, 1973); odkupna nagrada Kult. skupnosti Koper za skulpturo (1974); nagrada Skupščine občine Piran na 13. mednar. Ex-tempore v Piranu (za najboljšo delo na temo Piran, 1978); orden dela SFRJ (za pedagoško in umetniško ustvarjanja, 1979); odkupna nagrada na mednar. Ex-tempore v Lipici (1980); diploma na 15. mednar. Ex-tempore v Piranu (1980); medalja občine Gorica »Gorizia città d'Europa« (1984). Študijsko je potoval po It., Franc., Grčiji, Češkom in Madžarskem. Pripravil je vrsto razstav: samostojne od leta 1965 naprej - Obrenovac (1965), Rim (1966), Genova (1966, 1968, 1969), Albisola (1967, 1968, 1969, 1970), Desio (1969), Gorica (1969, 1979, 1984), Gradišče ob Soči (1969), Ronke (1970), Sežana (1970, 1980), San Pier d'Isonzo (1970, 1980), Conegliano (1972), Kranj (1972), Portorož (1973), Koper (1973, 1980), Lj. (1974, 1983), Nova Gor. (1974, 1981), Ajdovščina (1975), Lipica (1975), Piran (1975), Tolmin (1979), Idrija (1980), Tržič (1981), Mrb. (1981), Novo mesto (1981), Celje (1981), Trst (1983), Dubrovnik (1983) in skupinske od leta 1963 - Bgd (1963), Gorica (1968, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1978), Gradec (1968), Milan (1969), Albisola (1969, 1981), Genova (1969), Savona (1969), Idrija (1969, 1980), Sežana (1969, 1980), Nova Gor. (1969, 1974, 1975, 1976, 1977), Trst (1970, 1973), Deskle (1970), Ajdovščina (1970, 1976, 1977), Benetke (1970), Hruševica (1971), Reka (1971), Kranj (1971, 1980), Koper (1971, 1976, 1980), Piran (1971, 1976, 1977, 1978), Subotica (1972), Ilirska Bistrica (1972), Lj. (1972, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1985), Zenica (1973), Treviso (1976), Ferrara (1976), Celovec (1976), Videm (1976, 1977, 1981, 1982, 1983, 1984), Solkan (1976, 1977), Čedad (1977), Štandrež (1978), Sarajevo (1979, 1981), Zgb (1980), Bitola (1981, 1984), Kyoto (1981, 1982, 1983, 1984, 1985), Seul (1982, 1983), Charleville-en-Mezières (1982), Cetinje (1982), Cabo Frio (1983), Heidelberg (1983), Beljak (1983), Krmin (1983), Rio de Janeiro (1983), Sao José de Rio Preto (1983), Kunsan (1985), Chonbuk (1985).

Prim.: Osební podatki; bibl. vključeno do 1973 v katal. Nedeliko Pečanac, Mestna gal. Lj., okt.-nov. 1974; m.(ilko) r.(ener). Razstava grafik in risb v gal. »La bottega«, PDK 1974, št. 164, 3;

Jan. Mesesnel, Objekt in design, Delo 1974, št. 250, 8; Brane Kovič, Prim. umetnika v Lj., PrimN 1974, št. 46, 4; L. J., Skupna razstava novogoriških likovnikov Pečanac in Jejčiča, PDK 1974, št. 264, 5 in 6; Mir, Pečanac razstavlja v gal. Meblo, PrimN 1975, št. 2, 11; Mar. Brečelj, Umetnik, ki noče biti uklonjen v vezi dosežene-ga ustvarjanja, PDK 1975, št. 9, 5; Pečanac v aidovski gal., PrimN 1975, št. 11, 11; Brane Kovič, Skulpture in grafika N. Pečanca, PrimN 1975, št. 38, 11; N. Pečanac razstavlja v Tolminu, PrimN 1979, št. 10, 8; Pečanac razstavlja v Gor., PrimN 1979, št. 53, 8; m. r., N. Pečanac v gal. »Il Torchio«, PDK 1980, št. 3; F.(ulvio) M.(onai), Mondo emotivo di Nedeliko Pečanac, Picc. 1980, št. 10112 4; Andr. Medved, Optične indukcije, PrimN 1980, št. 29, 5; Isti, Slika se drobi v igri, Delo 1981, št. 80, 8; Lepa mednar. uveljavitev, PrimN 1981, št. 70, 5; Mar. Tavčar, Jure Mikuž, Brane Kovič, And. Medved, uvodi v katal. osebne razst., gal. Meblo Nova Gorica, 18.-31.XII.1981; And. Medved, Pot navzgor in pot navzdol je ena in ista, PrimN 1982, št. 3; L. D., Grafica nel segno dell'amicizia, Picc. 1982, št. 220, 3; Brane Kovič, Naša grafika v Vidmu je slabo predstavljena, Delo 1982, št. 250, 6; Brane Kovič, Jure Mikuž, Fulvio Monai, uvodi v katal. osebne razst., Sala Mostre dell'Auditorium di via Roma, Gorica, 26.V.-16.VI.1984; V auditoriju do 16. jun. razstava del N. Pečanca, PDK 1934, št. 127, 8.

Nsn.

PEČARIČ Herman, slikar, r. 6. mar. 1908 v Sp. Škofijah pri Kopru, u. 31. dec. 1981 v bolnišnici v Ankaranu. Oče Miha, zidar, mati Marija Pečarič, gospodinja. Po osn. š. (1921) je postal 1923 trg. vajenec v Postojni, po večerni vajenski š. pa trg. pomočnik. Ker ni dobil ustrezne zaposlitve, je 1927 odšel v Jslo. Živel je v Lj., Mrbu, Bgdu in Dalmaciji ter opravljal najrazličnejše poklice. Šele ko se je 1930 v Mrbu redno zaposlil, je začel misliti na slikarstvo. Prve napotke mu je dal Anton Gvajc. Čez nekaj let se je vpisal v večerno slik. š. Probuda v Lj., kjer so ga učili Saša Šantel ter Minko in Rajko Šubic. V tem času se je izpopolnjeval tudi pri Henriki Šantel v oljni tehniki. 1940 je skupaj z Lojzetom Perkom razstavljal v Mrbu. Ob razpadu Jsle aprila 1941 je bil odpeljan v nem. taborišče. Iz tistega časa je ohranjenih 220 risb in skic. Po vojni se je vpisal na ALU v Bgdu, kjer je 1950 diplomiral. Vrnil se je na Prim. in se odločil za samostojni poklic likovnika. Odločitev za slov. Istro in morje pomeni njegovo slikarsko opredelitev temeljnih motivov, ki jih je poslej gojil vse do smrti. Naselil se je v Piranu. Začel je razstavljal v Kopru, Piranu, pozneje še v Bgdu in drugod. Nekaj časa je tudi izdeloval scene za ljudsko

gledališče v Kopru ter ilustriral tednik Slovj. Mnogo je potoval po svetu, a se vedno rad vračal v Piran k svojim morskim in istrskim motivom. Petdeseta leta so čas njegovega najbolj intenzivnega slikanja v naravi v postimpresionistični maniri. Poleg ladij je slikal motive iz Pirana in istrskih mest ter istrsko krajino z značilnimi atributi. V šestdesetih letih se je ukvarjal z drznejšimi likovnimi poskusi in iskal v smeri geometrične analize motiva. »Pečaričevo slikarstvo se tako deli na troje bistveno različnih poglavij: na čas predvojnega amaterskega uvajanja v umetnost, na slikarsko in vsebinsko zaokrožen opus del iz vojnega ujetništva in na bistvo in glavnino njegovih likovnih prizadevanj, njegovega krajinarstva po vojni. Pečaričeva umetnost je zasidrana v tradicionalizmu predvojnega in povojnega realizma. Smelo in preudarno je sprejemala pobude in iskanja avantgardnega likovnega jezika. Iz kvalitete, ki postavlja slikanje P. ob Avgusta Černigoja in Lojzeta Spacala v sam vrh novjših slikarskih dosežkov slovenskega Primorja, je znal P. uveljaviti novo likovno realizacijo obmorske krajine« (Mirko Juteršek). Obalne galerije so mu 1979 priredile veliko retrospektivno razstavo z dokaj izčrpnim katalogom, v katerem je natančno opisal svojo življenjsko pot. Razstava je bila prenesena v Lj. Moderno galerijo. Ljubljansko občinstvo se je tako prvič temeljito seznanilo z njegovim delom.

Prim.: Sinteza št. 61, 62, 63, 64, Lj. dec. 1983, 14; Retrospektivna razstava Hermana Pečariča, Obalne galerije Piran 1979; Hermana Pečarič - retrospektivna razstava, Moderna galerija Lj. 1979; Delo 6. jan. 1982; PDK 7. jan. 1982.

M. Bajc

PEČARIČ Silvij, slikar samouk, r. 6. mar. 1940 v Škofijah, živi v Miljah. Oče Telesfor, delavec, mati Bernarda Slavec, perica. Osn. š. obiskoval v Škofijah, nižjo industr. strok. š. v Dolini, dokončal pa jo je v Rojanu (Trst). Zaposlil se je kot mizar. Nagnjenje do slikarstva je kazal že v šoli, a je zaradi skromnih družinskih razmer to navdušenje lahko uresničil šele v kasnejših letih. Na nekem natečaju za izdelavo lepaka je prejel prvo nagrado. To ga je tako navdušilo, da se je vpisal v tečaj za slikarsko tehniko, na katerem so poučevali tržaški slikarji Gianni Blason, Sergio Micalesco in Deziderij Švara. Začel je kot krajinar in portretist, kmalu pa je prešel v ustvarjanje geometričnih likov z uporabo moderne akrilne tehnike. Izhodišče so mu bili najrazličnejši predmeti, ki jih je srečaval v svo-

jem mizarskem poklicu. Naslikal pa jih je na sodoben, za oči tridimenzionalen in monumentalen način. Ravno s tem je pritegnil pozornost slov. in it. kritikov (M. Bambič, L. Damiani in S. Moles). V zadnjih letih pa skuša po mnenju raznih kritikov prodreti iz dvodimenzionalnosti platen v neskončnost brezmejnega prostora. Samostojne razstave: Slovenski klub - Trst (1979), Il Mandracchio - Milje (1979), SKD Tabor - Opčine (1982) in Občinska umetnostna galerija - Trst (1983). Sodeloval je tudi na pomembni potujoči skupinski razstavi v Pazinu, Pulju, Labinu, Poreču in Rovinju Ars Histriae VII. (1980). Prav tako je prisoten na vseh skupinskih razstavah, ki jih organizira Društvo zamejskih likovnikov. Ukvarja se tudi z grafično opremo knjig.

Prim.: Osebn. podatki; PDK 27. maja 1978, 20. maja 1979 (s sliko), 12. okt. 1979, 3. apr. 1982, 11. in 19. jan. 1983, 5. in 20. dec. 1984; Picc. 26. okt. 1979 in 1. febr. 1983; Gosp. 18. maja 1979; katalogi k omenjenim razstavam.

M. Bajc

PEČENKO Josip, šolski, politični in sindikalni delavec, r. 5. apr. 1928 v Trstu. Oče Josip, kočijaž, mati Alojzija (Vekoslava) Gregorič, perica v bolnišnici. Prva dva razr. ital. osn. š. Bruno Stossich na Katinari (1934-36), ostale tri na Ugo Gaspardis v ul. Donadoni (1936-39), nato eno leto Drž. nižje strok. š. mornariške usmeritve, nižja sred. š. pri drž. učiteljskišči Duca d'Aosta, klas. gimn. in licej F. Petrarca, matura 1948. Istega leta se je vpisal na Agronom. fak. U v Lj. in diplomiral sept. 1955. Dec. 1955 je nastopil službo prof. na Drž. nižji industr. strok. š. v Rojanu, in ker mu niso priznali diplome lj. U, je sept. 1958 zapustil šolo. Sprejel je službo pri Kmečki zvezi (KZ), pri kateri je delal kot zunanji sodelavec že prej, in bil nov. 1958 imenovan za tajn. Skrbel je za reševanje upravno pravnih problemov članov in za tehnično službo. S strok. spisi in tehničnimi navodili je sodeloval v rubriki Vestnik KZ lista Gosp. Za priznanje jsl. diplom je 9. apr. 1960 sestavil spomenico in jo odposlal na razne pristojne organe v Jsl in It. (s sopodpisniki). 18. nov. 1960 so poslali novo spomenico s 50 podpismi prizadetih preds. it. vlade. Po priznanju diplome 1962 se je 1963 vrnil na šolo in poučeval na sred. š. I. Cankar in liceju F. Prešeren. 1966 je napravil usposobljenostni izpit za pouk prirod., kem. in splošnega zemlj. na licejih in učiteljskih. Preizkusno dobo rednega prof. je opravi-

vil na it. sred. š. G. Caprin (1968-70), nato se je vrnil na sred. š. Sv. Ciril in Metod. 1971 se je udeležil natečaja za stolico prirodn., kem. in splošnega zemlj. in prišel na licej F. Prešeren (1972-75). V šol. letu 1975/76 je postal pov. ravn. na sred. š. F. Erjavce v Rojanu, 1975 je napravil ravn. izpit in 1. okt. 1976 postal redni ravn. na isti šoli, kjer je še zdaj. - V polit. delo se je vključil na božič 1943, ko so mladi v župnišču na Katinari (župnik A. Piščanc) ustanovili odbor Zveze slov. mladine (ZSM) in je P. postal njen tajn. z ilegalnim imenom Metod. Pisali so gesla in trosili letake. Sept. 1944 so ga Nemci z drugimi pobrali in do konca nov. 1944 je moral delati v Podgorju pod Slavnikom, potem so spet nabirali zdravstveni material za part. Po osvob. je delal na terenu v Rovtah, na Kolonkovcu in pri Sv. Ani, bil član Rajon. odb. Zveze antifaš. mladine (ZAM) in SKOJa, tajn. terenskega odb. SKOJa, član sektorskega odb. mladine za Kolonkovec. Soustanovitelj in preds. mlad. pev. zbora Zmaga iz Rovt do razpustitve 1948. Član moš. pev. zbora G. Rota. Režiral in organiziral kult. manifestacije v domačem kraju in manifestiral za pripadnost k Jsli. Ob kominformu se je odločil za Jslo. Po vrnitvi z univ. je bil član NSZ, od 1959 do razpustitve 1962 član glavnega odb. Kot tajn. KZ je bil tudi član glav. odb. in predsedstva SKGZ in SPZ. 1960 je bil izvoljen na NSZ za pokraj. svetovalca, najprej je zastopal NSZ, od 1962 do 1966 PSI, kamor se je vpisal po razpustu NSZ. 1962 je bil v Rimu na kongresu Vsesdrž. kmečke zveze (Alleanza contadini) in javno spregovoril v slov. Izvoljen je bil v 101-članski glavni odb. kot predstavnik trž. kmetovalcev. 1963 je kandidiral na listi PSI za državnozborske volitve. Ves čas članstva v PSI (do 1982) je bil član trž. pokraj. odb. in raznih delovnih komisij, član deželne pokraj. komisije za slov. probleme in šolstvo. Dec. 1970 je bil izvoljen za podtajn. stranke in v tej vlogi je podpisal spomenico na tedanjega minist. preds. E. Colomba. Isti mesec je bil imenovan za preds. Delavskih zadrug (do 1974). Ko so stopili v veljavo pooblaščenči odloki, ki na novo urejajo it. šolstvo, se je P. zavzemal za ustanovitev samostojnih okraj. svetov za slov. šole v trž. in gor. pokrajini. Istočasno je sodeloval pri različnih pobudah za zaščito slov. manjšine. Prav tako je sestavil načrt o ureditvi slov. šolstva, ki je vključen v predlog o globalni za-

ščiti PSI. Bil je član Enotnega nadstrankarskega šol. odb., Deželne komisije za slov. šole pri dežel. šol. skrbništvu in slov. šol. sindikata. Ko je deloval pri KZ, je napisal vrsto strok. člankov, študij in razprav, ki so izšle v JKol, Gosp. PDK, nekaj v Picc in Meridianu. V JKol: *Splošne ugotovitve in misli o razvojni poti kmetijstva na Tržaškem* (1957); *Letni koledar kmetovalčevih del* (1959); *Starostno in bolniško zavarovanje kmetov* (1959); *Kužna degeneracija vinske trte* (1960); *Peronospora vinske trte in borba proti njej* (1961). Uredil je knjigo ob 40-letnici slov. šol (1986). Za Istituto tecn. industr. statale J.F. Kennedy v Pordenonu je napisal skripta za tečaj v specializaciji za tehniko industrije lesa *Struttura e preservazione del legno* (Pordenone 1970-71). - Sodeloval je na seminarju v Gradežu 1971: *Problemi šol. usmerjanja in psihologija razvojne dobe*, ki ga je organiziral Consorzio Prov. per l'Istruzione Tecnica (v Atti del I Corso residenziale sui problemi dell'orientamento scolastico e sulla psicologia dell'età evolutiva, Grado 21-22-23 aprile 1971). Jul. 1971 je predaval na tečaju za tehnike v lesni industriji v Cantù, ki ga je priredila Zveza lesnih industr. iz Coma. 1983 je sodeloval na seminarju Centro Europeo dell'Educazione o večjezični vzgoji v It. s predavanjem *I programmi della media. Direttive della CEE per gli immigrati e bilinguismo* (v Quaderno di Villa Falconieri. N. 2. Frascati 1983).

Prim.: Osební podatki; časopisna poročila o delovanju KZ, NSZ, PSI in v šolah; slika v PDK 14. apr. 1963.

Ropot

PEČENKO Silvan, glasbenik, r. 4. avg. 1893 v Bovcu, u. 6. maja 1951 v Lj.. Oče Franc, uradnik, mati Helena Kaus. Sred. š. je obiskoval v Gor., kjer je tudi maturiral. V Gor. je bil član Micklovega godalnega kvarteta. Po prvi svet. vojni je prišel v Lj. in se pridružil pev. zboru GlasbM ter bil tudi član Prvega slov. vokalnega kvinteta (F. Marolt). V začetku leta 1925 je bil izvoljen za preds. zbora GlasbM in ostal na tem položaju do smrti. Pel je drugi tenor. Med vojno je bil aktivist OF in zaradi tega pol leta zaprt v prisilni delavnici in v Ribnici, kjer je dočakal osvoboditev.

Prim.: SPor 7. maja 1951; župnijski urad v Bovcu, krstna knjiga; Matični urad v Lj. (Mačkova ul.), knjiga umrlih.

Stres

PEČNIK Greta (Marjeta), roj. **GREGORC**, slikarka naivka, r. 17. jan. 1924 v Oplotnici pri Slovenskih Konjicah, od 1955 živi in dela v Piranu. Oče Alojz, kmet, mati Alojzija Gregorc. Veselje do slikanja sega že v otroška leta, vendar zaradi revščine ni dokončala niti osn. š. Veliko kasneje je ob gospodinjanskem delu in možu pleskarju začutila potrebo po slikarskem izražanju in bolj zavzeto prišla za čopič. S svojimi živopisnimi, pristno podoživetimi motivi je kmalu opozorila nase. Sprva se je uveljavljala doma, kasneje tudi v tujini. O njenem delu so doslej pisali: V. Maleković, C. Avguštin, A. Pavlovec, T. Svetina, A. Jakovsky, G. Kasper, G. Crema, G. Vigorelli, J. Dypréau, H. Wiesnor. Ob samostojni razstavi v Kranju je A. Pavlovec med drugim zapisal: »Veliko časa posveča odstranjevanju tehničnih nespretnosti, kar daje njenim slikam prav prirčen izraz, izraz, kakršnega smo navajeni pri slikarjih naivcih, ki s hotenim prizadevanjem po rokodelski popolnosti skušajo likovno zamisel privedi do popolnosti. Svojo veliko željo po pripovednosti stopnjuje Greta Pečnik z značilno motiviko, kjer je strogost in vernost motivu, kolikor ji ga uspe zadeti, ena izmed vrednosti.« - Od 1968 samostojno razstavlja: Piran (1968, 1972, 1977), Koper (1969), Kranj (1969, 1971, 1972, 1981), Jesenice (1970), Trst (1971), Gorica (1971), Trebnje (1972), Vrsar (1975), Sevnica (1977), Zgb (1977), Mrb. (1977, 1979, 1985), Lj. (1978, 1980, 1983), Zlatar (1978), Motovun (1983). Sodelovala je na najpomembnejših razstavah jsl. naive v It., Švi., Avstr., Poljski, Franc., ZR Nem., Švedski, Kanadi, ZDA in Jsl. Njene slike so v nekaterih muzejih in privatnih zbirkah: Lugano (Museo Civico di Belle Arti), Morges (Galerie Pro Arte Kasper et Centre Suisse de Peinture Naive Européenne), Zürich (Alstadt Galerie), Vick (Musée d'Art Naïf de l'Île de France), Trebnje (Galerija likovnih samorastnikov), Kranj (Gorenjski muzej), Zlatar (Galerija izvirne umjetnosti), Svetozarevo (Galerija samoukih likovnih umetnika), Sanski most (Galerija naivne umetnosti), Zgb (Zbirka Gerhard Ledić), Nica (Musée international d'Art Naïf Anatole Jakovsky). Za svoja dela je prejela vrsto nagrad: diplomu na ex-tempore (Piran, 1971), specialno nagrado žirije (Lugano, 1973), diplomu jsl. revije (Trebnje, 1974), častno nagrado Winsto (Lj. 1974), častna nagrada »Evropa 75« (Morges, 1975), velika zlata plaketa (Trebnje, 1977), zlata plaketa

(Zlatar, 1978), velika častna nagrada (Trebnje, 1979), srebrna medalja na razstavi Grupe 69 (Zgb-Bologna, 1980).

Prim.: Osební podatki; Delo 1968, št. 115, 5; Mil. Bambič, »Naivka« Greta Pečnik v galeriji »Cartesius«, PDK 1972, št. 4; M. Jovanović, Slikarski atelje v kuhinji, PrimN 1972, št. 2; Giulio Montenero, uvod v katal. osebne razst., Centro culturale Stella Matutina, 8.-22. mar. 1972, Gorica; Delo 1972, št. 43; T. F., Greta Pečnik na razstavi slikarjev - naivcev v Zagrebu, PDK 1973, št. 45; G. Pečnik v Gor., PDK 1972, št. 56; G. V., Samorastniška slikarka Greta Pečnik v Gorici, PDK 1972, št. 59; Delo 1972, št. 81 in št. 86; Jule Lenassi, Greta postaja pojem, PrimN, 1972, št. 17; P. Breščak, Na pol poti, Delo 1972, št. 113; J. L., Greta Pečnik spet v Piranu, PrimN 1972, št. 23; Lazo Vujić, Slike izginjajo v Italijo, 7D 1975, št. 33; M. Jovanović, Dobro jo pozna tujina, Delo 1977, št. 87; J. L., V vrhu slov. naivnih slikarjev, PDK 1972, št. 138; Renzo Sanson, Quattro pittori croati nell'interessante mostra »naïf«, Picc. 1974, št. 8493; E. Jež, Dvoje slikarskih izročil, PrimN 1977, št. 31; (ZG), Bogato barvita naiva, Večer 1977, št. 244; Zarko Golob, Barvno razkošje Grete Pečnikove, Večer 1978, št. 266; Boris Jež, Žive barve in množica motivov, Delo 1977, št. 178; M. Jovanović, Piranska naivka se pripravlja na razst., PrimN 1978, št. 50; Tone Svetina, uvod v zlož. osebne razstave, Mrb., salon Meblo, 1985.

Nsn.

PEGAN Alojz - Serglo, strojni stavec, r. 7. sept. 1912 na Rocolu, u. 5. apr. 1980 v Trstu. Oče Franc, delavec, mati Anna Bressan, po rodu je bila Furlanka. Obiskoval je Ciril-Metodovo šolo pri Sv. Jakobu. Zaradi težkih razmer se je še mlad zaposlil v tiskarni Edinosti. Obiskoval pa je nekaj večernih tečajev. Izučil se je za strojnega stavca. V pomladi 1944 aretiran in zaprt v zaporih v ul. Coronco. Po nekaj mesecih je bil deportiran v Nemčijo, kjer je bil v taborišču Ravensbrück. Po povratku v Trst se je zaposlil v Zadržni tiskarni v ul. sv. Frančiška, delal pa je tudi v stavnici Picc. in PDK v ul. Montecchi. Avg. 1958 je odprl svojo stavnico Linotipia Ultrarapida v ul. Polonio, ki je postala pravo zbirališče vseh, ki so bili tako ali drugače v svetu slov. publicistike. Zaradi svojega strokovnega znanja, kulturne razgledanosti in človeških odlik je bil spoštovan in cenjen. Omogočil je izid mnogih publikacij, ki bi drugače le s težavo izšle. Iz njegove šole je izšlo več strojnih stavcev mlajše generacije.

Prim.: Krstne matice župnije sv. Vincencija Pavelskega v Trstu; PDK 13. apr. 1980 s sl.; Bo-

ris Pahor, Agape z odsotnimi, Zaliv 1980, št. 1/2, 94-98; Kavboj za stavnim strojem, NL 17. apr. 1980; Antena, M(Trst) 1980, št. 5/6, 73; Picc. 13. apr. 1980, 18.

Tavčar

PEGAN Boris, zdravnik, otorinolaringolog, r. 14. okt. 1912 v Trstu, u. 18. avg. 1977 v Zgbu. Oče Leopold, železničar, mati iz znane proseške družine Spanger. Oče je kmalu umrl. P. se je najprej šolal na it. š., nato je odšel na očetov dom v Avber na Krasu. Zaradi težkih življenjskih razmer in zaradi faš. nasilja se je preselil z družino v Zgb. Kljub pomanjkanju sredstev je z veliko upornostjo in vztrajnostjo končal gimn. ter diplomiral na Medic. fak. v Zgbu 1942. Že gimnazijec je aktivno deloval v emigrantskih organizacijah prim. Slov. 1943 je odšel v part. in sodeloval v bojih v Bosni, Srbiji in sev. Hrvaški. Bil je na vodilnih položajih sanitete v III. jsl. armadi. Po demobilizaciji (čin majorja) je začel delati na Otorinolaringološki kliniki v Zgbu. Opravil je specialistični izpit (1950), strok. se je izpopolnjeval na švedskem. 1954 je postal šef velikega Otorinolaringološkega odd. v Osijeku. Moderniziral je celotno otorinolaringološko službo v Osijeku in sev. Hrvatski ter vzgojil mnogo specialistov te stroke. Sodeloval je na številnih kongresih in simpozijih ter napisal več strok. razprav za zgb. medicinske publikacije. Od 1962 do upokojitve je delal v Zgbu.

Prim.: PDK 4. sept. 1977; Gradivo o Slovenski partizanski saniteti, Lj. 1979, 26; Anagrafski urad Trst.

A. Pr.

PEGAN Franc, inž., kmet. strok. in gosp. organizator, r. 1. okt. 1897 v Gabrjah pri Stanjelu, u. 4. avg. 1973 na Pristavi pod Kapelo (Nova Gorica), pokopan v Šempetru (Nova Gorica). Oče Jožef, kmet, mati Frančiška Poljšak, gospodinja. Gimnazijo je dovršil v Novem mestu leta 1918. Po maturi je študiral v Pragi agronomijo. Tu je dobil ženo Jožico, s katero sta imela 8 otrok, ki so vsi postali zavedni katol. in Slov. Po diplomi je bil najprej v službi sarajevskega nadšk. Šarića na njegovem posestvu v Gračicu v Bosni, potem je prišel v Trst kot nameščenec Zadruž. zveze. Iz Trsta se je preselil v Gor. k Zadružni zvezi kot strok. za mlekarne. Ustanavljal je mlekarne in pisal strok. članke ter sodeloval pri obnovljenem prosv. delu. Po prvi svet. vojni je v kršč. social. skupini polagal temelje za obnovo in rast razdejane Goriške. Ko so faš. oblasti 14. jan. 1928 razpusile Zadr. zvezo, je postal P. preds. uprav. odb. Katoliške knjižarne. Prej in

zdaj je veliko pomagal ljudem, ki so se zatekali k njemu po nasvete in pomoč. 25. febr. 1932 je bil izvoljen v uprav. odb. Centralne posojilnice v Gor., ki so jo 20. avg. 1929 zavzeli mladi kršč. socialci. Toda tudi Centr. posoj. so bili šteti dnevi, ker je prefekt vedno bolj pritiskal nanjo. Zato je odbor 16. mar. 1934 sklenil, da jo sam razpusti in tako reši, kar se dá rešiti. P. je bil izvoljen v likvidacijski odb. skupaj z msgr. A. Berlotom in inž. Jos. Rustjo. Zaradi faš. pritiska je odšel 1938 v Jslo, kjer je bil v Novem mestu leto dni brez službe. Nato je dobil namestitev kot drž. svetnik na Ministr. za kmet. Po drugi svet. vojni se je vrnil v Lj. kot načelnik Planske komis. za kmet. pri SRS. 1956 je stopil v pokoj in se naselil v svoji hiši na Pristavi pod Kapelo v Novi Gorici. Na grobu mu je govoril prof. R. Bednarik, s katerim je delal do 1938.

Prim.: M. Dodič, 225 let novomeške gimn., Novo mesto 1971, 436; K. H., Inž. F. P. v spomin, KatG 9. avg. 1973; R. B., Smrt ing. F. P., NL 9. avg. 1973; Mar. Waltritsch, Slov. bančništvo in posojilništvo na Gor., Gor. 1982, 143, 145; žpk arh. Gabrje.

Jem.

PEGAN Milenko, mojster fotografije, r. 15. nov. 1925 v Sv. Filomeni pri Modriči (Bosna), živi in dela v Novi Gor. Oče France (gl. čl.), mati Joži Vlach (1898) iz Svitavke na Moravskem. Osn. š. je od 1932-36 obiskoval v Gor. in tudi dva razr. klas. gimn. (1936-38). Klas. gimn. je nadaljeval v Lj., nato se je prepisal v III. razr. realke v Novo mesto. 1940 se je preselil v Bgd, kjer je 1944 zaključil VII. razr., veliko maturo in VIII. razr. pa opravil 1947. Leta 1944 se je v Bgdu vpisal na višjo geodetsko vojaško akademijo, kjer je čez dve leti tudi diplomiral. Po diplomi je bil dolgoletni strok. sodelavec Geografskega instituta JLA v Bgdu in Splitu. S fotografijo se je pričel spoznavati že v času šolanja na vojaški akad., intenzivneje pa v Fotoklubu Split v Splitu, kjer je služboval med leti 1951 in 1956. Prvič je razstavljal 1953 v Splitu, dve leti kasneje pa je že sodeloval na mednar. razst. fotografije v Sarajevu. Prve večje uspehe je dosegel kot član Fotokluba Bgd v letih 1956 do 1959. Leta 1959 se je preselil v Novo Gor., kjer je 1961 ustanovil Foto klub Elektra. Član je Foto kluba Nova Gorica in bil vrsto let njegov preds. P. pomaga širiti amatersko fotografijo tako na Goriškem, Tolminskem kot v zamejstvu. Po novogoriških osn. in sred. šolah je vodil številne

totokrožke, v Tolminu je pomagal ustanoviti sekcijo. Bil je med ustanovitelji prvega zamejskega foto kluba »Skupina 75«. Leta 1975 si je P. zaslužen pridobil naziv mojstra fotografije Foto zveze Jsle (MF FZJ) in kmalu zatem postal član mednar. zveze fotografskih umetnikov - EFIAP. Danes je P. član žirij in selektor na številnih razstavah doma in v tujini. Za dolgoletno sodelovanje s fotografijo iz It. je prejel priznanje it. federacije FIAF in postal častni član CIFI foto kluba iz Gorice. Plodovit in kritičen do lastnega in tujega spoznanja je vselej znal kritično prikazati vsebino in smisel lastne izpovedi. Ukvarja se z barvno in črno-belo fotografijo. P. je fotograf-slikar. V Novo Gor. je prišel z že določenimi fotografskimi izkušnjami in z že nekaterimi lastnimi zamislimi: silhuetne konstrukcije s človeškimi figurami in silhuetni »premi« gibačih se ljudi so bile njegova značilnost. V novogoriškem obdobju se je pričel ukvarjati z reportažno fotografijo (GorSreč), vendar se je v jsl. fotografiji uveljavil kasneje s svojim »psihološkim« portretom. Viden dosežek v njegovem ustvarjanju pomeni ciklus *Odsevi*, ki jih je zbiral od 1977 do 1982, kjer gre za barvne fotografske izreze svetlobnih odsekov na vodni gladini v severno jadranskih pristaniščih. Za svoje delo na področju umetniške fotografije je P. prejel številna domača in tuja priznanja: 1965 bronasta plaketa B. Kidrič Ljudske tehnike Jsle; 1970 dipl. za širjenje fotografije na Goriškem; 1974 srebrna plaketa B. Kidrič Ljudske tehnike Jsle; 1976 red dela s srebrnim vencem; 1980 Zlata plaketa B. Kidrič Ljudske tehnike Jsle; 1984 3. nagrada za kolekcijo na XXIV. republ. razst. Titovo Velenje; 3. nagrada za fotografijo na XXX. akt salonu v Bgdu; 1985 1. nagrada za kolekcijo na razst. treh dežel v Gorici. Sodeloval je na 419 razstavah, od teh na 211 mednar. ter prejel 118 nagrad in pohval. Samostojno je razstavljal: 1959, 1970, 1975, 1982 - Nova Gorica, 1973 - Gorica, 1974 - Trst, Lj., 1977 - Ajdovščina, Vrhnika, Fogliano, 1981 - Kranj, 1982 - Vrhnika, 1983 Zemono, 1984 - Radovljica, Bohinjska Bistrica, 1985 - Gradež.

Prim.: Osebn. podatki; S. Sitar, Vidim možnost v mladini, PrimN 1969, št. 31; L. Kante, 7. očmi fotografske leče, Delo 1970, št. 122; S. Sitar, M. Pegan, Trenutek resnice o človeku, PrimN 1970, št. 20; J. M., Milenko Pegan razstavljal v Beogradu in Slovenski Bistrici, PrimN 1970, št. 42; M. Hožič, Srebro za Milenka Pegana, PrimN 1971, št. 31; Diacolor di sloveno

apreczate a Lucinico, Picc. 1974, št. 8320; Brane Kovič, Fotografije Milenka Pegana, PrimN 1976, št. 19; Jožko Prinčič, Milenko Pegan - mojster fotografije s poudarjeno noto v odnosu do človeka, PDK 1976, št. 109; PDK 1977, št. 62; Naško Križnar, Fotografski aparat namesto čopiča, PrimN 1981, št. 25; Isti, uvod v katal. osebne razstave, 23.IV.-8.V.1982, galerija Meblo, Nova Gorica; Isti, zlož. za samostojno razst., 26. febr. 1982, galerija »Doma« Vrhnika.

Nsn.

PEGAN Vladislav, pravnik, politik, r. 24. maja 1878 v Vipavi, u. 8. dec. 1955 v Lj. Oče Franc, krojač, mati Marija Pfeiffer. Osn. š. dovršil v Vipavi, gimn. v Lj. 1896, pravo študiral na Dunaju (do 1898), nato v Gradcu, kjer je postal doktor prava 1901. Odvet. praktikant v Celju do 1906. Opravi sodno in odvet. prakso v Lj., kjer je odprl odvet. pisarno 1908. Isto leto izvoljen za dežel. poslanca za sodne okraje Ribnico, Vel. Lašče, Kočevje, 1913 za notranjske sodne okraje. Od 1908 do 1918 dežel. odbornik. Vodil je vse pravne referate (občinski, deželnozbornski, cestni, upravo deželnih poslopj, združništvo in gasilstvo). Somišljenik Slov. ljudske stranke, član njenega izvršnega odbora (1908-18), vedno agilen organizator. Osebn. prijatelj dr. J. E. Kreka, vendar pristaš dr. Šušteršiča. Publicist. delo: kot časnikar se je izkazal že v Celju, kjer je tri leta urejal *Domovino* in zanj napisal večino uvodnikov. Bil je stalen sotrudnik Slovenca in pisal zanj polit. članke. 1906-13 uredil *Občinsko upravo*, kamor je pisal razne nepodpisane članke. Organistu Bervarju je pomagal ustanoviti orglarsko šolo, na kateri je uvedel tečaje za občinske tajnike. Več let je bil preds. Rafaelove družbe za izseljence, več let tudi v načelstvu Zadržne zveze v Lj. (1906-17), do 1912 tudi njen rav., tedaj je reorganiziral zvezo. Bil je tudi preds. Zvezne tiskarne, 1918 tudi soustanovitelj in sotrudnik *Resnice* in *Novic*. Med prvo svet. vojno je z uspehom zagovarjal nad 100 obtožencev pri vojaških sodiščih v Lj., Gradcu, Celovcu in na Reki.

Prim.: Matični podatki župn. v Vipavi; SBL II, 281 in tam navedena liter.

T. P.

PEHAČEK Rado, part. borec, družbenopolit. delavec, narodni heroj, r. 5. dec. 1913 v Ilir. Bistrici, u. 15. jul. 1983 v Lj. Po prvi svet. vojni se je družina izselila v Jslo. Osn. š. je dokončal v Logatcu, gimn. v Lj. Po odsluženju vojske se je vpisal na Pravno fak., vendar je ni dokončal. Pred drugo svet. vojno je aktivno deloval v So-

kolu. 27. mar. 1941 je sodeloval pri organiziranju množičnih demonstracij v Logatcu proti vstopu Jsle k trojnemu paktu. V osvob. gibanje se je vključil 1941, pridružil se je organizaciji OF in postal član prvega rajon. odb. za Logatec, sredi leta 1941 je bil član notranjskega okrož. odb. OF, za tem član okrož. odb. OF za Vrhniko. V part. je odšel 15. mar. 1942. Ustanovil je Logaško četo in bil njen komandir. Maja 1942 je postal komandir 2. čete 4. bat. Notranjskega odreda, jun. 1942 je bil komandant 1. bat. Dolomitskega odr., mar. 1943 pa je postal komandant Dolomitskega odr. in z njim varoval osvobojeno ozemlje na območju Polhograjskih Dolomitov, kjer je bilo tedaj osrednje vodstvo NOB. Jun. 1943 je postal načelnik štaba 1. operativne cone, po oblikovanju 15. divizije pa njen prvi načelnik štaba. V bojih pri Žužemberku (od 24. do 27. jul. 1943) je bil ranjen, zato funkcije ni mogel opravljati. Formalni načelnik je bil do 14. sept. 1943. Po kapitulaciji It. je postal komandant 18. div., jul. 1944 pa načelnik štaba VII. korpusa NOVJ. Za tem ga je VŠ NOV in POJ imenoval za komandanta baze NOVJ v Bariju v južni It. To funkcijo je opravljal do osvoboditve, ki jo je dočakal s činom polkovnika. V generalmajorja je bil povišan 26. mar. 1946. Po vojni je bil najprej vodja jsl. vojaške in diplomatske misije v Trstu (maj 1945 - september 1947), za tem je bil vodja jsl. misije v Avstriji (do jan. 1948), nato je delal pri upravi v generalštabu JLA v Bgdu, 1950 je postal vodja jsl. misije v Berlinu. Od 1951 do 1953 je bil na Vojaški akademiji v Bgdu, nato pa komandant bgd. divizije (do 1954), za tem je ponovno delal v generalštabu, 1960 pa je postal komandant lj. vojaškega območja. To funkcijo je opravljal do 1966, ko se je vrnil v generalštab JLA in bil član študijske komisije. 1974 se je upokojil. Po upokojitvi je bil družbeno in polit. aktiven. Med drugim je bil član sveta federacije, preds. Lovski zveze Sje in preds. Mestnega odbora ZZB NOV v Lj. P. je bil nosilec spomenice 1941 in številnih vojaških in državnih odlikovanj. Za narodnega heroja je bil proglašen 27. nov. 1953. Njegovo ileg. ime je bilo Rado Smolar.

Prim.: Življenjepisni podatki v Arhivu CK ZKS Lj.; NOV na Slovenskem, Lj. 1977, pass.; Ambrožič Lado-Novljan, Petnajsta divizija, Lj. 1984, pass.; Delo 19. in 20. jul. 1983; Dnevnik 16. jul. 1983; Narodni heroji Jsle, Bgd 1982.

Plah.

PELAN Ana, drž. uradnica, narodna, kulturna in karitativna delavka, r. 4. jul. 1897 v Trstu, u. 19. jun. 1975 prav tam. Oče Matija, delavec, mati Frančiška Pirnat, služkinja, sestra Frančiška (gl. čl.). Osn. in nem. mešč. šolo je dovršila v Trstu in dobila še zelo mlada službo pri vladnem komisariatu pod Avstr. in pod It. na prefekturi, kjer je ostala do upokojitve. Čeprav je ostala v drž. službi, je vstopila v laično ustanovo redovnic Ancelle della Madre di Dio, ki ima svoj sedež v Trstu (Strada di Guardiella 8). Kot redovnica bi morala od svoje plače prispevati za red, pa si je pridobila dovoljenje, da more vse, kar ji preostaja, dajati za slov. potrebe, zlasti za dijake in reveže. - Skupaj s sestro Frančiško je še mlada vstopila v Marijino družbo deklet in žena, ki jo je 1899 ustanovil kpl. Anton Štemberger, in v njej ostala do smrti. Do konca prve svet. vojne je vodila Marijin vrtec, v katerem je bilo do 40 deklic. Bila je odlična pevka, zato je vse življenje pela v zboru MarDr. in v zboru pri slov. maši pri Novem sv. Antonu. S sestro sta učinkovito pomagali pri delovanju MarDr. še pred prvo svet. vojno, med prvo svet. vojno pri zbiranju pomoči za slov. vojaške, pod. faš. pri pripravi iger in raznih prireditvev od 1912 v lastnem Družbinem Marijinem domu v ul. Risorta 3. Po zadnji vojni sta nudili veliko pomoč slov. beguncem, ki so se ustavljali v Trstu. Veliko podporo sta nudili za nakup hiše z vrtom v ul. Scorcola 26 za mladino in verske skupine v župn. Novega sv. Antona. Ana pa je veliko pomagala pri zidavi novega Marijinega doma pri zbiranju potrebnih dovoljenj, ker je poznala na uradih veliko ljudi. Tudi drugim je pisala prošnje in vloge za urade. Pomagala je ob začetku slov. otroških kolonij za trž. otroke, ko prva štiri leta država zanje še ni prispevala (1947-50). Dosti je storila za mladinski list Pastirček, ko ga je 13 let urejal J. Prešeren, da je prepisovala dopise in članke in pomagala pri korekturah. Za zvesto službo je bila odlikovana s »Cavaliere del lavoro«.

Prim.: J. P. (rešeren), Ana Pelan umrla, KatG 3. iul. 1975; J. Prešeren, Marijina družba »Marije Milostljive«, Trst 1975, 117-18 s sl. in pass.

Pnj.

PELAN Frančiška, drž. uradnica, narodna, kulturna in karitativna delavka, r. 14. jul. 1894 v Trstu, u. 7. okt. 1961 prav tam. Oče Matija, delavec (umrl, ko je imela hči 10 let), mati Frančiška Pirnat, služkinja (u. 1943), oba sta prišla

iz osrednje Sje v Trst za delom; sestra Ana (gl. čl.). Osn. š., nem. mešč. š. in dve leti it. trg. šole je dovršila v Trstu. S 17 leti je vstopila v drž. službo pri avstr. gradbenem uradu, ki je 1920 dobil ime Genio civile. Pri njem je delala do upokojitve 1953. - P-ova je bila vse življenje narodno zavedna in dejavno verna (vsak dan pri maši in obhajilu). S 15 leti je vstopila v Marijino družbo, ki jo je ustanovil Anton Stemberger, kaplan pri Novem sv. Antonu, 22. jul. 1899 za slov. dekleta in žene. Takoj je stopilo vanjo 250 članic, število pa je hitro raslo in 1910 jih je bilo 1227. Vanjo so vstopala predvsem dekleta, ki so prihajala delat v Trst iz vseh krajev Sje: s Krasa, Kranjskega, Štajerskega, Koroškega. Shode so imele najprej v armenski cerkvi v ul. Giustinelli. Za svoje delovanje so najele 8. jul. 1906 prostore v ul. sv. Frančiška 15, kjer je v prvem nadstr. kupilo prostore Katol. izobraževalno društvo. Tu so imele tedenske sestanke, v dvorani pa so priredile veliko iger. Te prostore so uporabljale do 1912, ko so si kupile lasten dom v ul. Risorta 3 in zgradile še dvorano. 1967 so stari Marijin dom v ul. Risorta 3 podrli in 1970 dogradili novega. P-ova je s sestro Ano našla v njem obširno polje za delovanje. Kot dobri pevki sta nudili močno oporo za slov. petje narodnih in cerkv. pesmi. MarDr. je skrbela za slov. petje pri nedeljskih mašah pri Starem sv. Antonu, pri Novem sv. Antonu in pri Sv. Vincenciju. S sestro je uspešno pomagala pri mnogih igrar, ki so jih do šest pripravile na leto, dosti tudi v dobi faš. in še po drugi svet. vojni. Pripravljali sta vedno nove igre, jih prevajali iz nem. in it., prepisovali in pomagali pri izvedbi. Skrbeli sta za časopise in knjige, ki so tudi pod faš. prihajale iz Lj., da si je MarDr. zbrala knjižnico več tisoč knjig. Med zadnjo vojno sta se zelo trudili za slov. zapornike v Gonarsu, Monigu in drugod, zbirali obleko in hrano in jim pošiljali pakete. Po vojni je sprejela za 15 let na stanovanje duhovnika lj. škofije (pisca tega članka), ki je prevzel obnovljeno sv. mašo pri Novem sv. Antonu (od 1920 do 1945 po faš. ukinjena). Učinkovito sta pomagali, ko so začeli na svoje stroške organizirati počitniške kolonije za slov. otroke, dokler jih ni 1950 začela plačevati država. Zanimali sta se tudi za organiziranje slov. mladine v Slov. dijaški zvezi, ki je delovala v Trstu do 1959. Veliko sta storili za širjenje verskega tiska, ki je po vojni začel iz-

hajati v zamejstvu. - Pogrebne maše se je udeležilo 12 duhovnikov, krsto so spremljale trž. skavtinje.

Prim.: Fani Pelan je umrla, KatG 12. okt. 1961; Družbenica, Gdč. F.P. v spomin, KatG 19. okt. 1961; J. Prešeren, Marijina družba »Marije Milostljive«, Trst 1975, 117-18 s sl. in pass.

Pnj.

PELHAN Sergij, sociolog, r. 13. okt. 1939 v Idriji, živi v Novi Gor. Oče Vladimir, frizer, mati Ivanka Knap, gospodinja. Osn. š. in gimn. je obiskoval v Idriji in maturiral 1960. Na lj. U je študiral sociologijo. Diplomiral je 1966 z nalogo *Vloga družine v ruralnem okolju*. Po študiju je bil najprej strok. sodelavec pri družbeno polit. organ. v Idriji (1967-70), nato strok. sodelavec Komisije za verska vprašanja pri Izvršnem svetu skupščine SRS (1970-72), od 1972 do 1975 je bil tajn. Kult. skupnosti občine Nova Gor., od 1975 dalje pa je dir. PDG v Novi Gor. V domači Idriji je bil v obdobju med 1968 in 1972 preds. ZMS in v burnem letu 1968 organiziral na Slov. prvo srečanje (dialog) med kristjani in marksisti. Od 1981 je preds. Skupnosti slov. dram. gledališč, opravljal pa je še več drugih družbeno polit. funkcij v občini in republiki. P. je bil odg. ur. revije Srečanja (Nova Gor.). O aktualni mladinski, kult. in gledal. problematiki je pisal v TiP, PrimSreč, Kapljah in gledal. listih PDG. Najbolj odmevno je P-ovo organizatorsko delo v gledališču. PDG je v desetletju P-ega vodstva prestopilo prag provincialnosti in se izenačilo po organizacijski, igralski in repertoarni plati z ostalimi slov. gledališči. Stopilo je v jsl. (Zgb, Sarajevo, Dubrovnik) in evrop. prostor (Bern, Palermo, Varšava). V tem času se je tudi novogor. festival malih odrov razširil iz začetnih slov. okvirov in privabil jsl. in evrop. predstave, 1985 pa je to gledališko srečanje dobilo svoje mesto v skupnosti Alpe-Jadran (Srečanje gledališč dežel Alpe-Adria). 1983 je prejel nagrado obč. Nova Gor.

Prim.: Osebni podatki in objave.

Svd.

PELICON (PILIZON, PELLIZON, PILLIZON, PELIZON) Anton, izdelovalec violin in sorodnih godal, r. v jan. (kršč. 28. jan.) 1763 v Rubijaž. (v krstni knjigi je zapisovalec prečrtal Gabrje in zgoraj zapisal Rubije), u. 27. okt. 1850 v Gor. Oče Franc, mati Uršula Cotič (Zottig) z Vrha. P. je najpomembnejši član rodbine, ki je nad sto let imela delavnico glasbil na Goriškem oz.

v Gor. Ni znano, kje se je P. izučil obrti. Cos-sar domneva, da mu je bil prvi učitelj stric Sebastijan, mizar v Gor. (V por. knjigah gor. stoln. je res izpričan neki Sebastijan Pelicon (de Rubia), ki se je 16. apr. 1752 poročil z Barbaro Leskovec (Leskoviz). Iz krst. knj. v Gabrjah pa je razvidno, da je bil Sebastijan res brat Povega očeta in je bil kršč. 19. jan. 1723). P. se je 12. febr. 1787 poročil v c. sv. Ignacija z Uršulo Disopra in imel z njo tri otroke: Frančiška, Elizabeto in Janeza Andreja. Po ženini smrti se je 25. avg. 1799 ponovno poročil, in sicer s Cecilijo Podlipnik (Podlipnich), ki mu je rodila 14 otrok: Jožefa (1800), Uršulo (1801), Vincenca (1802), Antona (1803), Jožefo (1804), Vincenca Jurija (1805), Alojzija Janeza Kr. (1807), Antona (1809), Karla (1811), Mihaela (1812), Alojza (1814), Ferdinanda (1816), Filipa (1817), Magdaleno (1817) in Petra (1819). P. je stanoval v ul. sv. Antona; delavnico je imel najprej na št. 1 na trgu sv. Antona, nato blizu gledališča Bandeu, končno na št. 412 današ. ul. Morelli. Po doseženih uspehih je zelo verjetno, da se je zahtevnega izdelovanja violin izučil zunaj ožje domovine. Njegovi izdelki so dosegli tako kvaliteto, da ga omenjajo celo nemški in ital. viri. W. L. Lütgendorf pravi, da so P-ovi instrumenti, kljub naslonitvi na Amatijevo šolo, tako svojski, da jih lahko imamo za originalne. Meni tudi, da bi bili še boljši in lepše zveneči, če bi P. imel na razpolago boljši les. Izvedenci pravijo, da so značilnosti P-ovih violin polžek z zelo poudarjeno spiralo, nizek resonančni trup z zelo poudarjenimi robovi pokrova in dna, široke, skoraj pokončne zvočnice in kot ambra rumenkast lak. Tri P-ove violine so bile razstavljene že na prvi umetniški razstavi v Gor. 1887. Iz nekega potrdila (1796) gledališča Bandeu je razvidno, da je bil P. tudi restavrator čembalov. V Sovodnjah je še živo izročilo (M. Češčut), da je rod-bina Pelicon imela v hiši nasproti cerkve delavnico violin. To potrjuje tudi podatek (Cos-sar), da je prof. Jožef Blažič v Ronkah imel violino sign. in dat. Antonio Pellizoni fecit Savognae anno 1832. Dejstvo, da je P. takrat že imel svojo delavnico v Gor., bi lahko potrjevalo domnevo, da so Peliconovi imeli v Sovodnjah delavnico že mnogo prej (mogoče z manj kvalitetskimi izdelki, ki so zadovoljevali predvsem potrebe ljudskih godcev), in da je P. prišel v Gor. predvsem v upanju na boljši zaslužek in številnejše ter zahtevnejše naročnike (saj je bi-

lo takrat v Gor. živahno glasbeno življenje). V zač. našega stoletja je bilo več P-ovih instrumentov v Trstu, na Goriškem (večje število violin, viol, violončelov in kontrabasov je imela mestna glasbena šola), v Bologni, Benetkah in Istri. Nekateri menijo, da so P-ova godala našla pot celo v Anglijo in na Madžarsko. Gor. pokr. muzej na gor. gradu hrani dve P-ovi violini (sign. in dat. Antonius Pelizon fecit Goritiae 1842 in Antonius Pelizan fecit Goritiae 1849), ono pa ima Istituto di musica v Gor. (sign. in dat. Antonio Pelizon fecit, Goritia 1825). Od sedemnajstih P-ovih sinov so štirje sledili očetovemu poklicu. **Jožef Frančišek** (1. oktobra 1800 - 5. dec. 1874), ki se je učil pri mizarskem mojstru Francu Trobcu, je izdeloval različne vrste godal in bil znan tudi kot restavrator starih glasbil. Igral je v mestni godbi, od 1852 do 1854 tudi v orkestru mestnega gledališča. **Anton Vincenc Jožef** (6. dec. 1809 - 21. jan. 1861) je imel delavnico na št. 299 v dan. ul. Garibaldi. Bolj kot izdelovalec je znan kot restavrator glasbil. **Karel Frančišek Floreano** (5. maja 1811 - 20. nov. 1891) je izdeloval dobre instrumente. Pokr. muzej v Gor. hrani njegovo violo, dat. 1868, na I. razstavi godal v Gor. 1984 pa je bila razstavljena njegova violina (1881, last. V. Clemente, Ronke). **Filip Janez Kr.** (9. jun. 1817 - 30. jan. 1897) je mogoče najmanj pomemben. Izdeloval je glasbila, ki jih je nato predvsem posojal popotnim godcem. Bil je dolga leta fagotist v mestni godbi. Mogoče se je od P-ovih sinov posvečal izdelovanju glasbil tudi njegov sin iz prvega zakona **Janez Andrej** (Cvetko omenja Andreja Pelizona [1843] iz Gorice). Vsem tem bi lahko prišteli še **Slgismunda** (r. 6. okt. 1851 v Gor.), vnuka **Antona st.**, oz. sina njegovega najmlajšega sina **Petra**. Osemnajstleten se je preselil v Trst, kjer se je najprej uveljavil kot tenorist. Kasneje se je posvetil izdelovanju godal in orgel. Znanih je nekaj njegovih violin, viola, violončelo in kontrabas. S piščalmi starih orgel tržaške stolnice in še nekaterih drugih je izdelal orgle za ž. c. sv. Janeza Kr. v Trstu. Manjše orgle, ki jih je izdelal za občinsko gledališče v Trstu, so kasneje prodali ž. c. Maria delle Grazie v Trstu (uničene).

Prim.: Krst. mat. III, Gabrje; La I. esposizione artistica goriziana aperta il giorno 19 ottobre dell'anno 1887. Memoria compilata per cura di L. C. Jppaviz, Gorizia, str. 88; W. L. Lütgendorf, Die Geigen und Lautenmacher, Frankfurt am Mein 1904; Isaia Billè, Gli stru-

menti ad arco e i loro cultori, Roma 1928, 87; R. M. Cossar, *Vecchia liuteria goriziana*, Gorizia 1939 (s. 6 sl.); Cossar, *Storia*, 278-285, 404; Soča 27. dec. 1952 - 3. jan. 1953, VI, št. 281-82, 3; D. Cvetko, *Zgod. glasbene umet. na Slov. II*, Lj. 1959, 233; Jelerčič, 29-30; G. Bradaschia, *Andiamo insieme a visitare i musei provinciali di Gorizia*, Gorizia 1980, 157; Maria Teresa e il Settecento goriziano, *Catalogo della mostra*, Gorizia, Palazzo Attems 12 dic. 1981 - 28 febr. 1982, 85, 272; M. Češcut, Anton Pelicon (1763-1850) (v *Sovodnjiški zbornik I*, izd. in zal. Kmečko-delavska posojilnica v Sovodnjah 1983, str. 141-43); I. Mostra di strumenti ad arco 11-16 sett. 1984 (Gorica), katalog; *Enciclopedia monografica del Friuli-Venezia Giulia III*, 2063.

V-č

PELIZZO **Luigi**, škof, r. 26. febr. 1860 v Fojdi (Faedis) v Benečiji v premožni slov. družini, u. 14. avg. 1936 prav tam. Oče Domenico, mati Rosa Costaperaria iz okolice Fojde. Imel je dva strica duhovnika: po očetovi strani je bil duhovnik v kraju Valle pri Tricesimu, po materini strani žpk pri Karmelski Materi božji v Vidmu. Tri razr. osn. š. je dovršil v Fojdi, ostale študije v semenišču v Vidmu in bil posvečen v duhovnika 1884. Dve leti je študiral na Collegio Lombardo v Rimu in z odliko dosegel doktorat iz kanonskega prava. Nato je služboval leto dni v Fojdi. 1887 je bil imenovan za prof. kanonskega prava in cerkv. zgod. v videmskem semenišču, 1894 je postal prof. moralne teologije in podrektor. Od 1900-05 je bil rektor v semenišču, poučeval pa je socialne nauke. 1902 je bil imenovan za častnega kanonika v vid. stolnici, 1905 še v Čedadu. Že tedaj je pokazal izreden smisel za gradnjo ali obnovo cerkv. stavb. V Vidmu je obnovil semenišče in 1905 odprl novo semenišče v Čedadu, kjer so dve leti prej odprli zavod s pripravnico za semenišče. Z razpravami je sodeloval v vid. dnevniku *Patria del Friuli*, npr. *Documentata istoria dell'eredità di Mons. Bernardis* (21. in 28. apr. 1904); *A proposito di un monumento a S. Paolino a Cividale* (4. maja 1905) idr. Papož Pij X. ga je imenoval za škofa v Padovi, 19. avg. 1905 je bil posvečen, škofijsko stolico pa je zasedel 2. maja 1907 in ostal tam 16 let. Že prvo leto je ustanovil tednik *La difesa del popolo*, češ da tudi »ljudstvo, ki dela, zahteva svoj časopis, ki ga rado bere na Gospodov dan«. 1909 je prav tako v Padovi ustanovil dnevnik *La libertà*, ki je širil kršč. načela po velikem delu Veneta. 1912 je postal še apostolski administrator Adrie. Zaradi njegovega protifaš. zadržanja so ga na diplomatski način

odstranili iz Padove in povišali v naslovnega nadšk. Damiate, dodelili pa »Sacra Congregazione della Rev. Fabbrica di S. Pietro« v Vatikanu, kjer je bil tajn. in ekonom. Kakor je prej v Padovi obnovil staro semenišče in zgradil malo semenišče v Thiene, tako je v Rimu utrdil kupolo sv. Petra in obnovil velik del marmornatega tlaka. Iz odstranjenega marmorja je dal zgraditi v rojstni Fojdi novo cerkev in jo posvetil 1934; v njej je tudi pokopan. Pomembni so njegovi tiskani pastirski listi, zlasti *L'azione cattolica* iz leta 1916 o polit. dolžnostih katoličanov, in *Il Comunismo, suoi errori dottrinali e pratici* iz 1920. V njem govori o komunizmu in priporoča ljudem, naj bodo zvesti veri, pravični, resni in delavni. Odkrito jim je svetoval, naj se pridružijo Ljudski stranki. - P. je bil po rodu beneški Slovenec in je po izjavi njegove nečakinje Marinu Qualizzi »doma in z nami govoril vedno in samo po našem«. Vendar je bil po izobrazbi in službi popolnoma vključen v it. življenje kot vrsta njegovih rojakov. Toda na Povo znanje slov. knjiž. jezika bi kazalo tudi to, da je bil 1903 drugi ud Mohorjeve družbe v videmski nadšk., takoj za Trinkom, ki je bil poverjenik. Prav tako ni med svojim delovanjem v semenišču nasprotoval slov. knjigam, saj so bili vsi beneški semeniščniki naročeni na knjige MD do 1914. Na večje znanje slov kaže morda tudi to, da izhaja njegova družina iz takrat povsem slov. zaselka Ravne (Costapiana), ki leži na hribovitem delu obč. Fojde. Vse to kaže, da je bilo njegovo poznanje slov. razmer dosti globlje in širše, kot se da razbrati iz it. virov, deloval pa je seveda samo v it. okolju.

Prim.: Gius. Dalla Torre, *Memorie*, Milano 1965; Società rurale e resistenza nelle Venezie, *Atti del Convogno di Belluno*, 24.-26. ott. 1975, Milano 1978; M. Vertovec, *Beneški duhovniki in usodno leto 1933*, JKol 1983, 49.

Vertovec

PELUŠIČ **Jernej** (Bartholomaeus Pelusius, Justino-politanus), tiskar, Slov. iz Kopra, živel na prelomu XVI. stol., o njegovem življenju vemo zelo malo. Tiskarstva se je najbrž izučil v največjem središču zgodnjega tiskarstva, v Benetkah. Tu je menda delal pri mojstru Aldusu Manutiusu (1449/50-1500), ki je s svojo tiskarno v letih 1495-1500 zaslovel kot izdelovalec visoko kvalitetnih tiskov, kot predstavnik beneške renesančne tipografije, ki je preko njegove tiskarne reformatorsko vplivala na evrop. tiskarstvo. Specializiral se je za tisk z gršč. črkami in izoblikoval

prvi uporabljivi tip grš. tiskarske abecede. Nekako v letih 1497/98 sta P. in Gabrijel Bračić z otoka Braća (Gabriel Bracius Brasichellensis) pridobila Joannesa Bissolusa in Benediktusa Mangiusa iz Caprija za ustanovitev tiskarne, ki bi konkurirala podjetju A. Manutiusa. Ker so bili vsi pred tem Manutiusovi pomočniki, so dobro poznali tehniko njegovega dela in posneli ter izpopolnili enega izmed estetsko zelo ugodnih tipov njegovih kurzivnih grš. črk. S temi črkami so 1498 v Benetkah natisnili dve grš. knjigi in eno latin. Manutius je vložil tožbo zaradi nedovoljenega prisvajanja njegovih privilegiranih pravic za tisk grš. tekstov. Bissolus in Mangius sta se preselila v Milan in se tako izognila beneškemu sodstvu, o nadaljnji usodi P. in Bračića ni nobenih podatkov.

Prim.: Br. Berčič, Tiskarstvo na Slov., Lj. 1968, 27-28.

Jem.

PENGOV Jure, časnikar, r. 22. avg. 1944 v Lj., živi prav tam. Oče Jože, mati Jelka Rozman. Gimn. je končal v Lj. (1965) in diplomiral iz novinarstva na FSPN Lj. U (1970). 1969 se je zaposlil pri RTV Lj. kot časnikar. Med 1974-77 je bil dopisnik RTV Lj. v Trstu. Poleg rednih časnikarskih informacij je v tistem času pripravil več TV reportaž o dogodkih v deželi FJK ter pri slov. manjšini v It. Po vrnitvi iz Trsta je bil do 1980 ur. dnevnoinformativnih oddaj TV Lj. Od 1982 dalje je ur. tedenske oddaje *Tednik*. P. je avtor številnih TV oddaj; vrsto let je za PDK prispeval dnevna poročila o dogodkih v SRS in Jslj. Za časnikarsko delo je 1980 prejel Tomšičevo nagrado. Od sept. 1985 je dopisnik lj. Dela v Rimu.

Prim.: Osební podatki (pismo 19. mar. 1985); Delo (program RTV 13.-19. jun. 1976).

B. Mar.

PENKO Albin, gledališki igralec, r. 17. okt. 1921 v Trstu, u. 17. okt. 1965 v Kopru. Oče delavec, 1921 emigriral v Ameriko, mati Antonija Penko, por. Valenčič iz Vidanjega sela pri Šmihelu na Krasu, gospodinja. V letih 1927-35 je v Šmihelu dovršil osem let osn. š. Nato je bil v tujini. Od 1941 do 1942 je bil v it. vojski, nakar so ga premestili v Afriko. 1943 so ga zajeli zavezniki in je isto leto stopil v kraljevo mornarico. 1944 je odšel na Malto, dokler ni naslednjega leta kot ujetnik odpotoval v It., od koder je febr. 1946 pobegnil domov. Po osvoboditvi je s prav dobrim ali odličnim uspehom obiskoval razne upravno-polit. tečaje (1946 upravno-polit. tečaj v

Lokavcu pri Ajdovščini; 1948 tečaj tajnikov in predsednikov KLO-jev v Mirnu pri Gorici, tečaj za višjega planerja v Rogaški Slatini, tečaj predsednikov Okrajnih Planskih komisij v Lj.). Od 21. sept. 1946 do sept. 1950 je opravljial razne administrativne in upravne službe. Bil je administrativna moč in pozneje tajn. pri KLO v Šmihelu na Krasu, nižji planer na OLO v Postojni, podpreds. Okrajne planske komisije, pomočnik tajn. OLO v Postojni, šef gosp. koordinacije OLO. Že od otroških let je imel veliko veselje do igranja in je kot amater veliko nastopal doma in v tujini. Po opravljenih avdicijah je bil 16. sept. 1950 sprejet kot igralec v Gledališče SlovPrim (GSP). V letih 1950-51 je v Lj. obiskoval in dovršil dramski tečaj. 1. sept. 1954 je bil premeščen v GSP v Kopru, 1956 pa je sam prosil za premestitev v celjsko Mestno gledališče, kjer je nastopil službo 1. mar. Sept. 1959 pa je zapustil gledališke deske in se zaposlil drugje. V tem obdobju je bil nekaj časa nameščen v Prim. gledališču v Novi Gorici. Igral je predvsem karakterne, včasih komične vloge: Zois (Kranjski komedijanti), Pantalone (Lažnik), Macafura (Dva bregova), Karaulov (Tuje dete), Borštnik (Naša kri), naslovna vloga v Georgeu Dandinu, Teiresias (Antigona), Macbeth in Duncan (Macbeth), Pernjak (Pernjakovi), Van Daan (Dnevnik Ane Frank), Don Alvaro (Boter Andraž), mojster Žak (Skopuh), župan-medved (Vilincček z lune) idr.

Prim.: SGL II, 503; gradivo, ki ga hrani Slov. gledališki in filmski muzej v Lj.

mak

PENKO Anton, šolnik in publicist, r. 27. jun. 1908 v Trstu, u. 29. apr. 1976 v Lj. Oče Anton, policijski stražnik, mati Angela Molk. Hodil je v osn. š. CMD v Trstu. Po prvi svet. vojni se je družina preselila v Mrb. in tu je dovršil Klas. gimn. (1928), biološko skupino pa na Filoz. fak. v Lj. (okt. 1932). Maja 1935 je dobil prof. mesto na III. drž. realni gimn. v Lj., 1937 so ga predstavili na Klas. gimn. v Mrb., od tu so ga 1941 Nemci pregnali z ženo v Srbijo (Čačak, Užice). Po enem letu se je vrnil na očetov dom v Gradec pri Pivki in delal na polju, nato v tovarni, 1944 in 1945 sta z ženo poučevala otroke treh vasi (Nemška vas, Selca, Gradec) in prejemala za to živež. Po vojni je bil referent za osn. in sred. š. v coni B, v jeseni 1945 je prišel v Trst za prvega ravn. Nižje sred. š. Ivan Cankar, kar je ostal eno leto. Potem je poučeval: I. Cankar (1946-48),

Trg. zavod Z. Zois (1948-63), Licej Fr. Prešeren (1963-66, 1968-71), I. Gruden v Nabrežini (1966-67), Fr. Erjavec v Rojanu (1967-68), okt. 1971 se je vrnil na Trg. zavod Z. Zois, kjer je postal 1. okt. 1974 stalni prof. P. je bil v Trstu pod ZVU stalni prof., ker je napravil prof. izpit že okt. 1938 v Lj., po vrnitvi It. so mu osporavali it. državljanstvo in slov. diplomu, zato je bil do 1974 suplent. Bil je velik strokovnjak v naravoslovnih vedah in blagoznanstvu in vedno na tekočem. Znal je pritegniti dijake, ker jih je vzgajal za življenje, zato se je tudi stalno zanimal za njihove uspehe v življenju. Uveljavil se je kot predavatelj po prosvetnih domovih, skoraj vsa leta pa je sodeloval na RAITrsta s poljudnoznanstvenimi cikli iz naravoslovja in živilstva, ki so zaradi prikupnega, živahnega in nazornega podajanja pritegovali poslušalce. Nekateri cikli so trajali več let in važnejši so: *Iz življenja tujih ptičev, Zanimivi plazilci in dvoživke tujih dežel, Strupi, mamila in nasladi, Hormoni, Zakaj smo podobni svojim roditeljem, Spoznavajmo naša živila, Kraška flora, Živalstvo Jadranskega morja, Zlata žlica, Sprehod v prirodo, Gospodinja nakupuje, Sočivje, zelenjave, zdravilne rastline, lepoticne rastline, ribe, hrana, Gozdni sadeži, Skrivnostni svet žuželk, Govorimo o ekologiji*. Napisal je tudi nekaj radijskih iger: *Kraška legenda* ali pravljica o prepirljivi ženi in čudežni roži (1952), *Gregor Mendel, začetnik nauka o dednosti* (1953), *Scabiosa Trenta in Trentarski lovec Spik in medved* (1974), *Odposlanec oglejskega patriarha na Štajerskem in Pravljica o čudežni roži* (1975), *Matija Vertovc, prosvetitelj* (1976). V LdTd je priobčil 127 različnih sestavkov, več člankov in ocen strok. knjig v PDK. Pripravil je strokovno knjigo *Tržaški ribji trg* (Trst 1951), za šolo je prevedel tri knjige Francesca Fiorentinija *Prvi koraki v naravoslovne vede* za pouk v srednji šoli (Firence 1970).

Prim.: Podatki vdove Frančiške; IzvTrst 1947/48-1972/73; Arhiv RAITrsta; VI. Bartol, T. P., *Tržaški ribji trg*, Razgl 1951, 137; 20 let Radijskega odra, Trst 1966, 27, 33; A. Geržinič, *Pouk v materinščini - da ali ne?*, Buenos Aires 1972, 96-97; Umril je prof. Tone Penko, KatG 6. maja 1976; M. Jevnikar, *Smrt prof. T. Penka*, LitV XXVII, št. 7, 1975/76, 221-22; Umril je prof. T. Penko, PDK 30. apr. 1976, 2 s. sl.; dr. I. Simonič, V zahvalo življenjskemu mentorju prof. T. Penku, PDK 4. mar. 1976, 2.

Jem.

PENKO Franc, gledališki igralec, r. 13. nov. 1910 na Opčinah pri Trstu, u. dec. 1983 v Lj. Oče

Franc iz Rodohove vasi pri Postojni, železniški čuvaj, mati Marija Smerdu iz Postojne, gospodinja. Bil je vodja navigacijskega oddelka pri Adria-Avio v Lj. Od svojega petnajstega leta dalje se je ukvarjal z amaterskim igranjem. Pred vojno je odigral več manjših vlog v mrb. Drami. Po osvoboditvi pa je v letih 1945-46 ustanovil v Titogradu v Črni gori igralsko skupino, katere režiser je bil on sam. 1949 je postal član Sentjakobskega gledališča v Lj., kjer je ostal do upokojitve 1977, ko se je od gledališča poslovil z igro *Žensko vprašanje*. Odigral je več karakternih in nekaj komičnih vlog: Kantor, Herman (Veronika Deseniška), Dundo Maroje, Skopuh, Ma (Krog s kreda), Lord Burgleht (Marija Stuart), Kaliban (Vihar), Urh, Grozd, Naletel idr.

Prim.: SGL II, 503 (tu je ime zgrešeno); gradivo, ki ga hrani Slov. gledališki in filmski muzej v Lj.

mak

PENKO Janez, tigrovec, borec NOBJ, kočar, čuvaj pri živinoprometu v Prestranku, r. 7. febr. 1898 v Kočah pri Pivki in tam u. 10. nov. 1975. Oče Luka, mati Marija Figar. Kot 17-letni mladenič je bil vpoklican v avstr. vojsko, bil na soški in tirolski fronti težko ranjen in po takratnem spoznanju zatiranja narodov sta it. okupacija in nasilje nad Slov. vzbudila v njem odpor proti it. faš. Kot duhovni vodja prosvetne dejavnosti je organiziral v Kočah pev. in tamburaški zbor, ki sta še dolgo po prepovedi delovala. P. so napadli faš., obkolili 1. jan. 1922 njegovo hišo, ga pretepli in prvemu na Pivškem vsilili piti strojno olje. Ko so faš. v letih 1922-25 s kazenskimi pohodi divjali in napadali slov. ljudi po pivških vaseh, je postal P. pobudnik podtalne protifaš. dejavnosti in sklicevanja množičnih sestankov, med katerimi je posebno znan nočni sestanek 1925 v Prestranku z nad 30 udeleženci, ko je bilo sklenjeno, da oborožijo skupine, ki bi se z orožjem uprle faš. napadom. V tem začetnem gibanju so z njim sodelovali Jože Vadnjal, Matevž Rutar, Fr. Česnik iz Zagorja, Gašper Slavec iz Selc, Peter Žele iz Žej, Iv. Rebec iz Parij, Alojz Smrdelj iz Trnja, Jos. Kučec in Lojze Vilhar iz Postojne, Josip Molč iz Planine in drugi. Z nastajanjem organizacije TIGR je bil P. njen pobudnik in pridobival pristaše po vaseh. Sodeloval je s člani tajnega odbora Borbe v Trstu F. Bidovcem, Fr. Marušičem, Zv. Milošem in Lojzetom Valenčičem na Baču, ki so bili ustreljeni na Ba-

zovici 6. sept. 1930. Penku so iz Jsle prinašali liter. Danilo Zelen, Tone Černač, Albert Rejec, Just Godnič in Ferdo Kravanja, ki so bili člani tajnega odbora TIGR v Lj. P. so tudi drugi prinašali ileg. tisk iz Jsle. Z njim so tesno sodelovali tudi Iv. Vadnal in Vikt. Bobek, ustreljena na Opčinah 15. dec. 1941, ter Fr. Sluga, Jakob Semec, Jakob Dolenc, obsojeni na 30 let ječe na drugem trž. procesu. P. je imel še mnogo drugih sodelavcev po vaseh Pivke, med temi Ludvika Ozebka in Toneta Žaklja v Hruševju. P-ova hiša, ki je stala na koncu vasi Koče, je bila center tajnih nočnih sestankov organizatorjev in skrivnostnih kurirjev organ. TIGR. P. si je zaradi teh nočnih sestankov dal ime Mrak in so ga tigrovci pod tem imenom poznali in omenjali v ilegalnem tisku. Tudi kot borec NOB je bil Mrak. Iz hiše P. Mraka je šla liter. v Trst, Istro, Vip. dolino, na Kras, Reko, v Brkine in po pivških vaseh. P. Mraku so 19. dec. 1930 policisti pod vodstvom kvestorja iz Trsta do podrobnosti preiskali hišo, ga aretirali, nato 85 dni držali v koprskih zaporih v temnici, ga zasliševali, mučili in pretepali. Ker ni ničesar priznal in izpovedal, so se ustavile nadaljnje polic. preiskave in aretacije na Pivškem. Po 5-mes. preiskovalnem zaporu je bil obsojen na 3-letno konfinacijo v Forenzo, prov. Potenza. Po vrnitvi po treh letih domov v Koče se je povezal z aktiv. tigrovci in dalje ostal vodja TIGR-a na področju Pivke. Imel je pogoste preiskave in bil večkrat zaprt 15-30 dni, ob obisku preds. it. vlade Mussolinija v Postojni 1938 pa 8 tednov. Če ga je policija srečala zunaj vasi Koče, ga je preiskala in priprla, češ da je bil na polit. agitaciji. 4. apr. 1941 je bil aretiran, zaprt v trž. Coroneu, interniran v Coropoli (Teramo), nato avg. 1941 izpuščen. Po vrnitvi v Koče je s tigrovci organiziral NOG s postavljanjem zaupnikov po naseljih. Nov. 1941 je bil ponovno zaprt, dec. 1941 izpuščen. V začetku 1942 spet zaprt v trž. Coroneu in interniran v Romaniano Sesia (Novara), kjer je aktivno sodeloval s slov. in it. antifasisti. Junija 1943 je pobegnil iz koncent. taborišča ter se na Pivškem kot aktivist vključil v NOB, bil obvoščevalec IX. korpusa in zadolžen za propagando. 1943 je postal kandidat, febr. 1944 sprejet v KPS. Po osvoboditvi je sodeloval pri raznih družbeno-polit. organizacijah, bil pri narodni zaščiti, organizator ljud. oblasti, preds. obnovit. zadruge, c. okraj. NOO, preds. Kmet. zadruge,

preds. kraj. organ. ZB in SZDL. Odlikovan je bil z redom zasluge za narod III. stop. in redom zasluge za narod s srebrnim vencem.

Prim.: TV-15 25. dec. 1975; Bistriški zapisi 2, 1984; podatki Penkove družine.

Rut.

PENKO Jože, sindikalist, r. 14. mar. 1882 v Nandanju selu na Krasu, u. 31. jan. 1957 v Córdoba v Argentini. Po vojaški službi v Trstu in na Dunaju je dobil 1901 zaposlitev pri I. dunajskem konsumnem društvu, tri leta pozneje na pošti. Kot narodnjak se je 1918 vrnil v Lj. in dobil službo na pošti in v njej ostal 42 let. Pozimi 1945 ga je nova jsl. oblast izgnala z ženo v Avstrijo, kjer se je ustavil v taborišču Trefling pri Spittalu ob Dravi, 27. dec. 1948 pa je prišel v Argentino. Bil je oskrbnik na pristavah v mestu Hornos v prov. Buenos Aires in Rabanos v cordobskih planinah. Zaradi poslabšane zdravja ga je 1952 z ženo vred prevzelo v oskrbo zavetišče za onemogle v Córdoba in tu je ostal do smrti. Glavno področje P-ega javnega delovanja je bilo strokovno društvo nižjih pošt-nih uslužbencev. Ustvaril jim je tako dobro in disciplinirano organizacijo, da je uživala ugled v vsej Jsli. »Vodil jo je vsa leta tako dobro, da mu je sledila z ljubeznijo in zaupanjem večina slov. nižjih pošt-nih uslužbencev, ki so mu bili hvaležni za številne socialne pridobitve, ki jih je dosegel s svojimi osebnimi intervencijami s pomočjo dr. Korošca, dr. Kreka in ostalih slov. polit. predstavnikov iz vrst SLS v Bgdu« (KolSS 1959). Ustanovil je poštarsko godbo na pihala in vodil razne poštarske socialne akcije in družbene prireditve. 1935 je bil na listi SLS izvoljen v lj. obč. svet za bežigrasjski okraj. Veliko je pomagal tudi prvemu bežigrasjskemu župniku p. Zakrajšku.

Prim.: J. KR.(ošelj), † Jože Penko, KolSS 1959, 262-63 s sl.

Jem.

PEPEU Štefan, jezuit, r. 15. dec. 1696 v Planini pri Rakeku, u. po 1773 neznano kje. V jezuitski red je vstopil 1714, poučeval v Gor. filoz. in moralno ter bil rektor kolegijev v Zgbu in Trstu (1760-63). Spisal je *Fortis e casu Ignatius Loyola*, Tyrnaviae 1725.

Prim.: J. Glonar, P. S., SBL II, 303 in tam navedena liter.

Ur.

PERAT Janko, publicist, družbenopolitični delavec, r. 29. apr. 1921 v Peratih pri Livku nad Kobaridom. Oče je bil občinski cestar, v družini

je bilo šest otrok, ki so se vsi udeležili NOB, mati pa je bila zaprta v tržaških zaporih Coroneo. It. so ga mar. 1941 predčasno vpoklicali na odsluženje kadrovskega roka in ga sept. poslali na bojišče v Libijo, od koder je že nov. pobegnil k zaveznikom. Najprej so ga vključili v jsl. bataljon 10. indijske divizije VIII. angl. armade, s katerim se je bojeval po različnih bojiščih v Afriki. Febr. 1943 je bil dodeljen britanskemu letalstvu (RAF) ter se izpopolnjeval v letalski bazi 107 MU RAF ob Sueškem prekopu, kjer je bil eden izmed pobudnikov upora naših letalcev proti kralju Petru in begunski vladi v Londonu. Do upora je prišlo 1. dec. 1943 in se je nato razširil tudi na druge vojaške enote, v katerih so bili Primorci in drugi Jugoslovani. V NOV se je vključil kot prekomorec in je deloval v 1. letalski eskadrilji do demobilizacije 30. avg. 1946. Zatem je delal vrsto let kot poklicni polit. delavec; zadolžen je bil predvsem za zdravstvo, socialno varstvo, šolstvo, kulturo in telesno kulturo. Od 1. okt. 1946 do 31. avg. 1955 je delal pri okraj. odb. OF Tolmin in pri Obč. ljud. odb. Tolmin, nato je bil do 2. okt. 1962 načelnik oddelka za družbene dejavnosti pri Obč. ljud. odb. Gorica, zatem pa je opravljal enako dolžnost pri Skupščini obč. Lj. Center. Od 1966 do upokojitve 1974 je bil direktor Doma upokojenec v Lj. Ves čas je sodeloval pri različnih polit. organizacijah (večkrat je bil član plenuma SZDL Sje ter v različnih društvih: 25 let je delal v različnih odborih Lovski zveze Sje, skupno z Olgo Kraigher in Bojanom Accettom je ustanovil Gerontološko društvo Sje. Ob delu je študiral na Višji šoli za socialne delavce v Lj., kjer je diplomiral 1961, nato pa je nekaj časa študiral tudi na Filoz. fak. v Lj. sociologijo. Izpopolnjeval se je na Institutu za gerontologijo Ana Aslam v Bukarešti (1965). - Napisal je nad 300 člankov s področja socialne gerontologije, s področja lovstva, planinstva in varstva narave, poleg tega pa vrsto memoarskih in strokovnih del o narodnoosvobodilnem gibanju na Bližnjem vzhodu. Gerontološki članki so ostali raztreseni v periodiki (Komunist, NRazgl, Delo itd.), zanimanje je vzbudil njegov obsežni članek o varstvu narave *Planine umirajo počasi* (Kmečki glas 12.-21. dec. 1975 ter PrimSreč 1977, št. 5, str. 7). Te problematike se je lotil tudi v knjigah o lovstvu, v katere se vpletajo tudi memoarske in leposlovne komponente: *Utrinki iz lovske kože* (Lj. 1980); *Zelene stečine* (Lj. 1977 - izbor tekstov

z lovsko tematiko od Jurčiča dalje, sourednik je P.); *Divjad* (Lj. 1983 - izbor barvnih posnetkov divjadi naših fotolovcev ter spremljajoči teksti, sourednik in soavtor P.). V številnih člankih in feljtonih je opisal tudi svojo usodo, ki jo je podal tudi v memorskih delih *Umirajoči čas* (Koper 1970); *Golo upanje* (Koper 1976); *Reci mi Sandro* (Lj. 1977); *Odločitev v puščavi* (Koper 1980). Poleg tega je napisal tudi biografsko povest o športniku Janezu Poldi: *Polda* (Koper 1973). Nastopal je tudi kot kritik literature o prekomorcih.

Prim.: Osebni podatki; kritike posameznih knjig; SBibl; Tone Svetina, Predgovor, v knjigi Utrinki iz lovske kože; Albert Klun, Iz Afrike v narodnoosvobodilno vojsko Jsle, Lj. 1978, 549 in drugod.

Jan

PERAT Just, dopisnik, časnikar, r. 13. apr. 1912 pri Peratih nad Livkom, živi v Novi Gorici. Oče Anton, mati Frančiška Laharnar z Bukovega ob Baški grapi. Oče je tam sodeloval pri gradnji železnice, pozneje je imel pri Peratih majhno kmetijo in bil občinski cestar. Brat Janko (gl. čl.) je napisal več knjig, Alfonz (r. 1916) pa je bil operativni oficir v štabu Briško-Beneškega odreda. Osn. š. je dokončal na Livku. Pozneje je opravljal priložnostna dela in obiskoval dopolnilno večerno it. š., kar mu je koristilo pri službovanju v artileriji it. vojske. Po kapitulaciji It. se je vključil v bataljon Andrej Manfreda in pozneje postal borec Briško-Beneškega odreda. V mar. 1944 je bil sprejet v KPS. Po dogovoru med štabom BBO in Zapadno prim. okrožja v jeseni 1944 je postal član okraj. komiteja KPS za Kobariško, zadolžen za agitacijo in propagando. Organiziral je propagandno komisijo in v njej pričel dopisovati za Tanjug. V začetku okt. 1944 je začel pisati tudi v Partizanski dnevnik in Matajur. Part. dnevnik je objavljala njegova poročila v izvlečkih med splošnim pregledom in v rubriki krajevnih vesti. Od jan. 1945 do osvoboditve je bil v kobariškem okraj. komiteju KPS zadolžen za kulturo in prosveto. Po osvoboditvi je postal dopisnik PDK. Izkaznica dopisnika mu je služila za prikrivanje ilegalnega aktivističnega dela na Kobariškem v času ZVU. Organizirali so manifestacijo in napise po zidovih. Njegove mobilizacijsko pisane članke je preko PDK povzemalo tudi drugo jsl. časopisje. V začetku 1947 je bil iz Kobarida poklican na Goriško okrožje, kjer je postal član

propagandne komisije Okrož. komiteja KPJK. V Gorici je organiziral dopisniško mrežo. Mar. 1947 je odšel v Ajdovščino, kjer je postal dopisnik Tanjuga za Prim. v coni B, vendar je deloval tudi v coni A. Preuranjeno je napisal prispevek za Tanjug o tem, da je bila sklenjena izgradnja Nove Gorice, in s tem je pospešil odločitve in začetek gradnje. Prim. je bila tedaj za Jsl. zanimivo področje. Veliko kratkih prispevkov za Tanjugov bilten je razširil in brezplačno objavljaval v časopisu Nova Gorica. Po priključitvi Prim. so se lokalna dopisništva razpustila in ostala so le republiška. 1949 je bil dodeljen SPor in po njegovi združitvi z Delom je ostal do upokojitve dopisnik Dela v Novi Gor. Tudi po upokojitvi je objavljaval fotoreportaže v TV-15, PrimN, Vojaškem Informatorju, Tovarišu. Prizadeval si je za razvoj pasivnih krajev ob meji. Kot časnikar je bil samouk, saj je opravil le nižjo polit. šolo pri CK v Lj. in nekaj tečajev. Njegovo delo pa je obsežno in prejel je več medalj in priznanj. Pri dopisih je večinoma uporabljal kratice J. P.

Prim.: Osebni podatki; Part. dnevnik 23. nov. 1944; Ciril Zupanc, Zapadno-primorsko okrožje, 96; izkaznica dopisnika PDK št. 48, izdana v Trstu 2. maja 1945; Reportaža o poti nekega topa, Delo 4. sept. 1968, 7 in nadaljevanja v Delu 5., 6., 10. in 12. sept. 1968; Miodrag Govedarica, Iz polresnice je zrastle resnično mesto, Nedeljski dnevnik 1. maja 1977.

Stres

PERAT Mariza, učiteljica, kult. delavka, r. 14. apr. 1939 v Gorici. Oče Ivan, mizar, mati Lina Lanzi, gospodinja. Osn. š. obiskovala v Pevmi, nižjo sred. š. in učiteljske v Gor., matura 1956. Od 1973 uči na slov. osn. š. v Gor. Že v dijaških letih je začela sodelovati v mlad. reviji Pastirček; občasno piše članke tudi za KatG in druge revije. Sodelovala je pri šol. radijskih oddajah in napisala več rad. iger in pravljic za otroke. Večkrat sama režira otroške igre in skuša s tem zbuditi v otroku zanimanje za dramsko dejavnost. Nastopi njenih mladih igralcev so bili vedno uspešni, tako da je njena dramska skupina že dvakrat dobila nagrado Mladi oder (1983 in 1984). P-ova se ukvarja tudi s prevajanjem. Iz it. je prevedla knjigo *Življenje sv. Bernardke* (GMD 1959). V KatG sta bila objavljena dva prevoda: *Volun iz Vatikana* (1960-61) in *Mož s čudežnimi rokami* (1961). 1976 je P-ova začela priobčevati *Goriške sprehode*, ki so izhajali dobra štiri leta v Pastirčku. Potem jih

je dopolnila in so izšli v knjigi 1985 kot četrta Pastirčkova knjiga. Goriški sprehodi so prvo samostojno delo P-ove. Knjiga nudi splošno podobo Gorice v zgod. in umet. pogledu in je prvi slov. tovrstni vodič. Namenjena je vsem tistim, ki želijo bolje spoznati Gorico in njene zanimivosti.

Prim.: Osebni podatki; Spremno beseda Ljubke Sorlijeve v knjigi Gor. sprehodi; Zora Piščanc, Predstavitve dveh novih knjig, KatG 25. apr. 1985.

Gorjan

PERC Martin, redovnik iz reda manjših bratov (OFM) slov. franč. province, r. 24. sept. 1913 v vasi Zdole na Kozjanskem, u. 15. jun. 1977 v Lj. Osn. š. je obiskoval doma, gimn. v Mrbu in v škofovih zavodih v Šentvidu nad Lj. 1928 je v Kamniku stopil v frančiškanski red. V duhovnika je bil posvečen 27. sept. 1936. Deloval je v Kamniku, med drugo svet. vojno pa kot izgnanec na Hrvaškem (Našice, Džurdževac). Po povratku je služboval kot župn. upravitelj v Stranjah, Nevljah, Mekinjah in na Brezjah. Sledilo je (1957) petletno delovanje v Lj. 1962 je prevzel vodstvo svetišča na Sv. gori pri Gorici. Bil je prvi slov. naslednik zglednemu in Slovencem naklonjenemu patru Gugl. Endrizziju (PSBL I, 331-32). Tudi p. P. je na Sv. gori opravil zaslužno delo. Veliko je zidal in prenavljal posebno v samostanu. Lotil se je tudi popravljanja v baziliki, toda tega dela ni dokončal, ampak ga je pustil naslednikoma p. Leopoldu Grčanju, novemu gvardijanu, in p. Pavlu Krajniku, novemu ekonomu. Pater P. si je najbrž ustvaril najtrajnejši spomenik s svojimi *Svetogorskimi šmarnicami*, ki so jih pred leti brali po vseh cerkvah na Slovenskem. Te šmarnice so po prvi izdaji popolnoma pošle in so jih izdali v drugo. V teh šmarnicah p. P. prijetno in stvarno opisuje nastanek in razvoj svetog. Marijine božje poti. 1971 se je p. P. umaknil v Lj. in tam umrl kot samostanski vikar.

Prim.: Poročilo slov. franč. province; KatG 1971, št. 36.

Rij.

PERC Mirko, part. borec, narodni heroj, r. 2. febr. 1912 v Lj. v delavski družini, padel 1. apr. 1945 na Vogalcah. Osn. š. je dokončal v Lj., prav tam tudi gimn. in še pred drugo svet. vojno diplomiral na Gradb. fak. Kot dijak je sodeloval v raznih društvih in krožkih, kot študent pa se je vključil v revoluc. mladinsko gibanje. 1934 je

postal član KPJ, od takrat je na svojem domu vodil ilegalno partij. ciklostilno tehniko. Pred vojno je bil tudi sodelavec vojne komisije pri CK KPS. V NOB se je vključil 1941. Avg. t. l. je postal komandir part. čete v Radohovi vasi, ki se je vključila v II. Stajerski bat., ki ga je vodil Franc Rozman Stane. P. je bil v bat. komandantov namestnik. Febr. 1942 so ga na poti na glavno poveljstvo slov. part. čet v Lj. zajeli in aretirali. Zaprt je bil najprej v Lj., po dveh mesecih pa so ga internirali v Gonars. Od tam je 31. avg. 1942 s 6 taboriščniki zbežal po skrivnem rovu in prispel v zah. Prim. Postal je namestnik komandanta II. Tolminskega bat., dec. 1942 pa komandant IV. bat. Soškega odreda ali Briškega bat. Po pomladanski preureditvi prim. part. vojske 1943 se je posvečal organiziranju obveščevalne službe na Prim., nato je postal član in za tem načelnik pokraj. komisije VOS za Slov. Prim. Po njeni ukinitvi mar. 1943 je bil načelnik izpostave odseka za notranje zadeve pri predsedstvu SNOS za Slov. Prim., ob ustanovitvi OZNE jeseni 1944 pa njen načelnik za Slov. Prim. Bil je tudi član oblastnega komiteja KPS za Slov. Prim. Med NOB je dosegel čin podpolkovnika. Padel je med zadnjo sovražno ofenzivo na osvobojeno ozemlje IX. korpusa. Za narodnega heroja je bil proglašen 1951. Njegovo ileg. ime je bilo Maks.

Prim.: Življenjepisni podatki v Arhivu CK ZKS Lj.; Narodni heroji Jsle, Bgd 1982; Ivan Bratko, Beg iz Gonarsa, Spomini na partizanska leta, III, Lj. 1949; Podpolkovnik Miro Perc-Maks, Part. dnevnik, št. 80, 17. apr. 1945.

Plah.

PERCO Leopoldo, restavrator in slikar, r. 28. jan. 1884 v Ločniku pri Gor., u. 30. sept. 1955 v Gor. Oče Domenico, mizar, mati Anna Marega, šivilja. Ljudsko š. obiskoval v Ločniku (1890-96), 1900 šel za vajenca k rezbarju Zorziju v Gor. Od 1903-07 obiskoval Scuola industriale (Scomparini, Ballarini) v Trstu. 1911 šel na študijsko potovanje v Rim. Že zgodaj se je posvetil restavratorstvu; pred prvo svet. vojno je 1912-13 restavriral freske iz 14. stol. v c. sv. Stefana v Fratti. Med prvo svet. vojno je bil avstroogrski vojak. Iz tega časa so se ohranile risbe krajev, skozi katere je potoval (Slovenija, Madžarska, Češka, Karpati). Na Madžarskem je freskiral neko palačo in izdelal več portretov. 1921 se je poročil z Giulio Zanutel in navezal prijateljske stike z umetniki (med temi tudi Spazzapan).

Ustanovil je tudi zasebno š., na kateri je poučeval risanje in dekoracijo. Od 1921-22 je vodil Scuola complementare per apprendisti v Ločniku, istočasno pa poučeval še v Moši in San Lorenzu. 1924 se je udeležil I. umetniške razstave v Gor. (s Pilonom, Spazzapanom in dr.). 1928 je odprl svoj atelje v ul. Manzoni v Gor. 1939 je s C. L. Bozzijem sodeloval pri ureditvi zgod. in umet. muzeja v Gor. 1943-45 je bil občinski delegat za Ločnik pri gor. občini. 1945 je ustanovil v Ločniku Circolo Familiare Friulano. P. se je posvetil predvsem restavratorstvu. S svojim delom je rešil številne umetnine na furlanskem območju, pa tudi na Goriškem, Tržaškem in v Istri. V Gor. je npr. restavriral freske v c. sv. Ignacija (1923, 1931-32), Parolijske o. sl. na stropu velike dvorane v pal. Attems, več del v pokr. muzeju itd. V Trstu je rest. freske iz XIII.-XIV. st. v c. sv. Justa. Znani so njegovi večkratni posegi v oglejski baziliki. Za nas je pomemben, ker je deloval tudi na slov. ozemlju. Restavriral je poznosrednjeveške freske v p. c. sv. Mihaela v Ozeljanu (1920-23), v ž. c. v Braniku (1922-23), v p. c. sv. Kancijana v Britofu ob Idrijci (1926, tudi zlati oltar iz 17. st.), v p. c. Device Marije v Polju pri Bovcu (1931-35); 1938 in 1946 je rest. svetogorsko podobo Marija z Jezusom in dvema svetnikoma, 1937 pa olt. sl. Sv. družina med štirimi kapucinskimi svetniki v Tinjanu v Istri. P. je poslikal in dekoriral tudi več cerkva (npr. ž. c. v Ločniku, c. sv. Roka in sv. Vida in Modesta v Gor., ž. c. v Bračanu). Na Goriškem je poslikal slov. c.: ž. c. sv. Martina v Dobrdo (1921-29, uničeno), ž. c. v Jamljah (1925), ž. c. v Števerjanu (1926), v bližnjih krajih Sje pa ž. c. v Kostanjevici na Krasu (dat. ni), ž. c. v Šempetru pri Gor. (1921-29), ž. c. v Vipolžah (1921-29), ž. c. v Vojsčici (1921-29), c. Marijino Celje na Ligu (1926), ž. c. v Temnici (1928-29), c. Marijinega Vnebovzeta v Selah na Krasu (1930, uničeno), c. Žal. M. božje na Gradu pri Mirnu (uničeno) in c. sv. Vida v Vedrijanu v Brdih (1946-47). P-ov opus obsega še oljne sl., tempere, akvarele, grafike in risbe (npr. Ob Soči, 1907; Mekinje, 1915; ciklus 8 risb Ločnika v ruševinah, 1919; Spodnje Cerovo, 1941; portret gospe Marcon, 1945). - V cerkvenih dekoracijah je P. zvest historičnim slogom, v ostalih delih pa je opazna njegova osnovna realistična usmeritev. Od 17. dec. 1972 do 14. jan. 1973 je bila v palači Attems v Gor. velika retrospektivna razstava P-ovega dela. Podobno raz-

stavo pa so priredili v Goriškem muzeju (Krombork) od 22. sept. do 22. okt. 1973.

Prim.: Cossar, Storia, 99, 154, 168, 452; Leopoldo Perco pittore e restauratore 1884-1955, Gorizia 1972 (z lit.); Slikar in restavrador Leopoldo Perco. Retrospektivna razstava, grad Krombork 22. sept. - 22. okt. 1973 (tekst M. Vuk); PrimN 14. sept. 1973; KolGMD 1979, 144.

V-č

PERDIH Anton, živilski tehnolog, r. 20. dec. 1939 v Zatočlinu, živi v Lj. Oče Franc, kmet, mati Marija Božič. Osn. š. in nižjo gimn. je obiskoval v Tolminu (1946-54), višjo gimn. pa v Idriji (1954-58). Vpisal se je na Fak. za rud., metal. in kemij. tehnologijo v Lj., kjer je 1962 diplomiral iz kemije (*Sinteza polikarbonatov*) in 1965 doktoriral (*Analitika barvil v živilih in predmetih splošne rabe*). Od 1962 do 1974 je delal na Zavodu za zdravstveno varstvo v Kranju najprej kot v. d., nato kot vodja higiensko-kemijskega laboratorija. Zaradi uspešnega dela je laboratorij dobil leta 1974 kot prvi regijski laboratorij v državi pravico opravljanja superanaliz živil in predmetov splošne rabe. 1974 je postal docent za živilsko tehnologijo, 1979 pa izredni profesor za področje organske kemijske tehnologije in sanitarne kemije na FNT v Lj. Na Fak. predava predmeta Živilska tehnologija in Biosintezna tehnologija ter del predmeta Organska kemijska tehnologija; na podiplomskem študiju pa predmeta Izbrana poglavja iz kemije in tehnologije živil in Tehnološka biokemija. V letih 1977-81 je organiziral in vodil podiplomsko izpopolnjevanje iz sanitarne kemije in bil v letih 1980 in 1983 preds. izpitne komisije pri specialističnih izpitih iz sanitarne kemije. Do 1985 je bil mentor 34 diplomskih del in 6 magistrskih. Njegovo raziskovalno področje je bila biosinteza postopkov v živilstvu in izkoriščanje odpadkov živilske tehnologije. Sodeloval je na več znanstvenih sestankih oziroma kongresih. Sam in skupaj s sodelavci je pripravil do 1985 okrog 90 znanstvenih in strokovnih sestavkov, referatov ter poročil. 1983 je s sodelavci prejel nagrado Borisa Kidriča za dela s področja biotehnologije. V letu 1985 teče postopek za njegovo imenovanje za rednega profesorja na odd. za kemijo in kemijsko tehnologijo U v Lj.

Prim.: ULjBB III/1, 430; Osební podatki (živiljenjepis in bibliografija); J. Š., Pogovor s slov. znanstvenikom, NL 19. sept. 1985.

Stres

PERELLO Alba (Zora), por. **GODINA**, protifašistična borka, aktivistka, r. 14. maja 1922 v Trstu (Škedenj), u. 21. febr. 1945 v Ravensbrücku. Oče Antonio, krojač, mati Pavla Kocijančič, šivilja. Obiskovala je dva razr. zasebne osn. slov. š. pri Sv. Jakobu (bivše šole CMD), dva razr. it. osn. š. in zadnji letnik v Neuhausu v Nemčiji. V Trstu se je nato vpisala na klas. gimn., a je ni dokončala, ker so jo v tretjem liceju aretirali. Ko ji je bilo devet let, se je oče oddaljil od družine in sta se z materjo preselili h Glavičevim na Staro policijo pri Sv. Jakobu. Pri 14 letih je Zora pristopila k šentjakobskemu zboru, ki je pel v cerkvi, na izletih in ilegalnih prireditvah. Zahajala je tudi v druge ilegalne skupine, ki so v tridesetih letih gojile predvsem izločništvo, in se vključila v dijaško skupino, ki se je učila slov. in se zbiral v ul. Battisti ter sv. Frančiška. Tu se je posebno navezala na Vojko Šmuc (gl. čl.), ki je pozneje padla v partizanih. Spoznala je tudi Pinka Tomažiča (gl. čl.) in po njegovem posredovanju prišla v stik tudi s slov. in ital. delavsko mladino ter postala 1938 skojevka. V okviru teh mladinskih organizacij je prevzela razne odgovornosti. Prvič so jo aretirali 4. sept. 1940 v Gradišču pri Materiji, kjer sta z materjo preživljali počitnice pri sorodnikih. Odpeljali so jo v Trst in zaprli v jezuitske zapore. Po nekaj mesecih so jo izpustili in ji dodelili dve leti polic. nadzorstva. Teden dni pred napadom na Jslo (apr. 1941) so jo ponovno aretirali in konfinirali v Pollenzo (Macerata). Vrnila se je domov 27. jun. 1941 in se spet vrglo v polit. delo. Navezala je stike z Oskarjem Kovačičem, ki je prišel avg. 1941 v Trst, da bi organiziral v mestu OF (PSBL II, 159-60). Zora se je zavezala za zbiranje aktivistov pri Sv. Jakobu, nato še v mestu in postala Kovačičeva tesna sodelavka. Pred drugim tržaškim procesom je OF organizirala drzno listkovno akcijo, med katero je Zora pritrčila letak na oglasno desko trž. kvesture. Dva dni po ustrelitvi obtožencev drugega trž. procesa so jo v šoli med poukom aretirali in ponovno zaprli v jezuitske zapore, kjer je ostala do sept. 1942. V Rimu so jo 17. sept. obsodili na 13 let zavora. Kazen je prestajala v Perugii, kjer je s tovarišicami skrivaj izdelovala oblačila za partizane. Po kapitulaciji It. se je vrnila domov in se čez čas na prigovarjanje znancev umaknila v Brkine. Kot članica SKOJ in ZSM je delala med part. s posebnimi terenskimi nalogami in

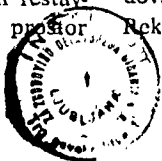
8. mar. 1944 stopila v KP. V Brkinih se je 25. maja poročila z bojnim tovarišem Vojom Godino. Poleti jo je Okrož. odb. ZSM poklical v Trst in ji dodelil organizacijske funkcije. Lotila se je dela v Rojanu, kjer je tudi stanovala pri teti, saj je bila hiša pri Sv. Jakobu, kjer je prej stanovala, bombardirana. 24. okt. 1944 so jo aretirali na ul. Udine in jo 2. dec., po zasliševanjih in mučenjih, odpeljali v Nemčijo. V zadnjem sporočilu možu (28. nov. 1944) je izjavila, da bo mirno prenašala nadaljnje preizkušnje. V Auschwitzu, nato v Ravensbrücku je bodrila tovarišice in z uporno voljo premagovala težave, toda njeno telo ni vzdržalo. Njeno part. ime je bilo Milena. Zaradi svoje lepote, odločnosti in mladostniškega žara je vzbujala občudovanje in spoštovanje tudi pri svojih sovražnikih, v zgod. slov. trž. odporništva pa je njena figura skoro legendarna.

Prim.: Ustno pričevanje matere Pavle in sestrične Marice Kocijančič; Avtobiografski zapis matere, rokopis hrani avtorica gesla; Z. K. (Zorka Kosovel), Zori Perello-Godina v spomin, PDK 4. avg. 1945; J. Koren, Zora Perello Godina - dekle, ki se je žrtvovalo za svobodo, PDK 21. febr. 1967; G. Maslo, Zori v spomin, TV-15 15. febr. 1973 s sl.; Zapis moža Voja Godine, 1975; Minka Pahor, Ljudje in dogodki, RAITrsta 8. mar. 1978; Spominu mlade borke Zore Perello-Godine, PDK 21. febr. 1980 s sl.; Sv. Jakob, 284 pass., sl. na str. 243; L. Turk, Četrtna srečanja, RAITrsta, 21. in 28. apr. 1983; Vojska Smuc - Mladost za svobodo, Izola 1984, na več mestih s sl.; T. Smuc-Koren, Spomin na Zoro Perello ob 40-letnici njene prazgodnje smrti v Ravensbrücku, PDK 21. febr. 1985, več slik; Biografski arhiv, Ods. za zgod. pri NSKT.

ldt

PERGAR Rudi, akad. slikar, r. 3. apr. 1936 na Predmeji očetu Albertu (1904), zidarju in materi Rozini Likar (1904), gospodinjji. Živi in dela v Novi Gor. Osn. š. je obiskoval na Predmeji (1945-49), gimn. pa v Ajdovščini (1949-57). Na ALU v Lj. se je vpisal 1958 in diplomiral na odd. za slik. 1963 (Stupica, Sedej, Pregelj, Jakac, Debenjak, Mihelič). Dolga leta (1964-78) je deloval kot likovni pedagog v Novi Gor., sedaj (od 1978) pa dela kot restavrator na Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine v Novi Gor. 1983 je vpisal specialko za restavratorstvo na ALU v Lj. (Kokalj, Curk). Član je Zveze društev likovnih umetnikov Sje (od 1968), v začetku tudi član mednar. skupine 2XGO (1969-70). Ukvarja se s slikarstvom, grafiko in restavratorstvom. P. je vstopil v slov. likovni prostor

v času, ko je v likovni umetnosti ponovno vzklodo zanimanje za odkritja konstruktivistov in za načelo, da slika lahko »eksistira brez objekta, brez simbola, brez asociacij in predstav«. Prve pomembnejše predstavitve se vežejo z nastopom skupine slov. neokonstruktivistov (Čadeževa, Lapajne, Hrvatski, Dušan Tršar...) od 1970 dalje. P-jev likovni koncept izhaja iz programskih načel te skupine, za katero je značilno vnašanje »razumskih, intelektualnih sestavin v proces nastajanja umetnine ter vztrajanje na fenomenoloških pozicijah, ki likovnika neprestano soočajo z osnovo njegovega delovanja: prodiranje v bistvo likovnega fenomena, njegove konstrukcije in statusa interpretacije«. 1975 se je v Novi Gor. predstavil z 12 deli, ki jih je poimenoval z naslovi *Simetrične strukture I do XII* in ki odražajo P-jevo likovno opredelitev z značilnimi formalnimi nivoji: prvi je strogo vpet v konstruktivistične oblikovalske principe, drugi je siniciza konstruktivizma in primarnih struktur, v tretjem pa so dela z značilno valujočo diagonalo, ki sprošča matematično strogost. V to smer je kasneje razvijal svoje likovne raziskave: s področja geometrijskih barvnih oblik je čedalje bolj prehajal k likovnim elementom, ki so »nasičeni z neko svojevrstno obliko notranje napetosti in kontrolirane ritmične razigranosti, ki že do neke mere skorajda asociirajo na pojavne oblike vegetativnega, organskega sveta«. Na razstavi 1984 v Novi Gor. se nam P. predstavlja s povsem drugačnim, čustveno naravnanim figuralnim slikarstvom, z značilno razpetostjo med »neоекспresionističnimi, "težkimi" vizijami tesnobnih občutij ogroženosti sodobnega človeka in matissovsko razigranimi figuralnimi kompozicijami, naslikanimi v pretežno svetlih, zračnih barvah...« (B. Kovič). Kot restavrator na Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine v Novi Gor. je opravil veliko restavratorskih del, med drugim tudi dela v spominski cerkvi na Javorci, za GorMuz in Narodno gal. iz Lj. je kopiral več fresk, med drugim iz Prilejsa in Vrhovlja pri Kožbani. Samostojne razstave: 1968 - Milan, Kranj; 1971 - Koper, Kranj; 1975 - Nova Gor.; 1982 - Lj.; 1984 - Nova Gor. Skupinske razstave (s skupina 2XGO, Neokonstruktivisti, društvene razstave): Koper (1963, 1973), Nova Gor. (1964, 1969, 1973), Trst (1965, 1984), Gorica (1968, 1984), Idrija (1969, 1973), Sežana (1969), Ajdovščina (1969, 1973), Videm (1970), Benetke (1971), Reka (Bienale mladih, 1971), Lj. (1971, 1972,

1973, 1974), Bgd (Grafika mladih jsl. ustvarjalcev, 1972, Mladi slov. umetniki, 1972, 1974), Banja Luka (1972), Subotica (1972), Mrb. (1972), Zgb (1972), New York (1975), San Vendemiano (1985).

Prim.: Osební podatki; Liter. in likovne nagrade »Mladih poti«, SPor 1957, št. 61; Sandi Sitar, uvod v katal., 2XGO, dec. 1969, Nova Gorica; Šubic in Pergar razstavljata v salonu Meblo, PrimN 1970, št. 41; And. Pavlovec, Gorenjska likovna kronika, Sinteza 1971, št. 21-22, 108; P. Breščak, Prostor, ki raste, Delo 1971, št. 23; Aleks. Bassin, Likovni zapiski, Rudi Pergar, NRazgl 1971, št. 4, 115; Isti, uvod v katal. osebne razst., 8-19. apr. 1975, Nova Gorica; Brane Kovič, Pergarjev neokonstruktivizem, PrimN 1975, št. 16; Aleks. Bassin, Likovni zapiski, Rudi Pergar, NRazgl 1975, št. 12, 330; Isti, Likovni zapiski, Razstava Društva slov. likovnih umetnikov 1976, NRazgl 1976, št. 23, 621; S. B., Likovna izpoved goriškega umetnika, PrimN 1977, št. 4; Fr. Zalar, Življenje vitalnih oblik, Dnevnik 1982, št. 56; Brane Kovič, uvod v katal. osebne razst. 13-28. apr. 1984, Nova Gorica. Nsn.

PERHAUC Rafael, letalec, pisec, r. 22. okt. 1899 na Planini pri Ajdovščini, u. 16. nov. 1984 v Lj. Oče Jernej, stražmojster, mati Vincencija Žvokelj. Odraščal je v Trstu, s sedemnajstimi leti je odšel v š. za ladijske strojnike avstro-ogrske mornarice. Ob razpadu Avstro-Ogrske je stopil v jsl. mornarico in bil vkrcan nekaj let na raznih ladjah. Kasneje se je posvetil tehnični stroki vojnega letalstva. 1940 je opravil izpit za majorja. Ob napadu It. na Jslo je bil v Divuljah pri Splitu in so ga it. oblasti na začetku 1942 zaprle. Od začetka 1943 je bil v partizanih, deloval je v Dalmaciji. Kasneje je pri 3. in 4. pomorskem sektorju vzdrževal plovni park (100 raznih plovil). 2. jan. 1944 je prišel na otok Vis, od tod odšel v Carovigno pri Brindisiju, kjer je postal komandant mehaniške letalske š. Kasneje je bil v sev. Afriki (Benina pri Bengaziju), kjer sta bili ustanovljeni prvi dve eskadrilji letalcev-prekomorcev. Od jun. 1944 je bil v Alžiriji (Maison Blanche), kjer je sodeloval pri organiziranju letalskih enot in bil komandant brigade letalcev v okviru RAF vse do njenega odhoda v Jslo (nov. 1944). P. je ostal v Alžiriji (Boufarik) do mar. 1945. Po vojni je do 1948 služboval v Zemunu, nato se je zaradi šibkega zdravja upokojil kot letalski polkovnik. 1968 je izdal knjigo *Letalci prekomorci*, za katero je naslednje leto prejel nagrado 22. jul. 1976 je izšla P-eva knjiga o vojaških nemirih leta 1918 *Upor mornarjev v Boki Kotorski*. Prejel je več odlikovanj in priznanj, med temi tudi zlato pla-

keto jsl. vojnega letalstva (1984) kot eden najstarejših še živečih letalcev Jsle. V tisku je objavil vrsto strokovnih člankov in spominov.

Prim.: PDk 26. jul. 1969, 2. avg. 1969; R. Perhauc, Letalci prekomorci, Nova Gor. 1968, pass.; PDk 23. maja 1976; A. Vovko, ZC 1976, 367-69; Borec 1976, 414; TV-15 11. okt. 1979; PDk 20. okt. 1979.

B. Mar.

PERHAUC Rudolf, prof., organizator slov. šol po vojni v Trstu, pisec šol. knjig, r. 6. apr. 1889 v Trstu, u. 24. dec. 1967 prav tam. Oče Jakob, posestnik in trgovec, mati Frančiška Bertolini, gospodinja. Osn. š. in gimn. je dovršil v Trstu, mat. in fiz. je študiral dve leti na U v Pragi, nato na Dunaju, kjer je doktoriral 30. okt. 1911. Prof. mat. in fiz. na nem. gimn. v Trstu (trg Lipsia) od 1912-19, nato na učit. v Mrbu do 1932 in na real. gimn. do 1941. Nemci so ga aretirali in izgnali v Srbijo, od koder je zbežal v Trst in nato v Lj., kjer je honorarno poučeval do ital. vdaje, ko se je vrnil k svojcem v Trst in pričakal konec vojne. Bil je med prvimi, ki so se prijavili za poučevanje na slov. šolah, in se lotil organiziranja slov. šol na Tržaškem. V jes. 1945 je bil imenovan za ravn. Trg. akademije, kjer je ostal do jes. 1954, ko je bil imenovan za ravn. Znanstvenega liceja Fr. Prešeren, a le za eno leto, potem je postal prof. začetnik na Klas. liceju za mat. in fiz., kjer je poučeval do 70. leta starosti (1955/56-1958/59), ko je moral po 47 letih službe oditi v pokoj brez odpravnine in brez pokojnine. Za slov. šole, ki so bile brez učnih pripomočkov, je napisal dne knjigi: *Geometrija za nižje in strokovne šole in tečaje* (Trst 1948; ponat. 1959, pri njem sodeloval inž. V. Schart); *Geometrija za višje razrede srednjih šol*. Planimetrija in stereometrija (1952). V šoli je podpiral dij. list Literarne vaje in Izvestje srednjih šol. Bil je vrsto let v komisiji za pregled in odobritev šolskih knjig pod ZVU in za nastavitve profesorjev, dolga leta pa je bil član nadzor. odb. NSKT. Bil je velik Slov., marljiv in vesten prof. in ravn., razgledan in družaben, zlata duša za svoje dijake in prof.

Prim.: IzvTrst 1948-59; arh. Trg. akad. Trst; Umrl je prof. dr. R. P., PDk 27. dec. 1967 s sl. Jem.

PERHAVEC Vladimír, prevajalec, časnikar, ekonomist, pesnik, r. 1. avg. 1893 v Komnu, u. 3. mar. 1964 v Trstu. Oče Ferdinand, sodnik v Komnu, mati Marija Gregorin, brat dvojček Stanislav znan zobozdravnik v Trstu. Pred prvo svet.

vojno se je družina preselila v Trst, kjer je P. maturiral na klas. gimn. in doktoriral na tržaški trgovski visoki šoli Revoltelli. Med prvo svet. vojno je bil rezervni častnik, po nastopu fašizma se je umaknil v Lj., kjer je bil nekaj let uradnik pri Kreditni banki, nato pa časnikar pri Jutru, kjer je urejal dnevne novice tujih agencij. Znal je it., nem., franc., angl. Zaradi boleznih se je moral kmalu upokojiti. Tedaj je začel prevajati operne librete v slov., 1932 je izdal v samozaložbi tudi pesniško zbirko *Pesmi*. Poleg osebnoizpovednih pesmi je pisal tudi humoriistične, ki jih je menda objavljaval po drugi svetovni vojni tudi v Pavlihi. Vrsta del je ostala v rokopisu.

Prim.: Vladimir Bartol, Dr. Vladimir Perhavec, PDK 15. mar. 1964 (s sliko); SLNP, 230.

Jan

PERHINEK Rudi, častnik in publicist, r. 23. jun. 1906 v Vipavskem Križu, u. 5. avg. 1982 v Clevelandu (ZDA), grob na pokopališču Vernih duš v Chardonu. Oče Karel, postajni načelnik, mati Karmen. Osn. š. v rojstnem kraju, nižja gimn. v Novem mestu, kamor je bil oče premeščen med prvo svet. vojno, nižja šola Vojne akademije v Bgdu, 1937-38, višja šola Vojne akad. v Bgdu. P. je opravil vse vojaške študije z odličnim uspehom. Kot pehotni častnik je služil v kraljevi gardi in v raznih garnizijah Jsle. Po višji šoli Vojne akad. je bil imenovan za načelnika štaba Komskega odreda v Beranah (Črna gora), ki je v primeru vojne imel nalogo, da prodre v Albanijo. To se je tudi zgodilo, toda ukaz za umik je preprečil nadaljnje prodiranje. Po razsulu Jsle je začel P. na lastno pobudo organizirati odpor. Ko so se jul. 1941 združeni Črnogorci uprli it. zasedbi, je P. vodil napad na vojašnico v Beranah in po hudih bojih prisilil it. posadko k predaji. Ko je zvedel za delovanje Draže Mihajlovića, se je pridružil njegovemu podvigu. Imenovan je bil za delegata Vrhovne komande za Črno goro, Sandžak in Albanijo, sept. 1943 za načelnika štaba Južnih odredov Vrhovne komande in 1. mar. 1944 za načelnika štaba Komande severnih krajev. Slednje naloge pa ni mogel prevzeti, ker so ga Nemci 2. mar. 1944 ujeli in odpeljali v Nemčijo. Po vojni je hotel iz Nemčije še pomagati Mihajloviću, a so Angleži temu nasprotovali in se je moral zateči v Belgijo, kjer je bil sprejet kot podpolkovnik v belgijsko vojsko. 1950 se je izselil v ZDA in se 1951 naselil v Clevelandu, kjer je

delal kot inž. 10 let v zasebni in 15 let do upokojitve v občinski službi. - P. je od rane mladosti v Novem mestu, kasneje tudi kot vojak in vse do smrti aktivno deloval pri Sokolu. Bil je namestnik staroste Jsl. Sokola v Svobodnem svetu, starosta sokol. društva v Clevelandu in odb. tamkajšnjega Primorskega kluba. V raznih revijah je objavil številne članke in razprave. Jsl. vlada v Londonu ga je med vojno odlikovala s Karadjordjevo zvezdo.

Prim.: Sokolski vestnik (Milwaukee, ZDA) 1982, št. 3-4; 1983, št. 1 in 1984 št. 3-4.

B. S.

PERIC (PERITZ) Anton, duhovnik, r. 16. jan. 1791 v Krminu, u. 25. apr. 1856 v Kanalu, posvečen 2. sept. 1816. Najprej katehet v Piranu, od 1825 do 1836 župnik v Šempasu, od 1836 dekan v Kanalu, okrajni šolski nadzornik in častni konzist. svetnik. Bil je goreč in pobožen. 1837 je ponovno uvedel na tretjo pobinkoštno nedeljo procesijo na Sveto goro, katere se je od tedaj vsako leto udeležilo mnogo vernikov od vseposod. 1849 je ustanovil Bratovščino presv. in brezmadežnega Marijinoga srca, ki jo je potrdil gor. ord. 1851. Leta 1850 je oskrbel duhovne vaje v domači cerkvi od 6. do 15. nov. pod vodstvom preč. Antona Bankiča DJ.

Prim.: NadškAGor.; K. Š., Marija Cel nad Kanalom 1853.

L. D.

PERIC Filip, prof. in časnikar, r. 22. maja 1886 v Selah na Krasu, u. 16. jul. 1955 v Lj. (v bolnišnici). Gimn. je obiskoval v Gor. (1899-1907), slavistiko in romanistiko na Filoz. fak. dunajske U, kjer je napravil tudi prof. izpit za slov. in franc. (1912). Prof. službo je nastopil v kraljevini Črni gori, in sicer na gimn. v Podgorici (1912-13) in Plevlji (1913-14). Ko je ob izbruhu prve svet. vojne 28. jul. 1914 Črna gora mobilizirala, je P. vstopil v njeno armado (Plevaljska divizija). Ob avstr. okupaciji Črne gore v jan. 1916 je odšel v emigracijo in kot begunec živel v Franc. (Bordeaux, Dijon, Neuilly, Pariz). Po vrnitvi v Trst (1920) je sprejel mesto v ured. Edinosti in postal kmalu tudi njen. dir. in ur. (24. jul. 1924 - 4. sept. 1928). Ker je bil list 17. avg. in 4. sept. 1928 zaplenjen, je bilo P. z odlokom trž. prefekta odvzeto uredništvo in list ustavljen. P. je bil v tem času tudi dir. srednješol. glasila *Naš glas*, ko je bil ta spremenjen v druž. revijo (1927-28). 1929 je ob naraščajoči napadalnosti faš. emigriral v Jslo in se preselil v Lj. Tu se je vnovič opri-

jel prof. poklica in poslej služboval kot suplent in prof. na lj. sred. šolah, po zadnji vojni pa je bil prof. na lj. učiteljišču (1947-48) in na Višji pedagog. šoli (1949-52), kjer je predaval rušč. do upokojitve (1952). - Poleg številnih časniških poročil in prispevkov v trž. E (1920-28) ter članov v lj. Jugoslovani (1930-31) je posebej omeniti P-evi razpravi: *Življenjski ustroj osebe* (Naš glas, III, Trst 1927) in *Družinsko pravo v sovjetski Rusiji* (Pravni vestnik, VIII, Trst 1928; Naš glas, IV, Trst 1928). Pripravil je tudi jubilejno štev. 1926 trž. E, ki je dopolnjena izšla kot samostojna publikacija z naslovom *Edinost 1876-1926* (Trst 1926, 2°, str. 53).

Prim.: Glas Crnogorca, XLII, Cetinje 11. nov. 1913; *Edinost 1876-1926*, Trst 1926; F. Bevk, Luč III, 1928, 38-74; F. Bevk - L. Cermelj, Luč IV, 1929, 45-84; A. Pirjevec, SBL II, 304; J. Slebinger, Slov. časniki in časopisi, Lj. 1937, 20, 118; P. Plešničar, Narod naš dokazuje hrani..., Lj. 1940, 28-29; PDK 1955, št. 172 s sl.; Ob 80-letnici Edinosti, PDK 1956, št. 7; Pedesetogodišnjica pljevalske gimn. 1901-1951, Plevlja 1956, 21, 112; Sto let lj. učiteljišča. Zbornik, Lj. 1973, 93; Sardoč, 45, 246, 247; L. Zorzut, KL Sje I, 225.

Lc.

PERIC Jožica, učiteljica, pesnica, pripovednica, r. 24. apr. 1939 v Dolu (Doberdob), u. 2. okt. 1973 v Gor. Oče Jožef, kmet, mati Alojzija Jelen iz Mirna, gospodinja. Osn. š. v domačem kraju, nižjo sred. š. in učiteljišče v Gor., matur. 1958. Nadaljevala je študij na Laposlovni fak. U v Trstu, medtem je bila različno zaposlena. S šol. letom 1969/70 je začela poučevati kot suplent na enotni sred. š. v Gor. Med pripravo doktorske disertacije je umrla. P. je znala izpovedovati svoj notranji svet v kratki prozi in v pesmih, polnih nežnosti, otožnosti, ljubezni do narave in sočloveka. Veliko je ustvarila za otroke. Prvič se je oglasila kot učiteljiščnica v dijaškem glasilu Mladi vzori; nadaljevala je v Pastirčku, LitV, KatG in Utripih. Zaradi njene skromnosti so marsikatera pesem in prozni sestavek ostali v rokopisu.

Prim.: Podatki sorodnikov; KatG 1973, št. 39 in 40 s sl.; Izvestje drž. sred. šol s slov. učnim jezikom v Gorici, 1965-1975, 51 s sl.

B. Lu.

PERIC Lojze, aktivist OF, pravnik, r. 23. dec. 1909 v Brestovici na Krasu, živi v Lj. Oče Franc, mati Marija Pahor. Med prvo svet. vojno je bil oče mornar v Pulju, družina pa je morala v begunstvo v Avstrijo. Živel so na avstrijsko-češki meji in v okolici Dunaja, nazadnje pa v

taborišču Bruck an der Leithe. Tu je P. obiskoval osn. š., dokončal pa jo je 1922 v Stržišču pri Ptuj (danes Kidričevo), kamor se je družina preselila, ko se je oče vrnil iz vojne. Od tu so se starši vrnili na Prim., ki jo je zasedla It., P. in brat Rudi pa sta ostala v Jsl. P. je dobil jsl. državljanstvo, v Ptuj je dokončal gimn., nato v Lj. Pravno fak. Služboval je v Ptuj, kjer je opravljal dveletno odvet. prakso, nato je bil odvet. pripravnik v Mrbu. Po kapitulaciji jsl. vojske se je pred nem. okupatorji vrnil na Prim. v Tržič (Monfalcone), kjer je živel oče. Avg. 1941 je prišel k njemu na dom Oskar Kovačič. Vključil ga je v OF. Po Kovačičevih navodilih je P. širil novo organizacijo na Trž., na Krasu in v Istri. 27. jan. 1942 so ga aretirali in zaprli v Coroneo v Trstu, apr. 1942 pa internirali v kraju Tollo v Abrucih. Iz internacije se je rešil dec. 1943. Dne 31. dec. 1943 je prišel v Bari. Ker je bil nesposoben za vojaško službo, je postal tajn. v taborišču Santa Maria di Leuca, bil je tudi član odb. za repatriacijo Jsl-ov. 23. febr. 1945 je prišel v Split in postal tajn. vojaškega sodišča pri Dubrovniškem vojaškem podr. Za tem je to funkcijo opravljal v Pazinu, 12. maja 1945 pa je prišel v Trst in postal v.d. javnega tožilca za mesto Trst. Po devinskem sporazumu je postal javni tožilec PNOO za Slov. Prim. za cono B v Ajdovščini. To funkcijo je opravljal do 1. marca 1947, ko je bil premeščen v Lj. za javnega tožilca, 1. jul. 1948 je bil premeščen k javnemu tožilstvu LRS in postal pomočnik za kazenski odd. Jul. 1951 je bil izvoljen za sodnika Vrh. sod. LRS. Dolga leta je bil preds. kazenskega odd. Vrh. sod. SRS, med tem časom je bil tudi predavatelj na Prav. fak. Lj. U in več let član komisije za pravosodne izpite ter izpraševalec za kazenskopravno materijo. 31. jan. 1973 se je upokojil. P. je nosilec part. spomenice 1941 in številnih visokih državnih odlikovanj. V zborniku Ustanak naroda Jsle 1941 (Bgd 1963) je objavil članek o začetkih NOB na Prim.

Prim.: Osebn. podatki; Gradivo Arhiva CK ZKS Lj. in Arhiva IZDG Lj.; Gradivo Arhiva GorMuz, N. Gor.

Plah.

PERIC Franjo, ekonomist, r. 1. mar. 1894 v Trstu, u. 30. nov. 1984 v Lj. Oče Fran, upravni uslužbenec, mati Uršula Kralj, oba iz Slivnega na Tržaškem. V Trstu je po nižji realki in trg. akad. od 1912 do 1914 študiral na Visoki trg. š. Revoltella, kjer je absolvirati tudi dvosemestrski

program filoz. propedeutike in višje matematike, nakar je bil mobiliziran in 1916 prišel v rusko ujetništvo. Tu se je pridružil I. srb. dobrovoljski diviziji, nato je preko Sibirije prešel na solunsko fronto in bil v dec. 1919 demobiliziran na sev. meji slov. Koroške. V vojni je bil dvakrat ranjen in je prejel sedem zvezniških odlikovanj. Od 1908 do 1912 je bil član tajne organizacije slov. srednješolcev v Trstu, nato do 1914 preporodovec. Tu je bil tudi član Sokola, član predsedstva sokolske župe in načelnik njenega prosv. odseka ter zadnji predvojni preds. visokošol. društva Balkan. V publikaciji *Preporodovci proti Avstriji*, ki je izšla 1970, je objavil članek *Preporodovci v Trstu*. Od 1920 do 1923 je v Trstu nadaljeval študij na Ekon. fak. in predložil 1926 disertacijo *Zasnova organizacije kompleksnih podjetniških tvorb*, ki je bila sprejeta, a je ni mogel zagovarjati, ker je bil zaradi antifaš. dejavnosti prisiljen zapustiti It. 1961 mu je tržaški študij nostrificirala Ekon. fak. v Lj. in mu podelila akademski naslov diplomiranega ekonomista. Med obema vojnama je bil zaposlen v Trstu od 1920 do 1923 pri Jadranski banki in Lesni izvozni agenciji, na Trati pri Škofji Loki na parni žagi F. Hajnrihar in v Trgovini z deželnimi pridelki do 1924, v Lj. pri prodajni centrali lesno industrijskih podjetij F. Hajnrihar d. d. do 1925, v Ilirski Bistrici v tovarni testenin, lesni trgovini in čebelarstvu A. Znidaršič do 1926, v Lj. s poslovnim organiziranjem in revizorstvom do 1927, v Mrbu pri uvozu in razpečevanju tehničnih novosti do 1929, pri organiziranju in vodenju Mariborskih mestnih podjetij do 1936, v gosp. pisarni Ekonomist in v Zavarovalnici Drava do 1939, nakar je bil apr. 1941 vpoklican v vojsko. Zlom Jse ga je zatekel v Zgbu, kjer se je zaposlil v lesnem industr. kombinatu Našička in se hkrati vključil v NOB. Konec 1944 ga je aretirala ustaška vojaška policija; bil je obsojen na tri leta zapore v taborišču Jasenovac in pridržan kot talec. Po osvob. je najprej opravljal vodstvene posle v Našički, nato je delal v Beogradu v Drž. revizijskem zavodu pri Gosp. svetu FLRJ, Zvezni planski komisiji, Ministr. za preskrbo, Zveznem svetu za blagovni promet in Trgovinski agenciji FLRJ do konca 1951, nakar je prešel na Ekon. fak. v Lj. Tu je predaval do 1964 kot znanstveni sodelavec uvod v ekonomiko podjetja, ekonomiko in organizacijo gosp. podjetij ter osnovne upravne dejavnosti, na Fak. za naravoslovje in tehnologijo ekonomiko gu-

marske proizvodnje in na Višji šoli za gospodinjstvo v Grobljah pri Domžalah ekonomiko gospodinjstva. Na Ekon. fak. v Lj. je predaval na tretji stopnji študija o pripravi in obdelavi zunanjega tržišča, na tretjestopenjskem študiju Ekon. fak. v Zgbu pa o vlogi komun. za večanje proizvodnosti dela. Vrh tega je bil v Lj. zunanji sodelavec v Zavodu za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu SRS, v Zavodu za stanovanjsko izgradnjo in Centralnem zavodu za napredek kmetijstva, v Bgdu pa v Inštitutu za mednar. politiko in gospodarstvo. 1970 je postal na Visoki ekon. komerc. šoli v Mrbu (VEKŠ) redni prof. za predmet kibernetika organizacija podjetja in tu od 1976 do 1981 na tretjestopenjskem študiju obravnaval strukturiranja integriranih tvorb, upravljanje poslovanja v integracijah in projektiranje kompleksnih sistemov združenega dela. Ob upokojitvi 1978 mu je mrb. U podelila naslov zaslužni prof. V praksi se je uveljavljal kot poslovni operativec, organizator, analitik, zavarovalni aktuar, planer in raziskovalec, pri čemer je teorijo preverjal pri konkretni uporabi. S svojega področja je priobčil mnogo razprav in tehtnih prispevkov v Ekon. reviji, Našem gospodarstvu, Novi proizvodnji, NRazgl, Sodobnem gospodinjstvu itd. Daljše in pomembnejše razprave so: *Organizacija socialističkih privrednih poduzeća* (Institut za proučevanje proizvodnosti rada, Bgd 1957); *Upravljanje i vođenje poduzeća* (Anali Ekon. fak., Bgd 1965); *Pogledi na pojem administracije* (Zbornik Ekon. fak., Lj. 1957); *Nekateri strokovni problemi planiranja v luči nove ustave* (Zbornik Zveze ekonomistov Sje, 1974); *Problemi amortizacije v proizvodnji* (Ekon. revija VIII/1957, 321-39); *Organizacija vodenja in upravljanja podjetij* (prav tam IX/1960, 121-46); *Avtomacija upravnega dela* (prav tam XI/1961, 417-26); *Sodobna podlaga za prevelitev stroškov* (prav tam XVI/1965, 553-57). V Zbornikih VEKŠ v Mrbu so izšli: 1971 *Problemi stabilizacije gospodarstva*; 1972 *Specifični problemi kibernetike organizacije*; 1973 *Politika temeljnih organizacij združenega dela in vloga vodje v organizaciji združenega dela*; 1975 *Organiziranje velikih poslovnih sistemov*; 1980 *Projektiranje kompleksnih sistemov združenega dela*. - P. je bil častni član Zveze ekonomistov Sje in nosilec reda za zasluge za narod s srebrnimi žarki.

Prim.: Osebn. podatki; ULJBB I, 148-59; II, 177-78; Biografije sodelavcev visokošolskih zavo-

dov Maribor, 1973, 76-77, in 1977, 79-80; Biografije in bibliografije učiteljev in sodelavcev U v Mrbu za 1976-78, 102-03; Zaslužni prof. F. Perič-devetdesetletnik, Obvestila VEKS, Mrb., apr. 1984 s sl.; St. Kajzer, F.P. - devetdesetletnik, Delo 9. mar. 1984 s sl.

Svk.

PERIN Marica, učiteljica, r. 25. maja 1884 v Gor., u. 8. dec. 1975 v Lj. Oče Gregor, delavec v trgovini, Furlan iz Auronza, mati Jožefa Lukančič, sestra uč. Tomaža Lukančiča, zavedna Slovenka, gospodinja, doma iz Skrilj pri Ajdovščini. P. je napravila šestrzr. š. v Šolskem domu, učiteljšče in maturo v Gor. Tu je spoznala pesnika S. Gregorčiča, čigar pesmi so ji bile vodilo v življenju. 1903 je nastopila uč. službo v Drežnici, 1906 v Smasteh, ko se je kot mlada uč. udeležila s svojimi učenci pogreba pesnika S. Gregorčiča. Od 1908 dalje ter med prvo svet. vojno in it. okupacijo do 1925 je poučevala v Grahovem, kjer je bila otrokom in prebivalcem prava mati ter vzgojila več generacij v narodno zavedne Slovence. Zasluga njene vzgoje je bila ta, da ni bilo v dobi it. fašizma ovaduha med Grahovčani. P. je bila zaradi svoje narodne zavednosti in odpora proti nasilnemu poitalijančevanju 1925 kazensko premeščena v Šebrelje, nato 1927 med prvimi slov. uč. v mesto Terracino, južno od Neaplja. 1929 se je izselila v Jslo, dobila uč. službeno mesto v Kruplivniku v Prekmurju, 1934 v Sv. Križu pri Rogaški Slatini. Ob vdoru nem. nacistov v Jslo so jo ti izgnali in P. je zbežala v Lj. Tu je živela in se skrivala pred it. fašisti pri svoji sestri Ani, ki je tudi napravila osn. š. v Šolskem domu in učiteljšče v Gor. Obe sestri Perinovi sta bili po zaslugi matere Jožefe Lukančič zelo zavedni in značajni Slovenki. P. je med NOB sodelovala pri RK in zbiralala denarna sredstva. Po osvoboditvi 1945 se je vrnila na svoje predvojno službeno mesto Sv. Križ, toda hvaležni Grahovčani so še isto leto šli po ljubljeno učiteljico, ki je zapustila lepo službeno mesto pri Rogaški Slatini in se 1. sept. 1945 vsa srečna vrnila med svoje prijatelje in sodelavce v revno Grahovo, kjer je bila šol. stavba vsa opustošena in razbita. Šolo je vodila do 31. avg. 1945, ko se je po 44 letih uč. službe upokojila. Kot upokojenka je živela pri svoji sestri Ani v Lj., a 1972 se je preselila v Dom upokojencev na Poljanski cesti v Lj., kjer je umrla v 91. letu starosti. Med prim. uč. je bila zelo cenjena zaradi kremenitega značaja, narodne zavednosti ter sposobnosti kot uč. in

vzgojiteljica. Bila je v najboljših prijateljskih odnosih s svojimi sošolkami in kolegicami do smrti in jim bila vedno v pomoč. Grahovčani, ki jim je ostala v spominu kot svetel lik dobre ljudske učiteljice, so jo visoko cenili in jo imeli zelo radi. Kot uč. se je odlikovala z dobrim zgledom in delom v šoli, a zunaj nje s prirejanjem kult. prireditev, tečajev RK, ročnih del in gospodinjstvih tečajev, za kar je bila z izpiti usposobljena. Prežeta je bila z globokim humanizmom in se trudila dvigniti duhovno rast našega ljudstva.

Prim.: PrimN 26. dec. 1975: T. Rutar, Marica Perinova; Ob smrti Perinove je And. Šavli napisal nekrolog in še nekdo.

Rut.

PERKAN Danilo, duhovnik, sin malega trgovca Ivana in Stanislave Škrli, r. 21. avg. 1914 v Trnovem (Ilirska Bistrica), u. 18. jun. 1979 na Reki. Osn. š. je obiskoval doma, sred. š. pa v malom semenišču na Reki in v Benetkah (kamor so tedaj hodili licejci in bogoslovci reške škofije), a so ga iz semenišča zaradi narodne zavednosti izključili, češ da nima poklica. Maturiral je potem na drž. gimn. na Reki. Ker je želel postati duhovnik, se je zatekel v Lj., kjer je dokončal teološke študije, dosegel licenciat iz biblične teologije in bil posvečen v duhovnika 29. jun. 1941. Ker zaradi okupacije v Lj. ni bilo službenih mest, je odšel za kaplana k svojemu bratu Viktorju, župniku in dekanu v Jelšanah. Po tragični bratovi smrti (»partizan« ga je 8. maja 1945 ustrelil med nekim pogrebom na pokopališču v Jelšanah) je vodil župnijo Jelšane do 1947, ko je odšel za škofijskega kanclerja na Reko. Tu je vztrajal v hudih letih, ko so odšli iz reške škofije vsi it. duhovniki, se menjavali apostolski administratorji škofije, do ureditve sedanje reško-senjske nadškofije. Na Reki je opravljal vrsto odgovornih služb: predavatelj bibličnih ved na teološki visoki šoli, ravn. škofijske pisarne, dekan reške dekanije, rektor reške stolnice sv. Vida, prošt stolnega kapitlja, prosinodalni izpraševalec, generalni vikar reško-senjske nadškofije. Sv. oče ga je imenoval za protonotarja. P. je bil duhovnik širokega obzorja in odprtega srca. Njegova pravičnost in bogata duhovnost sta ga nagibali, da je vsakomur nudil, kolikor je mogel. Že 1947 je za Slovence na Reki vpeljal posebno mašo. Užival je velik ugled in spoštovanje pri vseh, ki so ga poznali.

Prim.: Podatki njegove sestre redovnice Avguste Perkan, prednice notredamk v Ilirski Bistrici; Službeni vjesnik nadbiskupije riječko-senjske, leto XI, št. 3, 10. avg. 1979; Družina 8. jul. 1979 s sl.

Skerl

PERKO Andrej, veterinar, r. 14. nov. 1842 v Poljanah nad Škofjo Loko v premožni kmečko-obrtniški družini, kjer so strojili kože in kuhali klej. Njegov oče Mihael je bil brat Neže, matere pisatelja dr. Ivana Tavčarja, mati Ana Šraj, sin Ivan Andrej. U. 10. nov. 1917 na Voloskem. Po 6 razr. gimn. v Lj. 1865 se je 1869 vpisal na dunajsko vseučilišče, kjer je študiral veterino in diplomiral 1872. Leta 1870 se je kot prvi študent veterine včlanil v akad. društvo Slovenijo, ki je bilo ustanovljeno leto prej na Dunaju. 1875 je nastopil službo deželnega veterinarja na Voloskem v Istri, kjer se je poročil z domačinko Ivano Furlan, lastnico stanovanjske hišice. 1884 je postal prvi in hkrati zadnji slov. dežel. veterinar pri Državnem namestništvu v Trstu, kjer je bil vidna in priznana osebnost. 1897 je prešel v dežel. službo vojvodine Kranjske. Tu je bil do 1907 veterinar v Idriji in do upokojitve 1915 v Škofji Loki, nakar se je naselil na Voloskem.

Prim.: M. Dolenc, O življenju in delu prof. Simona Strupija ter drugih znamenitih veterinarjev iz okolice Kranja, Gradivo za spominski članek ob 100-letnici smrti prof. dr. Simona Strupija, zdravnika in živinozdravnika, Kranj 1980, 22; Isti, Nekaj novih podatkov o veterinarju Andreju Perku (1842-1917), Veterinarske novice VII/1981, 245-46; V. Zavrnik, Andrej Perko (1842-1917), prav tam X/1984, 142-43.

Svk.

PERKO Anton, pevec, r. 21. apr. 1898 v Podgori pri Gor., u. 7. okt. 1983 v Lj. Oče Janez, mati Leopolda Kos. Dovršil je osn. šolo. 15. jul. 1915 je odšel v avstr. vojsko in služil do konca vojne 30. okt. 1918, in sicer v Galiciji na Poljskem. Po prvi svet. vojni se je naselil kot begunec v Strnišču pri Ptujju. Ljubil je petje in s svojim lepim baritonom je pokazal odlične zmožnosti pri begunskem pev. zboru. Ker je bil nadarjen in sposoben, so ga pozneje sprejeli v lj. operni zbor, v katerem je vršil svoje delo požrtvovalno in uspešno skozi vsa leta. P. je študiral solo-petje na Državnem konservatoriju in je večkrat nastopal kot solist v samostojnih vlogah. Dolgo časa je bil tudi član Slov. okteta. Bil je duhovit in dober, zato je bil zelo priljubljen. Spadal je v generacijo, ki jo je zadela prva in druga svet. vojna in tudi njega prizadela.

Prim.: SGL II, 505; podatki Zore Kristančič iz Lj.

Gorjan

PERKO Ivan Andrej (po letu 1918 kot it. državlján uradno preimenovan v **Perco Giovanni Andrea**), prvi poklicni slov. speleolog, r. 14. febr. 1876 v Voloskem pri Opatiji Andreju, dežel. veter. (gl. čl.) iz Poljan pri Škofji Loki, in Ivani Furlan, istrski Hrvatici, u. 17. apr. 1941 v Postojni. Ko se je družina preselila v Trst, se je P. vpisal v 1. razr. nem. klas. gimn., kjer je 1894 dovršil 4. razr. Po bežnem spominu njegovih potomcev je nato menda obiskoval trgov. šole. V tistem času so trž. jamarji 1893 po večletnem izjemno napornem prodiranju v Škocjanskih jamah dosegli sklepni sifon (glej gesla v PSBL A. Hanke, J. Marinitsch, F. Müller, J. Novak), kar je trž. srednješolce tako navdušilo, da so se takoj lotili raziskovanja skrivnostnega kraškega podzemlja v bližnji in širši okolici. Med njihovimi jamar-skimi klubi je izstopal nem. klub Hades, ki je bil ustanovljen 2. dec. 1893. Še isto leto je na božič izšla prva št. njegovega istoimenskega glasila, ki so ga hektografsko razmnožili. Duša kluba, njegov preds. in ur. je bil 17-letni P., s katerim je tekmoval v zagnanosti in pogumu njegov prijatelj Ernest Felix Petritsch. Le-ta je dobrega pol stoletja kasneje obudil mladostne jamarske spomine v Trstu in s tem na Hades in Perka v zajetni knjigi (glej citirani vir). Hades je raziskal nad 100 jam in brezen okoli Trsta, Lipice, Padrič, pa tudi na področju Matarskega podolja. Med drugimi so bile: Velika pečina pri Maianci, zdaj Briščkova jama (nem. Riesengrotte, it. Grotta Gigante), Brimšca (it. Voragine di Basovizza), Krempljač (it. Grotta di Pausane). Jama na Škerkovi ogradi (Tilde-Grotte), Gropajska jama (it. Fovea di Gropada), Velika pečina (nem. Herkules Grotte, it. Grotta Ercole). Eno brezno so poimenovali po Perku Andreas Schlundo, eno po klubu Hades Schlund. Vsekakor pa je v Trstu najbolj odmeval 1894 njihov spust, udeležil se ga je seveda tudi P., v 264 m globoko Jamo v Griži (Abisso dei Morti) na pobočju Padriške Drašce, v kateri so našli okestja štirih slov. domačinov; ti so 1866 ob vходу v jamo električno sprožili mino, da bi se spustili še niže v podzemlje, kjer so se nadejali, da bodo prodrli do vodnega toka, a so se ob vračanju v jamo zadušili zaradi strupenih plinov. Po zgledu dunajskega speleologa Fr. Krausa so se člani kluba lotili jamskega katastra, zlasti

P. pa je sodeloval pri raziskavah kraških jam s svojim bivšim prof. Moserjem, ki mu je bil kot krasoslovec in speleolog izvrsten mentor. Glasilo Hades je doseglo 9 števil in prenehalo izhajati že po enem letu, ker so člani kluba po maturi zapustili Trst in se vpisali na U. V njegovem glasilu je P. objavil prispevek o starosti jam in članek *Die Riesengrotte*. Ko je njegov oče 1897 nastopil službo v Idriji, se je Perko naslednje leto zaradi gnotne stiske moral preseliti k sorodnikom v Škofjo Loko. Odtod je vzdrževal še naprej tesne stike s trž. jamarji, zlasti z ekipo, ki jo je vodil F. Mühlhofer, s katerim sta poslej sodelovala pri marsikaterem raziskovanju našega kraškega podzemlja. Že 1901 se je P. vrnil v Trst, da bi se ves predal speleologiji. 1904 je bil Hades obnovljen in zdaj tudi uradno priznan. Obstajal je do začetka prve svet. vojne, vendar se je 1912 združil z jamarškim odsekom Nemško-Avstr. Planinskega društva, ki je imel podružnico v Trstu. Po obnovi Hadesa je našel P. najtesnejše stike s takratnimi najbolj aktivnimi speleologi v Trstu. 1905 je odkril brezno Dimnice pri Slivju in v njem močan vodni pretok. Takrat je po naročilu trž. uprave raziskoval zaradi potreb pitne vode v mestu kraške izvire okoli Nabrežine, podzemlje pred izlivom Timave v morje, spustil pa se je tudi na dno 327 m globoke Labodnice do korita te reke. Takrat ga je tudi pritegnil hidrografski fenomen Pivke in Raka ter se skupaj z Mühlhoferjem odpravil v Magdaleno in Črno jamo pri Postojni. Vendar se mu je odprlo široko področje speleološke dejavnosti šele v Postojni, ko je bil 1. apr. 1909 premeščen kot dotedanji pomožni pisarniški uradnik na takojšnjem okraj. glavarstvu kot tajn. Jamske komisije pri Postojnski jami. Poročil se je z 28-letno upok. učiteljico Antonijo Likar iz Idrije. Poslej se je (kmalu je postal upravnik Postojnske jame) posvetil predvsem raziskovanju postojnskega jamskega sistema. V njem je našel v Pisanem rovu za skalno razpoko dve izredno lepo zasigani dvorani, v jami Magdaleni pa nove rove. Ker je bil osebno ali vsaj pismeno povezan z mnogimi tujimi speleologi, si je prizadeval, da bi postala Postojna žarišče mednarodne veljave. Tukaj naj bi delovali znanstveni speleološki inštitut, jamoslovna knjižnica, jamski muzej in v jami prvi biospeleološki podzemeljski laboratorij na svetu. Prva svet. vojna je to zamisel odložila, kasneje so jo uresnili It., ki

so svetu seveda hoteli s tem poudariti italijanstvo slov. Krasa. Vrh tega je P. storil za mednarodni postojnski turizem toliko kot njihče doslej. Jamo je propagiral z živo besedo kot predavatelj ob prikazu 160 diapozitivov po avstr. deželah in po Nem. Ker se ni mogel odzvati vsem vabilom, je predavanje natisnil, ga pošiljal interesantom in jim posojal diapozitive. Oskrbel je večbarvno stensko sliko Postojnske jame, ki jo je natisnil litografski zavod Orel Füssli v Zürichu v več tisoč primerkih in z besedilom posebej v slov., hrv., it., nem., češkem, poljskem, madž., franc. in angl. jeziku. Slika jame je bila tako privlačna, da so deževale prošnje zanjo od šol, muzejev, hotelov, turističnih agencij in tudi zasebnikov iz vse Evrope. 1913 je jamo snemalo dunajsko kinematografsko podjetje. Seveda je P. propagiral Postojnsko jamo tudi z informativnimi članki v časopisih in revijah, kot raziskovalec speleolog pa je objavljaval v njih tudi nova strok. dognanja. Na P. kot izkušenega jamarja so se že pred prvo vojno obračali tudi Slov. Tako ga je 1911 komaj malo prej ustanovljeno Društvo za raziskovanje jam v Lj., v katero se je takoj vključil, prosilo, da ga zastopa na prvem avstr. speleološkem kongresu v Hallstattu. Isto leto je P. prosil učitelj Stanko Vičič od Štomažev pri Sežani, da bi mu pomagal ustanoviti jamarško društvo kje v sežanskem okraju in da bi zanje pripravil pravila. Vojna je take pobude zatrla. 1912 se je začelo množično zanimanje za Postojnsko jamo med srb. in rus. prosvetnimi delavci. Takrat je dopotovalo v Postojnsko jamo 60 prof. iz Srbije in 40 učit. iz Rusije. P. je tudi v času It. kot speleolog svetovnega slovesa ostal ravn. Postojnske jame. V tem času so jamo elektrificirali, po njej je stekel vlak na bencinski pogon in pred vhodom so zgradili reprezentativno poslopje z uradnimi prostori in restavracijo. Kot zaveden Slov., kar je vedno poudarjal, je obdržal pri upravi Postojnske jame Slov. in nameščal le slov. domačine iz Postojne. Po kapitulaciji It. je nem. okupator odpeljal postojnsko knjižnico v Pottenstein na Bavarsko. Po zadnji vojni je bila vrnjena It. Ker pa je bila zraven tudi zasebna P-ova knjižnica z vsemi njegovimi spisi in številnimi speleol. deli, ki so mu jih poklonili mnogi tuji speleologi, jo je It. kasneje vrnila Jsl. Malo zatem (1961) jo je P-ov sin Leopold prodal Inštitutu za raziskovanje Krasa SAZU v Postojni. Poslej je kot del

inštitutske knjižnice corpus separatum. Ta zajem po izgubi 54 zvezkov 1031 enot, 84 je P-ovih knjig, prispevkov v raznih revijah in časnikih, vse ostalo pa so njemu poklonjena in deloma kupljena dela, ki so po jezikovnem sestavu pretežno nem. (54 %), v it. jih je 22 %, v drugih jezikih, franc., angl., madž., češkem, špan., hrv. in slov. pa so ostala. P. je seveda do prve vojne objavljajal prispevke v nem., zatem pa it. jeziku. P-ova knjižnica je torej izjemno pomembna, posebej za poznavanje našega klasičnega Krasa, ki je bilo v času njegovega življenja v središču svetovne speleol. dejavnosti. - Med tehtnejše P-ove prispevke sodijo: v Il Tourista: *La grotta di Ternovizza* (skupaj s Petritschem) (Trieste 1895, 58-60); *La voragine di Bresovizza* (Breznica jama) (1895, 84-108); *Grotta Tilde* (Jama na Pouli vrh) (1896, 40-41) in *Fovea Martel* (Jama na Škerkovi ogradi) (1896, 53-62); *Grotta Noè* (1897, 53-57); *La fauna diluviale nella Caverna degli Orsi presso Nabresina* (Vlaška jama) (1904, 86-90); v Spelunci: *Les Nouveaux gouffres du Karst* (Paris 1897, 112-14) in *La source de Divje jezero* (Carniole) (tam, 203); v Globusu: *Aus der Unterwelt des Karstes, Die Schlundhöhle von Bresovizza, die Tropfsteinhöhle von Slivno und die Moserhöhle bei Nabresina* (Braunschweig 1907, 23-24, 359-83); *Zur Hydrographie des istrischen Karstes* (1908, št. 19); v Prometheus: *Die Noè Grotte* (Triester Karst) (Berlin 1908, 497-502, 513-16) in *Der Zirknitzer See in Krain - eine speläo-geographische Skizze* (tam, 626, 643, 664); v Uranii: *Von Innerkrainer Karste* (Wien 1909, št. 44); v Mitt. k. k. Geogr. Ges.: *Die Tropfsteinhöhle von Slivno bei Nabresina* (Triester Karst) (Wien 1908, št. 11-12); *Die Tropfstein- und Wasserhöhle »Dimnica« bei Markovsina in Istrien* (Wien 1909); v Deutsche Rundschau f. Geographie u. Statistik: *Ein geschichtlicher Rückblick auf die Innerkrainer Höhlen und eine kurze Beschreibung derselben* (Wien 1909, 289-99, 350-55); *Zur oesterreichischen Karsthöhlenforschung* (1910, 246-59, 307-16); v Gebirgsfreund: *Das innerkrainer Höhlengebiet* (Wien 1911, 13-18); v Adria: *Der Zirknitzer See* (Trieste 1912, št. 11-12); v Himmel und Erde: *Die Adelsberger Grotte, ihre Entstehung und Erforschung* (Berlin 1912, št. 6); v La Riviera del Carnaro: *Das Alter der gestürzten Seule in der weltberühmten Grotte di Postumia* (Fiume 1926, 12-15); v Le grotte d'Italia: *La storia delle stalattiti* (Postumia 1927, 7-11); *Rilievi ed esperi-*

menti con sostanze chimiche e coloranti sulla Piuca e sul Rio de Gambera (s sodel. I. Gariholdija in E. Boegana, 1928, 128-43). Samostojno sta izšli njegovi publikaciji *Die Riesengrotte bei Triest* (s sodel. F. Mühlhoferja) (Trieste 1906) in *Die Adelsberger Grotte in Wort u. Bild* (Adelsberg 1910), s sodelov. S. Gradeniga pa je napisal vodnik po Postojnski jami *Postumia ed il mondo fantastico delle sue celebri Grotte* (Postumia 1924), ki je izšel v več ponatisih, nazadnje 1942. P. je marsikaj objavil tudi v trž. dnevnem časopisju in v Laibacher Zeitung, tu med drugim *Die wissenschaftliche Erforschung der oesterreichischen Karsthöhlen* (1908, št. 182-187), v PV in Zvončku pa sta izšla 1910 njegova članka *Svetovnoznana Postojnska jama*.

Prim.: Življenje in delovanje Iv. And. Perca, znamenitega raziskovalca kraškega jamskega sveta, S 24. apr. 1941; Življenjsko delo I.A.P., J 28. apr. 1941; F. Anelli, G. A. P., Direttore delle Grotte di Postumia, Le Grotte d'Italia, Trieste 1941 s sl.; F. Mühlhofer, G. A. P., Zeitschrift. f. Karst- und Höhlenkunde, Berlin 1941, 257-60; Hoffmann Montanus H., Petritsch E. F., Die Welt ohne Licht, Regensburg 1952; R. Savnik, Razvoj domače speleologije in nekatere njene aktualne naloge, Acta carsiologica I, 1955, 7-23; Isti, Die jugoslawische Karstforschung und die Schweiz, Stalactit, Organe de la Société Suisse de speléologie, Bern 1955; Isti, Stopetdeset let turistične Postojnske jame, 1818-1968, Postojna 1968; I. Michler, Srečanje s Putikom in Perkom, Proteus, Lj. 1977/78, 361-63 s sl.; A. Kranjc, M. Kranjc, Perkova knjižnica, Naše jame XIX, Lj. 1978, 37-42; F. Habe, A. Kranjc, Delež Slov. v speleologiji, Zbornik za zgod. naravoslovja in tehnike, zv. 5 in 6, SM 1981, 53-55; F. Habe, Vodniška literatura Postojnske jame, Naše jame X/1968, 15-28. Svk.

PERNE Andrej, pesnik, glasbenik, učitelj, r. 17. nov. 1884 v Tržiču na Gorenj., u. 19. jan. 1914 v Šturjah (Ajdovščina). Nižjo gimn. in učit. je dovršil v Lj., nato je nekaj let poučeval v Waldherrjevem zavodu v Lj. Po usposob. izpitu 1876 je bil učitelj na Colu in v Vipavi, od 1886 pa nadučitelj v Šturjah. Babil se s pesnikovanjem in glasbo. Pesmi je priobčeval v ZD, SG in V, več jih je bilo v ljudskošol. berilih pred prvo svet. vojno. Nekaj njegovih pesmi je uglasbil A. Nedved in jih objavil v zbirki šolskih pesmi v 3 stopnjah *Slavček* (Lj. 1879 in trije ponatise). P. je napisal tudi besedilo za Nedvedovo slov. mašo za moški zbor *K tebi srca povzdignimo* (Lj. 1884). - Psevd. Hrabroslov.

Prim.: P. Plesničar, P. M., SBL II, 308 in tam navedena liter. Ur.

PEROVSEK Franc, družbenopolit. delavec, r. 2. dec. 1922 v Šmarjah pri Grosupljem, živi v Lj. Oče Jakob, mati Frančiška Repar. Po osn. š. je v Lj. obiskoval gimn. Ob napadu na Jslo je končal VII. razr. Po vojni je dokončal gimn. in študiral na Prav. fak. Med šolanjem je bil član Sokola, sodeloval je tudi v levičarskih organ. Febr. 1941 ga je Radko Polič pritegnil v SKOJ. Po kapitulaciji jugoslov. vojske se je pridružil OF. Bil je aktivist OF in KPS in je delal predvsem med mladino na območju Grosupljega. Bil je član rajonskega OOF. V drugi pol. okt. 1941 se je vključil v Grosupeljsko četo. Nov. tega leta, ko je zaradi dela na terenu izgubil zvezo s četo, je nadaljeval civilno polit. dejavnost in bil kmalu aretiran. Do febr. 1942 je bil zaprt v lj. zaporih, tedaj se je rešil in vključil v Šerčerjev bat. Postal je politdelegat 3. čete. Za tem je bil komisar Roške čete na Kočevskem in za tem 3. bat. Dolenjskega odreda. Nadalje je bil namestnik politkomisarja 3. grupe odredov in namestnik politkomisarja Dolomitskega odreda. Mar. 1943 je prišel na Prim. Postal je namestnik politkomisarja Južnoprimorskega odreda in potem brigade S. Gregorčiča. V tej funkciji se je udeležil pohoda prim. brigad v Benečijo in Režijo. Po vrnitvi brigad iz Benečije je ostal v zah. Prim. in postal vodja skupin, ki so jim poverili polit. in vojaško dejavnost NOB na najbolj zahodnem delu slov. narodnega ozemlja. Po kapitulaciji It. je deloval v pokraj. organizacijah KPS in OF na Gorenjskem. V začetku jan. 1945 se je vrnil v Slov. Prim. in bil do konca vojne sekretar južnoprim. okrožja. Po osvoboditvi je bil preds. Poverilništva PNOO za cono B Slov. Prim. in je vodil odbor SIAU. Po ustanovitvi KP JK je bil član njenega izvršnega komiteja. Po uveljavitvi pariške mirovne pogodbe sept. 1947 se je vrnil v Lj. in opravljal številne pomembne republ. in zvezne naloge. Vodil je PK SKOJ za Sjo in GO LMS, bil je član biroja CK LMJ, član komisije za agit prop pri CK KPJ. Bil je poverjenik CK KPJ in CK KPS v coni B STO, za tem pa sekretar komisije za agit prop pri CK ZKS in nato enake komisije pri RK SZDL. V letih 1948 do 1968 je bil član CK KPS in republ. (1946-53) ter zvezni (1957-64) poslanec. Od 1956 do 1959 je bil dir. RTV Lj., od 1959 do 1963 pa vodja centra za marksistično vzgojo pri CK ZKS v Lj. Aktiven je bil tudi kot preds. sveta U v Lj., preds. odbora za kulturo in prosveto pri skupščini LRS, nadalje kot preds. sveta

INV ter sveta Visoke š. za politične vede v Lj. Bil je tudi podpreds. združenja RTV Jsle. Aktiven je bil tudi v borčevski organizaciji in je član sveta republike. P. je nosilec številnih priznanj in odlikovanj.

Prim.: Življenjepisni podatki v Arhivu CK ZKS v Lj.; Tone Ferenc, Primorska pred vseljudsko vstajo, Lj. 1983, pass.

Plah.

PERPAR Marija, kemičarka, r. 1. jan. 1904 v Tolminu, živi v Planini pri Postojni. Oče Ivan, finančni svetnik, mati Marija Kovšca, gospodinja, pok. brat Stanko zdravnik v Logatcu. Maturirala 1923 na klas. gimn. v Lj., doktorirala 1929 z disertacijo *Poizkusi kombinacij triaril-metan- in diarilamin-radikalcev*. 1927 je začela poučevati na poljanski gimn. v Lj., v letih 1933-45 službovala na gimn. v Celju, apr. 1941 so jo odpustili iz službe in internirali. Ze pred vojno je bila članica raznih naprednih žen. organizacij in je vnašala vanje revolucionarnega duha (službe in druge enakopravne pravice za ženske!). Med vojno je bila večkrat zaprta (Celje, Lj.) in na prisilnem delu (Beljak, Ribnica). Po vojni najprej vodja kem. lab. na ginekološko-porodniški kliniki v Lj., od jun. 1946 docentka, 1952 izredna prof., 1957 redna prof. za organsko kem. in analizo na Tehn. in Filoz. fak. U v Lj. Upokojena 1975; pri njej je diplomiralo ok. 160 in doktoriralo 8 org. kemikov. Ob pedagoškem delu je tudi raziskovala, zlasti na področju kromatografije, analitične kem. metode, ki jo je razvijala kot delovno tehniko in uporabljala pri lastnih raziskavah alkaloidov (rženih rožičkov, hermeline). Znanst. in strok. sestavke je objavljala od 1929, od 1953 intenzivno; v domačih in tujih strok. revijah je izšlo ok. 60 njenih člankov. Napisala je tudi številne učbenike in skripta. V okviru specializirane komisije pri SAZU je sodelovala pri razvoju slov. kem. terminologije in nomenklature. 1965 je prejela odlikovanje Red dela z zlatim vencem, 1973 pa Kidričevo nagrado za življenjsko delo. Še vedno sodeluje s FNT v Lj. pri razvijanju baznih podatkov za alkaloidne. Vse življenje je tudi aktivna ljubiteljica planin.

Prim.: Arh. SBL na SAZU in NUK v Lj.; osebni podatki.

SAS

PERŠIČ Bogomir, psiholog in družbenopolit. delavec, r. 14. sept. 1914 v furlanski vasi Nogarodu nedaleč od Gorice žel. nameščencu Bogomiru in

Lidiji Klasinc. Po it. zasedbi Primorske 1918 se je s starši preselil v Jslo in preživel zgodnjo mladost v raznih podeželskih krajih na Slovenskem. Gimn. je obiskoval v Mrbu, Celju in Lj., kjer je 1934 maturiral na učiteljskišči. Ker po odsluženju voj. roka ni dobil zaposlitve, se je vpisal na lj. U in 1938 diplomiral iz pedagogike, filoz. in franc. jezika. Kot študent se je seznanil s komunisti, ki so delovali tudi v okviru Slov. kluba. Pod njihovim vplivom se je posvečal študiju marksističnih klasikov in slov. napredne publicistike. Zatem je do izbruha vojne poučeval na mešč. š. v Zalcu ter se tu vključil z ženo Zorko (gl. čl.) v ilegalno polit. delo, ki ga je vodila partijska organizacija v rudniku v Zabukovici. Ob nemški okupaciji severne Sje se je z ženo umaknil v Polje pri Lj. ter kot član KPS sodeloval pri ustanavljanju OF. 1942 je odšel v partizane na Dolenjsko ter opravlja predvsem političnokomisarske naloge, nazadnje kot načelnik personalnega oddelka Glavnega štaba Sje. Po osvoboditvi je 12 let delal kot podsekretar v Upravi državne varnosti, nato je bil preds. komisije za zamejstvo in manjšine pri predsedstvu glavnega odbora SZDL Sje (1957-59). Ko se je 1959 ustanovil pri U v Lj. Inštitut za sociologijo in filoz., je postal njegov sekretar, kasneje pa raziskovalec ter vodja v skupini za socialno psihol. in raziskavo javnega mnjenja. 1965 je doktoriral iz psiholoških znanosti z disertacijo *Grafična oblika sematičnega diferenciala kot metoda za raziskovanje stališč*. 1962 se je vključil v pedagoško delo na odd. za psihol. Filoz. fak., kjer je vodil seminar in vaje iz socialne psihol. Ko je 1967 postal docent in kasneje izredni prof., je vodil celotno pedag. delo na stolici za socialno psihol. do upokojitve maja 1984. V zadnjem času se je ukvarjal zlasti z metodologijo raziskovanja kompleksnih socialno-psihol. pojavov ter pri tem iskal ustreznejše postopke, ki bi bili širše uporabni v strok. praksi. O rezultatih svojih empiričnih raziskovanj je objavil nekaj prispevkov in strok. revijah, zlasti v biltenih Inštituta za sociologijo, o njih je poročal na jsl. kongresih in strok. posvetovanjih. V vojski je bil demobiliziran v činu polkovnika. Nosilec part. spomenice 1941.

Prim.: ULjBB II, 664; pokojninski spis, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, Lj.; osebni podatki; Marija Petrič, B. P. sedemdesetletnik, Delo 14. sept. 1984 s. sl.; Kojeko 2, 787.

Svk.

PERSIČ Ivan, zdravnik, r. 9. apr. 1907 v Celovcu, u. 19. dec. 1971 v Lj. Oče Ivan, uradnik, mati Ana Sirc. Osn. š. je začel obiskovati v Gor., nato se je družina preselila v Lj., kjer je P. končal 1925 gimn. Študiral je medicino v Zgbu (promocija 1930). Naslednje leto je opravil specialistični izpit iz kirurgije ter se nato izpopolnjeval na pariški Sorbonni (pri prof. Ombredanu). Že takrat ga je zanimala otroška kirurgija. Med leti 1934 in 1940 je objavil v domačem in tujem strok. tisku več razprav (ZdrV, Der Chirurg, Zbltt. f. Chirurgie) s področja otroške kirurgije, ki ga je takrat najbolj zanimala. 1. jun. 1948 je postal predstojnik kirurškega odd. bolnišnice v Vipavi, ki je bila osrednje zdravstveno središče za velik del jsl. dela Prim. Kasneje je delo nadaljeval v Šempetru pri Gor. Od 1958 je bil na onkološkem inštitutu v Lj. vse do upokojitve. Po vojni je v tisku objavil še nekaj strok. razprav. S P-evim imenom je najtesneje povezana organizacija zdravstva v SlovPrim v času po priključitvi k Jsl.

Prim.: ZdrV 1972, 332; Podatki P-ove soproge prim. dr. Majde Mačkovšek-Persič (pismo 4. oktobra 1985).

A. Pr.

PERSIČ Zorka, politična in družbena delavka, r. 9. sept. 1914 v Kilovčah pri Premu na Notranjskem telegrafistu Francu Klemenu in Ivanki Fatur, živi v Lj. Po it. okupaciji se je s starši preselila v Mrb in po osn. š. obiskovala mešč. šolo in učiteljskišče. Po maturi 1935 je študirala na U v Lj. in tu 1939 diplomirala iz pedag., filoz. in nem. jezika. Po kratkotrajnem poučevanju na mešč. šoli v Zalcu se je po kapitulaciji Jsle z možem naselila v Polju pri Lj. ter kot članica KPS do odhoda v partizane delovala na terenu razen v Polju tudi v Zadobrovi in Zalogu. Ko so jo 1. nov. 1942 ujeli vaški stražarji, je bila obsojena na dosmrtno ječo in zaprta v Perugii. Po zlomu It. je pobegnila z nem. transporta na Pivki in se vrnila v partizane. Bila je borka in polit. delegatka v zahodnodolenjskem odredu in v Gubčevi brigadi, 1944 v Pokraj. komiteju SKOJ-a in nazadnje v Beli krajini urejala Pionirja. Po osvoboditvi je delala v odd. agitpropa pri SKKPS, zatem je bila načelnica za kulturo pri Min. za kulturo in prosveto, od 1961 do upokojitve 1973 pa ravn. Mladinske knjige. V tem času je bila štiri leta poslanka Odb. za gosp. v Zvezni skupščini, eno mandatno dobo članica kontrolne komisije CK

KPJ in štiri leta preds. mednar. organizacije za mladinsko literaturo IBBY. Od 1954 do 1960 je urejala Prešernov koledar. Nosilka je partizanske spomenice 1941.

Prim.: Upokojenski spis, Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, Lj.; osebni podatki; *Koješko* 2, 787.

Svk.

PERŠOLJA Aleksander, pesnik, r. 20. dec. 1944 v Neblem (Goriška Brda). Izhaja iz kmečke družine; oče Aleksander je bil krojač, zborovodja in organist ter vodil pevske zборе v Neblem, Fojani, Slovrencu, Kojskem, Kozani od 1933 do 1985; mati Ernesta, gospodinja. P. je obiskoval učiteljsiše v Tolminu (1959-64), nato je nekaj časa študiral slavistiko v Lj. Učitelj je bil v Dornberku, Dutovljah, nato je bil tajn. Prim. dram. gledališča, kasneje upravnik kina v Sežani ter tajn. ZKO v Sežani, kjer deluje tudi kot kult. animator. Član je Društva slov. pisateljev. Med študijem v Lj. je bil odg. ur. revije *Objave* (1967-68) ter sodeloval pri pesniškem almanahu študentov slavistike *Stirinajst*. Od 1962 je objavljajl pesmi v različnih revijah: *Perspektive*, *Razgl.*, *Sd.*, *Problemi*, *Sreč.*, *Most*, *Dial.*, *Odjek* itd. Včasih objavlja pod psevdonimom Aleksander Šandrov. Posamezne pesmi so prevedene v it., srbohrv., alb. in češč. Večkrat je sodeloval v radijskih oddajah *Literarni nočno*. Izdal je pesniške zbirke: *Čez noč* (Mrb. 1971); *Nad poljem je mrak* (Mrb. 1973); *Koraki* (Trst, Koper 1976, *Pesniški list* št. 35). Kritika je ocenila njegova pesniška dela kot izpovedno bogata, zanje je značilen nekonvencionalen izraz in bogastvo metaforike.

Prim.: Osebni podatki; kritike ob posameznih delih; SBibl; Slov. knjiž. Leksikoni CZ, 1982, 262; tu popravi podatke o šolanju.

Jan

PERŠOLJA Jožef, part. borec, aktivist OF in KPS, r. 19. mar. 1912 v Figovci pri Brestju v Gor. Brdih, u. 11. jul. 1944 pri Rodežu. Oče Peter, mati Marija Simčič. Po osn. š. se je v Gor. izučil za kleparja. Maja 1942 je zbežal iz it. vojske v Piacenzi in se v Brdih povezal z briškimi part. Jun. 1942 se jim je priključil. Po oblikovanju prvega prim. part. bat. S. Gregorčiča je postal borec Tolm. čete, spomladi 1943 je bil komisar 3. čete 2. bat. Severnopr. odreda, apr. 1943 je pričel delati v civilnih organ. NOB. Bil je sekr. okrož. kom. KPS za briško okrožje in preds. okrož. odb. OF. Delal je tudi v Benečiji. Nazadnje je bil sekr. okrož. komiteja KPS za

Benečijo. 11. jul. 1944 je skupaj z Jožetom Srebrničem, Jožetom Krajcem in Venceslavom Slamičem utonil v Soči, ko je potoval na tretjo konf. KPS za Slov. Prim. (15. in 16. jul. 1944 na Lazni). Njegovo ileg. ime je bilo Filip.

Prim.: Zupanc Ciril, Zapadnopr. morsk. okrožje, Nova Gor. 1973; D. Perčič, Smrt v Brdih, Borec 1979/11, 577-89 (tu je navedena dodatna liter.); podatki matičnih knjig ž. ur. Kozana. Plah.

PERŠOLJA (PERSOGLIA) Marija Gracija, slik., r. 8. mar. 1949 v Gor. Mati Kristina Peršolja iz Smartnega v Gor. Brdih. Osn. š. (1955-60) in gimn. (1960-64) je opravila v Gor., nato se je vpisala v gor. Istituto statale d'arte in diplomirala 1967. Pozneje je obiskovala tudi tečaj za kostimografijo in figurativnost v Firencah. Od 1979 vodi gor. razst. galerijo *Il Torchio*, kjer razstavljajo (poleg it. umetnikov) še posebej gor. in trž. slov. slik. ter likovniki iz Sje., Jsl. in Avstrije. Samostojne razst.: *Gradež* (1970); *Videm* (*Quadrifoglio* 1976, *Laboratorio degli Artisti* 1982); *Pugnochiuso* (1976); *San Severo* (*Al Quadrifoglio* 1976, 1981); *Gor.* (*Il Torchio* 1977, 1980, 1983); *Milan* (1977); *Genova* (*Palazzo Doria* 1978); *Cedad* (*Galleria Josè* 1978); *Rogaška Slatina* (*Razstavni salon* 1983); *Lj.* (*Klub kulturnikov* 1983); *Mrb.* (*Galerija Ars* 1984); *Šmartno* (*DISUP* 1985); *Tržič* (*Alle antiche mura* 1985). Skupinske: *Gor.*, *Treviso*, *Milan - Fiera*, *Videm*, *Tržič*, *Mrb.*, *Madrid*, *Cannes*. Nagrade in odlikovanja: *Treviso* (*Primavera* 1975, *Cavino d'oro* 1976); *Milan* (*Bazoli* 1975, 1976); *Genova* (*La Cornice d'oro* 1977, *Foemina - Palazzo Doria* 1978); *S. Margherita Ligure* (*Biennale europea* 1979); *Tokio* (*C.E.I.C. Grafica it.* 1983). Slikanje P-eve je vsebinsko romantično: krajine, polne atmosfere in simbolizma, portreti, polni notranjega življenja, osamljene ženske figure kljubujejo naravnim silam na prostranih poljanah. Za njene samostojne razst. je izšlo nekaj katalogov (D. Menichini - PSBL II, 403, M. Medeot, J. Vetrih), o njej so pisali umetnostni kritiki V. Gubitosi, F. Monai, M. Rener.

Prim.: *Corriere di S. Severo* 20. dec. 1976; *Momento Sud* 20. dec. 1976; *MessV* 22. jan. (s sl.) in 17. sept. 1977, 10. mar. 1978, 29. febr. 1979, 16. maja 1981 (s sl.), 18. febr. 1983; *PDk* 2. mar. in 21. sept. 1977, 27. nov. 1980 (s sl.), 10. jul. 1985; *Gazz.* 11. maja 1978; *Picc.* 4. mar. 1983.

Vh

PERTOT Adolf, pevovodja in narodni delavec, r. 12. febr. 1903 v Nabrežini, u. 28. sept. 1982 prav tam. Oče Gregor, kamnosek iz Nabrežine,

mati Marija Hauptman iz Litije, gospodinja. Med prvo svet. vojno so bili begunci na Štajerskem. Že kot 15-leten je pel v c. pev. zboru, v letih 1919/20 pa je v okviru Javne ljud. knjižnice sodeloval v dram. odseku. 1926 se je vpisal v Maličovo glasb. š. v Trstu in izšel iz nje 1929 kot pevovodja. Že prej je prevzel vodstvo c. pev. zbora, ki ga je do tedaj vodil kurat V. Vodopivec. Zbor je vodil skozi najhujše čase faš. nasilja, gojil ni samo c. pesmi, ampak tudi narodne in umetne. Istočasno je bil član tajne organ. TIGR. Odklonil je, da bi vodil ital. pev. zbor, zaradi vsega tega so ga 1940 konfinirali v Ariano Irpino v pokraj. Avellino. Po prestani kazni 1941 se je vrnil na svoje mesto, 1943 pa je moral spet v konfinacijo v Fossalon v Furlaniji. Po ital. premirju 8. sept. 1943 se je vrnil k svojemu zboru, istočasno je postavil na noge nov mlad. pev. zbor. Dec. 1943 je bil med pobudniki in ustanovitelji slov. šole, ki so jo odprli jan. 1944 in je delovala do konca vojne. Febr. 1944 je moral skupaj z drugimi Nabrežinci v Nemčijo, od koder se je vrnil sept. 1945. Po vrnitvi ga je žpk Rejec spet pritegnil za organista in pevovodjo c. pev. zbora in na tem mestu je ostal do začetka šestdesetih let. Dec. 1947 se je udeležil ustanov. občnega zbora SDZ za Trž. ozemlje in bil izvoljen v glavni odb. V okviru kraj. sekcije SDZ za obč. Devin-Nabrežina je bil soustanovitelj pev. zbora A. Tanca in njegov zvesti član do konca. Prav tako je bil do konca član Slov. skupnosti, kateri je posredoval svoja bogata izkustva kult. in polit. delavca. Slov. skupnost mu je 1975 podelila zlato odličje. - Sin Gregor je napovedovalec Radia Trst A in je bil član Radijskega odra.

Prim.: St. Kosmina, V Nabrežini je umrl A. P., PDK 3. okt. 1982 s sl.; podatki sina Gregorja 3. apr. 1984 (arh. PSBL).

Jem.

PERTOT Bruna Marija, prof. in književnica, r. 9. jul. 1937 v Barkovljah (Trst), živi tam. Oče Ivan, mizar in delavec v tovarni likerjev Stock, mati Ana Pertot, gospodinja. Osn. š. obiskovala v Barkovljah, nižjo gimn. pri Sv. Jakobu, klas. licej v Trstu (matura 1958). V Trstu je 1965 diplomirala na Fak. za leposlovne vede s tezo: *Slovanski elementi v furlanski toponomastiki in narečju*, ki jo je zagovarjala s prof. G. B. Pellegrinijem. Poučuje na nižji sred. š. od 1961/62, in sicer: na Opčinah, pri Sv. Ivanu, pri Sv. Jakobu in v Sv. Križu. Pesmi je začela objavljati

v LitV (že v prvih letih njihovega izhajanja), v koroški družinski reviji Vera in dom (1955-57), v Mladiki (od 1957). Prvo samostojno zbirko 20 pesmi *Moja pomlad* (1961) je izdala v založbi Mladike. O njej piše (na ovitku) prof. Jože Peterlin: »V pesmih ne najdemo kričeče problematike rodu in naroda v tem trenutku, niti odmevov in trdot zmateriilizirane dobe. Kot da se je pesnica umaknila pred neizprosnostjo in grobostjo v svoj svet za morjem, v senco barkovljanskega cvetja, v odmev čudovitih sončnih zahodov, v svoj svet samote in srečanj, iskanj in pričakovanj. Njena misel in njena ljubezen je posvečena človeku in zemlji in melodiji domače besede — vrednotam, ki jih tolikrat premalo ceni naš čas.« Knjigo je opremil z izvirnimi linorezi Franko Piščanc. V teh letih (od 1961) je napisala vrsto iger za župnijske odre (kakih osem). Za veliko noč 1975 je izdala drugo pesniško zbirko 24 pesmi *Bodi pesem* v založbi Mladike. O njej piše (na ovitku) prof. Zora Tavčar: »Pesniški svet Brune Marije Pertot je Mediteran, a v slov. inačici z brega Lepe Vide. Svet, obljuden z ljudmi, pticami in žuželkami, obrasel z mahom in žoltovino, naš slov. breg v davnini in danes. V sredi te pokrajine ženska, deklško razigrana, pa spet zrelo zamišljena žena, razboljena pa spet otroško vedra, krhka pa obenem trdna in neuklonljiva: tako zelo ženska in tako zelo Slovenka.« Knjigo je opremil Edi Zerjal. Šest pesmi je prevedla v ital. Jolka Milič (Most I, 1983). P. je veliko pisala za radio, in sicer serijo oddaj o rastlinah: *Nepoznani znanci* (1978), o živalih: *Manjka jim samo beseda* (1983) in o astronomiji: *Tostran in onstran Sonca* (1984). Serija o rastl. je izšla 1981 v samostojni knjiž. zbirki pri GMD pod naslovom *Dokler marelice zorijo* in doživela velik uspeh, saj je 1982 prejela P. za vse svoje pesniško in prozno delo, a posebej še za to knjigo, nagrado Vstajenje. Avtorica je v sočnem, igrivem, duhovitem jeziku opisala zgodovino, življenje in uporabo 30 rastlin, in sicer v I. delu: marelico, robidnica, jagodo, vrtnico, rožmarin... do pšeničnega klasa, v II. delu: paradižnik, artičoko, čebulo, česen... do koruze, v III. delu: oljko, slivo, češnjo, figo... do trte. Veliko je napisala iger za radio, in sicer za odrasle: *Zemlja*, 24. decembra 1978 (1978); *Triptih ali Slika človeštva* (1981); *Pa pojdi in potolaži jih. Sodoba legenda* (1982); ter devet otroških oz. mladinskih iger: *Deček Kristjan in mornar brez*

glave (1971); *Pig, Peg in čokoladna torta* (1971); *Igraj se z nami!* (1973); *Mala novoletna pravljica* (1974); *Na zelenico je prišla pomlad* (1975); *Zlata lilija* (1975); *Burja smeje se, k nam čez Nanos gre* (1977); *Deček Bomžé v deželi Nuji* (1982); *Zgodba o človeku, ki je videl Boga* (1983). P. sodeluje pri KolGMD s pesmimi in prozo. Občasno je sodelovala pri goriški otr. reviji *Pastirček s pesmimi*. V š. letu 1984/85 je predelala rad. igrice *Bomžé v deželi Nuji*, da so jo lahko uprizorili njeni dijaki v Sv. Križu.

Prim.: Osebni podatki; J. Peterlin, B. P., *Moja pomlad*, M(Trst) 1961, 66 s. sl.; J. Pogačnik, Slovensko zamejsko in zdonsko slovstvo, izdal Zalliv, Trst 1972; Isti, Rusi most, MK-ZTT, Lj.-Trst 1967; Jevnikar, Zam. lit., M(Trst) 1968, 95; 1975, 77; 1982, 100; Fr. Jeza, *Druga pesn. zbirka* B. M. Pertot, NL 1. maja 1975; Lit. nagr. Vstajenje, M(Trst) 1982, 76; J. Milič, *Mala antologija zamejske poezije na Tržaškem*, Most 65/66, 1983; Arhiv Radia Trst A. DFB

PERTOT Dušan, pevec, prevajalec, dramaturg, r. 4. nov. 1919 v Lj., živi v Slici. Maturiral na realki v Lj. in se od 1941 do 1946 učil solo petja v šoli Ada Dariana. V Lj. O je debutiral v sezoni 1945/46 in nastopil pozneje še v nekaj srednje važnih vlogah kot baritonist. 1946 je prišel v Trst in vstopil v rad. igralsko družino Radijski oder in igral na RAITrsta. 1954 je začel pisati rad. igre za otroke, v katerih je obdeloval izvirne teme in manj znane ljud. pravljice najrazličnejših narodov, od indijanskih do azijskih in afriških, v seriji *S pravljico okrog sveta*. Za radio je dramaturgiral več del iz svet. literature, npr.: Melville, *Beli kit Moby Dick*; Cooper, *Ostrostrelec*; Nemcova, *Babica*; prevedel in dramaturgiral pa je naslednja dela: John Willard, *Neverjetna noč* (1954); Eduard Mörike, *Mozart na poti v Prago* (1957); Jules Verne, *Matija Sandorf, tržaški upornik* (1958); Charles Nodier, *Zbogorjev Janez, rokovnjač iz Devina* (1958); Émile Augier, *Zet gospoda Poiriera* (1959) in *Predrzneži* (1960); Alexandre Dumas, *Duhovi in prikazni* (1960); Eugène Labiche, *Potovanje gospoda Perichona* (1960) in *Pesek v oči* (1961) ter *Boječneža* (1962); Alexandre Dumas st., *Grof Monte Christo* (1962). Iz Trsta je odšel delat v Švico.

Prim.: 20 let RO, Trst 1966, pass.; SGL II, 506; SLNP 221. Ur.

PERTOT Janko, organizator in vaditelj telesne vzgoje, prof., r. 14. dec. 1896 v Barkovljah pri Trstu, živi v Sežani. Oče Boštjan, mali posest-

nik in delavec, mati Elizabeta Pertot, gospodinja in perica - oba doma iz Barkovelj. Osn. š. Barkovlje (1903-09), pripravnica za učit. Tolmin (1909-11), učiteljske Gorica (1911-15), matura 15. apr. 1915, nato mobiliziran. Po prvi svet. vojni je učil na osn. š. na Ptujski gori (1. nov. 1919-31. mar. 1921), v Ptuj (1. apr. 1921-30. nov. 1922) in na mešč. š. (1. dec. 1922-31. mar. 1941). Strok. izpit je napravil 15. maja 1925 v Mrbu: matem., ris. in lep opis. Med drugo svet. vojno je bil mobiliziran in v vojnem ujetništvu, po kapitulaciji It. se je vrnil v Barkovlje, kjer se je povezal z OF. V krajevnem NOO je bil prosvetar in poučeval v ilegalnih krožkih. Po vojni je učil na Slov. nižji sred. š. v Trstu (1. okt. 1945-20. sept. 1946), nato na Niž. strok. tečaju v Sežani (1. okt. 1946-15. sept. 1947), pri Prosv. zvezi v Trstu (16. sept. 1947-30. avg. 1949), kjer je bil tajn., vaditelj pri ZDTV (UCEF) in tajn. ods. za splošno telesno vzgojo ter inštruktor v Dij. domu. Ker mu ZVU ni hotela dati službe na slov. šolah in obč. Trst ne dovoljenja za stalno bivanje, se je preselil v Sežano, kjer je postal 1. sept. 1949 ravn. na novi Nižji gimn. (do 31. avg. 1957), po odpravi šole na Osemletni osn. š. Sr. Kosovel v Sežani predmetni učitelj za matem. (1. sept. 1957 do upok. 1972). - P. se je v Gor. takoj vpisal v sokolsko društvo in tako pridno telovadil, da je bil 1913 v tekmovalni vrsti za sokolski zlet v Lj., ki pa so ga avstr. oblasti prepovedale. V Ptuj je posvetil glavno dejavnost zunaj šole telesni vzgoji. Telovadil je pri članih, se 1920 udeležil župnega tečaja v Mrbu in 1922 tekmoval na sokolskem zletu v Lj. v srednjem odd. V letih 1923-41 je učil deško telov. tudi na mešč. š., pri Sokolu pa je vadil odd. moške dece. 1926 se je prvič udeležil vsesokol. zleta v Pragi, kjer se je seznanil s češkim načinom vadbe in si nabavil več čeških knjig o sokolstvu in vajah. Drugič je bil v Pragi 1932, nato 1938 in s trž. telovadci 1948, 1935 pa je bil dva mes. na vaditeljskem tečaju. V Ptuj je bil 15 let načelnik Sokola, v okviru mariborske župe je bil vodnik naraščaja, 1933 je dobil naslov župnega prednjaka. Svoje znanje je izpopolnjeval na mnogih tečajih (Mrb., Lj., tečaj za narodna kola Bgd 1932, 1933), sam pa je v Ptuj organiziral več župnih vaditeljskih tečajev. Po češkem zgledu je pomagal vpeljati samoupravo naraščaja, ob nedeljah jutraj so imeli sestanke s predavanji, popoldne plesne vaje, vsak mesec mladinske popoldneve z raznovrstnim sporedom, o počitnicah

potovanja. Navezali so tudi pismene stike s češko mladino društva Pardubice in Hyskov. Sam je prevedel knjigo Karla Čapka *Molčanje z Masarykom* (Sokolich 1937). V Trstu je bil med organizatorji nastopov za 1. maj, za nastope je sestavljal in urejal proste vaje, vodil vaditeljske tečaje, skupne vadbe, nastope in tekmovanja. V letih 1945-47 je urejal prilogo *Vestnika Prosv. zveze za Trž. ozemlje Telesna vzgoja*. V Sežani je vzporedno z Nižjo gimn. organiziral še vajeniško šolo in jo upravljal do 1954. Takoj se je vključil v telovadno društvo in postal njegov tajn. Ko se je 1952 ustanovila Zveza za telesno vzgojo Partizan, je postal načelnik DTV Partizan Sežana, ko je Partizan postal Zveza za športno rekreacijo in telesno vzgojo, je postal preds. strok. odbora, kar je še zdaj. Bil je tudi član okrož. telov. odb. v Novi Gorici. Trudil se je, da je Partizan Sje zgradil v Sežani 1956 prvo telovadnico, na občinski praznik 28. avg. 1977 pa so odprli novo telovadnico in P. je imel slavnostni govor. Za svoje delo je dobil P. vrsto odlikovanj in priznanj: red dela III. stopnje (1955), medalja za zasluge za narod (1962); OLO Sežana: pohvala za požrtvovalno šol. in izvenšol. delo (1952/53 in 1953/54), za požrtvovalno delo v DTV Partizan (1955); OLO Koper: priznanje za uspešno delo na področju telesne vzgoje (1956); Partizan Jsle: 4 priznanja za uspešno delo v organ. Partizan in priznanje naslova Prednjak I. razr.; Zveza za telesno kult. Sje: priznanje za prizadevno in uspešno delo pri razvoju telesne kult. (1962), Bloudkova plaketa za življenjsko delo na področju telesne kult. (23. nov. 1975), posebno priznanje za zasluge na telesnovzgoj. področju (1971); občina Sežana, sklad za nagrade 28. avgust: priznanje za posebno prizadevanje za napredek občine (1969); ZSM: priznanje za požrtvovalno delo z mladino (1967).

Prim.: D. P. (ahor), J. P. osemdesetletnik, PDK 12. dec. 1976 s sl.; L. Pertot, J. P., Barkovlje, Trst 1982, 154; M. Šušteršič, J. P., barkovljanski rojak, zgled današnjim rodovom, PDK 8. febr. 1983 s sl.; osebni podatki 29. mar. 1984 (arh. PSBL).

Jem.

PERTOT Jelca, por. **PORTOGRANDI**, harfistka, r. 8. dec. 1909 v Trstu, kjer živi. Oče Riko (gl. čl.), mati Malka Milič, gospodinja. Harfe se je učila pri Venusti Maselli na konservatoriju G. Verdi v Trstu, diplomirala je pri Margheriti Cicognani na konservatoriju B. Marcello v Benetkah, podiplomski študij nadaljevala pri Adi

Ruata v Rimu. Igrala je v orkestru od 1936 do 1943 v Rimu (Teatro dell'Opera, Teatro delle Arti), od 1945 do 1958 v Lj. (Slov. Filharmonija), nato v Trstu do 1972 (Teatro G. Verdi). Kot solistka je nastopila v raznih mestih po It. in Jsli z orkestrom ter instrumentalnimi skupinami (Debussy, Ravel, Rousseau, Tournier) in samostojno. Učila je harfo na Akademiji za glasbo v Lj. ter na glasb. šoli GlasbM v Trstu od 1945 do 1968 ter vzgojila kader, ki je danes aktiven pri vseh jsl. orkestrih.

Prim.: Osebni podatki.

-u

PERTOT Josip, urednik, r. 17. febr. 1896 na Kontovelu pri Trstu, u. 2. dec. 1924 v Trstu v bolnišnici. Rodil se je v skromni kmečko delavski družini. Po osn. š. je v Trstu dovršil tri razr. nem. gimn. in se vpisal na slov. moško učiteljsko v Gor. V njegovem letniku sta bila Albert Širok in Stano Kosovel. Že v Trstu so vsi trije delovali v mlad. ods. Ljudskega odra. V Gor. so kmalu prišli navzkriž z uradnim avstr. verskim programom za učiteljske in s predpisi za dijače, prišli so v preiskavo, P. se je uprl, zato so ga izključili iz šole. Zdaj se je začel sam izobraževati, zlasti je študiral sociologijo in ekon. vprašanja. Postal je borec za proletarsko revolucijo in član levega krila v socialistični stranki. Med prvo svet. vojno so ga mobilizirali, po vojni je ostal nekaj časa v Jsli in delal v delavskem gibanju, 1920 se je vrnil domov in prevzel ured. in ravn. Dela, glasila Social. zveze Julijske Benečije. Delo je začelo izhajati 20. febr. 1920 kot tednik, nekaj časa je izhajalo trikrat na teden, 1921 zelo neredno, od 11. maja 1921 je postalo glasilo komun. stranke It. P. je bil član Pokraj. komit. komun. mladine J. B. in je predstavljal slov. komun. mlad. na prvem kongresu v Bgdu; 1921 je bil delegat v Livornu, kjer so se komun. odcepili od socialist. stranke. Časnikarsko delo ga je popolnoma prevzelo, dopise v Delu je podpisoval s šiframi ali kot Popotnik. 1923 so ga v ured. aretirali in za šest mes. zaprli. Iz ječe se je vrnil izčrpan in jetičen, toda tudi kot bolnik ni imel miru pred policijo.

Prim.: Šavli, PDK 23. nov. 1977 s sl.; Šlebingner, 83, št. 461; I. Regent, EJ, 6. knj., 470.

Jem.

PERTOT Just, zdravnik, družbenopolitični delavec, r. 30. okt. 1876 v Trstu, u. 10. mar. 1952 v Zgbu. Oče Simon, zdravnik (gl. čl.), mati Frančiška Eber. Ker je bil oče, po rojstvu Barkov-

ljan, zaposlen kot zdravnik v tržaški bolnišnici, je družina stanovala v mestnem središču (ul. Caserma), kjer se je Just rodil in bil krščen v cerkvi sv. Antona Novega. Osn. š. in gimn. je obiskoval v Trstu, medicino v Gradcu (nekateri viri navajajo Dunaj) in promoviral 1901. Prakticiral je tri leta v trž. bolnišnici, nakar ga je trž. namestništvo poslalo v Pulj, da bi vodil akcijo za zatiranje malarije. O tem je tudi napisal delo *Note sulla malaria* (Stab. artistico tipografico G. Caprin, Trieste 1907). V okolici Pulja je prišel v stik s hrv. kmeti, s katerimi se je rad družil in postal zato tarča it. nacionalističnih listov, ki so mu očitali, da izrablja službo v propagandne namene. Naslednje leto je prevzel isto službo v Medulinu. Ko se je vrnil v Trst, ni dobil več službe v bolnišnici in je postal zdravnik Bralnega in podpornega društva (ust. 1881) in tudi Delavskega podpornega društva, ki se je 1897 odcepilo od prejšnjega. V letih 1909 in 1913 je bil izvoljen v trž. občinski svet in se posebno angažiral pri preurejanju uprave trž. bolnišnice. 1911 je prevzel brezplačno zdravniško oskrbo za učence Ciril-Metodove šole pri Sv. Jakobu v Trstu. Ob izbruhu prve balkanske vojne 1912 je šel kot prostovoljec v Črno goro, da bi v smislu zdrav. etike pomagal, kjer je bilo najbolj potrebno. Delal je v Cetinju in Podgorici. Med prvo svet. vojno je bil mobiliziran in delal v puljski bolnišnici, nato v Pomeru, Labinu in Krnici. To mu je dalo možnost, da se je ponovno povezal z istrskimi ljudmi in posredoval svoje poznanje krajev zastopnikom na mirovni konferenci. Ob koncu vojne se je posebno aktivno vključil v družbenopolit. in prosvetno delo. 1924 je bil izvoljen za preds. Prosvete, ki je združevala razna prosvetna društva, v katerih je mnogo predaval, predvsem proti alkoholizmu. Bil je član polit. društva Edinost in v ured. lista Edinost ter med ustanovitelji zadruga za ljudske gradnje Naš dom. Svojo pomoč je nudil tudi tistim organizacijam, pri katerih njegovo ime zaradi prirojene skromnosti ni izstopalo. Sadovi njegove zavzetosti so bili vidni tudi na gosp. in športnem področju ter v dijaški organizaciji. 1908 je z nakupom veslaškega čolna in ustanovitvijo sicer neregistriranega veslaškega kluba polagal temelje vodnemu športu. Čeprav je v zadnjih letih legalnega prosvetnega življenja spadal že v starejšo generacijo, je imel stike tudi z mladimi, ki so tedaj ustanavljali svoje prosvetne krožke. Ko so

začeli razpuščati slov. društva in organizacije, je skušal rešiti obstoj Bralnega in podpornega društva in Delavskega podpornega društva, ki sta se 1926 spet združili. Delovanje organizacije je tako podaljšal za eno leto. Ko je bila 1927 tudi ta bolniška blagajna razpuščena, je ostal tudi sam brez službe. Ob prvih aretacijah je nudil mnogim nasvete in pomoč ter pomagal tistim, ki so se hoteli umakniti čez meja. 1930 so aretirali tudi njega, ga zaprli najprej v trž. zapor, nato v rimskega in ga po enem letu izpustili. Ko se je vrnil v Trst, ni mogel več opravljati zdravniškega poklica. Grozila mu je konfiscacija in 1931 se je preselil v Zgb, kjer je dobil službo pri Solski polikliniki, potem še pri Zavodu za socialno zavarovanje. Tu je večkrat nudil pomoč prim. in istrskim beguncem, ki so se obračali nanj. 1950 je stopil v pokoj, a je kmalu zatem zbolel. Zanimal se je tudi za zgod. trž. Slov. in si iz matičnih knjig nekdanje cerkve Matere božje pri morju in katedrale sv. Justa izpisal slov. priimke za konec 17. in začetek 18. stol. (Iz tega materiala je L. Čermelj uredil sestavek *Nekdanja cerkev Sv. Marije pri morju*, ki ga je objavil v JKol 1968). Zbiral je tudi stare barkovljanske narečne izraze. Njegovo zapuščino, ki vsebuje še razne dokumente družine Pertot, gradiivo komisije za higieno trž. občine ter arhive slov. organizacij, v katerih je P. delal, hrani Ods. za zgod. pri NSKT. P. je bil pravi ljudski zdravnik, ki je pojmoval svoj poklic kot poslanstvo. Revne je zdravil brezplačno, jim sam kupoval zdravila in pomagal tudi z denarjem. Bil je duša v človeški podobi, je o njem zapisal njegov sosed Riko Pertot, medtem ko se ga je zaradi njegove pridnosti in zavzetosti v prosvetnem in družbenem življenju prijel ime »narodni krt«.

Prim.: Žpk. arh. sv. Antona Novega v Trstu; L. Čermelj, Dr. J. Pertot, PDK 12. mar. 1952 s. sl.; I. Mihovilović, Za doktorom Justom Pertotom, Viesnik 13. mar. 1952; Dr. J. Pertot, JKol 1953, 54 s. sl.; Gašper, Spomini na Justka Pertota, PDK 11. mar. 1962; A. R., Prvi slov. veslaški klub ustanovljen leta 1908 v Trstu, PDK 14. mar. 1971; Zapis R. Pertota, Ods. za zgod. pri NSKT; Sv. Jakob, 68, 129 skupinska slika; Sardoč, pass.; A. Dal Pont-S. Carolini, L'Italia dissidente e antifascista I, La Pietra 1980, 501 (mesec rojstva je zgrešen); I. Vignini, Pred tridesetimi leti je umrl dr. J. Pertot, PDK 13. mar. 1982; Barkovlje, pri nas je bilo tako, Trst 1982, 154-55; L. Čermelj, Spomini na moja trž. leta, Lj. 1969, 129 pass.

PERTOT Marina (Marinka), znanstvena delavka, prof., r. 17. jul. 1944 v Barkovljah (Trst). Oče Vladimir, tovarniški delavec, mati Milena Martellani. Osn. š. v Barkovljah, Klas. licej Fr. Prešeren (1964), biologija na U v Trstu (1971). Od 1972 poučuje na sred. š. Ciril in Metod, I. Cankar, Znanst. licej Fr. Prešeren, od 1980 je stalna prof. na DTTZ Žiga Zois. Dolgoletna odbornica SPDT, SKD Barkovlje, Društva naravoslovcev in tehnikov T. Penko. Kot mentor se je udeležila štirih mlad. raziskovalnih taborov: Barkovlje 1981, Doberdob 1982, Benečija 1983 in Dolina 1984. Sodelovala je pri pripravi vegetacijske karte *Carta della vegetazione dell'alta Val Cimoliana, Friuli-Venezia Giulia* (Roma 1978, tekst L. Poldini in Paolo Paiero). S prof. L. Poldinijem je napisala *Le gentiane della sect. cyclostigma Griseb. nelle Alpi Friulane e nel Carso Triestino* (Estratto da Gortania - Atti del Museo Friulano di Storia Naturale, 1/1979). Z mentorji je uredila publikacijo *Tabor Doberdob 82* (Trst 1983). S skupino botanikov, zoologov in geologov, ki jo je vodil prof. L. Poldini, je sodelovala pri pripravi in izvedbi sintetične karte naravoslovnih vrednot *Carta sintetica dei valori naturalistici* in z njenim tekstom, ki jo je naročila o tržaškem in goriškem Krasu Dežela F-JK (1984). Z dr. H. Čebulcem in L. Poldinijem je pripravila članek o gobah za Gortania VI (1985) z naslovom *Primo contributo alla conoscenza della flora micologica del Carso triestino*. Na RAI-TrstA je sodelovala s cikloma *Rastline v domačem izročilu in Sprehodi po naravnih parkih in botaničnih vrtovih*; z Ireno Žerjal je uredila oddaje *Rastline v poeziji*; za oddajo Radio za šole je napisala 1980/81/82 triletni prirodoop. cikel. Za revijo Proteus je prispevala: *Ustanovitev Društva naravoslovcev in tehnikov v Trstu* (42/1979/80); *Botanični sprehod po tržaškem evmediteranu in Botanična dejavnost v F-JK* (43/1980/81); *Novi zakon o varstvu narave v Deželi F-JK* (45/1982/83). V zbirki aktov Mednar. seminar o dolini Glinščice (21.-22. mar. 1981) je objavila poročilo, ki ga je prebrala na simpoziju kot odb. SPDT. Na liceju je sodelovala s pesmimi (17) v LitV (1960-64), članke iz naravoslovja piše v M(Trst) in v Galeba. - Za mentorsko delo je dobila priznanje Gibanja znanost mladini iz Lj. 1984 na predlog Prirodoslovnega društva Sje; zlato značko Prirodoslovnega društva Sje ob proslavi 50-letnice društva za njena naravoslovna prizadevanja (7. dec. 1984).

Prim.: Osební podatki; IzvTrst 1972-84; slika PDK 28. dec. 1984.

Pan.

PERTOT Marjan, prosvetni in kult. delavec, r. 15. avg. 1935 na Kontovelu pri Trstu. Oče Franc, kmet, mati Josipina Štoka, gospodinja. Prva dva razr. it. osn. š. na Proseku, potem je bila šola zaprta in je privatno hodil k učit. Martelančevi v Barkovlje (Trst), 5. razr. slov. osn. š. na Proseku (1945-46). Nižja gimn. pri Sv. Jakobu v Trstu, učiteljske A.M. Slomšek v Trstu, matura 1955. Najprej je bil dve leti pomočnik v Ljudski knjižnici v Trstu, nato knjižničar v NSKT do 1980, zdaj stalni uradnik na Deželi F-JK. Takoj po maturi je pomagal urediti knjižnico PD Prosek-Kontovel, nato je bil nad deset let preds. tega PD, pobudnik in ustanovitelj amaterskega odra Jaka Štoka in športnega društva Kontovel, kjer je bil dolga leta preds. in je zdaj tajn.; bil je med ustanovitelji zadruga Kult. dom Prosek-Kontovel. Pisal in urejal je *Letno poročilo PD Prosek-Kontovel*, ki je okr. 10 let izhajalo tiskano, nato *Vestnik PD Prosek-Kontovel*, zdaj izhaja ob premierah *Naš glas*, glasilo amater. odra Jaka Štoka. S Tončko Kolerič (PSBL II, 10405) je zbral, uredil in na ciklostil izdal pet bibliografij, ki jih je založila NSKT: *Bibliografija slov. tiska v It. med dvema vojnama*, 1918 - 30. apr. 1945 (1966); *Bibliografija slov. šolskih knjig in skript*, 1947 - 1967 (1967); *Seznam periodičnega tiska NSKT* (1968); *Bibliografija slov. tiska v It. od 1. maja 1945 do 31. dec. 1954*, I. del (1969); *Bibliografija slov. tiska v It. od 1. jan. 1955 do 31. dec. 1964*, II. del (1970). Od 1970 do 1980 je priobčeval bibliografijo *Slov. tisk v It.* v JKol. Sestavil je *Bibliografijo Andreja Budala* (JKol 1973, 152-69). Napisal je *Sto let dramskega delovanja na Proseku-Kontovelu* (1979) in *Bibliografijo slov. periodičnega tiska v It.*, maj. 1945 - dec. 1980 (Založ. Knjižnica »Dušana Černetar«, Trst 1983). Zdaj ureja Knjižnico »Dušana Černetar« (Slov. prosveta, Trst, ul. Domizetti 3) in pripravlja bibliografijo trž. Mladike.

Prim.: Osební podatki; M. Jevnikar, poročila o Bibliografijah v M(Trst) 1966, 170-72; LitV 1969/70, 188-89, in 1970/71, 125.

Jem.

PERTOT Milan, učitelj in zborovodja, r. 25. jul. 1900 v Barkovljah-Bovedo (Trst) v Pénclavski hiši, u. 31. jan. 1967 v Kranju, pokopan na Zalah v Lj. Oče Jakob, poljedelec, mati Giuseppe.

na Gandolfo iz Chioggie, brat Riko (gl. čl.). Obiskoval učiteljske v Kopru in ga dokončal 1920; tu se je naučil klavirja. Učiteljeval v Gro-padi, Dutovljah in Gabrovici pri Komnu, dokler niso zaprli slov. šol. (1926). Še zelo mlad se je vključil v prosv. delo pri barkovljanski Adriji ter vodil njen pev. zbor in pev. zbor v Vrh-polju. Pel je v pev. zboru Učit. zveze Jul. kra-jine, ki ga je ustanovil in vodil Srečko Kumar (PSBL II, 220-21). 1929 je opravil usposobljenost-ni izpit, a 1930 se je izselil v Jslu in poučeval na Štajerskem (Muta, Pišeci, Litija, Mrb.). V litijskih letih (1931-37) je z Avg. Šuligojem usta-novil mlad. pev. zbor Trboveljski slavčki in pri njem sodeloval kot pianist-spremljevalec. Bil je tudi pevovodja Slov. učit. zbora in z njim na-stopil tudi na Čechoslov. 1941 so ga iz Mrba z družino izgnali v Srbijo in zaprli. 1945 se je vrnil v Trst, poučeval klavir na GlasbM, vodil zbor PD v Škednju, ki je tedaj štel nad 100 pevcev, zbor PD v Barkovljah in moški zbor PD Prosek-Kontovel do 1959, ustanovil in vodil pev. kvintet Zarja, ki je veliko nastopal na Ra-diu Trst A. Zbral in harmoniziral je barkovljanske ljud. pesmi, ki jih je z naslovom *Stare tržaške narodne pesmi* izdala trž. GlasbM 1952; ponatis 1969 je za GlasbM pripravil Ign. Ota. Zora Tavčar je v knjigi *Veter v laseh* (MD Ce-lje 1982) nazorno opisala svoje bivanje pri Per-totovi družini v Mrbu. Dne 26. maja 1984 je PD Barkovlje poimenovalo svoj mešani pev. zbor po M. Pertotu.

Prim.: Nekrolog v PDK 3. febr. 1967 s sl.; Jo-že Zupančič, M. P. med zadnjo vojno, PDK 11. febr. 1967; Vse nared za jutrišnje svečano poime-novanje barkovljanskega zbora po M. P., PDK 26. maja 1984; gradivo v Zgod. ods. NSKTrst; družinski podatki; Laura Pertot, M. P., Barkov-lje, Trst 1982, 155; Jelerčič 102, 126, 139.

-u

PERTOT Milan, elektrotehnik, strok. pisec, r. 20. maja 1884 v Trstu, u. febr. 1967 v Lj. Oče Simon zdravnik iz Barkovelj pri Trstu (gl. čl.), mati Frančiška Eber. Maturiral je na nem. gimn. v Trstu, v Pragi je študiral na politehniki (diplo-miral 1909). Prvo zaposlitev je imel v Pragi, od tu je prišel v rodne kraje in bil od 1913 direktor tramvaja, ki je vozil na progi Matulji-Opatija-Lovran. 1923 je zapustil Prim. in deloval najprej kot obratovodja rudnika Zagorje ob Savi, od 1932 je vodil elektro naprave rudnika Trbovlje. Sodeloval je pri postavitvi termoelektrarn Trbovlje in Brestanica. Med vojno je bil 1941 pre-

gnan v Sisak. Po vojni je bil uslužben pri direk-ciji za premog LRS. P. se je uveljavljal kot strok. pisec v domačem in tujem tisku. Pre-težni del svojega publicističnega delovanja je po-svetil Nikoli Tesli, želel je, da bi domači in tuji svet spoznal resničnost njegovih odkritij. Iz teh prizadevanj je nastala P-ova knjiga *Nikola Te-sla - pionir elektrotehniške dobe*, Lj. 1962.

Prim.: V. Korošec, Delo 16. mar. 1967; R. P., PDK 24. febr. 1967; župnijski urad Novi sv. An-ton, Trst.

B. Mar.

PERTOT Nada, profesorica, r. 9. febr. 1927 v Mrbu, živi v Trstu. Oče Viktor, uradnik, mati Valerija Gruden, gospodinja, oba iz Nabrežine, od koder sta se umaknila v Mrb. po prvi svet. vojni. Osn. š. je obiskovala v Mrbu, gimn. v Mrbu in Lj., Fak. za leposlovne vede v Trstu, kjer je diplomirala 1953 v slov. Izpopolnjevala se je na slavistiki v Lj. Poučuje od 1946, najprej na osn. š. v Sv. Križu, kasneje na nižjih sred. š. na Opčinah in v Trstu (Sv. Jakob in Sv. Ivan), zdaj na Znanst. liceju »Fr. Prešeren«. So-delovala je pri sestavljanju *Slovenskega berila* (I, II) Staneta Miheliča, ki ga je izdala Tržaška knjigarna (Trst 1969). V letih 1975-80 je oprav-ljala tudi svetovalsko usmerjevalno službo med nižješolci pri COSP (Centro Orientamento Sco-lastico Professionale). 1979 ji je izdal in založil Dežel. šol. urad za FJK v Trstu antologijo za zvezne razrede višjih sred. š. *Od antike do danes*. Knjiga je zajetna (640 str.) in razdeljena na tri razdelke: Naši skupni znanci — Naša rast — Človek z drugimi in sam s seboj. V njej je av-torica predstavila 150 avtorjev. O knjigi je za-pisal Bogdan Pogačnik: »...smo lahko ob takem zborniku slovenskega berila za šole v Italiji samo ponosni, saj je posreden dokaz... visoke kulture današnjih šolnikov ter učeče se sloven-ske mladine za mejo. Še več: skoraj bi lahko rekel, da bi se mi v matični Sloveniji, kjer se tudi na tem šolskem in literarnem in splošnem jezikovnem področju vse preveč institucionalizi-ramo in hkrati zgublamo v potrošništvu, for-malizmu, klanih in podcenjevanju, od naših zamejcev, ki delujejo v neprimerno težjih po-gojih, pa se vendar te slovenske besede lote-vajo s prazničnim spoštovanjem, lahko tega pristopa celo učili.« In še: »Neka silno široka strpna pahljača je odprta tudi v svetovni lite-raturi oziroma publicistiki, kajti ena temeljnih značilnosti te šolske v bistvu literarne antolo-

gije je, da se je odprla tudi v smeri formalno ne povsem literarnih tekstov.« V letu 1985 bo izšla avtoričina antologija v treh delih za obvezno srednjo šolo pod naslovom *Naše bogastvo*. Posamezni deli bodo nosili naslov: *Nekoč*, *Danes*, *Jutri*. Izdal in založil jo bo Dežel. šol. urad za FJK v Trstu. P. sodeluje občasno s priložnostnimi vzgojnimi in literarno-kritičnimi sestavki v tržaških publikacijah in na slov. radiu Trst A. 1984 je napisala serijo oddaj z naslovom: *Kosovelova korespondenca z Mirjam* (Fatico Obidovo).

Prim.: Osební podatki; Ace Mermolja, Od antike do danes, Dan 91/1980; (s. j.), Nada Pertot, Od antike do danes, NL 15. maja 1980; m. a., Nada Pertot, Od antike do danes, KatG 29. maja 1980; Bogdan Pogačnik, Od antike do danes, Delo 27. avg. 1981.

DFB

PERTOT Riko (po domače **Pendla**), narodni in prosvetni delavec, r. 11. jul. 1885 v Barkovljah (Trst), u. 8. avg. 1977 prav tam. Oče Jakob, voznik iz stare družine Pertotovih na Bovedu v Barkovljah, mati Giuseppina Gandolfo, gospodinja, po rodu iz Chioggie; ko se je kot otrok preselila v Trst, ni znala slov., pred smrtjo ni več znala ital., tako se je vključila v slov. življenje; brat Milan (gl. čl.). Po osn. š. v domačem kraju je dovršil pripravnico na Proseku, potem nem. gimn. v Trstu. Po maturi je bil uradnik in kasneje upravnik pri uradnem listu trž. pokrajine L'Osservatore Triestino, ki je občasno izhajal kar v štirih jezikih: ital., nem., slov., shr. 1920 je prišel k dnevniku Edinost kot upravnik lista in tiskarne v Ul. sv. Frančiška 20. Leta 1928 so E ukinili, P. pa je odšel 1930 v konfinacijo v kraj Isilia na Sardiniji, kjer je ostal tri leta. Po vrnitvi zaradi svoje narodne zavednosti ni mogel dobiti službe in do druge konfinacije v Corropoliju v Abrucih 1943 je bil 13 krat zaprt in imel 43 hišnih preiskav. Po vojni se je vrnil v tiskarno bivše E, kjer je postal upravnik Zadržne tiskarne in naslednice Graphis do upok. 1956. - P. je bil že s 17. leti tajn. pev. društva Adrija in tajn. Obrtniškega društva v Barkovljah. Ko mu je bilo 20 let, je postal tajn. barkovljanske podruž. Sokola, nato podstarosta trž. Sokola. Več let je bil odb. GlasbM in Planin. društva Trst. Bil je tudi vodja dram. ods. Adrije in vodja tamburaškega zbora. Poskusil se je celo kot operni pevec v Nar. domu, kjer je nastopil kot basist v vlogi Kuna v Wagnerjevi operi Čarostrelec. Ves čas je bil pevec v bar-

kovljanskem zboru in sam je ponosno zatrjeval, da je aktivno pel polnih 60 let. Po prvi svet. vojni je bil ustanovitelj šport. društva Val, po drugi svet. vojni tajn. in pozneje odb. PD Barkovlje. P. je ogromno pisal v PDK o barkovljanskih zadevah: o delovanju društev, izletih, porokah in smrtih, o imenitnikih, življenju ribičev, običajih, šegah in navadah itd. J. Koren piše, da je nad tisoč teh člankov: »Danes tako vernih zapisovalcev ni več, toda nekoč bo vendarle treba vso to njegovo pisarijo zbrati, prečistiti in urediti. Marsikaj ima v njej trajno vrednost za zgod. slovenstva ob barkovljanski obali« (JKol 1978, 131). Pisal je tudi v Dan, več pomembnih razprav je priobčil v JKol od 1959-72 (seznam v JKol 1978, 131). Sodeloval je na trž. in kop. radiu. Kot človek je bil zaveden Slov. in je pridobival otroke za slov. šolo v Barkovljah, bil je družaben, duhovit in dober pevec.

Prim.: Žpk urad Barkovlje (Trst); mč, Umrl je R. P., PDK 9. avg. 1977 s sl.; J. Koren, R. P. - Pendla, JKol 1978, 128-31 s sl.; Laura Pertot, R. P., Barkovlje, Trst 1982, 156.

Jem.

PERTOT Simon, zdravnik, prosekter, r. 24. okt. 1845 v Trstu (Barkovlje), u. 14. sept. 1907 istam in tudi pokopan v Barkovljah. Oče Ivan Marija, vinogradnik, posestnik in podjetnik, je zgradil barkovljanski in kontovelski pristan, mati Helena Pertot; sin Just (gl. čl.). Osn. š. v Barkovljah. Na pobudo domačega kaplana Jerneja Rebca so ga 1858 poslali v nem. gimn. v Trst, kjer je stanoval pri Rebčevih sorodnikih. 1865 je maturiral in odšel nato v Gradec študirat medicino. Pomagal si je z inštrukcijami, dokler ni ob drugem medic. rigorozu prof. anatomije spoznal njegove sposobnosti in ga sprejel za asistenta. Pred njim se je odpirala blesteča kariera in možnost za habilitacijo na zgb. Medic. fak., ki je bila pred ustanovitvijo. 1871 je bil promoviran za doktorja vsega zdravilstva, medtem pa se je po končani francosko-nemški vojni vzdrušje v Gradcu spremenilo in P. se je 1872 vrnil v Trst. Dobil je službo v tržaški bolnišnici, kjer so ravnokar ustanavljali Anatomske inštitut, za katerega je bil dr. P., specializiran v patološki anatomiji, najbolj kvalificiran. Tu se je lahko nemoteno posvetil raziskovalnemu delu, posebno ko je po nekaj letih prepričal oblasti, da so dale sezidati ob mrtvašnici novo anatomsko dvorano in opremile velike prostore za patološki muzej in laboratorij. 1874 je odšel

v Prago na štirimesečno izpopolnjevanje v bakteriologiji. V trž. bolnišnici je bil zaposlen 27 let in o njegovem delu priča 27 letnikov protokolov o približno 25.000 obdukcijah. Stalno si je dopisoval z znanstveniki z drugih inštitutov (Praga, Turin, Innsbruck) in pri svojem delu prišel do marsikaterega odkritja ter si zastavil marsikatero vprašanje, ki še danes ni rešeno. Pomembna so zlasti njegova opažanja glede dinamike srca in ožilja, zveze med kardiopatijami in boleznimi ledvic, imunologije ter glede inkompatibilnosti tuberkuloze do drugih bolezni. Gradivo je skrbno zapisoval v kartoteko v upanju, da ga bo pozneje znanstveno in statistično obdelal. Hudo je bil razočaran, ko so mu dragoceno zbirko pri preureditvi patološkega zavoda v njegovi odsotnosti po pomoti uničili. Pisal je strokovne članke. 1901 je v dunajski reviji Wiener klinische Wochenschrift (št. 33) objavil razpravo o posebnem načinu preiskovanja krvi, kromatografiji. S to metodo, katere izum pripisujejo ruskemu botaniku in navajajo pri tem letnico 1906, se je ukvarjal samostojno, ne da bi poznal poizkusov drugih znanstvenikov, ki so s to analitično metodo pričeli že sredi 18. stol. O kromatografiji so v poznejših letih pisali mnogi znanstveniki in nekateri so pri tem omenjali tudi delo dr. P., ki se je poslužil te metode za krvne analize. 1952 sta dva angleška kemika prejela Nobelovo nagrado za raziskovanje kromatografije in njen razvoj. Dr. P. je dal pomemben doprinos preventivni medicini. Kot bakteriolog je imel velike zasluge v boju proti kugi in koleri in je 1887 dobil posebno priznanje od trž. občinske uprave. O njegovem delu je večkrat poročalo lokalno časopisje, predvsem list L'indipendente. Ko je ob koncu leta 1899 iz zdravstvenih razlogov pustil delo v bolnišnici, je bil deležen velikih časti in priznanj. Ohranil je mesto zdravnika-načelnika (od 1880) pri zavarovalni družbi Assicurazioni Generali, kjer je dosegel vrsto pomembnih uspehov in oral ledino na tem področju. 1888 je postal član Deželnega sanitetnega sveta za Primorsko, naslednje leto še predsednik Zavoda za zavarovanje proti nezgodam za Primorsko, Kranjsko in Dalmacijo. Ugledna dunajska revije Wiener Revue für Assekuranz je 1907 zapisala, da so reforme dr. P. na področju življenjskega zavarovanja načelne važnosti in da so jih sprejele razne zavarovalne družbe. Kljub poklicnim in javnim funkcijam se je P. zavzemal za druš-

tveno življenje trž. Slov. Ob vrnitvi v Trst je prevzel mesto tajn. Slavjanske čitalnice in do 1876 pisal društveni zapisnik. V njegovi hiši je vadal zbor pevskega društva Adria. Svojo ženo Frančiško Eber, ki je bila Nemka, je naučil slovenščine in jo uvedel v družbenopolitično življenje, da je postala predsednica žen. podruž. Družbe sv. Cirila in Metoda za Trst. P. se je boril za odprtje slov. šole v Trstu. Bil je med soustanovitelji Kmetijskega društva za Trst in okolico (1894) in njegov podpreds. do smrti. Zavzemal se je za zadružništvo, ki bi pospeševalo vinogradništvo, cvetličarstvo, vrtnarstvo in živinorejo. Njegovega pogreba so se udeležili številni predstavniki oblasti pa tudi preprosti ljudje, saj je bil kot zdravnik izredno priljubljen in človekoljuben, zlasti do potrebnih pacientov, ki jih je zdravil zastoj. Preds. kolegija trž. bolnišnice je 11. okt. 1907 sklical spominsko sejo, da bi se poklonili njegovemu spomenu. 21. jul. 1908 so v uradu predsedstva obesili portret dr. S. Pertota, delo slikarke Germonig. Obdobje, ki je sledilo, ni bilo naklonjeno spomenu slov. trž. zdravnika, zato ni ne spominske plošče ne ulice, ki bi nosila njegovo ime.

Prim.: Zpk. arh. v Barkovljah; Pogreb pokojnega S. Pertota, E 17. sept. 1907; L. Cermeli, Papirnata kromatografija, Proteus XV, 1952/53, št. 2-3; R. Pertot, Dr. S. Pertot - prosekter, JKol 1966, 170-76; L. Rehar, Liki iz naše preteklosti, RAITrsta 18. febr. 1972; Barkovlje, pri nas je bilo tako, Trst 1982, 156; Medicinski biografski leksikon, Zagreb; cb, In ricordo di Simon Pertot, Il Lantermino 1983, n. 2; slike v biogr. arhivu Ods. za zgod. in etn. pri NSKT.

ldt

PERTOT STANKO, športni in prosvetni delavec, r. 1. avg. 1910 v Barkovljah (Trst), u. 4. febr. 1981 v Trstu. Oče Janez, tiskar pri Edinosti, mati Ana Tavčar, gospodinja. Po osn. š. v Barkovljah je dovršil 4 razr. Skof. klas. gimn. v Sentvidu nad Lj. in sred. trg. š. pri Sv. Jakobu v Trstu. Po zatrtju E se je 1930 družina preselila v Celje, Stanko pa je moral na odsluženje voj. roka v La Spezio. Potem se je pridružil družini in bil v Celju med soust. atlet. društva Kladi-var, telesno kult. pa je gojil tudi pri Sokolu. Pred napadom na Jslo se je med prvimi pridružil prim. bataljonu prostovoljcev in z njimi doživel razsul Jslo v Karlovcu. Od tu je odšel v Sarajevo, da bi se dalje boril. Zaposlil se je pri RK in skrbel za prehrano in razmeščanje slov. izseljencev, ki so jih Nem. pregnali s Štajerske.

S to nalogo se je odpravil tudi v Srbijo. Po ital. kapitulaciji se je vrnil v Lj. in nato v Trst. Stopil je v OF in delal pri VOS. Kot njegov pooblaščenec je večkrat potoval med Lj. in Trstom, dokler ga niso zaprli najprej v Coroneu, nato v gestapovskih zaporih na Trgu Oberdan. V drugi pol. jun. 1944 so ga odpeljali v Buchenwald. V taborišču je bil član notranje organiz. taboriščnikov in kot tak je po koncu vojne v imenu social. skrbstva Jsle in kot zastopnik RK Jsle skrbel za organiz. vračanja internirancev in za popis imovine jsl. državljanov. V Trstu je začel novo življenje. Sprva je vodil kino podj. Globus, ki je predvajalo filme po širši trž. okoličini, pozneje se je zaposlil pri trgov. podj. Luin, končno je ustanovil lastno izvozno-uvozno podj. Intermareš ter ga vodil do smrti. Takoj se je vključil v takratno športno organ. Zvezo društev za telesno kult. (Ucef) in bil njena gonilna sila. Vsa leta do 1952 je bil med organiz. prvomajskih telov. nastopov, najprej na mestnem, nato na stadionu Prvi maj. Pogosto je spremljal športne ekipe na razna mednar. tekmovanja. Ko je po kominformu zamrla Ucef, se je P. lotil novega dela. Nekaj let je bil preds. šport. združenja BOR, nato član njegovega nadz. odb. in načelnik atlet. sekcije. Od ustanov. slov. pomor. kluba Sirena je bil preds. njegovega nadzor. odb. Aktivno je deloval v PD Barkovlje in bil več let njegov preds. Bil je tudi odb. SPZ. Bil je med ustanov. Združenja bivših polit. pregnancev (ANED) in član njihovega vodstva do 1948. Deloval je tudi v drugih polit. organizacijah: v OF Trž. ozemlja, Slov.-ital. protifaš. uniji, Neodvisni social. zvezi, Slov. levici. Bil je član sveta družbe za upravo stadiona Prvi maj. Pisal je o športu, napr. *Naša telesna vzgoja v luči dogodkov v minulem letu* (JKol 1950). Stalno se je udeleževal vseh kult. prireditev.

Prim.: Zpk urad Barkovlje (Trst); J. Koren, St. P., PDK 5. febr. 1981 s. sl.; Laura Pertot, St. P., Barkovlje, Trst 1982, 156-57.

Jem.

PERTOT Vera, por. **POLJŠAK**, učiteljica, vzgojiteljica in javna delavka, r. 17. jan. 1934 v Trstu. Oče Zvonimir je bil zidar, mati Marčela Pipan trgovka. Za fašizma je obiskovala osn. š. Battistig v Barkovljah. Po osvoboditvi je stopila v slov. š. in nato maturirala na slov. učiteljski šoli 1952. Od 1953 poučuje na slov. osn. šolah na Tržaškem, sedaj v Barkovljah. Pri domačem cerkv. pev. zboru poje od nižje sr. šole dalje.

Od 1982 je članica zbora Milan Pertot in odbornica pri barkovljanskem kulturnem društvu. Večino svojega časa posveča delu za otroke. Že več kot deset let sodeluje pri mladinski reviji Galeb. 1979 je pri ZTT izšla njena zbirka otroških sestavkov *Zgodbine iz torbice* z ilustracijami Magde Tavčar. Zbirka je bila namenjena v prvi vrsti beneškoslovenskim otrokom. Od vsega začetka sodeluje pri radijski oddaji Radio za šole.

Prim.: Osebna pola.

T. Simčič

PERTOT Vladimír, diplomirani ekonomist in pravnik, redni prof. za ekonomiko zunanje trg., industrije in transporta, r. 11. apr. 1911 v Trstu. Osnovno šolanje je opravil v Trstu, nadaljnje v Lj. in Zgbu. Diplomiral je na trg. vis. šoli v Leipzigu in na Pravni fak. v Bgdu; študiral v Parizu in Cambridgeu. Kot raziskovalni asistent Rockefellerjeve ustanove na Inštitutu za svetovno gospodarstvo v Kielu je na tamkajšnji U 1937 dosegel doktorat znanosti z disertacijo *Faktorji, ki determinirajo formiranje cene pšenice v Podonavju*. Kot izvedenec za vprašanja o zunanji in svetovni trgovini je sodeloval v raznih komisijah evrop. komisije OZN v Ženevi. Služboval je v centrali Narodne banke v Bgdu in raziskoval probleme jsl. zunanje trgovine. Zaradi študije o ekonomskem ozadju trž. vprašanja je bil med okupacijo zaprt v koncentracijskem taborišču. Vrnil se je iz internacije in sodeloval na Zunanjem ministrstvu v Bgdu pri pripravi na mirovna pogajanja z It. 1956 je ustanovil Inštitut za zunanjo trgovino in mu ravnateljaval do 1958. 1960 je bil imenovan za rednega prof. U v Lj. 1962 je tu ustanovil Inštitut za ekonomiko, statistiko in demografijo in ga vodil do 1964. V študijskem letu 1965/66 je pet mesecev predaval v Glasgou in Oxfordu. Objavil je več samostojnih razprav in strok. člankov: *Trst, mednarodni privredni problem*, Bgd 1954; *Ekonomika mednarodne razmene u uslovima intervencionizma*, Zgb 1976; *Ekonomika mednarodne menjave v intervencionizmu*, Lj. 1969; *Jugoslovanska zunanja trgovina* (angl., nem., franc. in špansko) idr.

Prim.: Kojeko 2, 787; PDK 27. nov. 1969; MSE III., 55.

B. Lu.

PERTOUT Lovrenc (Lovro), duhovnik, š. svetnik, r. 2. okt. 1818 v Gor., u. 25. mar. 1898 prav tam. Šolal se je v Gor., kjer je opravil gimn. (1830-

36) in bogoslovje ter bil posvečen v duhovnika 28. jan. 1844. Postal je prof. na gor. gimn. in tam poučeval verouk do upokojitve 1874. Kot katehet je izdal prav dober molitvenik s pesmarico v nem. jeziku: *Der betende Jüngling an der Hand der Kirche*, ki je bil tiskan na Dunaju 1857. Kar se tiče uvedbe c. petja v slov. in it. na gor. š., je bil P. v nar. oziru povsem nevtralen. Ko je pa 1870 njegova knjiga pošla, se je petje v letih 1870-71 počasi poslovenilo oziroma poitalijančilo najprej na višji, nato tudi na nižji gimn. Ko se je v jul. 1869 ustanovil v gor. pokr. S. dežel. svet (preds. baron Pino, gl. čl.), je P. postal njegov član kot predstavnik duhovščine. Od 1858 do upokojitve je upravljal tudi gimn. knjižnico, ki je bila odprta publiki 1823. leta.

Prim.: Jahresbericht... Gymnasium 1830-36; Status pers. Gor. 1845-98; NadškGor arhivalije; Pertrattazioni 1869; Claricini, 279, 283-84; A. Marušič, Epizoda iz kult. zgod. Goriške (ali košček zgod. gor. c. kr. gimn.), Gor. 1895, 9-10; FoliumGor 1898; IzvGor 1954-55, 8.

Vh

PERUŠKO Tone, hrvaški prosvetni delavec, pedagog, književnik in publicist, sodelavec s prim. emigranti, r. 27. febr. 1905 v Premanturi, Puljščina, u. 27. jul. 1967 v Pulju. Oče Petar, delavec v ladjedelnici, mati Foška, gospodinja. Osn. š. je obiskoval v Premanturi (1911-15), nato se je učil in delal kot čevljar (1918-22). Obiskoval je učiteljske v Zadru in Šibeniku (1922-26), Višjo pedagog. š. (1933-35) in Filoz. fak. (1937-41) v Zgbu. Služboval je kot učitelj in ravn. (1926-33) v Dugopolju (Dalm. Zagora), učil na učiteljski v Zgbu (1933-41) in na Sred. kmet. š. v Križevcih (1942-45); po vojni je bil najprej časnikar v Pulju (1945), namestnik glav. ur. *Glasa Istre* na Reki (1946), prof. na it. gimn. in učiteljski, na Ekonom. tehnikumu in na hrv. učiteljski (1946-48), ravn. hrv. Prve gimn. na Reki (1948-49), v Zgbu inšpektor Ministrstva za prosveto SRH (1949-52), ravn. 10. gimn. (1952-53), prof. obče pedagog. z didaktiko in metodiko hrv. ali srb. jezika na Višji pedagog. š. (1953-61), prof. pedagog. in ravn. na Pedagog. akad. v Pulju (1961 do smrti). - Med prvo svet. vojno so družino izselili, vrnili so se 1918, 1922 je emigriral v Jslu. V Dalm. se je vključil v antifaš. odpor med istrskimi in prim. emigranti in ustanovil emigr. organizacijo celo na otočku Ogljanu. V tridesetih letih je postal eden izmed voditeljev emigrantskega gibanja v Jslu (član uprav. odb. društva Istra v Zgbu in Direktorija Zveze jsl. emigrantov iz JK v Bgdu).

Pred vojno je svoja stališča radikaliziral in to ga je 1941 privedlo v vrste sodelavcev NOB, 1942 je postal član NOO Istranov v Zgbu. Po vojni je deloval v raznih kult. ustanovah v Zgbu. - Pomembno je P-ovo časnikarsko in ured. delo. Z I. Mihovilovićem je že 1921 izdajal v Premanturi rokopisni list *Trubilo*. V Zgbu je bil ur. *Jadranskega koledarja* (1934), sodelavec in glavni ur. osrednjega hrv.-slov. emigrantskega lista *Istra* (1936-39), soust. je bil Istarske naklade oz. Zdruge za izdajanje knjig in publikacij ter ustanovitelj in ur. njenega lista *Istarski glas*, ki je bil glasilo Saveza istarskih društev v Hrvatskoj (1939-40, ko ga je vlada prepovedala); 1940 je imel list prilogo *Primorski glas*. 1945 je začel obnavljati hrv. tisk v Pulju, zaradi angloameriške zasedbe pa se je preselil na Reko, kjer je bil 1945-49 namestnik glav. ur. *Glasa Istre*, ur. kult. rubr. lista *Riječki novi list* in ur. mlad. lista *Istarski pionir*. V Zgbu je zasnoval *Školske novine* in bil njihov glav. ur. (1950-53) in mlad. list *Polet*. Prav tako je bil med začetniki in član. ured. časopisa *Istarski mozaik*. - Zgodaj je začel tudi leposlovno ustvarjati. Njegovi prvi sestavki so bili literarnega in borbeno aktualnega značaja s protifaš. poudarkom. Po vojni se je trudil, da bi se Istra kult. in narodno dvignila. Objavil je več člankov, razprav in knjig, npr.: *Sumraci pod Učkom*. Književna proza (1928); *Vladimir Gortan*. Simbol borbe i snage naroda Istre (soavtor, 1945); *Razgovor o jeziku u Istri* (1965); *Knjiga o Istri* (soavtor, 1968) idr. - Za svoje delo je dobil red dela SFRJ (1965) in nagrado »Ivan Filipović« SRH. Osn. š. v Pulju se imenuje »Tone Peruško«, v Dugopolju so mu 1975 odkrili spomenik in odprli »Peruškov gaj«. Puljska sekcija pedagog.-knjiž. zbora SRH in Pedagog. akad. sta organizirali 1977 Puljska pedagog. srečanja, posvečena Peruški, školske novine pa so ustanovile nagrado »Tone Peruško«.

Prim.: Istra i Slovensko Primorje. Borba za slobodu kroz vjekove, Bgd 1952; Z. Črnja, Fluminensia secunda, Riječka revija 1/1967, 11-19; List Istra, glasilo Saveza jugoslav. emigranata uz Julijske krajine od 1929. do 1940. godine, Pazinski memorijal 1/1971, 107-27; Franjo Debeuc, Istarska emigracija u Jugoslaviji između dva svjetska rata, Pazinski memorijal 2/1971, 165-82; A. Vovko, Delovanje Zveze jsl. emigrantov iz Julijske krajine, ZČ 1/1979, 67-102; S. Vukušić, Predgovor. Životopis Tone Peruška, v T. Peruško, U svoje vremenu, Pula-Rijeka 1984, 7-17; spominski članki ob smrti v vrsti hrv. listov; A. Rejec, GorSreč 1968, št. 11, 43-44.

Dr. M. in P. Strčić

PERVANJE, kmečka družina (p. d. (Klokovl) s Prapetnega brda na Šentviški planoti. Očetu Fortunatu (r. 12. jul. 1859, u. 23. jul. 1946) in materi Antoniji Podgornik (r. 20. jul. 1879 Pečine, u. 1945 Auschwitz) se je rodilo devet otrok; dva izmed teh sta umrla v rani mladosti. Med sedmimi otroki je bil najstarejši **Anton** (Tone; r. 17. jan. 1901, u. 3. jul. 1944 na Kojci). Kot samouk se je posvečal glasbi (vodil vaški orkester) ter se zgodaj opredelil za komunistično gibanje. Zaradi ilegalnega polit. delovanja je bil 1931 zaprt (Tolmin, Gor.). Maja 1940 je bil konfiniran za dobo dveh let v Pisticcijo ter bil nato od sept. 1942 do kapitulacije It. zaprt v trž. Coroneu. Apr. 1944 je odšel v partizane in postal vojni dopisnik Vojkove brigade, pisal je tudi brigadno kroniko, ki je ostala v rkp. Padel je kot part. borec. Skupaj z bratom Stankom je izdelal več kmečkih strojev in orodij. Patentiral je napravo za sajenje krompirja. S tem v zvezi je potoval na Češkoslovaško in tam nekaj časa bival. Tu so v tovarni J. Pracerja (Roudnice ob Labi) stroj serijsko izdelovali. S proizvajalcem je imel sklenjeno licenčno pogodbo. - **Franc** (r. 23. jan. 1904, u. 12. jul. 1971 v Lj.) je obiskoval gimn. v Lj., Idriji in Mrbu (maturiral 1929). Na lj. U je študiral kemijo. Studij je prekinil, da je lahko bratoma Francu in Stanku omogočil realizacijo stroja za sajenje krompirja. Med 1936 in 1939 je bival v Franciji in Belgiji. Ko se je jan. 1943 vrnil domov, je bil odpeljan v posebne bataljone (L'Aquila). Po kapitulaciji It. se je vključil v NOB in deloval v baško-cerkljanskem okrožju. Poleti 1944 je postal preds. izvršnega odb. tega okrožja, od 1. okt. 1944 pa preds. NOO. Studij kemije je dokončal po drugi svet. vojni, deloval je pri zavodu za industrijsko raziskovanje v Lj., bil upokojen kot samostojni raziskovalec Inštituta za elektrovezve v Lj. Na področju kemije je izdelal postopek za pridobivanje titanovega koncentrata iz rdečega blata (1952) ter postopek za izkoriščanje izrabljenih fiksnih kopeli. Smrt mu je preprečila, da bi povsem izdelal Stelarni periodični sistem, ki naj bi odpravil pomanjkljivosti Mendeljevega sistema. Bil je nekaj časa preds. Združenja izumiteljev Sje. - **Stanko** (r. 12. okt. 1909, u. 9. maja 1974 v Kopru) se je izučil za mehanika. Ker se je spopadel z it. orožniki, je moral zbežati v Jslu (1929), nato pa je živel ponovno na domu, kjer je bratu Antonu pomagal izdelovati kmetijske

stroje in naprave. Med 1934 in 1936 je skupaj z bratoma Antonom in Francem bival na Češkoslovaškem. 1937 je odšel iskat zaposlitev v Francijo in se v Parizu povezal s komunističnim aktivistom Albinom Vodopivcem. Bil je sprejet v KPI, se vrnil domov in deloval kot ilegalec. Konec 1939 se je v Milanu zaposlil v tovarni letal Caproni; zaradi polit. aktivnosti je bil 1940 obsojen na triletno konfinacijo (Oriolo Calabro, Pisticci). Tudi v konfinaciji je polit. deloval skupaj z bratom Ignacem, ki je bil prav tako konfiniranec. Z bratom sta izdelovala zažigalna in eksplozivna telesa. Jun. 1943, ko sta se v polic. spremstvu vračala v Gor., sta v Trziču zbežala in stopila v Gradnikovo brigado. Po kapitulaciji It. je S. polit. deloval v Istri, kjer je bil nazadnje sekretar okrož. komiteja KPS. Od sept. 1944 do konca vojne je deloval v severnoprim. okrožju (sekretar okrožnega komiteja KPS). Po vojni je bil pri OZN-i, bil je pomočnik dir. Litostroja in od 1949 v JLA. Delal je v vojnotehničnem inštitutu JLA v Bgdu. 1956 je bil zaradi bolezni ukopjen, 1958 se je naselil v Kopru, kjer je deloval v gospodarstvu. Med službovanjem je študiral in postal višji strojni tehnik. Njegovo part. ime Gruden. - **Ignacij** (Nace; r. 8. dec. 1911, biva v Lj.) je živel doma na kmetiji. Med rednim vojaškim rokom se je kot sanitetec izučil zobarstva; 1935 se je izognil vojaškemu pohodu v Abesinijo in delal 18 mesecev v vojaškem zobozdravstvenem laboratoriju v Palermu. 1939 se je zaposlil v Milanu, maja 1940 pa je bil konfiniran v Pisticcijo in med konfinacijo opravljal zobarsko prakso. Ko je skupaj z bratom Stankom postal jun. 1943 part. borec, je deloval kot sanitetni referent Gradnikove brigade. Po kapitulaciji It. je organiziral part. bolnišnice v Otaležu in pri Prapetnem brdu. Kasneje je bil imenovan za zobozdravstvenega referenta pri IX. korpusu. Po osvoboditvi je opravil dentistično š. in deloval v JLA. Upokojen je bil kot podpolkovnik. - **Edvin** (r. 19. nov. 1914, biva v Lj.) je živel doma. 1939 se je zaposlil v Milanu. Ko je febr. 1943 prišel domov na dopust, je odšel v partizane (Severnoprim. odred), kjer je imel že od začetka polit. funkcije v okviru dejavnosti IX. korpusa. Okt. 1944 je odšel v It., kjer naj bi deloval pri organiziranju prekomorskih brigad; do osvoboditve je bil pomočnik politkomisarja IV. prekomorske brigade. Maja 1945 je bil na jsl. ambasadi v Rimu, nato iz Rima izgnan, češ da se ukvar-

ja z vohunstvom. Živel je nekaj časa v Bgdu, nato pa v Lj., kjer je bil pri Ministr. za industr. in rudarstvo LRS. Od 1948 je deloval pri Ministr. za notranje zadeve v Bgdu, od tod prišel v Lj., kjer je bil uslužbenec sekretariata za notranje zadeve. Po upokojitvi se je pričel intenzivno ukvarjati s pisanjem zgod. NOB. Skupaj z Jožetom A. Hočevarjem je napisal knjigo *Cetrta prekomorska brigada* (Lj. 1969). Objavil je več spominov. - **Anamarija** (r. 9. dec. 1916, biva v Lj.) je živila najprej doma, nato pa službovala od 1938 v Milanu, kjer so se ji kasneje pridružili bratje Stanko, Ignac in Edvin. Po odhodu bratov v internacijo je vzdrževala z njimi zveze in tedaj opravila več kurirskih nalog v zvezi z ilegalnim delovanjem KPI. Vrnila se je v domače kraje, kjer se je že od začetka vključila v NOB, zraven pa je seveda vzdrževala ilegalne kurirske zveze z osrednjo It. Dec. 1942 je odšla v part. in se izkazala z izredno hrabrostjo. Nazadnje je bila pri glavnem štabu NOV in POS ter dobila čin majorja. Po vojni je službovala v Trstu, nato v Lj., Zgbu in Kopru; 1967 je bila upokojena. - **Terezija** (r. 1. okt. 1905) se je 1935 poročila k Daksokoberjevim na Temljine pri Kneži, kjer živi.

Prim.: Gradivo o družini, ki ga je zbral Edvin Pervanje (hrani GorMuz); Dnevnik 9., 12. in 13. dec. 1961; PrimN 18. okt. 1969 in 31. maja 1974; TV-15 9. dec. 1974 in 28. jan. 1982; V. Vulikič, Zbozdravstvena služba v NOB na Slovenskem, Lj. 1985, pass.; A. Klun, Prekomorci v narodno-osvobodilni vojni, Koper 1976, 241, 250-51, 285, 295-96.

B. Mar.

PESLER Albert, prošt, r. proti koncu 16. stol. v Gor., u. 31. okt. 1628 (po Morelliju) oz. prve dni nov. 1628 (po Premrouju) v Rimu. Oče gor. plemič Andrej Pesler, mati Julija de Bertis, sestra tržaškega škofa Ursina. Stric je poskrbel za vzgojo svojega nečaka, ki je postal kanonik tržaškega kapitlja, nato dekan in škofov generalni vikar. Po stričevi smrti (1620) se je P. potegoval za mesto novomeškega prošta, kar mu je dodelil Ferdinand II. 11. maja 1622. Takrat se je veliko ukvarjal s pravnim vprašanjem o pravicah Habsburžanov do oglejske Cerkve. Napisal je dve študiji *De Juribus caesariis in Aquilejensem Ecclesiam* in *De remediis Aquilejensis Patriarchatus*, na kateri je postal pozoren vladar ter ga poslal v Rim, da bi tu zastopal avstr. državne koristi v zadevi oglejske Cerkve, kjer je svoje uveljavljala tudi beneška država. P. je bil

zelo vnet zagovornik avstr. interesov, zato si je nakopal papeževo jezo, ki je bil pod očitnim vplivom Benečanov. P. je na prvi avdienci (22. sept. 1623) pri papežu Urbanu VIII. predstavil še dva spisa o problemu, ki ga je, sodeč po poročilih njegovega življenjepisca C. Morellija, zagovarjal z vso gorečnostjo. V zadevi oglejske Cerkve sta poznani še dve P-evi promemoriji (1627), knezu Eggenbergu pa je naslovil 1628 spis *Considerazioni del modo, e maniera per far l'erezione dell'arcivescovado di Gorizia*. Od 1623 do smrti je s presledki živel v Rimu, 1625 je v Rimu napisal poročilo o uskokih, ki so pred Turki pribežali na ozemlje Sje; njihov prihod je ustvaril tudi verske probleme, za katere se je zanimal tudi Vatikan.

Prim.: Morelli II, 236-46; III, 319-22; Czoernig 1969, 754-57; M. Premrou, Poročilo novomeškega prošta Alberta Peslerja o pleterskih uskokih, GMDS 10/1929, 44-47.

B. Mar.

PESL Rudi, glasbenik, r. 17. apr. 1916 v siromašni družini v Lj., u. 30. apr. 1945 v Dobravljah na Vipavskem. Po mešč. š. se je vpisal na učiteljsko, kjer je maturiral 1935. Ker zaradi naprednega prepričanja ni dobil službe, je nadaljeval študije na Filoz. fak. in hkrati na konservatoriju študiral violončelo in harmonij. Medtem je dobil namestitev nekje na jugu države, kjer se je pripravljaj na diplomski izpit in ga opravil 1940. Zatem je odšel k vojakom, prišel ob izbruhu vojne proti Jslji v nem. ujetništvo in nato v it. internacijo. Končno je odšel v partizane. Deloval je na Prim., vodil godbo XXXI. divizije, potem godbo IX. korpusa, nazadnje pa je razvil vsestransko dejavnost kot šef kulturno-prosv. centra za SlovPrim in Trst. Skupaj z glasbenikom Maksom Pirnikom je predaval na pevovodskem tečaju, urejal glasbene publikacije in organiziral mladinske zборе na Cerkljanskem, za katere je zložil nekaj pesmi. Tako je jan. 1945 zložil *Pomladno* za pionirski zbor v Cerknem. Po nalogu štaba IX. korpusa je odrinil apr. z godbo proti Gorici in Trstu. Na nočnem pohodu 30. apr. je padel v zasedo umikajočih se četnikov, ki so ga zverinsko ubili. Pokopali so ga na pokopališču v Kamnjah, nakar ga je dala njegova mati po osvoboditvi prepeljati v Lj. Tako je prezgodnja smrt pretrgala njegovo obetavno ustvarjalnost.

Prim.: Pešl Rudi, Grlica II/1956, 47 in 37, kjer je objavljena njegova skladba Pomladna; članek je napisal glasb. Pavle Kalan.

Svk.

PETAROS Robert, raziskovalec, r. 21. jun. 1933 v Trstu, kjer živi. Oče Peter, cvetličar, mati Josipina Smotlak, gospodinja. Stiri razr. it. osn. š. je dokončal na Katinari, Klas. licej Fr. Prešeren v Trstu 1954, slavistiko na U v Lj. (26. jun. 1962). 13. mar. 1967 je nostrificiral diplomo na U v Rimu in doktoriral z disertacijo *La parlata slovena di Kolonkavec presso Trieste*. Poučeval je na sred. š. v Nabrežini (jan. 1963) in v Dolini (1963-65); od 18. mar. do 30. sept. 1963 ter od 1. okt. 1965 pa slov., zgod. in drž. vzg. na DTTZ Žiga Zois v Trstu (do 17. sept. 1984). Hkrati je bil asistent pri stolici za slov. jezik (od 1. dec. 1971 do 31. jan. 1978) in lektor (od 9. mar. 1978 do 17. sept. 1984) na U v Vidmu, kjer je postal 18. sept. 1984 redni raziskovalec na Fak. za tuje jezike in književnosti - odd. za slov. jezik in književnost. Bil je korektor in lektor pri RAITrsta (1963-76) in sodeloval pri različnih oddajah (Družinski obzornik, Lepo pisanje, Oddaje za šole itd.); poučeval je slov. pri ustanovi ENALC (1966-71); bil je član raznih izpitnih komisij za ugotavljanje znanja slov. za poučevanje na slov. sred. šolah. V M(Trst), Gosp, KatG in PDK je objavil več priložnostnih člankov, esejev in poročil o slov. jeziku ter o splošnih kult. in narod. problemih in življenju Slov. v Trstu. Kritike in poročila o novih knjižnih izdajah je objavljaval v LitV in Gosp. Prevajal je za RAITrsta in za deželne izdaje v slov. Predaval je po slov. društvih in bil med ustanovitelji Šentjakobskega kult. društva pri Sv. Jakobu v Trstu, kjer je od začetka tajn. Od 1968 je ur. Izvestij slov. sred. šol na Tržaškem. - Izdal je naslednje samostojne knjige in publikacije: *Stritarjev Zorin* (Trst 1969); *Slov. narečje v vzhodni okolici Trsta* (1970); *Tržaško ozemlje*, zemljevid s krajevnimi in ledinskimi imeni (Lj.-Trst 1978); *Prevodi slov. leposlovnih del v italijanščino* (1980); *Od prvih zapiskov do romantike* (1980); *Opere letterarie slovene in traduzione italiana* (Videm 1984). Sodeloval je pri *Zemljevidu z italijanskimi imeni v Furlaniji, Julijski krajini in Benečiji* (Lj. 1974). Bil je med ured. in sodelavci zbornika videmske U *Est-europa* - (Miscellanea slovenica) - (Videm 1984) ter sodeloval pri izdaji pesmi Al. Gradnika v it: A. Gradnik, *Poesie* (Krmin 1984).

Prim.: Osebn. podatki; IzvTrst 1963-84; J. Koren, Bogastvo naših krajevnih imen, PDK 30. jul. 1978; M. Z., Tržaško ozemlje, Delo 2. avg. 1978; Predstavitev knjige o slov. narečju na Kolonkovcu, PDK 20. dec. 1983 s sl.; Odlična študi-

ja prof. R. P., NL 19. apr. 1984; T. Pavšič, Videmska univ. se odpira proti vzhodu, NRazgl 25. jan. 1985. Pan

PETAROS Stanko, tigrovec, borec NOBJ, delavec, r. 13. sept. 1903 v Borštu pri Trstu, u. 1954 v Zagrebu. Oče Josip, mati Lojzka Zahar, kmetje. 1927 je bil organiziran v ileg. organ. BORBA, ki je delovala na Trž., Krasu, Istri in Braniški dolini. Kot sodelavec Ferda Bidovca, Fr. Marušiča, Zvon. Miloša, Alojza Žerjale je načeloval 5. srenji, ki je v glavnem obsegala občini Dolino in Klanec, tj. območje od Milj do Kozine-Herpelj. Področje ileg. organ. BORBE so razdelili na 6 srenj. P. je v vaseh svoje srenje organiziral ileg. celice, ki so po njegovem prizadevanju dobivale in širile protifaš. tisk. Izvršil je tudi nekatere napade na fašiste. Spomladi 1930, ko je bilo v njegovi srenji aretiranih nad 200 oseb, od teh 40 prijavljenih Posebnemu sodišču, je P. pobegnil s sodelavci Petr. Petarosom, Marij. Petarosom, Stankom Kosmačem v Jslo, od koder se je z oboroženimi trojkami vračal in prinašal protifaš. tisk na Prim. in se udeleževal napadov na fašiste. P. so jsl. oblasti v spremstvu polic. poslale v emigrant. naselje Bistrenica na Vardarju, a je pobegnil v Sjo in se spet udeleževal s trojko pohodov na Prim. Ko so ga prisilno poslali čez mejo v Grčijo, se je vrnil v Sjo in oborožen ileg. s trojko hodil in nosil liter. na Prim. Nato so ga izgnali v Avstrijo, odšel je na Češko in se vrnil v Jslo, v Mrbu ga je polic. aretirala in pospremila v It. Med vožnjo blizu Rakeka je skočil z vlaka in ušel. Zaposlil se je v Zgbu kot zidar pri želez. in se oženil s Čehinjo; družina s 4 otroki je živela v velikem pomanjkanju. Ob izbruhu vojne je delal za NOB, 1943 šel k partiz., vrhovni štab hrv. NOV ga je z radiooddajnikom poslal v Istro, kjer naj bi ostal pri istrskih partiz. Z dovoljenjem je odšel na obisk v svojo vas Boršt. Med nočno racijo so ga Nemci prišli in poslali v Dachau, kjer je zbolel na pljučih. Po vojni se je bolan zaposlil pri železnici in družina je ob skromni plači stradala. Še nekajkrat je obiskal dom v Borštu. U. je v zagrebški bolnišnici za tuberkulozo. V svojih spominih piše, da je 1916, star 13 let, z otroki in ženami napadel tovarno apna Faccanoni nad Borštom, lastnik je pobegnil v Italijo.

Prim.: Vekosl. Španger, Bazoviški spomenik; Aula IV; obtožnica prvega trž. procesa; T. Rutar, Bistriški zapisi; pripoved njegovih sodelavcev. Rut.

PETAZ(ZI) (Petats) de, grof Leopold Jožef (Anton) Hanibald, škof tržaški in ljubljanski, r. 18. jul. 1703 na Dunaju grofu Ademu Antonu (de) P-ju in Ani Mariji grofici (de) Schrattenbach, u. 28. nov. 1772 v Lj. in pokopan v lj. stolnici. Izhajal je iz tržaške patricijske rodbine, ki naj bi ali v 12. stol. prišla s Kranjskega v Trst in bi se prvotno pisala Petač, ali pa naj bi bila hrv. porekla, na kar bi spominjal tudi P-jev grb, ki kaže peto s sedmimi zabitimi žebli, torej Petačić; v prvi polovici 17. stol. so P. dobili baronski in grofovski naslov ter številne posesti, npr. v okolici Trsta (glej v Trstu potok Petaz, ki je izviral na posestvu grofov istega imena), graščini Švarcenek (Schwarzenek) jugovzh. od Divače in Novi grad (Podgrad) v sev. Istri (prim. M. Kos, Urbarji Slov. Prim., 39-41; S. Vilfan, Kronika I, 1953, 123). Bogoslovne študije je bržkone opravil na Dunaju, a duhovniško posvečenje je 7. jul. 1726 prejel v Senju po ondotnem škofu Nikolaju Pohmajeviću kot klerik senjsko-modruške škofije, bojda ker naj bi bil tamkaj kakšen njegov sorodnik častnik. Teološko izobrazbo je dopolnil na padovanski U, kjer je 7. avg. 1727 dosegel bogoslovni doktorat. Po zaslugi lj. škofa grofa Fel. Schrattenbacha, ki naj bi bil njegov stric, je na lestvici cerkvenih služb hitro napredoval: že 1733 je bil lj. kanonik in stolni dekan, nato še gorenjski arhidiakon in opat v Seplaku na Ogrskem. - 6. nov. 1739 ga je cesarski dvor (M. T.) imenoval za tržaškega škofa (škof. proces je trajal od 22. mar. do 13. jul. 1740), 30. sept. 1740 ga je Benedikt XIV. potrdil, 7. jan. 1741 ga je lj. škof S.F. Schrattenbach posvetil za škofa, 12. febr. istega leta je nastopil v Trstu. Po 20 letih škofovanja v Trstu ga je 22. sept. (ali avg.?) 1760 cesarsko imenovanje prestavilo za škofa v Lj., kamor ga je 15. dec. 1760 potrdil Klemen VIII., v začetku 1761 je tako nastopil v Lj. - V Trstu je P. nasledil Luka Delmestrija, v škofiji, ki je svoje ozemlje imela deloma na Avstrijskem, deloma na Beneškem in je poleg stolne župnije sv. Justa obsegala še 23 župnij, 3 kolegiatne cerkve, 14 kuratnih kaplanij (s krstnim kamnom) ter je bila trojezična (ital., slov., hrv.). V samem Trstu, (ki je 1758 štel 6424 prebivalcev, od teh 5911 katoličanov, 91 pravoslavni, 46 protestantov, 221 židov), je bilo v cerkveno-duhovnem oziru kar dobro preskrbljeno, saj je v mestu delovalo 64 škof. duhovnikov (in 1 klerik), 22 kapucinov, 11 minoritov, 20 jezuitov, 7 usmiljenih bratov, 1 benediktinec, 29 redovnic-benedik-

tink. Med posebne naloge je P. ob nastavitvi v Trstu vendarle prejel naročilo, naj poskrbi za čimprejšnjo ustanovitev bogoslovnega semenišča. Marija Terezija ga je ob škofovskem imenovanju povzdignila v dvornega svetnika, obenem mu je bilo s cerkvene strani zaupano mesto generalnega vikarja oglejskega patriarha v avstr. delu patriarhata. Kot tak je npr. 1743 na Dolenjskem posvetil 8 cerkev, 41 oltarjev, veliki ribniški zvonik in birmal 16.814 otrok (iz velikolaške krstne knjige). Bil je zadnji, ki je še opravljal to službo, kajti v letih 1749-51 je bil patriarhat ukinjen in na njegovem mestu ustanovljeni nadškofiji v Gorici in v Vidmu; tržaška škofija pa je bila 14. apr. 1752 podrejena novemu goriškemu nadškofu in metropolitu (R. Klinec, Zgod. gor. nadšk., 36). - V času P-vega škofovanja v Trstu je bila v mestu 1753 sezidana in blagoslovljena grško-pravoslavna cerkev. Že 1750, ko se je zvedelo, da bodo pravoslavni Grki dobili svojo cerkev po milosti dvora, si je nuncij na Dunaju zelo prizadeval, da bi do tega ne prišlo, a brez uspeha: prevladali so ekonomski interesi z Vzhodom. Dogovor je predvideval celo lastnega grško-pravoslavnega škofa, a do tega ni prišlo, pač pa je črnogorski vladika Vasilij Petrović na prehodnem obisku v Trstu 1753 podelil ondotnemu pravoslavnemu župniku Damascenu naslov arhimandrita. Še leta 1761 je zadrski škof postavil v Rimu zahtevo, naj se trž. pravoslavna cerkev poruši, ker vzbuja v mestu pohujšanje in da služi za zatočišče Grkom in jsl. pravoslavcem iz Dalmacije. Ni znano, kakšna in kolikšna je bila v tem oziru P-jeva vloga, zdi se pa, da so ga nastopajoče spremembe v versko-cerkveni politiki cesarskega dvora M. T. in Jožefa II. kar obšle. To je postalo še očitneje v lj. dobi P-jevega škofovanja, kjer je sledil škofu Ernestu Attems. Bržkone se je imel P. za ohranitev visokega cerkvenega položaja zahvaliti ne toliko lastnim kvaliteta, ampak le plemiškemu izvoru in dobrim zvezam, saj ni bil močna in ustvarjalna osebnost, rajši povprečen opazovalec in povrhu še bolehen, bolj spremljevalec dogodkov kakor pobudnik inovacij. Kakor hitro je zavel veter jožefinskih reform v odnosu do Cerkve in so se zveze zrahljale ter se bolehnost okrepila, se je tudi njegov škofovski položaj zamajal. Če je v naraščajočem janzenizmu iskal opore v redovniški struji, zlasti v diskalceatih, je pri upravljanju škofije zaman pričakoval pomoč lj. kapitlja, kjer so bili kanoniki povečini plemiči. Šibko

zdravje mu je onemogočalo redne vizitacije zlasti hribovitih župnij na Štajerskem, tudi sicer se ni mogel povsem posvetiti redni upravi škofije in si je s tem nakopal cesaričino zamero. Zato so mu poskrbeli škofa-pomočnika. Dasi se ga je branil, vendarle ni mogel preprečiti njegovega imenovanja (najprej grofa Fil. Dauna, ki pa je kmalu umrl), še več, celo preliščili so ga, da je 1769 sam prosil za koadjutorja grofa K. J. Herbersteina. S. H-ovim prihodom so se v lj. škofiji kljub P-jevemu vztrajnemu nasprotovanju pričele priprave na korenite janzenistične reforme. - Težko je presoditi, kolikšna je bilo v resnici P-jeva zasluga pri natisu in objavi raznih del uradno-cerkvene ali nabožne vsebine, ki so izšla v dobi njegovega škofovanja v Trstu in Lj. Dejstvo je, da je P. slovenščino komaj obvladoval in da je bolj redovniška skupnost (jezuiti, diskalceati) botrovala mnogim nabožnim spisom v slov. jeziku. Na njegov ukaz so 1756 v Trstu izšla *Officia propria sanctorum*. Leto kasneje, 1757, je jezuit p. L. Pogačnik (SBL II, 411) izdal v Trstu iz lastne pobude obredniški kompendij (neuradni priročni obrednik) tudi s slov. teksti krsta otrok, previdevanja bolnikov, pogreba in z besedili pogostejše uporabljenih blagoslovov (*Compendium ritualis labacensis cum appendice germanica et carniolica pro assistentia moribundorum*; ponatis je pri Winkovizu še izšel v Trstu 1771). Kot lj. škof je P. poskrbel, da so v letih 1761-72 redno tiskali lat. cerkveno pratiko. Z njegovim dovoljenjem (vendar v tiskarjevi založbi in pobudi!) je trikrat (1764, 1768, 1772) izšel svetopisemski lekcionar. Bolj zaradi prevajalčeve vneme so bili prevedeni in natisnjeni tudi postni evangeliji (*Evangelia za vse dni v svetimo postu, iz Latinske na Windiš špraho preložene* 1768, in *Svete postne Evangeljume* 1771). - 1767 je P. izdal drugi lj. obrednik (prvega je 1706 izdal lj. škof F. Kuenberg) z naslovom *Rituale labacense ad usum romanum accommodatum*, ki pa ima skoraj enak delež slovenščine kot prvi (Kuenbergov). Na naslovni strani ima sliko lj. stolnice in sv. Nikolaja ter kranjski in škofov (P.) grb. V uvodu navaja kot edini vzrok nove izdaje to, da so se prejšnji izvodi uničili in niso več uporabni. Slov. besedilo se v obredniku navaja pri krstnem obredu, pri delitvi obhajila, največ slov. teksta pa je pri poročnem obredu. - 1771 je izšel *Vade mecum piorum sacerdotum*, 1772 *Varia pietatis exercitia* (obe natisnjeni pri Egerju v Lj.), kjer podrob-

nejši pregled obeh knjig kaže, da je to le en priročni obrednik, ki so ga izdali dve leti zaporedoma in so spremenili le naslovni list (Titelaufgabe); kot *Compendium Ritualis Labacensis latine, carniolice et germanice cum assistentia moribundorum*, Lab. litteris Egerianis 1772 ga omenja M. Pohlin in ga pripisuje svojemu sodobniku jezuitu p. I. Tauffererju. Pastoralna navodila so v knjigi povzeta deloma po P-jevem obredniku (1767), deloma so drugačna in samostojna, molitveni obrazci pa so daljši in obsežnejši. Tudi kar zadeva drugo nabožno literaturo tega časa, npr. Parhamerjevo knjižico po malem Kaniziju *Catechismus, tu je bukvice tega izpraševanja* (Lj. 1760), ki je doživela še štiri ponatise (1761, 1762, 1766, 1770), ali lj. škof. cerkveno pesmarico, razne molitvenike, prevod kževega pota sv. Leonarda Portomavriškega, pobožna premišljevanja, prva posamezna življenja svetnikov idr. velja pripisati vso zaslugo redovniški vnemi in ne vplivu škofa P.

Prim.: Arhivsko gradivo pod geslom »Petazzi« v NadškAlj; F. Kidrič, Petaz(zi) L. J. H., SBL II, 319-20 z bogato literaturo; G. Mainati, *Memorie storiche di Trieste*, 1818, 237-87; G. Cappelletti, *Le chiese d'Italia*, VIII, 715; F. Babudri, *I vescovi di Trieste*, 25; M. Premrou, *Serie documentata dei vescovi triestini*, 93-99; S. Terpin, *Episcopi ecclesiarum tergestinae et justinopolitanae*, 1833, 85; ZSS, SM 1956, 308; M. S., *Rodbine Petazzi*, Strassoldo, Coronini, IMK 1893, 37; V. Steška, *Galerija lj. škofov*, Glasnik Presv. Srca Jez., 1938, 19, 186; F. Grm, *Biografski okvir in podoba lj. škofov* (tipkopis dipl. naloge na Teol. fak. Lj. U 1964, 31-32); M. Smolik, *Slovenščina v obrednikih*, JiS XIX, 1973/74, 117-23; R. Ritzler, P. Sefrin, *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi*, VI, 249, 397.

Kralj

PETEJAN Jože, sindik., r. 2. mar. 1883 v Mirnu pri Gor., u. 18. jul. 1960 v Mrbu. Oče Jože, čevljar. Osn. š. obiskoval v domačem kraju, nato se je učil čevljarskega poklica. Še mlad je simpatiziral s krščanskosocialnim gibanjem, ki je bilo tedaj na Gor. močno razširjeno. Na odločitev, da postane socialni demokrat, pa je vplival tržaški februarški štrajk 1902. Zaradi sodelovanja v delavski demonstraciji (okt. 1902) je bil prvič zaprt za 48 ur. Od jeseni 1902 do pomladi 1903 je služboval na Reki. Po vrnitvi je začel intenzivno delovati v socialistični stranki, prvi njegov javni nastop je povezan s polemiko med socialisti in krščanskimi socialci v Mirnu (nov. 1903). Dne 6. jan. 1904 se je udeležil kot izvoljeni delegat kongresa strokovnih organizacij s pod-

ročja Prim. in Dalmacije; poslej je bil do 1941 redni udeleženec podobnih srečanj. Dec. 1904 se je udeležil 5. strankinega zbora JSDS v Lj. in se tu seznanil z I. Regentom in E. Kristanom. Ker je želel delovati v širšem polit. delokrogu, se je avg. 1905 preselil v Trst. Tu je pričel kmalu delovati v sindikalni organizaciji čevljarjev in se včlanil v Ljudski oder. Dne 26. nov. 1905 se je na javnem zborovanju v Škedenju zavzemal za splošno in enako volilno pravico za delavce, kasneje je v javnosti večkrat govoril. 1907 se je kot socialdemokratski zaupnik preselil v Pulj, kjer je preživel dve leti. Tu je želel organizacijsko povezati hrv. in slov. delavce in je že avg. ustanovil sekcijo JSDS za področje Pulja ter delavsko izobraževalno društvo (prvi občni zbor 19. okt. 1907). 1909 je bil ponovno na Gor., kjer je bil tajn. in blagajnik dežel. org. JSDS, svojo nalogo je opravljal poklicno, kot prvi plačani tajnik ene od dežel. organizacij JSDS. Po 14 mesecih je prišel v Trst, kjer je bil tajn. zveze zidarjev Avstrije za področje Trsta, Istre, Gor., Dalmacije in Kranjske. Bil je odg. ur. lista Stavbinski delavec in sodeloval pri sindikalnem organiziranju zidarskih delavcev (mezno gibanje, kolektivne pogodbe). P. je bil nekaj časa tudi tajn. podružnic kamnosekov. 1913 je kandidiral na občinskih volitvah v Trstu, konec 1913 je bil izvoljen v odb. dežel. JSDS. Jun. 1914 je postal član poslednjega izvr. odb. JSDS, v času ko se je sedež stranke preselil v Trst. Sept. 1915 je postal odg. ur. socialističnega glasila Zarja, vendar le za 14 števil, ker je list prenehal izhajati. V tistem času je bil za eno leto upravnik Delavskega doma v Trstu in opravljal ekspedit dnevnik II Laboratore. P. se je sept. 1917 preselil v Lj., kjer je vodil upravo dnevnika Naprej in tajništvo JSDS. Na 10. zboru JSDS (25.-26. dec. 1917 v Lj.) je podal tajn. poročilo in bil izvoljen za tajn. izvrš. odb. Od nov. 1917 je bil odg. ur. in izdajatelj dnevnika Naprej. Okt. 1918 je postal član (kot zastopnik JSDS) Narodnega sveta v Lj. in nam. zastop. JSDS v zgb. Narodnem višjemu. Jan. 1919 je opustil delo pri listu Naprej in postal tajn. delav. strok. organ. za področje Sje, v istem letu je bil kot socialist izvoljen za člana začasnega narodn. predstavništva v Bgdu. Konec 1919 se je vrnil v Trst, kjer je bil okrož. tajn. stavbinskih delavcev za JK. Za časa krajšega bivanja v Trstu (1919-21) je deloval v zvezi stavbinskih delavcev It. (udeležil se je kongresa zveze mar. 1920 v Milanu), deloval v drž. svetu

Gen. konfed. dela (Milan, sept. 1920; 10. kongres konfed. febr. 1921 v Livornu) in se udeleževal drugih sestankov zveze stavbincev (Milan, Turin, Reggio Emilia). Od okt. 1921 je živel v Mrbu vse do smrti. Najprej je bil uradnik okraj. urada za zavarovanje delavcev in v tej službi, ki je menjala naslove, ostal do upok. 1. mar. 1949. V Mrbu je postal 1924 član občinskega sveta, 1927 pa je bil izvoljen v bgd. skupščino kot edini socialistični posl. v Jsli.; to je ostal vse do uvedbe šestojanuarske diktature (1929). Od 1924 je bil preds. mrb. zveze in od 1929 preds. oblastne zveze privatnih nameščenov; bil je izredno polit. delaven. Med drugo svet. vojno je sodeloval z OF. Polit. aktiven je bil tudi po drugi svet. vojni, pri okrož. odb. v Mrbu je bil poverjenik za gradnje (1945-46), nato pri mrb. oblastnem odb. poverjenik za socialno politiko (1949-51), 1946-58 je bil posl. slov. skupščine (tu je bil podpreds. in preds. zakonodajnega odb.). Deloval je tudi v republ. (1953-60) in zveznem (1953-60) odb. SZDL ter pri okraj. in obč. odb. SZDL v Mrbu. Bil je član republ. ter okraj. odb. RKS. Od 1. jan. 1947 do upokojitve pa je bil dir. podružnice drž. zavoda za socialno zavarovanje v Mrbu; deloval je v okrajni, republ. in zvezni skupščini socialnega zavarovanja. Član KPS oz. ZKS je postal 1949. Leta 1956 je napisal spomine z naslovom Pod rdečim praporom (neobjavljeni), nekaj jih je objavil v dnevnem tisku (Večer) ter v GorZb 1. P. je kot publicist deloval še v RP, Delavskem listu, NZ, Napreju, Enakosti, DPol, Delu itd. P-ovo polit. delovanje v delavskem gibanju je Tuma označil: »Odlikovale so ga jasne in konsekvantne misli. Za jedro vsega gibanja je vedno smatral strokovno organizacijo in vzgojno gibanje mu je bila predvsem vzgoja za strokovno organizacijo. Političnemu gibanju ni pripisoval toliko pomena.« P. se ni nikoli pridružil radikalnim strujam v stranki, sodil je, da je zbližanje socialistične stranke ostalim ob koncu prve svetovne vojne priznanje, ki ga le-te dajejo moči delavskega gibanja (Tuma je bil povsem drugačnega mnenja). Podobna so tudi njegova kasnejša stališča, ko se je delavsko gibanje polariziralo (socialisti, komunisti) in je seveda ostal socialist, ker »ne smatram, da je na škodo revoluciji, ako so v eni stranki združene razne socijalistične struje« (Delo 31. dec. 1920).

Prim.: SBL II, 320; PDk 4. mar. 1953; Večer 1. mar. 1958; Tuma, pass.; Zgod. arh. KPJ, V,

Bgd 1951, pass.; M. Mikuž, Slovenci v stari Jugoslaviji, Lj. 1965, pass.; Viri za zgod. kom. stranke na Slovenskem v letih 1919-1921, Lj. 1980, pass.; M. Stiplovšek, Razmah strokovnega-sindikalnega gibanja na Slovenskem 1918-1922, Lj. 1979, pass.; F. Filipič, Poglavlja... 1919-1939, Lj. 1981, knjiga 1 in 2, pass.; Večer 19. in 20. jul. 1960; Delo 20. jul. 1960.

B. Mar.

PETELIN Ruža Lucija, pesnica, pisateljica in prevajalka, r. 6. sept. 1906 v Trstu, u. 27. apr. 1974 v Zgbu, pokopana v Sežani. Oče Alojz iz Tomaja, poštar, pel v dveh trž. pev. zborih in nekaj časa pisal v poštarsko glasilo Poštni rog, mati Frančiška Baša iz Dornberka na Vipavskem, sestra Zora Jugova, por. z igralcem Justom Košuto (PSBL II, 152-53). Osn. š. v Trstu, sredi prve svet. vojne se je družina umaknila iz ogroženega Trsta v bližino Krškega na Dolenskem in tu je P. dovršila mešč. šolo (1917-21). Že tedaj je ob spominu na predstave SG v Trstu skušala sestaviti igralsko skupino, ki bi uprizorila njeno dramatizacijo Gregorčičeve *Jeftejeve prisega*, a se ji ni posrečilo. Učiteljšče je dovršila v Lj. 1925, nato je učiteljevala v Radečah (1925-26), naslednje šol. leto v Škocjanu na Dol. Sodelovala je pri Sokolu in 1926 režirala Petrovičev Vozel. V Škocjanu je napisala komedijo *Perpetuum mobile* in enodejanko *Slovensko Kosovo* (Zk 1927/28). Iz Škocjana so jo prestavili v Žužemberk, kjer je pri Sokolu režirala svoj *Perpetuum mobile*, ki je potem obšel več. podežel. odrov. Pisala je pesmi in prozo in jih priobčevala v ŽS, Obzorjih, Razorih, Piramidi idr. Napisala je tudi mlad. pravljlično igro v 4 dej. *Zaromil*, ki so jo uprizorili 1931 na odru lj. Opere amaterji v režiji Jos. Šesta (izšla v Mrbu 1938). Igra je obšla precej slov. in hrv. odrov, kjer so jo igrali pod naslovom *Priča o zemlji u kojoj kamen plače*. Na prigo-varjanje učitelja petja na učit. E. Adamiča je začela pisati libreto po ljudski legendi Skrb in smrt, toda preden je dokončala besedilo, je Adamič umrl. Opera bi se bila imenovala *Amadeja* po planetu, ki ga je odkril astronom Adam. P. in Adamič sta hotela legendo modernizirati in v njej upoštevati zadnje tehnične dosežke in možnosti. Zato smo imeli v slov. liter. že 1927 prvega astronava, ki pa žal nikoli ni stopil na oder. Tako se je P-ova posvetila pisanju opernih besedil. Nastal je *Kurent*, za katerega se ni ogrel noben slov. skladatelj. Za *Krst pri Savici* je dobila 1941 prvo nagrado. Uglasbil ga

je A. Lavrin, a partitura je med zadnjo vojno zgorela. Za lj. Opero je prevedla operne librete: *Ero z onega sveta*, *Tosca*, *Gioconda*, *Kapljice za ljubezen* in *Tannhäuser*, v hrv. in nem. pa libreto Švarove opere *Veronika Deseniška*. 1940 je sodelovala pri dram. natečaju v Zgbu in njena drama v hrv. o prvem hrv. kralju Tomislavu pod naslovom *Prva kruna* je dobila 3. nagrado. Uprizorili so jo v Banja Luki 1941. Da bi se posvetila režiji, je začela študirati v Zgbu in s tem se je poslovila od Sje. Sredi študija jo je presenetila vojna in v Zgbu se je znašla brez sredstev. Njeni starši so že več let živeli v Banja Luki, in ker so takrat tam potrebovali gledal. tajn., je P-ova s priporočili zgb. prijateljev dobila to mesto. Razmere so bile težke, pritiski ustašev vedno hujši, zato se je 1942 vrnila v Zgb, kjer je dobila službo pri Zavodu za zaščito avtorskih pravic in ostala tu do upokojitve 1955. Med vojno je napisala dramo v 3 dej. *Petra*, ki jo je upriz. Hrv. nar. gled. v Zgbu 19. maja 1943 (izšla istega leta). Od 1947-51 je vodila pionirski pododsek Kult. prosv. društva Slov. dom. Zanje je napisala otroško igro v 3 dej. *Ko so utihnili topovi* in so jo igrali v Zgbu, Celju, Mrbu in Lj. Igra je izšla v hrv. pod naslovom *Mališani suncem obasjani*. Jakov Gotovac je na njen libreto skomponiral opero *Dalmaro*, ki je doživela krstno izvedbo 20. dec. 1964 v zgb. Operi. Napisala je vrsto mlad. iger: *Prihod naših dedov na morje*, *Praznik morskih biserov*, *Rajamaj*, *Ponavljalni izpit* in *General Bomba*. Napisala je tudi nekaj pravljic. Prevajala je operna besedila, otroške in druge pesmi, mladinske pripovedke, prozo in strok. knjige z glasb. področja. Vsega je napisala kakih 80 slov. in 20 hrv. pesmi.

Prim.: M. Jevnikar, Prosvetni oder, Lj. 1944, št. 12, 227; EHNK; SLG II, 511; Lelja Rehar, R. L. P., RAITrsta 14. jun. 1974; Slov. knjiž., CZ Lj. 1982, 264; Dan 1974, št. 7, 22.

Jem.

PETELIN Stanko, part. borec, zgod., r. 20. jan. 1924 v Kamniku pod Krimom, u. 22. avg. 1984 v Lj. Oče Andrej, kmet, mati Frančiška Peršin, kmetica. Po osn. š. je v Lj. obiskoval klas. gimn., maturo je opravil po osvoboditvi. V sred. š. je bil član Sokola, Počitniške zveze Jsle in Jadran-ske straže. V osvob. gibanje se je vključil kot šestošolec. 24. jan. 1942 so ga it. oblasti zaprle, ker je bil izdan, da je razobešal slov. in jsle zastave. Iz zapore ga je rešila mati z odkupom.

Ker je bil osumljen sodelovanja z NOB, je 16. maja 1942 odšel v NOV v Notranjski odred. Tu je bil borec, politdelegat in komisar čete. Za tem je bil namestnik komisarja bat. v I SNOUB T. Tomšiča, komisar čete, namestnik komisarja bat. in komisar bat. VII. SNOUB F. Prešerna. Postal je komisar Prešernove brigade, 23. jun. 1944 pa je postal komandant XVI. SNOUB J. Premrla Vojka. 20. mar. 1945 je bil poslan v štab XXXI. divizije in postal njegov načelnik. Po osvoboditvi je delal v generalštabu JLA in bil načelnik štaba 37. divizije. V SZ je opravil pehotni tečaj. Po vojni je delal predvsem na področju splošne ljudske obrambe in se ukvarjal z raziskovanjem zgod. NOB. Nad deset let je bil ur. revije Naša obramba, urejal je tudi glasilo Vojaški informator. Bil je tudi aktiven družbenopolit. delavec, med drugim je bil pomočnik republ. sekret. za ljudsko obrambo Sje, sekretar RO ZRVS, član RK SZDL Sje in član zvezne konference ZRVS Jsle. Deloval je v mestni konf. ZKS Lj. in v skupščinskih organih obč. Lj.-Vič. Z zgodovinopisjem se je ukvarjal več kot dvajset let. Napisal je nad 1.500 zgod. in vojaško strok. člankov, napisal je 17 monografij ter prevedel in priredil 25 vojaških strok. in zgod. knjig. V svojih zgod. knjigah se je posvečal predvsem problematiki NOB na Prim. Najpomembnejša dela so: *Med Triglavom in Trstom* (Lj. 1963); *Enaintrideseta divizija* (Lj. 1985); *Osvoboditev Slovenskega Primorja* (N. Gor. 1965); *Gradnikova brigada* (N. Gor. 1966; izpopolnjen ponatis Lj. 1984); *Prešernova brigada* (N. Gor. 1967); *Vojkova brigada* (Nova Gor. 1968). - P. je sodeloval tudi pri Vojaškem slovarju in petjezičnem primerjalnem vojaškem slovarju. Bil je rezervni polkovnik JLA. Njegovo ileg. ime je bilo Vojko. Nosilec je bil številnih vojaških, državnih in mednar. priznanj in odlikovanj.

Prim.: Življenjepisni podatki Arhiva CK ZKS Lj.: TV-15 30. avg. 1984; Naša obramba, avg. 1984; Delo 23. avg. 1984; Avtorjevi življenjepisni podatki v Bojna pot Prešernove brigade, Lj. 1984. Plah.

PETERIN Stanko, strokovnjak za mednarodno pravo, r. 18. sept. 1913 v Gradiški ob Soči Ivanu, pazniku v kaznilnici, in Ani Gašperšič. 1915 se je družina preselila v Gradec, neposredno po prvi svet. vojni pa nastanila v Mrbu. Po tamkajšnji klas. gimn. (matura 1932) se je vpisal na Pravno fak. v Lj., kjer je 1939 diplomiral in se tu neposredno po promociji spomladi 1941 zaposlil kot bibliotekarski pripravnik. Ko je 8.

sept. 1943 odšel v partizane, se je že začrtala njegova strok. pravniška usmeritev. Po zaposlitvi v raznih enotah NOV je postal dec. istega leta inštruktor na sodnem oddelku Glavnega štaba NOV in POS in imel za funkcionarje ljudske oblasti na večmesečnih tečajih predavanja pravne vsebine. Apr. 1944 je postal javni tožilec za belokranjsko okrožje, sept. istega leta pa javni tožilec pri PNOO na prim. osvobojenem ozemlju in po zasedbi Trsta tudi tam. Pozimi 1944-45 je bil izvoljen za dopisnega člana Znanstvenega inštituta pri Predsedstvu SNOS. Sept. 1945 je sodeloval kot sekretar jsl. delegacije na londonski konferenci zunanjih ministrov, po vrnitvi pa postal načelnik upravno-polit. komisije pri PNOO za SlovPrim in Trst. Ko je bila 1947 razpuščena, je bil premeščen na Vojno upravo JA. Tu je bil načelnik uprav. oddelka in načelnik podkomisije za pravna vprašanja pri razgovorih z angloameriško vojaško upravo. Sredi 1948 je bil izvoljen za višjega tožilca v jsl. cono STO, kar je postalo vir številnih njegovih predavanj in spisov. V tem času mu je bila poverjena redakcija vrste predpisov in izdelava jsl. načrta ustave STO. Maja 1952 je postal docent Pravne fak. v Lj., kjer je predaval zgod. diplomacije in mednarodno pravo. V zvezi z izvajanjem Specialnega statuta (priloge londonskega Memoranduma o soglasju) je bil pozimi 1954-55 član jsl. delegacije na pogajanjih v Rimu. Spomladi 1954 se je strok. izpopolnjeval na Evropskem univ. centru v Nancyju, poleti 1956 pa na Haaški akademiji za mednar. pravo. 1960 je bil izvoljen za izrednega prof. in postal naslednje leto predstojnik Inštituta za mednar. pravo in mednar. odnose. Jeseni 1965 je imel enomesečni cikel predavanj iz mednar. prava s posebnim ozirom na države v razvoju, ki ga je za bodoče diplomate anglofonskih afriških držav organizirala v Dar-es-Salaamu Carnegijeva ustanova za mednar. mir. 1975 je stopil iz zdravstvenih razlogov predčasno v pokoj. V času dejavnosti na Pravni fak. je več let predaval pomorsko pravo na Višji pomorski šoli v Piranu, izdal ustrezna skripta in prevedel konvencije o pomorskem pravu iz 1958. V svojih spisih se je mnogo ukvarjal s problematiko SlovPrim in Trsta. Marca 1945 je tiskala tiskarna Trolof na gorenjskem osvob. ozemlju kot posebno edicijo njegovo razpravo *Il nuovo potere popolare e la minoranza nazionale italiana*. Za medzavezniško komisijo je pripravil 1946 *Aneks k Memorandumu PNOO* (75 str.), ki

je izšel v knjigi v šestih jezikih. Za knjigo Slovensko Primorje in Istra (Rad, Bgd 1954, str. 615-49) je prispeval poglavje *Trst pod okupacijo - Boj za ljudsko oblast in priključitev k FLR Jugoslaviji* ter sodeloval pri pripravi knjige *Italian Genocide Policy* (Bgd 1954). Spomenico o soglasju in določbe mirovne pogodbe z Italijo je objavil 1955 v Borih I, 140-50. O problematiki SlovPrim in jsl. odnosih z It. govori njegova razprava *Zahodne velesile in tržaško vprašanje* (Pravnik 1953/VIII, 22-41). V zvezi s procesom proti Beneški četi je objavil 1959 dve razpravi: *Mirovni ugovor sa Italijom i zaštita antifašističkih boraca* (Medjunarodna politika X, 1959, št. 211, 10,13) ter *16. člen mirovne pogodbe z Italijo in amnestijska klavzula v sodobnem mednarodnem pravu* (ZZR XXVIII, 125-61), ki je izšla tudi kot posebna publikacija. V sodelovanju s pariškim prof. Jean-Baptiste Durasellom, avtorjem obsežnega dela *Le conflict de Trieste* (Bruxelles 1966), je najprej prevajal za osvetlitev jsl. stališč pomembno dokumentacijo, zatem pa je na 111 straneh napisal kritične pripombe k osnutku teksta. Tudi pozneje, ko je predvsem obravnaval teoretična vprašanja ter prepletanje mednar. znanosti in mednar. odnose, je večkrat obravnaval prim. problematiko, tako v razpravi *Javno tožilstvo in njegova vloga pri graditvi ljudske oblasti v Sloveniji s posebnim ozirom na Slovensko Primorje* (Pravnik 1964, XIX, 362-93) in v razpravi *Naša državnost in pravda za našo zahodno mejo* (PrimSreč 1978, 7-15). O spremembah v sodobnem svetu in vzrokih mednar. napetosti govori zlasti njegova študija *Spremembe v strukturi mednarodne skupnosti in njihovi pravni aspekti* (TiP 1965, 1142-1152). O meddrž. oblasti v obliki mednar. vlade je obračunal v svojem referatu na mednar. seminarju na visoki šoli v Atenah 1961, tendenco, da se na mesto mednar. prava postavi pravo svetovne države, pa je kritiziral tudi v svojem referatu *Entwicklungstendenzen des Völkerrechts* na mednar. kolokviju, ki ga je 1965 organizirala evangelijska akademija Loccum v Zah. Nemčiji. Posebno pomembna pa je njegova razprava *Državna suverenost in razredna suverenost* (Pravnik 1968, XXIII, 602-25), ki jo je objavil ob intervenciji petih članic Varšavskega sporazuma, kjer ugotavlja, da razredna suverenost ni nič drugega kot izsiljevanje države, kakršnega doslej še ni poznala človeška družba. Več prispevkov obravnava delovanje in pomen OZN zlasti za razvoj

mednar. prava, saj ustanovna listina ne govori o državni suverenosti, temveč o suvereni enakosti vseh njenih članov. Pomemben je njegov delež pri ustvarjanju slov. mednarodnopravnega izrazoslovja v okviru SAZU. Do upokojitve je bil preds. sekcije za SRS Jugoslovanskega društva za mednar. pravo, podpreds. Društva za Združene narode za SRS ter član številnih drugih domačih in tujih društev in organizacij.

Prim.: ULjBB 1, 134-35 in II, 136-37; Boris Bohte, Ob sedemdesetletnici prof. dr. P. S. (s sliko), Zbornik znanstvenih razprav, XLIII. letnik, 1-10, Lj. 1983; Kojeko 2, 791.

Svk.

PETERLIN Jože, prosvetni delavec, profesor, organizator, publicist, kritik, igralec, režiser, urednik, r. 2. nov. 1911 na Vinjem vrhu pri Beli cerkvi (Novo mesto), u. 4. mar. 1976 v Trstu. Oče Janez (1876-1936), kmet, dvakrat v ZDA, drugi izgubil prihranke zaradi slabe menjave v Kraljevini SHS; v prvem zakonu je imel 7 otrok, v drugem s Frančiško Udovc (1891-1979) pa 8, med temi je bil Jože najstarejši. Po osn. š. v Šmarjeti je obiskoval novomeško gimn. (1925-33), zadnji razr. in maturo je opravil na Klas. gimn. v Lj. (1934). Diplomiral je na slavističnem odd. lj. U (1941). Od 1940 je bil knjižničar v NUK, od 1942-45 tajn. Teol. fak. Že v gimn. je pokazal igralsko nadarjenost in igral v amaterski skupini, v Lj. je bil član raznih igral. skupin, od 1937-45 tudi član Radij. igral. družine. Dve leti je obiskoval igral. šolo na Drž. kons. v Lj. Tedaj se je poročil s prof. Lojzko Lombar (PSBL II, 303) in sta imela 4 otroke. Maja 1945 je odšel P. preko Koroške v It. in poučeval v taborišču v Monigu pri Trevisu na begunski gimn. Sept. 1945 je prišel v Trst in tu razvil vse svoje številne nadarjenosti. Pridružil se je dr. Sr. Baragi (PSBL I, 34-35), ki je ustanavljal slov. šole pod ZVU. P. je s prof. V. Beličičem (PSBL I, 56-57) vodil poskusno vpisovanje v sred. šole (10.-22. sept. 1945) in v Trstu se je vpisalo 867 dijakov. Takoj je dobil službo na Radiu Trst A v slov. jeziku in vodil odd. za govorjeni spored in dramatiko. Tu je ostal do 15. jan. 1948, ko je odšel na slov. učiteljsko v Trstu za prof. slov. in zgod., torej v poklic, za katerega je bil ustvarjen in usposobljen. Že naslednje leto je prešel na Znanstveni licej (danes Fr. Prešeren), in sicer na klas. oddelke, in tu ostal do smrti. Ker ni dobil it. državljanstva, je bil vedno z eno

nogo na cesti, vedno z začetno plačo, ker je moral vsako leto vlagati prošnjo za nastavitve. Večkrat je moral učno obveznost dopolnjevati na drugih šolah, 1966-67 je bil samo na sred. š. pri Sv. Ivanu, naslednje leto in 1972-73 na sred. š. na Opčinah. Na liceju je poučeval tudi zgod. umetnosti, zato je s svojimi dijaki obiskal vse pomembnejše umet. razstave. Dijakom ni vcepil samo pravilne in čiste slov., ampak jih je uvažal v samostojno liter. ustvarjanje in nastopanje na odru. Skoraj vsako leto je pripravil zaključno šolsko akademijo, ki je imela velik narodni pomen. Že 1. jan. 1946 je začel izdajati *Mlado setev*, glasilo dijaške mladine. Do 1. jun. je izhajala v Gor. in kot odg. ur. je bil podpisan dr. K. Humar (PSBL I, 551), urejal pa jo je P. pod psevdonimom Peter Maljuc. V uvodniku *V novi čas* je zapisal, da mora rasti mladina v nov čas duhovnosti, sproščenosti in lepote, razvijati pa se mora na izročilu dedov, na poštenju, ljubezni do slov. zemlje, notranji prečiščenosti in v resnični in pravi demokraciji, v življenjskem optimizmu in medsebojni strpnosti. To so bila tudi P-ova vodila, ki jih je uresničeval pri svojem delu. Že v prvem letniku je s pesniško besedo predstavil mladim bralcem vse slov. pokrajine, pisal je načelne članke in usmerjal list, v katerega je pritegnil vrsto mladih, a tudi že priznanih ustvarjalcev. Po štirih letih je list prenehal. P. je začel zbirati dijake tudi zunaj šole. Sept. 1956 je ustanovil zanje Slov. kult. klub (SKK), ki deluje še danes. V njem so se zbirali na tedenskih sestankih na predavanja, okrogle mize, akademije, liter. nastope ipd. V SKK so delovali liter. krožek, folklorna in dram. skupina. Kot notranje glasilo so izdali 1956 in 1957 dve št. *Slovenske misli* (cikl.). Tisto leto je prvič peljal dijake na poletne počitnice v Ukve v Kanalski dolini: »Hodili smo na krajše in daljše izlete, zvečer smo včasih ob starem gramofonu zaplesali, kdaj pa kdaj je kdo od nas pripravil krajše predavanje, predvsem pa nam je večkrat govoril prof. Peterlin. Med nami je vladala čudovita kolegialnost in prijateljska domačnost... Koliko poguma in narodne zavesti so vlili domačinom nehote slov. študentje s svojo prisotnostjo tam vsako poletje?» (Dionira Fabjan-Bajc, LitV XXVII, 1975/76, 104). Ta letovanja so se ponavljala skozi vrsto let. Ko so začele 1949 izhajati dijaške Literarne vaje, je pisal P. vanje gledal. kritike, opisal je kraške vasi, tukajšnje slikarje idr.,

ves čas pa je dijake navajal k pisanju in popravljal njihove spise. - Drugo P-ovo področje je bil Radio Trst A, kjer je bil do smrti dramaturg, režiser, recitator, organizator in svetovalec za slov. dramatiko. Že spomladi 1946 je ustanovil Radijsko igralsko družino, poznejši Radijski oder (RO), ki je jul. 1946 nastopil s prvo slušno igro. Sledila je po ena igra na teden, kmalu je prevzel RO glavnino liter. oddaj, jan. 1947 tedensko Mlad. oddajo, febr. 1948 otroško, od febr. 1949 do 1951 ves dramski in liter. recitativni spored, ko je odpovedalo sodelovanje SNG. P. je moral vse igralce, izmed katerih nihče še ni nastopil pred mikrofonom, vzgojiti, naučiti igralske slov. in posebne vrste igranja, ki ga zahteva radijska igra. V prvih 20 letih je RO pripravil preko 8.600 oddaj. »Vse slov. drame, ki so uprizorljive, smo preigrali vsaj enkrat, mnoge pa tudi po večkrat. Prikazali smo celotno slov. dramatiko s konkretnimi primeri v tridesetih oddajah (avtor Peterlin). V tisočih oddajah smo se vživljali v lepoto naše narodne in umetne pesmi in jo pripovedovali poslušalcem... Gotovo ni nobena radijska skupina izvajala toliko domačih novitet, kot smo jih prav mi, saj je bilo napisanih v teh letih zelo mnogo izvirnih tekstov za našo postajo... Nihče ni prikazal do danes Slov. it. dramskega slovstva v takem obsegu kot RO. Do devet desetih it. dramskih del je bilo za našo postajo gotovo prvič prevedenih in smo jih mi prvi izvajali... Tudi Dantejevo Božansko komedijo smo v celoti v slov. prevodu (Al. Gradnika) prvič našim poslušalcem prikazali mi« (J. Peterlin v knjigi 20 let Radijskega odra, Trst 1966, 6-8). P. sam je napisal več priložnostnih iger za božič, Veliko noč in za druge slovesne prilike, dramo *Slovanska apostola* (1963), dramatiziral nekaj znanih slov. pripovednih del, prevedel pa tudi več tujih iger (prim. 20 let Rad. odra, Trst 1966, 33 in pass.). - P. je bil izrazit prosvetni delavec. Bil je med ustanovitelji Slov. prosvete na Tržaškem in njene igralske skupine Slovenski oder, s katerim je prirejal velike tabore na Repentabru in v dvoranah. Pomagal je prosvetnim društvom po župnijah, nastopal in predaval, kjer so ga potrebovali. Bil je soustanovitelj in več kot deset let preds. Društva slov. izobražencev, organiziral tedenske sestanke, naprošal govornike in dajal ton s svojo osebnostjo. Predvsem pa je organiziral in vodil deset študijskih dni v Dragi pri Trstu (od 1966, zdaj

Draga na Opčinah), ki imajo za cilj, naj bi se Slov. vsehazorov in iz vseh krajev sveta enkrat na leto zbrali in pogovorili o življenjskih problemih slov. naroda, iskali zanje rešitve in jih, kjer in kolikor je mogoče, tudi uresničili. In prav na zadnjem zborovanju pred smrtjo je izjavil: »Tudi v novem desetletju bo idilični košček sveta pod Bazovico zbirališče svobodnih Slov., ki jih preganja blažena strast neplačanih ljudi: ljubezen in skrb za usodo lastnega naroda.« Največ ljubezni in skrbi pa je posvetil družinsko-liter. reviji *Mladika*, ki jo je ustanovil 1957 in ji je bil ves čas glavni ur. Hotel je dati slov. družinam v roke nekaj lepega in prijetnega branja. Urejal jo je, vanjo pisal članke in kritike, iskal sodelavce, vzgojil vrsto začetnikov in revijo dvignil na dostojno višino. Da bi spodbudil pisatelje, je 1973 razpisal nagrade Mladike, ki se podeljujejo na Prešernov praznik in so se ohranile do danes. Zadnji njegov članek v *Mladiki* je bil uvodnik *Pogumno v dvajseto leto*, ki je izšel v 1. št. XX. letnika 1976. - P. je s peresom stalno spremljal vse gledališko dogajanje pri nas, SSG je spremljal od prve predstave Cankarjevega Hlapca Jerneja v gledališču Rossetti do zadnje, s katere se je vračal in na trgu Stare mitnice omahnil v smrt. Kritike je bral na Radiu in jih priobčeval v tukajšnjih listih: Glas zaveznikov, KatG, NL, ViD, LitV, Stvarnost in svoboda, Mladika idr. V kritikah je govoril o igrah kot takih, o podajanju posameznih igralcev, o režiji in scenografiji, da so si mogli bralci ustvariti jasno podobo o predstavi. Od 1969 je bil tudi član sveta SSG. O prosvetnih razmerah na Tržaškem je redno poročal v KolGMD. - P. aktivno ni posegal v politiko, vendar je bil do zadnjega član sveta Slov. ljudskega gibanja in v eni mandatni dobi član sveta Slov. skupnosti. - P. je bil v povojnih letih na Tržaškem osrednja katoliška osebnost, deloval je na različnih področjih in povsod pustil vidne sadove. »Skratka za Trst lahko mirne vesti rečemo, da je položil temelje za tisto katoliško ali krščansko prosvetno strukturo, ki je v liberalno-socialističnem Trstu nikoli ni bilo« (KolGMD 1977, 66). Celotno P-ovo delo še ni raziskano in tudi ni sestavljena bibliografija njegovih spisov. Na sedežu Slov. prosvete, Ul. Donizetti 3, Trst, je glavna dvorana posvečena Peterlinu, krasi jo bronasta P-ova glava, delo akad. kiparja F. Goršeta.

Prim.: Krstna knjiga v Beli cerkvi; M(Trst) XX, 1976, št. 2-3, je skoraj v celoti posvečena P. s članki Al. Rebule, Saše Martelanca, Z. Hareja, T. Simčiča, Dr. Stoke in Mira Opelta; ob člankih so tudi tri slike; A. Paljer, Prof. J. P., KolGMD 1977, 65-67 s sl.; dodano je Nekaj bibliografije, kjer so navedeni članki, ki so izšli po P-ovi smrti v zamejskih, zdomskih in matičnih listih in revijah; 20 let Rad. odra, Trst 1966, pass.; M. Dodič, 225 novomeške gimn., Novo mesto 1971, 376; SGL II, 511-12; Al. Geržinič, Boj za slov. šolstvo na Prim., Buenos Aires 1983, 32.

Jem.

PETERLIN Lučka (Marija), por. **SUSSI**, kulturna delavka, pisateljica, režiserka, prof., r. 28. jan. 1945 v Lj., 1947 prišla v Trst. Oče Jože, kult. delavec (gl. čl.), mati Lojzka Lombard, kult. delavka (PSBL II, 303-04). V Trstu osn. š., nižja gimn. in klas. licej, matura 1964; diplomirala na trž. U iz leposlovnih ved s tezo o pomenu Senčnega plesa v Rebulovem pripovednem delu. Od 1976 poučuje slov., zgod. in zemlj. na Sred. š. Fr. Erjavca v Rojanu (Trst). Že kot otrok je sodelovala z Radijskim odrom na RAITrsta in ostala njegova članica do redne zaposlitve na šoli. Napisala je nad 30 izvirnih radijskih mlad. iger, med njimi več priložnostnih, posebno božičnih. Za *Najlepše jaslice* je prejela nagrado na natečaju RAITrsta. Važnejše igre: *Sveti trije kralji*, *Janezek in njegov konj Fuks*, *Zvezdice v božični noči*, *Na strmi poti*, *Pirhi brez presenečenja*, *Angelček miru*, *SOS za Veroniko*, *Čudežna ura*. Za radijski Otroški kotiček je pisala serije tedenskih dramatiziranih oddaj *Veseli vrtiljak* (1977-78) in *Tomi na obisku* (1979-80), po tri mesece pa seriji *Najlepše bajke za najmlajše* (1981) in *Sem in tja skozi čas* (1982). Za rubriko *Pravljice za dobro jutro* je napisala serijo pravljič z naslovom *Matejeve živali*. - Za oder je napisala in sama zrežirala vrsto igrice in prizorčkov, predvsem za materinski dan in miklavževanja: *Torta za mamo 1-4*, *Miklavževe igrčke*, *Majhen nesporazum*, *Pisemce za Miklavža*, *Angelček v težavah* idr. Igro *Srečanje v planinah* (ob praznovanju 30-letnice skavtizma na Tržaškem) in *Naš veliki mali svet* (za proslavo 40-letnice obnove slov. šol na Tržaškem). Poleg tega je priredila za radio nekaj mlad. del, npr. *Heidi* Johanne Spyri. Za oder je priredila in zrežirala naslednja mlad. dela, ki jih je prvič uprizorila Sred. š. Fr. Erjavca: E. Kästner, *Pikica in Tonček* (1977); M. Twain, *Tom Sawyer* (1978); A. Lindgren, *Erazem in potepuh* (1979); Fr. Levstik, *Martin Krpan* (1981); Fr. Milčinski, *Butalci* (1982); L. Suhadol-

čan, *Naočnik in Očalnik* (1983); A. Lindgren, *Pika Nogavička* (1984). Z raznimi prispevki in uvodniki je sodelovala tudi v mlad. reviji *Pastirček*. - Snov za igrice in pravljice zajema P. iz otroškega sveta, takega, kot ga spoznava v vsakodnevni izkušnji in stikih z njim. Zato je njen način prikazovanja v bistvu realističen. Toda na dogodke gleda z otroškimi očmi (glavne osebe so vedno otroci), zato jih preveča živa fantazija, poezija in istočasno smisel za humor. Poudarek je na etičnih vrednotah, vendar brez vzgojne tendence.

Prim.: Osebnosti podatki; poročila ob predstavah Jem.

PETERNEL Henrik, čebelarški strokovnjak, r. 24. maja 1875 v Gor. slov. logarju in materi češkega rodu, u. 25. febr. 1951 v Bukovžleku pri Celju, pokopan na celjskem mestnem pokopališču. Po dveletnem študiju medicine v Gradcu se je odločil za duhovniški poklic. Nanj se je pripravil v gor. velikem semenišču in bil posvečen v duhovnika 1898. Sprva je bil kaplan v Gor., kjer je hkrati deloval v upravi Slovenskega šolskega doma. Ker je kot zaveden veroučitelj odvrčal slov. mladino od poskusov polit. tujanja, se je tako zameril polit. in cerkv. oblasti, da je bil kmalu premeščen v majhno hribovsko vas Jagršče, dokler mu ni novi gor. nadškof Sedej podelil župnije Šentviška gora. Že tu je zaslovel kot izvrsten čebelar. Med prvo svet. vojno se je zaradi bližine soške fronte zatekel v Celje, kjer je bil nameščen kot nabavljajč Prehranjevalnega urada, dokler se ni lahko vrnil v duhovniški poklic. Nekaj časa je bil kaplan v Teharjih, 1920 pa je postal župnik v Črešnjici v konjiškem okraju, kjer se je uveljavil kot organizator in učitelj čebelarstva. Vendar je to dejavnost razvil do viška po upokojitvi 1928, ko se je nastanil v Bukovžleku. Medtem si je pridobil temeljito znanje s študijem nem., it. in franc. čebelarskih publikacij. Poslej je zastopal slov. čebelarje na mednar. zborovanjih in tečajih v Nemčiji, It. in Franc., prirejal čebelarske tečaje pri svojem čebelnjaku v Bukovžleku, kot predavatelj pa je obhodil štajersko in Prekmurje. Mnogo tehtnih prispevkov je objavljajl od 1922 dalje v Slovenskem čebelarju (SČ), več v KMD, dopisoval pa je tudi v dunajski čebelarški list *Bienenvater*. Bil je pobudnik znanstvene priloge SČ Čebelarskega obzornika in njegov ur., ki pa je po enem letu 1937 prenehal. Več let je bil preds. Čebelarske-

ga društva v Lj. V oporoki je volil svoje premoženje celjski čebelarški organizaciji in Dobrodelnemu društvu slepih.

Prim.: V spomin pokojnemu Henrik Peterne-lu, SČ 1951, 137-38; P. K. (Peter Kovačič), † Hen-rik Peternel, KMD 1952, 221-22 s sl.; šematizmi gor. nadškofije in lavantinske škofije.

Svk.

PETERNELJ Franc, podobar, pozlatar in foto-graf, r. 20. mar. 1883 v Cerknem, u. 19. avg. 1951 prav tam. Oče Franc, zidar, mati Frančiška Kosmač, gospodinja. Ljud. š. je obiskoval v Cerknem, kjer je kmalu pokazal nadarjenost in zanimanje za risanje. Ker ni imel možnosti na-daljnega šolanja, je šel v uk. Od 1. jan. 1897 do 1. jan. 1900 se je pri mojstru Jožefu Štrav-su v Cerknem učil podobarstva in ga zaključil kot podobarski pomočnik. Kot pomočnik je bil potem zaposlen pri različnih delodajalcih: od 1. jan. do 25. sept. 1900 pri podobarju Jožefu Štravsu v Cerknem; od 11. okt. do 28. dec. 1900 pri pozlatarju Ferdinandu Hildebrandtu v Grad-cu; od 24. febr. do 9. mar. 1901 pri pozlatarju Johanu Neuholdu v Gradcu; od 10. maja do 5. avg. 1901 pri podobarju Valentinu Tschadeschu v Halleinu; od 26. avg. 1901 do 26. avg. 1905 pri podobarju in pozlatarju Matiju Hrovatiču v Leobnu; od 26. avg. 1905 do 28. maja 1906 pri podobarju in pozlatarju Johanu Greissu v Leob-nu; od 18. jun. do 8. sept. 1906 pri podobarju in pozlatarju Antonu Ganglu v Brucku; od 17. sept. 1906 do 1. febr. 1907 pri podobarju in po-zlatarju Johanu Golešu v Celovcu; od 15. febr. do 13. maja 1907 pri podobarju in pozlatarju Jožefu Kosmaču v Gor. - Od vsega začetka se je ukvarjal tudi s fotografijo. Za to ga je navdušil že mojster Štravs v Cerknem, najbrž pa se je v tej umetnosti izpopolnjeval tudi v Leobnu. P. je bil eden zadnjih umetnikov, ki je izšel iz skupine idrijsko-cerkljanskih-poljanskih umetni-kov, kamor sodijo: Andrej Kobal iz Idrije, Ju-rij Tavčar iz Idrije, Jakob Raspet iz Cerknega, Josip Štravs iz Raven pri Cerknem, Matevž De-žela iz Ledin, Mihael Kosmač in Josip Kosmač iz Cerknega, Matevž Kokelj iz Novakov pri Cer-knem, Valentin Čadež iz Nove Oselice ter znana rodbina Šubic iz Poljanske doline. P. je bil pred-vsem pomemben za domači kraj. 1907 se je vrnil v Cerkno. Večje delo, ki ga je opravil 1910-13, je bila izdelava novih okvirjev za križev pot v c. sv. Ane v Cerknem ter izdelava ograje za kor v isti c. Kot kaže, je samostojno rezbarsko

delo kmalu opustil in opravljal le manjša dela po različnih c. v bližnji in širši okolici Cerknega. 1938 je prepleskal c. sv. Ivana v Šebreljah, 1942 je na novo poslikal ter obnovil nekatere slike na ladijskem stropu v c. sv. Jurija, opravljal pa je tudi manjša dela za c. v Godoviču, Žireh, na Bukovem in drugod. Veliko je delal v Kanalskem Lomu. Predvsem je obnavljal cerkveno opremo. Spomladi 1926 je obnovil barvno prižnico, jeseni pa še tabernakelj. 1934-35 je v isti c. obnovil križev pot (olje na platno), oltarno sliko sv. Primoža in Felicijana. Na novo je poslikal božji grob (olje na les). Omenjeno opremo je precej tudi zlatil z lističi zlata. - Ves čas življenja in dela v Cerknem je aktivno sodeloval v bogatem kult. prosv. življenju Cerkljanov. Bil je član Slov. kmet. izobraž. društva in njegovega pev. zbora, član Planin. in Gasil. društva. Manj znano je, da je bil P. v času do leta 1930 tudi fotograf v Cerknem. Vse pomembne dogodke je beležil s fotoaparatom. Po njegovi zaslugi so se do danes ohranile fotografije, ki pričajo o načinu življenja v tistem času. Največ je fotografij, ki kažejo zanimive osebe oz. posebnosti s Cerkljanske, družine in pomembne družinske dogodke. Ohranjenih je mnogo fotografij naselij, tako Cerknega kot okoliških vasi, posameznih delov naselja, hiš. Številne so fotografije obrtnikov in obrti, fotografije društev, prireditev, iger itd. Vsekakor je zanimivo dejstvo, da je tako majhen kraj, kot je bilo Cerkno (1910 je imelo 978 preb.), imelo svojega fotografa.

Prim.: Arhiv žup. urada Cerkno; arhiv žup. urada Kanalski Lom; arhiv žup. urada Šebrelje; arhiv MestMuz Idrija, Odd. NOB Cerkno; JAL-manah 1924, 143-47; M 1921, 107-09.

Ivana Les.

PETERNELJ **Gabrijel**, tigrovec, borec NOB, r. 9. mar. 1910 v Cerknem. Oče Filip, mati Ana Štravs, zavedna slov. družina. Dovršil je petrazr. osn. š., in ker je bil nadarjen za glasbo, je s 14. letom igral v orkestru 12 glasbenikov v Cerknem dve leti flavto. Po prepovedi slov. kult. društev je ustanovil 1928 tajni pev. zbor v Cerknem in z njim ob raznih priložnostih nastopal po vaseh, nato je ustanovil in vodil še pev. zbor v vasi Čelo. Po odsluženju voj. roka v Rimu, kjer je igral pri voj. godbi, je 1933 organiziral in vodil petčlanski dilet. orkester, v katerem so bili Gabrijel Peternelj, Ivan Humar, Fr. Kenda, Fr. Jereb in Vinko Tavčar. Vadili

so, kjer je bilo pred faš. varno, predvsem v P-ovi hiši, ki stoji na samem zunaj Cerkna. Zbirali in zabavali so mladino po vaseh okolice Cerkna. P. z orkestrom in mladino so pripravili silvestrovanje 31. dec. 1936 na Želinu pri Fr. Jeramu, toda faš. so prisilili orkester, da je njim igral v Dopolavoru, silvestrovanje na Želinu je odpadlo v hudo razočaranje slov. mladine. Iz maščevanja so opolnoči zaigrali sokolsko koračnico, faš. so godce napadli, Iv. Humarja pretepli, ker se napadalcem ni hitro umaknil. Zjutraj 1. jan. 1937 so aretirali vseh pet godcev, jih odpeljali v Tolmin, nato v Gor. P. in Humarja so za dve leti konfinirali v južno It. Po vrnitvi z amnestijo po 3 mes. P. ni smel več biti odbornik zadružne mlekarne v Cerknem in ne več njen tajnik, kar je bil dve leti, in tudi ni smel več biti prostovoljni član Gasilskega društva. 1928 je začel delati v ileg. organ. TIGR v tajni celici skupaj s Slavkom Bevkom in Mici Humar. Razdeljevali so zaupnim osebam ileg. tisk in Prve korake, ki jih je dobival Bevk in Humarjeva prinašala iz Gor. P. je na predvečer faš. volitev 24. mar. 1929 natrosil protivolilne letake v vaseh Ravne in Čelo, po drugih pa Bevk in njegovi sodelavci. Letake je Humarjeva prinesla iz Gor. P. je po Bevkovi aretaciji nov. 1929 sodeloval z Zorkom Jelinčičem, ki je bival na Bukovem, in sta skupaj organizirala tajni kanal Grahovo, Bukovo, Cerkno, Idrija. V Idriji je sodeloval z Miletom Lipuščkom in Bevkovi v tobakarni. Ker za Bevkove tajne celice po vaseh po njegovi aretaciji ni nihče vedel, je P. organiziral svojo mrežo in v TIGR-u so sodelovali: v Novakih Vincenc Jemec, v Gorjah Peter Peternelj, v Počah Jaka Platiše, v Zakrižu Franc Hadalin, v Ravnah Peter Sedej, v Čeplezu Franc Seljak, v Planini Peter Jereb, na Straži Florjan Uršič, na Reki Dominik Kacin, v Cerknem Vencelj Obid in drugi. Z letom 1932 je P. začel sodelovati z Lojzom Savlijem iz Ušnika pri Volčah, sestajala sta se pri Kacinu na Reki in skupaj zbiral podatke o fašizmu in druge. 12. jun. 1940 je bil P. aretiran in interniran v Pisticci. Po padcu faš. se je po petdnevnem pešačenju vrnil 8. sept. 1943 domov v Cerkno. Dodeljen je bil komandi mesta Cerkno, 10. sept. 1943 izvoljen za preds. rajn. NOO, obenem za čl. okraj. NOO, po združitvi okrožij tajn. NOO severnopr. okrož., nov. 1944 dodeljen brig. Fr. Prešerna, najprej kot pomočnik, nato politkomisar prve čete I. bat., demobiliziran mar. 1946.

Izvoljen je bil za preds. kraj. NOO Cerkno, 1949 tajn. okraj. odb. OF za Idrijo, slednjič čl. okraj. LO, in sicer preds. odb. za sadjarstvo pri Zadrugi zvezi Tolm., nazadnje preds. uprav. odb. Kmet. zadruge Cerkno. Večkrat je bil preds. ZB NOV. Živi v Cerknem in se bavi s kmetijo.

Prim.: Tolmzb 1975, 315-61; PDK 28. dec. 1973; osebn. podatki.

Rut.

PETERNELJ Metod, učitelj, glasbenik, pevovodja, intarzist, šahist, r. 10. sept. 1888 v Cerknem, u. 22. jul. 1956 prav tam. Oče Franc je imel v Cerknem pet hiš, gostilno pri Firbarju, mesnico z ledenico in barvalnico za tekstil, mati Marija Peternelj, najbližja sorodnica, da je morala dobiti za cerkv. poroko dovoljenje papeža Leona XIII., gospodinja. Po očetovi zgodnji smrti (1890) je mati dala v najem premoženje stricu Petru, ki pa ga ni znal upravljati, ampak je propadlo, s štirimi sinovi pa se je preselila v Gor. in preživljala družino s tem, da je sprejemala študente na hrano. P. je odšel šele s 17. leti v gor. gimn. in dovršil prve tri razr. 1908. Ob sobotah pop. je obiskoval pouk risanja in slikanja na gor. učit. pri prof. Guaizu. Bil je tako nadarjen, da so ga občudovali sošolci in prof. Prvi razr. učit. je dovršil v Kopru, ostale tri v Gor. in maturiral 1912. Prvo učit. službo je dobil v Planini pri Cerknem. Od 15. febr. 1915 do 6. jun. 1918 je bil vojak v prvi svet. vojni na soškem bojišču, kjer je hudo zbolel in se zdravil v bolniš. v Lj. in Ptuj, končno v sanatoriju Lassnitzchoche pri Gradcu. Po vojni je ponovno učil v Planini, od 1919-28 pa je bil voditelj na šoli v Cerknem. Učit. izpit je napravil šele 1921 v Tolminu. V Cerknem je poskusil odpreti podružnico GlasBM iz Trsta, a so mu poskus onemogočili. Sam je dobro igral violino. Od okt. 1928 do 1. jul 1931 je poučeval v Ripoli-Montecchi (Umbrija), od 1931-33 je bil ponovno na bolniškem dopustu v bolnišnicah Gornje It. 1933 se je odpovedal učit. službi, ker so ga silili v faš. stranko. Tako je ostal doma brez službe do konca druge svet. vojne. Kljub bolehnosti je deloval na različnih kult. področjih: vodil je pev. zборе, sodeloval pri učit. pev. zboru Srečka Kumra, ustanovil godbeni krožek v Cerknem, bil odb. pri Kmečki posojilnici. Vse njegovo delo so strogo nadzorovali in trikrat je bil zaprt po več mes. Med zadnjo vojno mu je hiša pogorela, in da je preživljal svojo družino (žena, sin Vid in hči Ana), je prodajal slike in idrij-

ske čipke. Pomagal si je tudi s fotografiranjem, toda dolga leta je moral čakati na uradno dovoljenje, ker se niso zanesli nanj, da bi ne fotografiral vojaških naprav. Po zadnji vojni je učil na cerkljanski gimn., vendar mu niso hoteli priznati let 1933-45, čeprav je dokazal, da je bila tega kriva faš. oblast in da ni hotel z njo sodelovati. P. je bil odločen nasprotnik faš. raznarodovanja, vendar je vedno zagovarjal idejo, naj se borijo proti temu z razumom in ne z revolucijo. - P. se je vse življenje ukvarjal tudi s slikarstvom. Na učiteljsku ga je poučeval Saša Šantelj, nato se je z vso vnemo posvetil intarzijski umetnosti in se od 1917 dalje krepko razvijal in dvignil na odlično mesto, presegel je srednjeveški vrhunec te vrste umetnosti. Les si je znal pridobiti iz vseh delov sveta, da so bile slike res naravnih barv. Med prvo svet. vojno je razstavljal v Gradcu, po njej pa v Gor., na Reki, v Milanu in Firencah. Ital. kritika (slikar in kritik Ant. Morassi) mu priznava, da intarzijske umet. ni samo dvignil na nekdanjo višino, marveč jo je tudi izpopolnil in moderniziral. Svoje intarzije je prodajal v Sev. in Juž. Ameriko, It. in Jslu, pri prodaji v tujini pa so ga tudi okradli. Le malo slik je ostalo doma, npr. *Na griču* in *Moja žena*.

Prim.: SBL II, 324; Anagraf, urad. Cerkno; podatki hčere Ane, por. Štucin; V. Vodopivec, JAlm III, (1925-30), 57-59, 84; K. Širok, Luč II, Trst 1928, 57-59; Vilhar, 77; Jelerčič, 133; Šavli, PDK 24. nov. 1977 s sl.

Mk

PETERNELJ Vilko (tudi Viljem P., po domače Firbarjev Vilč'k, v nem. zapisu Wilhelm Peter-nely), iz znamenite cerkljanske družine očeta Franca, posestnika, in matere Marije Peternelj; drugorojeni od njunih štirih sinov. R. 3. apr. 1885 v Cerknem, u. 1941 na Dunaju. Po očetovi smrti 1890 se je mati s sinovi preselila v Gor., tu je P. v letih 1900-06 obiskoval realko in končal pet razredov. Drugoval je z bratoma Jožetom in Edvardom Rusjanom, kar je vplivalo na njegovo zgodnje zanimanje za letalstvo. Po krajšem zadržanju v rojstnem kraju je opravil Mahrovo dvorazr. trg. šolo v Lj. 1910 je odpotoval v Nemčijo, nekaj časa se je preživljal kot kurjač na lokomotivi (proga Berlin-Hamburg), še isto leto ali najkasneje 1912 pa je že obiskoval pilotsko šolo pri tovarni Rumpler v Berlinu. Hkrati je med občasnim zadrževanjem doma gradil brezmotorno letalo, s katerim je pozimi 1911-12 ali naslednjo zimo poskušal le-

tati na zasneženih pobočjih nad Cerknim. Posrečil se mu je krajši polet, ki pa se je končal s poškodbo letala. Neprimerno hujša nesreča se mu je pripetila apr. 1913, ko je med poletom z motornim letalom nad letališčem Johannstahl pri Berlinu izgubil hitrost in strmoglavil; letalo se je razbilo, P. pa je bil več ur nezavesten. Čeprav je štirinajst dni kasneje spet letal in z vzponom 3000 m visoko skušal dokazati svoje neprizadete sposobnosti, so ga poslali domov na okrevanje. K tej razgibani dejavnosti je potrebno prišteti še P-ve vožnje prvega motorja in tudi prvega avtobusa (Most na Soči - Cerkno - Idrija) v teh krajih. Razen tega je v začetku prve svet. vojne končal tudi gimn. v Lj. in maturiral. K vojnemu letalstvu so ga vpoklicali 1915. Dne 18. mar. 1916 je opravil pilotski izpit. 18. avg. 1916 se je z drznim letenjem rešil napada več sovražnih letal in si prislužil srebrno medaljo za hrabrost. Boril se je tudi na soški fronti, kjer je 21. sept. 1918 postal kot zastavnik učitelj letenja. Že 7. nov. 1918 pa je postal član znamenite Ljubljanske letalske stotnije, ki je skupaj z mariborsko eskadriljo borila pod poveljstvom generala Maistra za severno slov. mejo. P. je bil tudi pilot enega izmed treh letal, ki so 12. jan. 1919 poletela v prvo bojno akcijo jsl. vojnega letalstva (kot izvidnik je tedaj letel z njim inž. Franc Zupančič, predvojni letalski pionir iz Trsta). 8. apr. 1918 je P. pilotiral prvo letalo, ki je poletelo iz Lj. v Bgd. Do konca bojev za Koroško se je udeležil še mnogih izvidniških, propagandnih in bojnih poletov ter napredoval iz zastavnika v podporočnika. 28. sept. 1918 so prav njega izbrali za pilota generalu Maistru, ko je ta obiskal nekaj koroških krajev. Zaradi nesoglasij s komando lj. eskadrilje je konec 1919 zaprosil za odpust, ki so mu ga odobrili v začetku naslednjega leta. - Po vojni je P. prodal podedovano posestvo v Cerknem in poskušal živeti od izumiteljstva. Izumljal je vse mogoče, tudi perpetuum mobile, domačinom pa so najbolj koristile njegove vodne turbine, od katerih so nekatere delovale še nedavno. Njegov najpomembnejši izum je vsekakor avtomatičen avtomobilski menjalnik, ki ga je prijavil v patentni postopek 1927, avstrijski patent št. 117660 pa so mu podelili 1929. Za ta izum se je zanimala tudi amer. avtom. industrija in ga vabila v ZDA. Toda P. se je v začetku 30-tyh let odpravil na Dunaj ter v druge avstr. in nem. kraje. Preživeljal se je z izumi-

teljstvom in letalstvom, nekaj časa je bil tudi pilot potniških letal med Dunajem in Rimom. 1932 je razmišljal o preselitvi v Nemčijo, vendar zaradi prodora nacizma tega ni uresničil. Kot graditelj brezmotornega letala po lastni zamisli in motorni letalec že v pionirskih časih letalstva pred prvo svet. vojno se je trajno zapisal v zgod. slov. letalstva, v vojni pridobljeno pilotsko znanje pa mu je omogočilo višek te aktivnosti prav v bojih za slov. severno mejo. Pomembna je tudi njegova izumiteljska dejavnost, zlasti na področju avtomobilizma.

Prim.: P-ov arhiv pri sorodnikih v Cerknem; pričevanje starejših Cerkljanov; SN 25. apr. 1913; Slov. ilustrovani tednik 3. jul. 1913; Obzor 1. mar. 1919; Naša krila 1908-1930, Lj. 1930; S. Sitar, V. P., Naša obramba 1984/2.

SAS

PETJE Anton, gledal. igralec, r. 3. okt. 1932 v Gabrovki pri Litiji, živi na Opčinah pri Trstu. Oče Anton, učitelj in organist, mati Marija Groznik, poštna uradnica. Osn. š. obiskoval v Gabrovki, na Jezerskem in v Železni Kapli na Koroškem, kamor se je družina izselila, srednjo pa v Radovljici, Kranju in Lj. (matura 1953). Vpisal se je na Medic. fak. lj. U, a po treh letih odšel na AGRFT, kjer je končal študij 1959/60, diplomiral pa 20. jun. 1968. Najprej je nastopal v Celjskem ljud. gledališču, v sezoni 1960/61 šel k Slov. narod. gledališču v Mrb., kjer je ostal do sezone 1969/70, v sezoni 1970/71 pa je prišel k SSG v Trst, kjer je še sedaj. - Pomembnejše vloge v gledališču: naslovna (Molière, Tartuffe), Malvolio (Shakespeare, Kar hočete), Veršinin (Čehov, Tri sestre), Kočkarjov (Gogolj, Ženitev), Župnik (Cankar, Kralj na Betajnovi), Mangold (Žižek, Otroci apokalipse), Načelnik (Mrožek, Policaji), Marko (Žmavc, Obisk), Jošt (Kamenik, Dvajset let pozneje), Bradford (Patriok, Opalo ima vsakdo rad), Rozenkranc (Shakespeare, Hamlet), Čedo (Nušič, Gospa ministrica), Stefano (Shakespeare, Vihar), Richard (Albee, Vrt), Oče (Brecht, Bobni v noči), Lawrence Shanon (Williams, Noč iguane), Jupiter (Plaut, Amfitruo), naslovna (P. Kozak, Legenda o svetem Che), Bledica (Shakespeare, Kar hočete), Hero (Anouilh, Skušnja), Donin (Capek, R.U.R.), Advokat (Vercors, Zoo), Lopahin (Čehov, Češnjev vrt), naslovna (Raimund, Ljudomrznik), naslovna (Molnar, Liliom), Macafur (Leskovec, Dva bregova), Ščuka (Cankar, Za narodov blagor), Kreon (Smole, Antigona), naslovna (Plaut, Hvalisavi vo-

jak), Podkoljosin (Gogolj, Ženitev), George (Albee, Kdo se boji Viriginije Woolf?), Oscar (Albee, Gospa iz Dubuqua). P. je igral tudi v številnih slov. filmih (Strah, Karolina Žašler, Tistega lepega dne, Dobri stari pianino, Dediščina idr.) ter v več nemških filmih. Nastopa tudi v televizijskih igrah in nadaljevankah, ki so jih posnele l.j., bgd. in nem. televizija. Redno sodeluje pri radijskih postajah v Lj., Mrbu in Trstu. Doslej je prejel naslednje nagrade: Diploma za uspešno delo (1950), Spominska diploma (1950), Nagrada Prešernovega sklada (1969), Prvomajska nagrada Združenja dramskih umetnikov (1969), Borštnikova diploma (1974) in Nagrada občinstva na Borštnikovem srečanju (1979). - Od 1960 je poročen z gledal. igralko Bogdano Bratuž (PSBL I, 122).

Prim.: Osební podatki; SGL II, 512-13; Kojeko 2, 792; GL SNG Mrb. in SSG Trst; Zbornik SSG Trst, šesti del, 1970-1975, in sedmi del, 1976-1980, s številnimi fotografijami.

M. Bajc

PETJE Bogdana, glej **BRATUŽ Bogdana**.

PETKOVŠEK Drago, mladinski pisatelj in igralec, r. 21. jan. 1923 v Lj., u. 27. febr. 1983 v New Yorku (ZDA); od avg. 1983 pokopan v Lj. Mati Karolina Petkovšek. Po osn. š. in realni gimn. ter abiturientskem tečaju na Trg. akademiji v Lj. se je vpisal na Pravno fak. tamkajšnje U. Med it. zasedbo so ga odvedli v taborišče Gonars. Potem je stopil k domobrancem in odšel na Prim. Bil je ur. in odg. ur. njihovega tednika *Vipavec*, ki je izhajal v Ajdovščini in bil tiskan v Gor. (izh. od 10. febr. do 26. apr. 1945). Po vojni je odšel v Gor., se tam poročil (1947) in delal kot prevajalec na gor. prefekturi. Ažr. 1948 je prišel v Trst in se zaposlil pri slov. trž. radijski postaji kot uradnik in referent mladinskih oddaj. Maja 1956 se je z družino preselil v ZDA, kjer je dobil službo pri newyorškem letališču. Kasneje je bil prevajalec za slov. in srbohrv. pri izseljenskem uradu v New Yorku. - P. je v Trstu pogosto nastopal pri Radijskem odru kot igravec in režiser. Rad pa je tudi igral na odrskih deskah že v Gor., v Trstu pa zlasti v okviru Slov. odra (npr. v opereti Miklavž prihaja, v Dickensovi veseloigri Cvrček za pečjo). Za radio je napisal celo vrsto mlad. iger, s katerimi je oral ledino v tej zvrsti. 1952 je izbral 4 take pravljice (S. Miklavž na radiu, Lepa Vida, Sirota Jerica, Krojaček junaček) in jih izdal v samozaložbi z naslovom *Radijske pravljice*. Knji-

go je duhovito opremil akad. slikar Bogdan Grom. To je prva tovrstna knjiga v slovenščini. P. je bil nadarjen mlad. pisatelj. Njegov slog je svež, jezik lep in tekoč, dogodki razgibani in pisani, pravljичnost izvirna. Za trž. radio je prevedel tri radijske igre (SLNP 233).

Prim.: Podatki žene Elvire; Saša Martelanc, D. Petkovšek, Radijske pravljice, LitV 1952-53, 61-62; KatG 1952, št. 50 (Nova knjiga, D. P., Radijske pravljice); 20 let RO, Trst 1966, pass., več skupinskih fotografij; Umrl je D. P., M(Trst) 1983, 35; M. Jevnikar, Poslovili so se, D. P., KolGMD 1984, 95; J. Bajec, Slov. časniki in časopisi, 1937-1945, Lj. 1973, 258-59; SLNP 233.

M. Bajc

PETR(ICH ?) Martin, stavbar druge polovice 15. stol., natančnejši življenjski podatki o njem niso znani. Prvi je nanj opozoril, vendar pod drugim imenom, S. Rutar v zvezi z gotško cerkvijo sv. Kvirina v Špetru Slovenov. Napis na prezbitერიju je prebral takole: »Anno Domi(ni) 1493, Ma(iste)r Marti(n) piri(ch ?)«. Rutar tudi trdi, da je priimek Pirih dokaj razširjen med Slovenci v Benečiji in na Tolminskem, ter navaja oporoko kurata Petra iz leta 1480 (»presbyteri Petri vicarii curati S. Petri Sclaborum«), v kateri se kot dedič imenuje neki Pirich, ki naj bi ga it. notar spremenil v Petrich. F. Stelè se s to razlago ne strinja in je napis na c. prebral nekoliko drugače: »Anno domi(ni). 1495 / M(a)g(ister). Marti(n)us Petr(ich)«. Priznava pa Rutarju, da je pravilno opazil stilno sorodnost c. sv. Kvirina z deli Andreja iz Loke (gl. čl.), ki je prav tako deloval v Beneški Slov. (npr. 1477 c. v Landarski jami). F. Stelè je v knjigi Umetnost v Primorju (Lj. 1960) za Petr(icha) spet uporabil obliko Piri(ch), G. Marchetti navaja dve možnosti, Petrič ali Pirič in tudi dve letnici, 1493 ali 1495 (slednja z vprašajem), E. Cevc pa trdi, da je edino pravilno prvo Steletovo branje napisne plošče, torej Petrich ali Petri - Petrov sin, zato moramo Piricha »enkrat za vselej črtati iz naše umetnostnozgodovinske literature«.

Prim.: Rutar, Beneška, 31-32; F. Stelè, ZUZ 1926, 147-56; F. Stelè, Umetnost 1960, 48; G. Marchetti, Le chiesette votive del Friuli, Udine 1972, 12, 26; E. Cevc, Loški razgledi 1975, 52, 55, 56; Viktor Steska, SBL II, 569.

M. V.

PETRICIG Ivan, duhovnik, r. 31. mar. 1871 v Gorenjem Barnasu v Sovodenjski dolini (občina Špeter), u. 23. jun. 1964 v Čedadu. Oče Anton, mati Cernoia Marija iz Gorenjega Barnasa. So- le v Špetru in Čedadu, bogoslovje v Vidmu,

kjer je bil ordiniran 1899. Kaplan v Fojdi do 1908, nato župnik v Podutani (Sanctus Leonardus Scilaborum) od 1908 do 1918, ko je začel oskrbovati župnijo Špeter. Več mesecev je bil že nastavljen kot župnik v Špetru, preden je dobil »placet« od oblasti, in to verjetno zaradi slovenstva. Tu je pridigal po slov., prirejal slov. misijone in izdajal velikonočne podobice v slov. jeziku. Zato je takoj občutil nasprotovanje domačih prenapetežev in it. nacionalistov. Kot dekan obsežne in važne špeterske dekanije je moral počasi kloniti pred faš. oblastmi, ki so ga najprej imenovali Cavaliere del regno in ga nato prisilile, da zapusti župnijo. Videmska Cerkva ga je povišala v kanonika čedajskega kapitulja (1935) in odstranila iz Nadiških dolin po znanem načelu: »Promoveatur ut amoveatur.« Dolgi 29 let je bil slov. spovednik in iskan duhovni svetovalec v »veliki cerkvi« (Duomo) v Čedadu, kamor zahaja veliko slov. vernikov iz Nadiških dolin. Ko je bil župnik v Podutani, je napisal zanimivo župnijsko kroniko v it. (1908-1918), ki je pomemben vir za lokalno zgod. (preganjanje slov. jezika in dogodki med prvo svet. vojno). Ob njegovi biserni maši na praznik sv. Jožefa 1959 mu je deklamiral Valentin Birtig pesem, ki je objavljena v TKol 1960, str. 59.

Prim.: Župn. arhiv v Špetru; Cattolici e questione slovena in provincia di Udine, Società coop. DOM. Cras di Pulfero 1984 (predvsem str. 28-30); DOM 1984, št. 6, 7, 9, 10 (La lotta al sacerdote e alla lingua slovena); Rivista diocesana udinese, luglio-agosto 1964; TKol 1960, 59 s. sl.; A. Cracina, Costumanze religiose di nostra gente, Gorizia 1965, 18 (s skupinsko fotografijo).

B. Z.

PETRICIG Paolo, politik, umetnik, pedagog, organizator, kulturni delavec, r. 6. febr. 1929 v Vidmu, toda starši so iz Podbarnasa (Sottovernassino), obč. Špeter; živi v Špetru. Oče Giuseppe, delavec-izseljenec, mati Antonia Emilia, učiteljica. Osn. š. je obiskoval v Gor. Barnasu, Sovodnjah in Špetru, sr. š. in učiteljske v Špetru, matura 1947. Dalje je obiskoval Artistični licej na Akademiji lepih umetnosti v Benetkah (1948) in Brero v Milanu (1949), nekaj izpitov je napravil tudi na Fak. za arhitekturo, a je zaradi dela študij opustil; usposobljenostni izpit za poučevanje umetnostne vzgoje je napravil v Bologni 1965. Začel je kot suplent na osn. šolah v obč. Sovodnje in Špeter (1949-50), potem je vodil strok. večerni tečaj risanja za zidarje, mizarje in kolarje v Špetru (1950-51), na strok. te-

čaju v Paluzzi (1951), na osn. š. kot stalni učitelj v Ceplesišču (1951-65), nato v furlanskem Ipplisu (1965-69), prof. umet. vzgoje na sred. š. v Buttriju (1969-70), od 1970 dalje na sred. š. De Rubeis v Čedadu. 1953 se je vpisal v KPI, kjer je od 1960 član Comitato Federale di Udine, od 1978 Comitato Direttivo di Udine, od 1977 slov. dežel. komisije KPI, od 1983 centralne kontrolne komisije (16. kongres KPI). Od 1975-85 je bil vid. pokraj. svetovalec, od 1975-80 preds. komisije šola, kultura in znanst. raziskave vid. pokrajine, od 1980 član komisij šola in kultura vid. pokrajine, od 1979 član čedajskega šol. okraja; na konferenci o narodno-jezikovnih skupinah vid. pokrajine 5.-6. maja 1978 je bil podpreds. Od 1963 je v vodstvenem odb. kult. krožka I. Trinko v Čedadu, od jul. 1963 je duša komiteja za prod. nadiških dolin (Ažla). 19. sept. 1972 je z nekaterimi drugimi izobraženci zasnoval študijski center »Nediža«, ki so mu postavili široko področje delovanja za narodnostno, kult. in gosp. preobrazbo Benečije. V okviru tega društva so od 1973 Benečanski kult. dnevi, od 1974 narečni natečaj za učence »Moja vas« in kult. počitniško letovanje »Mlada brieza«, od 1975 glasb. šola. Član je SLORI-ja skoraj od ustanovitve, bil je med pobudniki Društva beneških likovnikov (1977), ki mu je od mar. 1984 preds.; bil je med ustanovitelji Inštituta za slovensko šolanje v Čedadu in njegov preds. od 1979, Središča za slov. šolanje v Špetru od 1. sept. 1984, predšol. dvojezičnega središča v Špetru od 13. sept. 1984. Član je teritorialnega odb. SKGZ v Čedadu od 1976 in izvrš. odb. od 1980, član enotne slov. delegacije in ured. odb. Novega Matajurja. - P. je v Ceplesišču urejal šol. list *Il Falco* (1962-65), v Ipplisu *Per Mano* (1965-69). Veliko je pisal in predaval o Freinetovi pedagogiki, raziskoval okoli Nadiških dolin, govoril na konferencah o manjšinah v Trstu (1974) in Vidmu (1978), pisal o manjšinskih vprašanjih, o Trinku, prevedel nekaj njegovih pesmi za Novi Matajur itd. Sourejal je zbirke *Vartac* in *Moja vas* ter publikacije Nediže. Napisal je biografijo Carla Podrecca in spremno študijo k ponatisu njegove knjige *Slavia Italiana* (ZTT Trst 1977) in komentar k ponatisu druge Podreccove knjige *Slavia Italiana - Polemica* (ZTT 1978). Važnejše razprave: *La ricerca d'ambiente nelle Valli del Natisone* (S. Pietro al Natisone 1975); Simonitti-Petricig, *Slovenska skupnost v Beneški Sloveniji* (Špeter Slovenov - Trst 1974; in ital. izdaja istega leta);

Pobude za spoznavanje in utrditev slov. jezika pri doraščajoči mladini v Beneški Sloveniji (JiS 1976-77, št. 3); *Esperienza di base e assetto istituzionale dell'educazione bilingue degli Sloveni della provincia di Udine* (L'educazione plurilingue in Italia, Quaderni di Villa Falconieri, n. 2, Roma); *Sulla cultura e la lingua della Slavia italiana* (Quaderni friulani 1976); *Novi nastavki slov. izobraževanja v videmski pokrajini* (JKol 1983). Sodeluje v L'Unità, PDK, N Matajurju, JKol idr. - P. je tudi slikar, posebno delaven od 1971. Začel je s preprostimi krajinskimi motivi in portreti, prešel na grafiko (serigrafija) in jedkanice. Doma si je uredil atelje s strojem za odtiskavanje grafičnih listov. Udeležil se je skupinskih razstav beneških umetnikov v Beneški gal., pri Sv. Lenartu, v Klodiču, Trstu in s potujočo razstavo v različnih krajih Sje. V atriju sred. šole v Špetru je pripravil razstave: Loretta Dorbolò (1978), Komel-Altieri (1983), Colò-Spacial (1984), različne v Beneški gal. in drugod. Ilustriral je V. Z. Simonitti, *La grotta d'Antro* (1965), *Vartac* (1974 in 1975), Novi Matajur in manifeste za Kamenico, Benečanske kult. dneve, Mlado brizeo idr. - P. je tudi dober fotograf in je posnel na filmski trak in zadnje čase na video-kasete dokumentarce kult. vsebine (pustne in velikonočne običaje, Mlado brizeo, otroške prireditve, Senjam ben. piesmi, prizore Ben. gledališča idr.). Dobil je nagrado Premio »Giordano Pacco« 1966 v Miljah pri Trstu za delo *Esperienza didattica di educ. artistica nella scuola* (spis in otroške slike).

Prim.: Osebni podatki: L. Kante, Portret tedna, P. P., Delo 12. mar. 1983, 15 s sl.; celotna bibliografija v arh. PSBL.

B. Z.

PETRIČ Meta, botaničarka, r. 4. mar. 1914 v Roveretu na Južnem Tirolskem. Oče Rudolf. Po maturi na realni gimn. v Lj. 1932 je tu študirala na Filoz. fak. in 1937 diplomirala iz biološke skupine. Po enoletnem prakticanju na prirodoslovnem odd. Narodnega muzeja v Lj. je poučevala najprej na lj. žen. gimn., zatem na meščanski šoli v Slovenskih Konjicah in Krškem, na gimn. v Lj. in nazadnje v Črnomlju. Po opravljenem strok. prof. izpitu 1947 je bila naslednje leto nameščena kot asistentka za botaniko na Fak. za agronomijo, gozdarstvo in veterinarstvo. po doktoratu bioloških znanosti 1959 pa je postala docentka, 1972 izredna in 1980 redna prof. Naslednje leto je bila upokojena. V

Zborniku Biotehniške fak. je objavila naslednje razprave: *Izvedenotenje strukturnih sprememb travne ruše pod vplivom gnojenja* (1966, 49-60); *Rast in razvoj domačih sort koruze trdinke* (1967, 48-74); *Potek stanomegeneze pri dolenjski hitrici, ribničanki in rumeni gorenjki, treh domačih sortah trdinke* (1970, 139-59 in 1972, 151-62); *Razvoj cvetnih brstov pri divji češnji* (1972, 163-73); *Razvoj in morfološke značilnosti slov. sort koruze trdinke* (1973, 101-17); *Rast in razvoj socvetnih brstov pri nekaterih gojenih sortah češenj na Goriškem* (1977, 93-110). V Biološkem vestniku je priobčila *Fotoperiodične reakcije pri Physalis peruviana* (1954, 35-36) in *Prispevek k morfologiji plodu pri vrsti Glancius fulvus Sm* (1970, 13-18), v Našem vrtu pa od 1970 do 1973 cikel krajših prispevkov pod naslovom *Od semena do semena*. Za slušatelje poljedelske, živinorejske in sadjarsko-vinogradniške smeri je oskrbela *Pregled sistema nižjih in višjih rastlin* (1962) in *Botaniko I* (1969), ki sta izšli v ciklostilu.

Prim.: ULjBB II. in III.; Koješko 2.

Svk.

PETRINJA Danilo, javni delavec, gospodarstvenik, r. 20. febr. 1922 v Petrinjah pri Kozini, živi v Kopru. Oče Josip, mizar, mati Ivana Zlobec. Osn. š. je obiskoval v Klani pri Ocizli ter se nato izučil za mizarja. Od začetka 1942 do kaptulacije It. je služil v it. vojski (delavski bataljoni). Po vrnitvi domov se je vključil v NOB in bil najprej v Istrski brigadi, od nov. 1943 pa je deloval pri okrož. komisiji VOS-a za slov. Istro. Do konca vojne in vse do demobilizacije (5. avg. 1946) je deloval v varnostnih organih NOB na Prim.; od jan. do jun. 1946 je bil namestnik načelnika Poverjenišтва narodne zaščite za SlovPrim. Sledilo je službovanje pri Poverjeništvu PNOO za SlovPrim. in še pred priključitvijo je postal mar. 1947 preds. OLO Sežana ter sekretar okraj. komiteja KPS za Sežano; to funkcijo je opravljal do sept. 1948. Nato je obiskoval en semester polit. š. pri CK KPS v Lj., od mar. 1949 do apr. 1951 je deloval pri OLO za Goriško oblast, ki je imel svoj sedež v Postojni. Po vrsti je bil tajn., podpreds. in preds. tega odb. Po ukinitvi Gor. oblasti je ostal v Postojni, kjer je bil sekretar okraj. komiteja KPS za postojnski okraj (apr. 1951-apr. 1952) ter preds. OLO Postojna (apr. - nov. 1952). Zatem je tri leta služboval v Sežani kot preds. OLO Sežana. Okt.

1955 je zapustil polit. delo ter se poslej posvetil gospodarstvu. Od okt. 1955 je deloval pri upravi za melioracijo koprskega zaliva, ustanovil je Vodno skupnost Koper in bil njen direktor (jul. 1956 - apr. 1959), nato pa polnih 11 let glavni direktor Luke Koper (apr. 1959 - nov. 1970). P. je pravzaprav začetnik koprskega pristanišča in je odločno posegel v razvoj te naprave v prvem desetletju njenega obstoja (prizadeval si je tudi za železniško povezavo pristanišča z zaledjem). Ko je zapustil Luko Koper, je deloval najprej kot dir. Troplesa v Kopru, nato od avg. 1972 do jun. 1976 dir. Sermina v Kopru. Kot upokojenec je še več let sodeloval kot svetovalec pri kemični industriji Iplas v Kopru. Za delo je prejel več priznanj, najpomembnejša je gotovo Kraigherjeva nagrada (1970). Dve mandadni dobi je bil poslanec skupščine LRS (SRS) - 1947-54. S svojimi spomini na partizanska leta je sodeloval v zborniku *Slovenska Istra v boju za svobodo* (Koper 1976) ter pri zborniku o istrski mladini v NOB (v tisku, 1985). Pevo partizansko ime Primož.

Prim.: Nova Gorica 8. mar. 1953, št. 9; Življenje in tehnika 2/1970, 95-97 s sl.; Ob 26-27/1974, 7-9; PrimN 26. febr. 1982; TV-15 25 febr. 1982; PrimN 23. nov. 1982.

B. Mar.

PETROLO (PETREOLO) Andrej, slikar, doma iz Pušjavesi (Venzone) v Furlaniji, okr. 1540-86. Za domačo cerkev je naslikal: sv. Uršulo s podpisom A. Petrolo, sv. Evstahija in sv. Hieronima po Dürerju, priliko o modrih in nespametnih devicah.

Prim.: V. Steska, SBL II, 569 in tam navedena lit.

Ur.

PETRONIO Bortolo, it. politik in sindikalist, r. 2. nov. 1897 v Piranu. Oče Giovanni, pomorščak, mati Maria Zangrando. Bil je samouk, saj je v Piranu dovršil le 6 razr. osn. š., pozneje pa nekaj poklicnih tečajev. Jul. 1914 se je vkrcal kot ladijski natak, 1915 pa so ga poslali na rusko fronto, kjer je bil jun. 1916 ujet pri Tambovu. Po delu na kmetiji je sodeloval pri »rdeči straži« v Ukrajini. 1919 se je vrnil v Trst, kamor se je preselila družina, delal naprej na ladjah Tržaškega Lloyda in stopil med social. mladino, 1921 pa postal član KPI. Posvetil se je sindikalnemu delu, postal tajnik komun. celic na ladjah, član Rdeče pomoči in zadruga Garibaldi, za krajši čas v odboru bolniške blagajne za pomorščake. Kot publicist je urejal več časov-

pisov in pisal za liste *Il Lavoratore*, *Ordine Nuovo*, *Bandiera Rossa di Savona*, *Sindacato Rosso di Milano*, *Morjak* (v Odesi). Zaradi polit. dela je bil v Trstu večkrat aretiran, izgubil službo in bil skupno 12 let brez dovoljenja za delo pomorščaka, tako da je težko preživel 4-člansko družino. Umaknil se je v srednjo Italijo in postal meddežel. tajnik KPI za Emilio-Romagnu, Marke in Toskano. Febr. 1927 so ga aretirali v Bologni. Po preiskovalnem zaporu v Bologni in Rimu je bil 27. jun. 1928 obsojen pred Poselnim sodiščem na 4 leta, 11 mesecev in 6 dni zapora, denarno kazen in 3 leta polic. nadzorstva. Kazen je prestal v Viterbu, polic. nadzorstvo pa so mu v Trstu podaljšali še za dve leti. Ko se je 1938 mogel vrniti v službo, je plul do it. kapitulacije in doživel štiri potopitve, nato je delal v uradu za plače Trž. Lloyda. Z vso družino je sodeloval v osvobod. boju, tudi kot tajn. kom. celice pomorščakov. Sina, člana GAP, so odpeljali v nemško taborišče, od koder se je vrnil smrtno bolan. Po vojni je bil P. v vodstvu Enotnih sindikatov, od ustanovnega kongresa Slovensko-italijanske antifašistične unije 26. okt. 1947 v njenem izvršnem odboru, v vodstvu mestnega komiteja KP in vodja Enotnega sindikata pomorščakov in pristaniščnikov ter tajn. Centra ljudske kulture. Po prelomu ob kominformu je bil med redkimi vidnimi it. kom., ki so ostali zvesti Titovi smeri in tesno povezani s slov. problematiko. Jeseni 1948 je prišel v vodstvo Razrednih sindikatov, ki so na »konstituantni« sindikatu CGIL v Trstu 18. in 19. febr. 1956 prešli v to zvezo. Ostal je v vodstvu »titovske« partije v Trstu, pozneje Slovansko-italijanske ljudske fronte, od 1955 pa član tajništva NSZ do razpusta 1962, ko je prešel v PSI in postal član njenega dežel. vodstva ter zastopnik v nekaterih upravnih komisijah. V letih 1956-58 je bil trž. obč. svetovalec NSZ, ki je edino takrat izvolila še enega svet. ob dr. J. Deklevi (PSBL I, 264-65). Vzdrževal je tudi zveze z it. vsedrž. stranko Unione socialista indipendente. Urejal je glasila *Il Comunista*, *Il Progresso*, *Voce di Trieste*, *Orientamenti socialisti* in sestavljal komentarje za Radio Koper. V času ZVU se je zavzemal za STO. Tako je bil apr. 1952 v petčlanski delegaciji (Bruno Cerne za Fronte dell'Indipendenza, Mario Stocca za Blocco Triestino, Branko Babič in P. za Slovansko-italijansko ljudsko fronto ter Josip Agnietto za Slovensko narodno listo), ki je v obrambo STO

odpotovala v London. Za življenjsko delo je prejel več priznanj v Jslj in It.

Prim.: Osební podatki; PDK 28. okt. 1947; AULA IV, 84-85 in 99-100; J. Koren, Visok življenjski jubilej predanega borca-antifašista Bortola Petronia, PDK 6. nov. 1977, 3 in 8 s sl.; Paolo Sema, Claudia Bibalo, Cronaca sindacale triestina 1943-1978, Rim 1981, pass.; j.(ože) k.(oron), Bortolo Petronio petinosedesetletnik, PDK 2. nov. 1982, 2 s sl.; Aleš Breclj, I gruppi politici autonomi sloveni a Trieste 1949-1952, Trst 1983, 109. ij

PETROVČIČ Ervina, roj. **WRISCHER**, igralka, r. 16. jan. 1904 v Pazinu (Istra), živi v Lj. Oče Matija Wrischer iz Laškega pri Celju, postajenačelnik v Pazinu, pozneje višji inšpektor drž. železnic v Lj., mati Ivana Mozetič iz Bilj pri Renčah, gospodinja. Osn. š. v Pazinu (1916), dva razr. klas. gimn. v Pazinu kot privatistka (do 1918). Zaradi it. okupacije je bila šola zaprta, družina se je preselila v Lj. in tu je 1919/20 vstopila v 3. razr. realne gimn. na Poljanah in maturirala 1925. Vpisala se je na Pravno fak. in opravila tri semestre. 1927 se je zaposlila v kartonažni tovarni Bonač kot samostojna korespondentka za tuje jezike in ostala tu do 30. jun. 1948. Leta 1933 se je poročila s pravnikom Miranom Petrovčičem (1904-69), ki je pozneje postal ravn. šentjakobskega gled. v Lj. (ŠtG). 1948 so jo sprejeli v službo pri Poverjeništvu za kult. in umetnost pri MLO Lj. in jo dodelili šentjakobskemu gled. kot člana uprave in umet. osebja. Tu je ostala do 1961 kot igralka in uradnica, potem se je upokojila in še nekaj časa delala honorarno v upravi. - P. se je v sezoni 1927/28 vključila v ŠtG, v to prvo stalno amatersko gledališče v Lj. z rednimi predstavami. Postala je ena prvih igralk, nosilka glavnih ženskih vlog in ustvarila vrsto značilnih likov, npr.: Pepina (Kraigher, Školjka), Elizabeta (Schiller, Marija Stuart), Baronica (Scribe, Kozarec vode), Zorislava (Levstik-Jurčič, Tugomer), Jokasta (Sofokles, Kralj Ojdip), Jelisava (Župančič, Veronika Deseniška), Belina (Molière, Namišljeni bolnik), Regina (Hellman, Kobilice) in vrsta drugih.

Prim.: Osební podatki, posredovala prof. Marija Janežič iz Lj.; V. Smolej, SGL II, 515.

Jem.

PETROVIČ Jožef, kapelnik, prosv. delavec, r. 17. dec. 1889 v Selah na Krasu, u. 10. mar. 1980 v Šempetru pri Gor., pokopan v Selah. Oče Anton, kmet, mati Katarina Blažič, oba iz Sel. Osn. š. dovršil v Opatjem selu, s 14. letom se

je odpravil v salezijanski zavod na Rakovnik (Lj.), kjer se je učil glasbe oziroma igranja na pihalne instrumente. Izpopolnjeval se je najprej v Vidmu pri kapelniku P. Tonelliju, nato v Oswieczimu na Poljskem. Po 9 letih učenja se je 1913 vrnil na Rakovnik, kjer je začel delo kapelnika, ustanovil prvo godbo in poučeval začetnike. Po izbruhu prve svet. vojne je bil na fronti v Galiciji, kjer je zbolel in bil poslan v Lj. v službo pri Rdečem križu. Nato je bil na soški fronti in v it. ujetništvu. Po vojni se je naselil na Primor. (1919) in začel ustanavljati godbe: v Brestovici, v Mirnu, v Svetem pri Komnu. 1920 je ustanovil v Gor. godbeni krožek in ga vodil do 1926. V Gor. je ustanovil in vodil nekaj časa tudi gled. skupino s sedežem v Trg. domu. It. so ga s težavo prepričali, da je prevzel vodstvo gor. it. godbe. Hoteli so tudi, da se vpiše v fascio, in ko je odklonil, so ga začeli preganjati. P. je rešil arhiv in instrumente pred požigom in pobegnil čez mejo. Najprej je bil v Lj., nato na Vrhniki, v Kočevju, Hrastniku in končno v Mrbu, kjer je prevzel vodstvo velikega ansambla. Povsod je kapelnikoval in ustanavljal godbe. V Šentilju je doživel nem. napad in bil izgnan v Lj., od koder se je vrnil na Prim., v Biljano v gor. Brdih. Bil je tudi aretiran, zaslišan, mučen, vržen v zapor. Po kapitulaciji It. se je vključil v odporiško gibanje in postal tajn. kraj. nar. odb. V tem času je tudi poučeval godbenike in nastala je godba, ki je 2. maja 1945 prikorakala v Gor. na čelu briškega ljudstva. Po vojni je P. poučeval mlade in ustanavljal godbe v Medani, Ajdovščini, Vrhpolju, na Gočah, v Svetem pri Komnu, v N. Gor. (1960), Lokavcu, Kostanjevici na Krasu, na Dobrovem, v Vipavskem Križu. Zadnja leta je preživel kot invalid v Šempasu in tam urejal majhen zasebni arhiv. V svojem dolgem življenju je P. ustanovil okoli 25 godb, izšolal preko 1000 godbenikov in 4 kapelnike.

Prim.: LibBapt in LibDef v Opatjem selu; PDK 9. mar. 1955, 24. jan. 1971 in 30. dec. 1979; PrimN 11. avg. 1972 s sl.; Družina 8. jun. 1980. Vh

PETRU Peter, arheolog, r. 15. dec. 1930 v Laškem, u. 20. apr. 1983 v Lj. Oče Peter, rudarski tehnik, mati Rozalija Rehtar, trgovka in gospodinja. Nižjo š. je končal v Mrbu pred stalno izpitno komisijo za borce in aktiviste OF, gimn. je obiskoval v Celju in tam maturiral 1950. Na U v Lj. je študiral arheologijo in študij končal 1955

z diplomo iz klasične arheologije. 1966 je na Filoz. fak. lj. U doktoriral s temo *Hišaste žare Latobikov* (Situla 11, 1971). Po diplomi je postal kustos v Narodnem muzeju (1955-58), od 1958 dalje je vodil arheološki referat na Zavodu za spomeniško varstvo Sje. 1970 je bil izvoljen za rav. Narodnega muzeja v Lj., kjer je ostal do kraja. P. je bil preds. Slov. arheološkega društva (1964-69), preds. Arheološkega društva Jsle (1968-72), preds. Društva muzealcev Sje (1980 do smrti), preds. Skupnosti muzejev Sje (1974-76). Od 1975 dalje je kot izredni prof. na lj. U predaval provincialno arheologijo. Bil je dopisni član Nem. arheol. inštituta (1971) in dopisni član Avstrijskega arheol. inštituta (1976), z diplomo ga je 1976 odlikovalo tudi Arheol. društvo Jsle. P. se je v slov. arheologiji uveljavil kot konservator, raziskovalec, muzejski delavec, organizator in publicist. Raziskoval je številna rimskodobna najdišča po Sji (Šempeter v Savinjski dolini, Ajdovski gradec nad Vranjem pri Sevnici, Drnovo pri Krškem, Bobovk pri Kranju, Lanišče nad Kalcami...), na Prim. pa Ajdovščino (1958, 1965-66, 1968-69; prim. P. Petru, *Ajdovščina: neue Ausgrabungsergebnisse*, Roman Frontier Studies, 1974, 178 ss.), Sv. Pavel nad Vrtovinom (1966; prim. P. Petru, *Novejše arheološke raziskave Claustura Alpium Iuliarum*, Arheol. vestnik 23, 1972, 359) in Hrušico (1971-75); prim. P. Petru, *Rimski paradni oklep iz Hrušice*, Situla 14-15, 1973, 225 ss.; T. Ulbert, *Ad Pirum - Hrušica*, Münchner Beiträge zur vor- und frühgeschichte 31, 1981). V Ajdovščini in na Sv. Pavlu je raziskoval skupaj z GorMuz, na Hrušici pa še z Bavarsko akademijo. Raziskovanje teh najdišč se je povsem vklapljalo v P-ovo proučevanje kasne antike in še posebej vojaško in polit. zapletene obrambnega sistema Claustura Alpium Iulianum (prim. *Claustura Alpium Iuliarum I*, Fontes, Katalogi in monografije 5, 1971). Njegova izkopavanja so temeljito spremenila podobo o utrdbah in naseljih rimske dobe v Sji, razkrila so vso zapletenost dobe, ki jo je P. izvirno označil kot »zaton antike« (prim. *Zaton antike*, razstavni katalogi Narodnega muzeja, Lj. 1976). - Za razvoj arheologije na Slov. so bili nadvse pomembni arheološki kolokviji, ki jih je P. vpeljal kot preds. Slov. arheol. društva. Organiziral ali so-organiziral je kolokvij o zgodnji antiki (1967), o Keltih (1966), o paleolitiku (1967), o neolitiku (1973), o zgodnjem sred. veku (1965, 1968), o zatonu antike (1976), o numizmatiki (1972), o ar-

heologiji in moderni družbi (1981), o pozni antiki ob zgornjem Jadranu (1972), o rimskem steklu (1974). Kot ur. je vodil Varstvo spomenikov (VS) (letniki 7-14), *Dissertationes Iugoslaviae* (5-9 in 20), *Archaeologia Iugoslavica*, Arheološki vestnik (AV) (29-33), Arheološki pregled (1-7) in urejal arheološki del Enciklopedije Slovenije, v Narodnem muzeju je urejal Kataloge in monografije (št. 5-20), Situlo (12-23) in Argo (8-20/21). P-ovo publicistično delo obsega preko 350 enot (prim. A. Dular, *Bibliografija P. Petruja*, AV 34, 1983, 23-47), od samostojnih knjig in znanst. razprav do poljudnih zapisov in enciklopedičnih gesel, objavljenih v domačem in tujem tisku. P. je soavtor temeljnega slov. arheol. dela *Arheološka najdišča Slovenije* (1975), svoje bogato znanje pa je sintetično strnil v drznem orisu zgod. na slov. prostoru od pričetkov do naselitve Slovanov (*Zgodovina Slovencev*, Cankarjeva založba, 1979, 17-93).

Prim.: J. Šašel, Peter Petru (1930-1983), AV 34, 1983, 17 s. sl.; A. Dular, *Bibliografija Petra Petruja*, o. c., 23 s.; J. Horvat, In memoriam - Prof. dr. Peter Petru, ZC 38, 1984, 73; J. Kastelic, Peter Petru, Delo 23. apr. 1983.

Svd.

PETRUZZI Peter, jezikoslovec in zgodovinar, r. 19. okt. 1799 v Trstu v mizarski družini, u. 20. sept. 1875 na Dunaju. Prve štiri gimn. razr. je dovršil v Trstu, poslednja dva in filoz. v Lj. (1818), bogoslovje v Gor. (1818-21), pravo v Padovi (dve leti), ko se je odločil za prof. poklic. Prvih 8 let je učil v Zadru, nato 31 v Lj. (3. avg. 1831 do 31. jul. 1862), po upokojitvi se je avg. 1863 preselil na Dunaj. V Lj. je imel pri sebi mater vdovo (u. 30. maja 1840), okr. 1833 se je poročil z Ano Kulovic, ki mu je dala 9 otrok (ob P-evi smrti sta bila živa še 2 sinova in hči). V Lj. je dobil P. mesto M. Čopa, ki je odšel v Licejsko knjižnico za knjižničarja. Poučeval je v zadnjih dveh razr. vse predmete razen verouka, in sicer izmenično: eno leto v 5. razr., drugo v 6. Izmenjaval se je s prof. Lukom Martinakom, ki ga je opisal Matija Valjavec. Po šol. reformi 1849/50 je poučeval v istih razr. gršč. in nem., izjemoma tudi druge predmete. Od 1855 je poučeval kot neobvezna predmeta ital. in franc., od 1854 ital. tudi na realki. Po upokojitvi je še eno leto poučeval ital. in franc. - P. je bil po jezikovni in kult. pripadnosti Slov. in Ital., po šol. izobrazbi in drž. usmerjenosti Nemec, torej človek, kakršnih je bilo več v tedanji večnarodni avstr. monarhiji

(npr. trž. baron Ziga Zois). Po značaju in pričanju je bil nepolit., neborben in obziren razsvetljenec, poln vzorov, dostopen za navdušenje, vedoželjen jezikoslovec, a obenem pesniško nadarjen in vnet za vse lepo, dobro in pravično. Imel je obširno jezikovno in liter. izobrazbo, istočasno pa se je zanimal tudi za realne predmete. Sodobniki so o njem trdili, da je bil »živi leksikon«. Izmed jezikov je obvladal slov., ital. in nemšč., že iz mladih let, lat., staro in novo gršč., franc., angl., hrv. in hebrejšč. Glavna tuja dela je bral v izvirnih jezikih, zanimal pa se je tudi za arhitekt., arheolog., perspekt. risanje, vojno znanost, stare napise, botaniko, geologijo in geognozijo. Že s 13 leti je pisal ital. verze, Val. Vodnik ga je vpeljal v nem. poezijo, v LW 1818 je priobčil nem. pesmi: *Ode auf die Höchsterfreuliche Ankunft S. Maj. Franz I.*; sonet *Scopoli*, ep *Emona's Erbauung*. Te pesnitve kažejo, da je bil pristaš klasicistične poetike. Ker je bil P. nepolitičen, ga tudi dnovi marčne revolucije 1848 niso bistveno spremenili. Svojemu 6. razr. je priporočal, naj bodo »mirmi opazovatelji ob bregu, da ne potonejo v splošni povodnji«. Vendar pa so razred in prof. ovdili in je imel nekaj časa težave. Že pred 1848 je »gojil tudi (kranjsko) domovinoznanstvo kot osnovo vseh državljskih čednosti ter navajal učence k poznavanju lastne dežele in lastnega naroda, njene zgodovine in prirode«. Istemu namenu so služile tudi »pridnostne naloge«, ki so jih po prof. naročilu izdelovali učenci doma v lat. in nem. po lastni izbiri: pesmi, narodne pripovedke, topografski sestavki, zemljevidi, risbe. Neki njegov učenec poroča, da se spominja, »kako jim je Gunduličeve verze s pesniškim navdušenjem recitiral« (LW 1880). Poznanstvo z Vodnikom ga je zblížalo s slov. preroditelji, ki so hoteli vplivati na duhovno izobrazbo in izboljšati jezik. Verjetno se je pri razlaganju antičnih in nem. pesnikov oziral tudi na slov., saj sta tako delala že prej Čop in tedaj Martinak. Po letu 1848 pa je izpričano, da je svojim učencem bral »ob sredah in sobotah poleg nemščine takrat časih kaj iz Vodnika (Veršac, Na moje rojake, Moj spominek), iz Prešerna (V spomin Val. Vodnika), iz Gunduličevega Osmana in iz Koseskega, iz čigar Device Orleanske so nekaj celo igrali v šoli«. V šoli je tako vplival na vse poznejše kult. delavce, zunaj šole pa je imel velik vpliv v hiši dr. Blaža Crobatha, svojega bivšega sošolca. V šol. letu 1843/44 je učil

v 5. razr. odvetnikovega sina Ludovika, zasebno pa je poučeval Ludovikovo sestro Luizo (poznejšo Pesjakovo) najprej v ital. in franc., od febr. 1844 tudi v poetiki, ker je iz njenih pesniških prvencev spoznal pesniško nadarjenost ter jo vnemal za nadaljnje delo. Luizina pesem *An Professor Petruzzi* z dne 2. jul. 1848 je ostala v rkp. (NUK, rkp. odd.). Tedaj je P. gotovo srečeval pesnika Prešerna, ki je prav tako zahajal v Crobathovo hišo in pomagal njegovi hčerki Luizi pri pesniških korakih. Po nastopu Bachovega absolutizma je postal P. še previdnejši. Slov. mladina menda ni bila zanj več tako navdušena kot pred marčno revolucijo, zlasti kritična sta bila do njega bojeviti Levstik in Stritar. Prvemu je ostal v spominu kot prof., ki »sicer ni dostikrat mož«, Stritarju kot »pohleven možicelj«. Vendar pa se je prav pri Stritarju P. izkazal za pogumnega moža, saj je dosegel, da v prof. zboru niso sprejeli predloga kateheta Globočnika, ki je zahteval Stritarjevo izključitev iz šole, ker je v razr. bral na glas Levstikova pisma. - P. je veliko pisal, predvsem iz domovinoznanstva. Uporabljati je moral nem., ker je bila uradni jezik ne samo v šoli in njenih publikacijah, ampak tudi pri Zgodovinskem društvu, ki je izdajalo svoje glasilo *Mitteilungen*. Važnejše razprave so: *Ideen zu einer Abhandlung über das Epos* (Izv. lj. gimn. 1851); ital. oda v pozdrav cesarju ob obisku (Fest-Album 1856); *Vodnik und seine Zeit* (Vodnikov spomenik 1859); *Über röm. Inschriften* (MHK 1863); *Die röm. Bauwerke auf der Laib. Ebene* (tam 1864); *Über die Schallgefäße in der Kirche zu Pleterjach in Unterkrain* (tam 1865); *Epigraph. Berichtigungen* (tam 1865); *Geschichte Krains mit Rücksicht a. d. angrenz. Länder z. Römerzeit* (tam 1865); *Die Gegend von Wernegg zur Römerzeit* (tam 1866). Iz te dobe je tudi objava članka o vzajemnosti slovanskih z drugimi sorodnimi jeziki, ki ga je P. napisal v nem., a Marn »slovenski predelal in pomnožil« (Izv. lj. gimn. 1864). Na Dunaju je pošiljal doneske o arheol. najdbah na Kranjskem dr. Frid. Kennerju za *Archiv für Kunde österr. Geschichtsquellen*, objavljaj pa je tudi ital. članke: *Guerra dei Romani contro gl'Istri* (mes. *Mente e cuore*, ki ga je izdajal Odoardo Weiss) idr. Za Slov. ima trajno vrednost le njegov oris Vodnikove osebnosti in dobe, ki sloni v glavnem na lastnih spominih; tu je osvetlil tudi dolgo vrsto tedanjih kult. delavcev.

Prim.: F. Kidrič, SBL II, 327-29 in tam navedena liter.

Ur.

PETTINATI Jakob, šolnik in latinski pisatelj, r. 23. sept. 1673 na Volarjih pri Tolminu, u. 26. jun. 1730 v Judenburgu. Gramatiko in humaniora končal v Gor. (1686-91), vstopil v jezuitski red 25. okt. 1691 na Dunaju in po opravljenem noviciatu nadaljeval študij filoz. na dunajski U ter dosegel doktorat (1699), nakar je bil prof. poetike in filoz. v Gradcu (1700-01), na Dunaju (1701-07) in vnovič v Gradcu (1708-12). Po končanem študiju teologije na Dunaju (1713-16) je odšel za prof. na Reko in bil tam tudi rektor (1719-22). 1723-24 je bil rektor kolegija in prefekt gimn. v Varaždinu in je v znanem sporu med mestnim magistratom in šol. oblastmi glede avtonomije šole sestavil vlogo na bansko namestništvo in spor srečno končal v korist šole. 1724-27 je bil P. rektor kolegija in ravn. gimn. v Zgbu, a 1728-30 instruktor probacije v Judenburgu. Objavil je dela: *Quinquertium historicum seu Pro-lusiones historicae de bellis Augustae Domus Austriacae cum dissertationes et problemis ethico-polemicis* Josepho I. R. I. dicatum (Viennae 1707); *Sacer Marianae Stiriae zodiacus* (Graecii 1709); *Annum sapientiae sacrificium, in physicae lunae motionibus paratum et in B.V. Mariae cultum applicatum* (Graecii 1709); *Holocaustum sapientiae in physicomoralibus solis motionibus concinnatum, aeternaeque sapientiae Soli sacrum* (Graecii 1710).

Prim.: A. & A. de Backer, Bibliothèque des Ecrivains de la Compagnie de Jésus, II, Liege 1853-61, str. 1920; J. M. Stoecker, Scriptores Provinciae Austriacae Societatis Jesu ab ejus origine ad nostra usque tempora, Viennae 1855, 262; A. Schlossar, Die Literatur der Steiermark in historischer, geographischer und ethnographischer Beziehung, Graz 1886, 35; C. Sommervogel, Bibliothèque de la Compagnie de Jésus. Première partie: Bibliographie VI, Bruxelles-Paris 1895, 637-38; M. Vanino, Vreča i donosi, II, Sarajevo 1933, 122-64; F. Fancev, Gradja za povijest školskog i književnog rada Isusovačkog kolegija u Zagrebu 1606-1772, I-II, Zgb 1934-37, 187, 191-92, 196, 293; Zbornik naučnih i književno-umjetničkih priloga bivših djaka i profesora zagrebačke gimnazije o 350-godišnjem jubileju 1607-1957, Zgb 1957, 1012; M. Vanino, Isusovci i hrvatski narod, I, Zgb 1969, 125, 479.

Lc.

PIANO Ivan, učitelj, časnikar in pevovodja, r. 2. maja 1831 v Senožečah, u. 22. apr. v Gradiški. Oče Andrej, učitelj, mati Jožefa Pajer. Jul. 1848 je dovršil šestmesečni pripravljalni tečaj za

trivialne šole v Lj. in sept. 1850 učit. izpit. Poučeval je od 1849-51 kot šolski pomočnik pri svojem očetu v Senožečah, nato v Ricmanjih in Štanjelu, od 1861 pri Sv. Ivanu v Trstu do 1868, končno na Goriškem in zadnjih 10 let v kaznilnici v Gradiški. Pri Sv. Ivanu je prevzel vodstvo cerkvenega pev. zbora in z njim vadi tudi posvetne pesmi. V začetku 1861 so v Trstu ustanovili Slavjansko čitalnico, ki je prirejala besede, in že 1862 je P. sodeloval s svojim zborom na besedi. Naslednje leto so nastopili pri Sv. Ivanu na travniku pred cerkvijo in zapeli »mnogo pesmi iz vseh slovenskih narečij« (N 1863, 372-73). 7. jan. 1866 je začel pri Sv. Ivanu izdajati list *Ilirski Primorjan*. Podučiven, omikaven in kratkočasen list za slov. ljudstvo. Geslo mu je bilo: »Hvalo zasluži si vsò, kdor združja sè sladkim prijetno« (Hor.). Bil je pa 15 letih tretji trž. list (Slavjanski rodoljub 1849, Jadranski Slavjan 1850). Josip Godina Vrdelski trdi v svoji Zgodovini Tersta, da je bil ta časnik pravzaprav njegovo delo »in po navlašnji pogodbi le na ime Ivana Piana« (str. 190), vendar pa jezik kaže, da je imel Godina pri listu malo dela. List je izhajal dvakrat na mesec na 4 straneh do 16. dec. 1866 in je hotel zbujati v ljudstvu narodno zavest. V 18. št. ima npr. uvodnik *Slovenstvo v Trstu* in tu piše: »Trst ima slov. ime in stoji na slov. zemlji... Tržaški Slovenci! ali se ne pretaka slov. kri po vaših žilah, ali ne spoštujete sladke besede, katero so vas učila materina usta, ali vas je sram, da ste udje slavnega naroda, katerega je na zemlji ko listja i trave?« 14. jul. 1866 je začel Vrdelski izdajati svoj list *Tržaški ljudomil* in tekmovati s Planovim listom. Ta je 3. jan. 1867 list prekrstil v *Primorec*, političen, podučiven in kratkočasen list, z geslom »Naprej zastava Slave - za blagor očetnjave...« Da je bil nadaljevanje Ilirskega Primoriana, se vidi tudi iz tega, da ga je označil za II. letnik. Izhajal je v enaki obliki, na 8 str., vsakih 14 dni do 4. jul. 1869. Dne 12. jan. 1868 je začel P. izdajati še list *Slovenski Primorec*, s podnaslovom Podučiven in kratkočasen list. Izhajal je dvakrat na mesec in se vrstil s Primorcem, da sta predstavljala tednik. Prinašal je tudi leposlovne prispevke in izhajal do 27. sept. 1868. Najbrž so bile krive denarne težave, saj piše L. Čermelj, da se je P. obrnil na odbor Slavjanske čitalnice v Trstu za gmočno pomoč, odbor pa da prošnje sploh ni vzel v pretres. Še hujske pa je bilo, da je P. zaradi Primorca iz-

gubil službo. V 23. št. 1868 Primorca piše v vabilu naročnikom: »Podpisani se nadeja, da ostanejo naročniki Primorcu zvesti, ker je zaradi Primorca ob službo Ivan Piano.« Ko je trž. občina po šol. zakonu z dne 25. maja 1868 prevzela v popolno upravo šolstvo, je že 22. jun. postavila na razpoložanje vse učitelje in istočasno razpisala natečaj za nova imenovanja. Za učitelje okoliških šol je postavila tudi pogoje, da opravijo na učit. šoli pri drž. normalki izpit iz it. jezika, ker je bila it. uvedena na okoliških šolah kot predmet z dvema urama. Razlog odklonitve ponovnega imenovanja I. P. je pojasnil trž. župan c. kr. namestništvu (13. X. 1868), da je P. »pozabil, od kod mu kruh za njegovo družino, in je nehvaležen za izredne podpore, ki jih je večkrat prejel od obč. odbora. On je odgovorni ur. slov. lista Primorec, ki se poteguje za odcep okolice od mesta, ščuva okoličane, kali soglasje med okolico in mestom in s pretiranim nacionalizmom obljublja okoličanom samostojno občinsko neodvisnost.« Pri Primorcu je P. pomagal Fr. Cegnar (PSBL I, 175-76). P. je bil med glavnimi ustanovitelji čitalnic v trž. okolici. Dne 15. nov. 1867 je izšel v Avstriji zakon o društvenem življenju in že 5. maja 1868 so trž. Italijani ustanovili Società del Progresso, Slov. pa 29. jun. istega leta čitalnico v Rojanu, prvo v trž. okolici. Dne 13. sept. so ustanovili čitalnico v Barkovljah in na njeni prvi prireditvi mesec dni pozneje so zapeli P-ovi pevci in ljudi tako navdušili, da so klicali: »Živel Piano, ki ima take učence!« Ker je bilo pri Sv. Ivanu sredi sept. 1868 že 85 ljudi pripravljenih pristopiti k čitalnici, je P. 24. sept. sklical sestanek (53 udeležencev), pojasnil namen društva, prebral osnutek pravil in bil izvoljen za preds. C. kr. namestništvo je pravilo 23. okt. potrdilo in 15. nov. je bila čitalnica svečano odprta s P-ovim govorom, v katerem je prisotne spodbujal k edinosti, ker sta v edinosti moč in zmaga. Dne 27. dec. je bila ustanovljena čitalnica v Kolonji pri Trstu in za preds. so izvolili P. 21. febr. 1869 je bila svečanost v kolonjski čitalnici in P. je spodbujal prisotne, naj marljivo zahajajo v čitalnico in si z branjem časopisov in knjig izobražujejo duha. To je bila zadnja prireditev v okviru kmečkih čitalnic trž. okolice, ker so se tega leta izvršili važni in usodni dogodki. Že sept. prejšnjega leta je izgubil P. učiteljsko službo, vendar se je preživljal kot diurnist pri c. kr. prefekturi (namestništvu), kar pa je bilo ne-

stalno in premalo, zato je moral zapustiti Trst. Dne 21. mar. 1869 so bile obč. in deželne volitve, Slov. so zmagali v vseh 6 okoliških volilnih okrajih, tudi P. pri Sv. Ivanu, toda verifikacijska komisija je razveljavila vse slov. mandate razen Nabergojevega. Zaradi krvavih neredov jul. 1868 je oblast 17. avg. 1869 razpustila okoličanski bataljon in prizadejala okoličanom škodo in nezadovoljstvo. Napetost med mestom in okolico je bila tako velika, da so slov. župani poslali na Dunaj k cesarju odposlanstvo s prošnjo, »da se loči okolica od mesta Trsta zavoljo krivic, ki se še zmerom okoličanom godijo«. Na sestanku v rojanski čitalnici je bil verjetno tudi P. Piana so zmerjali v Il Cittadino s strastnim slov. agitatorjem, z učiteljskom in izločkom, zato se je v časopisu pritožil, da ni to, kar ga dolžijo, »ker spoštuje zakon in želi enakost za vse; vsako nasilje je prekleto, pa naj prihaja iz katerekoli strani« (Il Cittadino 31. avg. 1868, 157). Vsi ti dogodki so zasejali med ljudi nezaupanje in čitalnice so zamrle. Vendar pa je P. napravil veliko, saj je izdajal tri časopise, ustanovil dve čitalnici in s svojim pevskim zborom nastopal na vseh prireditvah.

Prim.: Podatki žpk Ivana Furlana iz krstne knjige v Senožečah 19.II.1980; SBL II, 335; Dr. J. Šlebingar, Slov. časniki in časopisi, Razstava slov. novinarstva v Lj. 1937, 12, a podatki niso točni; L. Čermelj, Slavjanska čitalnica v Trstu v letih 1865-1876, JKol 1959, 101; Miša Salamun, Slov. primorsko časopisje, Koper 1961, 29-30, 33-34, 68-69; Pavla Kolarič, Stoletni razvoj slov. organizacij pri Sv. Ivanu, Slov. čitalnica pri Sv. Ivanu 1868-1968, Trst 1968, 8 idr.; S. Pahor, Nastanek in vzpon kmečkih čitalnic v trž. okolici 1863-1869, JKol 1968, 123-30; Dr. Pahor, Pregled razvoja osn. šolstva na zapadnem robu slov. ozemlja. Posebni odtis (iz Osnovna šola na Slov., 1869-1969), Lj. 1970, 260-61; J. Kramar, Prvi tabori v Istri, Koper 1970, pass.; J. Merku, Fatti di luglio (1868 - Okoličanski bataljon), Zaliv 1970-78 na več mestih, zlasti 1976, 209-13; M. Jevnikar, I. P., učitelj in prosvetni delavec, RAITrsta 9. maja 1979 (arhiv); Jelerčič, 46, 50-51, 72.

Jem.

PIBER Jože, pesnik, publicist, organizator, r. 2. febr. 1901 v Zalogu pri Postojni, u. 15. avg. 1921 v Lj. Oče orožnik. Gimn. je obiskoval v Lj., najprej II. drž. gimn. (1912-15), potem klas. (1915-21), kjer je maturiral. Nameraval je študirati filoz., vstopil kot ured. sotrudnik k delavskemu dnevniku Novi čas, a je že po nekaj tednih umrl za nalezljivo grižo. Med sošolci je igral vodilno vlogo in postal prvi preds. srednješol.

organizacije Razor. Zanimal se je za kršč. socialna vprašanja in se udeleževal katol. mladinskih in delavskih manifestacij. Kot pesnik je bil pod močnim Podbevškovim vplivom in navdušen ekspresionist. Njegovi verzi so dolgi, tudi po 30 zlogov, vendar ohranjajo trdno metrično shemo. Po Podbevškovem zgledu je poskušal tudi »z vizualnimi pesmimi«. Pel je o ljubezni, verski tematiki in socialni pravici, pri kateri se sklicuje na božjo zaslombo. Bojevit je v socialnih piskih, saj izraža željo, »iskati s pestjo si pravic«. Zanimanje je vzbudila njegova socialno navdahnjena *Majska pesem* (Novi čas 1921, št. 97). Sodeloval je v dij. Zori, Zori-Luči, Novem času, Treh labodih (po smrti iz zapuščine). Mnogo prahu je dvignilo njegovo poročilo o XIX. umet. razst. v Jakopičevem paviljonu v Lj. (S 1921, št. 120-23), kjer je udaril po impresionistih, češ da je njih delo fotografska umetnost, oprijeti bi se morali nove, ekspresionistične umetnosti.

Prim.: F. Koblar, SBL II, 336 in tam navedena liter.; L. Legiša, ZSS VI, Lj. 1969, 166, 168, 174, 200; Slov. knjiž., CZ Lj. 1982, 265-66; slika Ment 1921/22, 178. Jem.

PICCOLOMINI Enea Silvio de', humanist, diplomat, geo-, etno- in historiograf, tržaški škof, papež Pij II., r. 18. okt. 1405 v stari, a obubožani rodbini Silviju in Viktoriji P. v naselju Corsignano pri Sieni (kasneje Pienza, kakor je kot papež preimenoval svoje rodno mesto), u. v noči 14./15. avg. 1464 v Anconi. - Osn. šolanje (gramatiko) je opravil v Corsignanu, z 18 leti je nadaljeval s študijem prava najprej v Sieni, nato v Firencah, a se obenem s še večjo vnemo poglobil v latinsko klasično slovstvo in tako postal eden vodilnih humanistov v 15. stol. 1431 je prišel kot tajnik kardinala D. Capranica na koncil v Basel (1431-43) in se pridružil papeževi opoziciji. Vse do 1442 je na koncilu vršil razne službe (skriptor, abreviator, tajn. konklava) ter opravil nekaj poslanstev po Evropi, med drugim tudi potovanje v Anglijo in na Škotsko. V zasebnem življenju je v tem obdobju kazal tisto živahnost in lahkotnost, ki je bila značilna za takratne razmere. Ob razkolu na koncilu in izvolitvi protipapeža Feliksa V. (1439) je P. postal njegov tajn. v koncilskih zadevah. Kot bister duh je kmalu sprevidel položaj in 1442 prestopil v službo cesarja Friderika III. ter sprejel službo tajn. v državni pisarni. Tedaj se je v njem izvršil duhovni preobrat: pobotal se je s papežem, se notranje umiril in 1445 prejel

mašniško posvečenje. Tudi kot duhovnik je uspešno vodil številna pogajanja med cesarjem in papežem 1446-47, bila zato maja 1447 imenovana za tržaškega škofa, dec. 1447 posvečen na Dunaju, 18. maja 1448 nastopil v Trstu. - 1450 je bil povišan za nadškofa v Sieno, a je obenem 1452-55 stalni papeški nuncij za avstr. dežele ter papeški legat za habsburške kraje oglejske in salzburske nadškofije. - 1456 se je preselil v Rim in bil istega leta imenovan za kardinala, 19. avg. 1458 je bil izvoljen za papeža (Pij II.). - P. je prišel prvič v stik s slov. kraji kot cesarjev tajn. proti koncu 1443 in v začetku 1444, ko je s Friderikom III. prepotoval Štajersko, Koroško in Kranjsko (Wolkan R., Der Briefwechsel des Eneas Silvius P., FRA 61, št. 136, 313; Voigt G., Eneas Silvius P. als Papst Pius der Zweite, I., 281). Kar 16 njegovih pism je v dec. 1443 in jan. 1444 datiranih v Št. Vidu ob Glini, jan. in febr. 1444 pa je odposlal tri pisma iz Lj. (Wolkan, n. d., št. 106, 121). Istega leta je po cesarjevem naročilu prišel v Trst pomirjevati sprte Avstrijce in Benečane zaradi mejnega ozemlja v Istri. Omikani humanist je pogrešal severno od Alp ital. udobnost in smisel za slovstvo ter umetnost, zato je bil tedaj kar strupeno kritičen do naših razmer, saj je zapisal, da se je v naših krajih znašel sredi med divjaki (Wolkan, n. d., 313, pismo 18. apr. 1444). Kasneje, ko se je pri nas bolj udomačil, je bil njegov pogled na okolje mnogo prijaznejši (A. Lhotsky, Aeneas Silvius und Oesterreich, 1965, ss.). Spomladi 1446 je ponovno potoval skozi Koroško (Voigt, n. d., I., 363). Imenovanje za tržaškega škofa 1447 ga je za nekaj časa priklenilo na naša tla, dasi zaradi diplomatskih obveznosti ne tako, kot si je sam želel. Vendar je iz listin razbrati, da je vsaj v letih 1448-50 večinoma prebival v Trstu ali v bližini. V Trst je prišel z upanjem, da se vsaj nekoliko izogne raznim dvornim spletkam in se reši prevelikega dela in skrbi, a je naletel na nove zdradbe in nevarnosti. Posebej so ga prizadejali neprestani spori in nemiri med Avstrijci in Benečani ter njegova bolj pičla mirovna posredovanja. Celo zapustiti je moral Trst za eno leto, se odpraviti na cesarski dvor ter upravljati škofijo preko namestnika (Pii II. Comment., str. 14). Ob tej priložnosti se je za nekaj časa mudil v Lj. jeseni 1449 (Wolkan, n. d., pismo kardinalu Corvaju okt. 1449, št. 31). Tu je 8. okt. 1449 izdal odlok, s katerim naroča tržaškemu kapitlju, naj

odstavi vikarja v Vremah (Kandler, Codice dipl. Istriano III., ad ann. 1449). Za svojega škofovanja v Trstu je obhodil vso škofijo, posvetil 19. jul. 1450 cerkev v Dutovljah (listina v ZA Dutovlje) in podružno cerkev v Predjambi (Lueg) (Valvasor, VIII., 1877, 747). Tudi svojo premostitev v Sieno je javil tržaškemu kapitlju s pismom iz Lj. 6. jan. 1451 (Valvasor, VIII., 687). Kasneje je kot papeški nuncij še potoval po naših krajih, npr. 1452 (Voigt, n. d., II., 66-67). Trst mu je ostal globoko zapisan v srce. V pismu 1453 pravi: »Ko bom v kratkem potoval proti domu (Sieni), bom po vsej verjetnosti potoval mimo Trsta, da spet enkrat vidim Cerkev, kateri sem nekoč načeloval in ki jo bom vedno rad imel, dokler bom živ« (Wolkan, n. d., 367). - 26. jan. 1453 je prejel v prebendo župnijo sv. Pankracija v Starem trgu pri Slov. Gradcu (znano po bogatih dohodkih) in jo obdržal do nastopa papeške službe 1458 (po takratnem običaju je sicer užival še več drugih beneficijev na Nemškem). Nobenega dokaza ni, da bi se tam kdaj mudil (sam ga mimogrede omenja kot Castrum Vindelicum), pač pa je poskrbel, da ga je tam kot župnik nasledil domačin, njegov prijatelj Jakob Suchrer (Simoniti P., Humanizem na Slov., 18). Zdi se, da je kot rimski kardinal prav on nasvetoval Frideriku III., po končanih homatijah v zvezi s celjsko dediščino, naj ustanovi lj. škofijo. Vsekakor je P. kot papež Pij II. po dolgih pogajanjih z beneško republiko in oglejskim patriarhom potrdil ustanovitev lj. škofije z bulo iz rodne Pienze (Corsignano) 6. sept. 1462 in za prvega škofa imenoval tesnega prijatelja S. Lamberga (Zgod. zbornik - priloga Laibacher Diocesanbratt-u 1890, III., 8 - Valvasor, VIII., 653). Kot papež se je na stara leta še ukvarjal z mislijo, da bi organiziral križarsko vojno proti Turkom (v ta namen je tudi pozval krščanske vladarje na kongres v Mantovo 1459-69), sam se je odpravil v Ancono, da bi vodil križarje, a je 1464 umrl, še preden se je mogel vkrcati na ladjo. - P-eva številna potovanja po Evropi in stiki z najvišjimi krogi so mu dali razgledanost, kakršno je v njegovem času imelo le malo ljudi, in mu izostrilo čut za opazovanje. Bera njegovih del je bogata in raznolika: pesništvo in govorništvo, znanstvene razprave zgod., geograf. in etnograf. značaja, kjer je pri uporabi tujih virov načelno — dasi ne dosledno — ostro postavil zahtevo po kritičnem pretresu njihove veljave. Za naše kraje in raz-

mere je temeljnega pomena njegovo zgod.-geogr. delo *In Europam* (Historia Europae - De situ Europae). V šestih poglavjih opisuje: Bosno (de Illyrico), Dalmacijo (de Dalmatia, Croatia, Liburnia), Istro (de Histria sive Sclavonia), Kranjsko (de Carnis), Koroško (de Carinthia), Stajersko (de Styria) (Freher M., Rerum German. scriptores, II., 1717, 104-08). Omenjeni spis je bil poleg spisa *In Asiam* zamišljen kot del, žal nedokončan, obsežnega zgod.-geogr. kompendija cellega sveta. S svojim ostrim čutom opazovanja in darom poročanja je začetnik cele vrste geografov slov. ozemlja ob nastopu novega veka. Dragoceni so v tej zvezi njegovi podatki o naših krajih in ljudeh, o katerih sicer poroča tudi v drugih delih, npr. *Commentarii rerum memorabilium*, 1584; *De rebus et gestis Friderici III. sive Historia Austriaca* - Boecler H., 1685; *Historia Bohemica* - 1475; številna pisma (Wolkan, n. d., FRA 61 in 67, 1909 oz. 1912). Koristni so njegovi zapisi o bosenskih bogomilih, ki jih imenuje manihejce, o propadu Bosne 1463 (kot papež je 1461 poslal krono zadnjemu bosenskem kralju pred prihodom Turkov Stefanu Tomaševiću). Ob Habsburžanih se na Slovenskem ukvarja s predzadnjim predstavnikom nekdanj mogočnih Goriških grofov Henrikom IV. in njegovo razbrzdanostjo, posebej pa se razpisuje o Celjskih grofih (docela jim je nenaklonjen!), o njihovi usodi do konca ter o boju za njihovo dediščino. Nenazadnje je P. pomemben kot vir za opis obreda vojvodskega ustoličevanja na Gosposvetskem polju (Grafenauer B., Ustoličevanje koroških vojvod in država karantanskih Slovencev, 1952, 127-34, 204-05, 209, 316-20).

Prim.: Voigt G., Enea Silvio de Piccolomini als Papst Pius der Zweite, I.-III., 1857-63; Documenti dei tre vescovi di Trieste (Enea Silvio Piccolomini, Andrea dei Rapićii, Rinaldo Scarlichio), 1862; Pastor L., Geschichte der Päpste, I. 1926, 347-54, II. 1928, 5-289; Gruden J., Cerkvene razmere med Slovenci v XV. st. in ustanovitev lj. škofije, 1908; Gruden, 271, 277 (s sliko); Premrou M., Serie documentata dei vescovi triestini, 1924; Lukman F., Piccolomini Enea Silvio de, SBL II, 336-37 (z bibliografijo); Šidak J., Piccolomini Aeneas Silvius, EJ 6, 1965, 497-98; Jedin H., Handbuch der Kirchengeschichte, III/2, 1968, 634-35 (z bogato bibliografijo), 640-48; Simoniti P., Humanizem na Slovenskem, SM 1979, 275; Rebula A., Zeleno izgnanstvo, SM 1981 (roman).

Kralj

PICK (PICH) Filip, slikar in učitelj risanja, r. 22. mar. 1806 v Gor., u. 26. avg. 1879 prav tam. Oče Ioannes (Janez), mati Marija Bernardini.

1843 je naslikal podobo, ki prikazuje gor. mesto gardo pred baziliko na Sveti gori; sedaj je last Pokraj. muzeja v Gor. Kukuljević piše, da je okoli 1844 za c. na Kostanjevici pri Gor. naslikal oltarno sliko sv. Križa, eno sliko na steni in popravil slike v tej c. Njegova dela v isti c. omenja tudi Stelè v SBL, poleg tega še sliko na stropu prezbiterija v Sovodnjah, ki je prikazovala Zveličarja, ko blagoslavlja kruh v Emavsu. 1860 je izdelal *portret gor. nadškofa F. Ks. Luschina*, ki je shranjen v tamkajšnji nadškof. palači. Cassàr poroča, da je P. naslikal fresko v zadnji kapelici ob poti iz Gor. na Kostanjevico, ki je bila kopija Tominčeve slike v kapeli na gor. pokopališču. Isti pisec ga skupaj z B. Pollencigom (gl. čl.) in F. Tunisom uvršča med slik. na Goriškem, ki so se ukvarjali predvsem z veduto in figuro.

Prim.: Stolni arhiv in Anagrafski urad v Gor.; dokumentacija Pokraj. muzeja v Gor.; sporočilo Verene Koršič-Zorn; Kukuljević, 346; SBL II, 338; Sossàr, Storia, 111 in passim; Marijan Breclj, Frančiškanski samostan Kostanjevica v N. Gorici, Nova Gor. 1983, 29.

M. V.

PICK (PICH) Rafael, slikar, r. 26. maja 1835 v Gor., u. 23. jan. 1871 prav tam. Oče Filip, slikar (gl. čl.), mati Jožefa (Josepha) Fornasari. Starejša literatura (di Manzano, Ippaviz) zatrjuje, da je študiral na akad. v Benetkah in kasneje na njej postal prof. na ženski sekciji, medtem ko Cossàr piše, da to iz dokumentov ni razvidno. Na razst. v Gor. je 1853 pokazal *Madono (Mater amabilis)*, za katero je prejel denarno nagrado. Izdelal je načrt za poslikavo gled. v Gor., ki jo je 1856 uresničil R. Pitacco (1897 odstranjena), predstavljala pa je alegorijo evropske civilizacije. V nadškof. palači v istem mestu visi *P-ov portret gor. nadškofa Jožefa Wallanda*. 1861 je naslikal oltarno podobo sv. Barbara za c. sv. Ignacija v Gor., na kateri po mnenju S. Tavana »uporablja trdne in jasne oblike, ki jih lahko povezujemo z zrelim Grigolettijem, ter pri tem upošteva puristične ali še bolj nazarenske napotke. Za c. na Ligu (Marijino Celje) je za stranski oltar izdelal sliko sv. Ana. 1863 se je udeležil garibaldinske razst. v gor. gled. 1866 je za novo obč. palačo v Gor. oskrbel *portret Franca Jožefa I.* (sedaj shranjen v Pokraj. muzeju). Isti muzej je lastnik še več drugih P-ovih del, npr. *portretov Giovannija in Giovanne Periz, roj. Duss* (okoli 1860), slike *David z Goljatrovo glavo*, nekaterih potrebnih študij, žanrskih

prizorov itd. Izdelal je tudi več risb z gor. motivi kot ilustracije k Marussigovemu spisu o kugi v Gor. 1682, ki je bil objavljen v Lunari di Gurizza 1858. Na grau Dobrovo so hranili P-ov akvarel, ki je predstavljal lastnika de Catterinija sredi razigrane družine lovcev. Silverio de Baguer, ki je nasledil de Catterinije na gradu Dobrovo, omenja *portret G. B. III. de Catterinija* (u. 1865). Sodeloval je na gor. umet. razst. 1887, Cossàr omenja tudi, da je na razst. 1894 bil zastopan z več slikami, risbami in akvareli. Slogovno se P. uvršča v realistični okvir s prvimi akademizma, bolj kot v razvojnem je njegovo slikarstvo pomembno v kulturnozgod. pogledu.

Prim.: Stolni Arhiv in Anagrafski urad v Gor.; dokumentacija Pokraj. muzeja v Gor.; dokumentacija ZVNKD Gorica v Novi Gor.; Casa Catterini-Erzberg. Note compile con stento da Silverio Conte de Baguer, Gorizia 1888 (rkp., lastnik Lodovico Bischoff, ul. Raštel 18, Gorica); sporočilo Verene Koršič-Zorn; Štefan Kocijančič, Marija Cel nad Kanalom, Gorica 1853, 30; Lunari di Gurizza per l'an comun. 1858, 21 in passim; Kukuljević, 346; Corriere di Gorizia 4. apr. 1883; Francesco di Manzano, Cenni biografici dei letterati ed artisti Friulani dal secolo IV al XIX, Udine 1885, 160; L. C. Ippaviz, La prima esposizione artistica goriziana, Gorizia 1887, 23, 34; FoJ I (1910), 98; Thieme-Becker XXVI (1932), 589; Cossàr, Storia, 99 in passim; SBL II, 338; Giuseppe Marchetti, Il Friuli. Uomini e tempi, Udine 1974, 1001; Marko Vuk, Grad Dobrovo v Goriških Brdih, Nova Gorica 1983 (ponatis iz GorLtk 1982, št. 9), 10, 35, 36; G. Bradaschia, Andiamo insieme a visitare i Musei provinciali di Gorizia, Gorizia 1978, 37 in passim; Sergio Tavano, Gorizia, Storia e arte, Udine 1981, 167 in passim; Isti, Con Vienna e con Venezia: l'arte a Gorizia, v: Venezia Vienna. A cura di Giandomenico Romanelli, Milano 1983, 278, 279.

M. V.

PIELICH Valentina, por. NEGRO, znana pod domačim imenom kot **TINA VAJTOVA**, rezijanska pravljčarka, r. 4. mar. 1900 na Ladini, zaselku na vzh. robu Solbice v Reziji, u. 21. febr. 1984 v Pordenonu. Oče Giosuè Pielich-Vajt, brusar (1861-1904), zmrznil na brusarskem popotovanju v Zlataru na Hrv., mati Žvana Siega, Mucova iz Osojan (1861-1930), gospodinja. Imela sta dva sinova in dve hčeri: starejši sin je utonil, mlajši se je ubil ob padcu po stopnicah, tudi zet je umrl v prometni nesreči. Tina je doživela dva-tri razrede osn. š. v domači vasi. Že kot otrok je od matere prevzela nekaj najlepših pravljic. »Poslušala jih je že kot otrok doma in pozneje na "kupčijskih" potih z materjo, s

sestro in starejšimi vaščankami. Odkupovale so lase in prodajale nit, trakove, glavnike, gumbе, naprstnike... Posebno živo so se Tini vtisnili v spomin večeri v prostornih in toplih furlanskih hlevih, pa razni postanki po Istri, v Trnovem, na Pivki, v Vipavi, povsod, kjer so se rezijanski popotniki shajali in "vriskali za smehom" tje do jutra. Zraven obujanja svežih doživetij so bile ob takih srečanjih zmerom na vrsti mikavne pravljice» (Matičetov). Tina je imela izreden dar za sprejemanje, obnavljanje in poustvarjanje rezijanskega ustnega izročila, saj je poznala okoli 300 pripovednih enot. Odkril jo je Milko Matičetov in od avg. 1966 do jan. 1984 mu je povedala na magnetofonski trak okrog 300 pripovedk, vrsto pesmic, pregovorov, ugank, opisov starih šeg, raznih spominov, avtobiografskih pripovedi, kar vse je shranjeno in urejeno v Inštitutu za slov. narodopisje SAZU. Do zdaj je Matičetov objavil 27 Tininih enot (nekatero po večkrat) v izvirni pripovedi, v knjižnoslov. prevodu ali v it. in nem., in sicer v TKol, Pionirju, Cicibanu, Zalivu, v knjigi Zverinice iz Rezijske idr. »Naš dolg do Tine Vajtove bo poravnani šele takrat, ko bo njen pripovedni repertoar — natisnjen v celoti, dosegljiv ne samo Rezijanom, ampak tudi "bovškim" in laškim sosedom — prišel v mednarodni literarni in znanstveni obtočnik» (Matičetov). - Tina se je 1921 omožila z brusarjem Zvanom Negro (1898-1953) in mu rodila 8 otrok, 4 dočke in 4 deklice. Samo štirje so odrasli, vendar je Tina preživela vse razen najmlajše hčere Geline, h kateri se je 1966 s Solbice preselila v Pordenone, da ji je gospodinjila, ko je ostala vdova z dvema nedoraslimi otrokoma in je morala v službo.

Prim.: Milko Matičetov, Tina Vajtova, Traditiones 13, 1984, 187-90 s sl.

Ur.

PILAT Gašper, duhovnik in ustanovitelj dijaških štipendij, r. 1644 v Vrhpolju pri Vipavi, u. 28. jul. 1706 pri Devici Mariji vnebovzeti na Jezeru (Prevalje), njegov nagrobnik pa je v guštanjski cerkvi (zdaj ravenški), ki je enako spadala pod Prevalje. Podrobnosti iz njegovega življenja niso znane, bil je ss. theologiae baccalaureus formatus, 1672 vikar v Dobrli vasi na Kor., od jun. 1678 do smrti župnik pri Devici Mariji vnebovzeti na Jezeru (ž. c. v Prevaljah); istočasno je bil tudi generalni vikar za Podjunsko dolino. 30. apr. 1699 je pri dežel. gosposki v Celovcu založil 4.000 gold. in določil, naj se z obrestmi

v znesku 200 gold. vzdržujejo trije dijaki. Dne 1. jan. 1700 je podpisal listino o »večni ustanovi« ali štipendijah za tri dijake v nadvojvodskem jezuitskem kolegiju v Celovcu. Prednost imajo ustanoviteljevi sorodniki, če jih ni, dva dijaka iz vipavske župnije in eden iz guštanjske, če tega ni, eden iz dobrlovaške proštije. Kandidati so morali pokazati določeno znanje lat. jezika, sposobnost in veselje do učenja in npravnstveno neoporečnost. Po odobritvi štipendije so se morali pridno učiti in častiti sv. Družino, biti vsako soboto pri sv. maši in moliti rožni venec. Če je kdo postal duhovnik, je moral vsak teden darovati mašo v poseben namen. Te štipendije je ponovno potrdil dežel. gubernij Notranje Avstrije še 1783, po prvi svet. vojni pa so propadle. Z drugo oporoko je 5. mar. 1706 določil 1.200 gold. glavnice za gojenca iz Vipave v jezuitskem kolegiju v Lj. Dne 1. jan. 1700 sta on in ravenski graščak Ivan Andrej pl. Stüchten podpisala listino o ustanovitvi beneficija v Guštanju. Vložila sta vsak po 2.000 gold., da bi beneficiat stalno prebival v trgu in bi ne bili verniki vezani na župnika iz Prevalj. Sezidala sta tudi beneficiatovo hišo (poznejše župnišče). Beneficiat je moral poučevati tri sposobne učence posebno v latin. P. je na Ravnah ustanovil osnovnošol. pouk. Ta je bil v zasebni hiši do 1862, ko so zgradili šol. poslopje.

Prim.: Fr. Kotnik, P. G., SBL II, 338 in tam navedena liter.; KL Sje I, 31; IV, 484, 486; Družina 13. sept. 1981 in 27. febr. 1983.

Jem.

PILAT Jakob, duhovnik in ustanovitelj dijaških štipendij, Gašperjev brat, r. 22. jul. 1614 v Vrhpolju pri Vipavi, u. 2. febr. 1699 v Limbušu pri Mariboru; njegov nagrobnik je v limbuški cerkvi poleg oltarja sv. Ane. Posvečen je bil 1640, od 1646 do smrti župnik v Limbušu. Zapustil je 800 gold. za dijaške štipendije, ki so jih dobivali zlasti slov. dijaki s Koroškega. Izvršitelj oporoke je bil njegov brat Gašper.

Prim.: Fr. Kotnik, P. J., SBL II, 338 in tam navedena liter.; KL Sje I, 31; IV, 213; Družina 13. sept. 1981 in 27. febr. 1983.

Jem.

PILATO Boris, plesni solist, koreograf, umetniški vodja baleta, r. 6. maja 1914 v Gor., živi v Nemčiji. Gimn. zaključil v Mrbu, balet študiral z razmeroma kasnim začetkom šolanja v Bgd, kjer se je izpopolnjeval poleg šolanja v opernem baletu še v privatnih baletnih šolah

Jelene Poljakove in Borisa Knjazova; pa v Parizu pri Olgi Preobraženski. Kot plesalec je debutiral v bgd. opernem baletu, kjer je bil član ansambla v letih 1934-36. V Gradcu je plesal v sezoni 1936/37, v Parizu v Gaité Lyrique 1937-39, potem v Nemčiji v Danzigu v sezoni 1939/40. Leta 1940 je prispel v Lj., kjer je ostal do 1942. V Lj. se je spoznal (in poročil) z baletno solistko za takratne razmere izjemne baletnotehnične usposobljenosti Erno Moharjevo in z njo 1942 odšel na Češko. 1942 je bil solist in baletni mojster v Teplitz-Schönau, potem koreograf in baletni mojster v berlinskem Piazza Variété; pa v Parizu v Theatre Mogador. V letih 1945 in 1946 je bil angažiran v dunajski Volksoper, 1947 v Innsbrucku, potem do 1953 po raznih mestih v Švici. Od 1953 do 1956 je bil v Bonnu, do 1959 v Lübecku. Razmeroma dalj časa je deloval v Gelsenkirchenu, kjer je bil od 1959 do 1967. Prav tako je bil daljše obdobje v Essenu, torej od 1967 do 1984. V Essenu je bil šef baleta odnosno njegov direktor in glavni koreograf. Dve sezoni od 1983 do 1985 je bil glavni koreograf v Dorthmundu, kjer je bil član skupine, ki je vodila baletni ansambel in so jo sestavljali njegov prvi solist v Essenu Uwe Ewers in prav tako essenska solistka in prva plesalka Renate Deppisch. Ista skupina je z letom 1985 prešla iz Dorthmunda v Kaiserlautern. Kot je iz biografsko delovnih podatkov razvidno, je bil P. baletni nomad, ki se je težko ustalil na enem mestu. Po drugi strani je imel svoj plesni ansambel in vodilne baletne umetnike, ki so se z njim vred selili iz ansambla v ansambel. Sprva je bila njegova vodstvena skupina sestavljena iz trojice: Boris Pilato, Erna Moharjeva (predvsem odgovorna za organiziranje baletnega šolanja) in Anton Vujanić; kasneje pa že imenovana trojica: Boris Pilato, Uwe Ewers in Renate Deppisch. - P. je bil v svojih začetkih usmerjen v moderni ples in pod vplivi nemške moderne (Laban, Wigman, Joos). Kasneje se je usmeril bolj v neoklasicizem, pri čemer je negoval klasično baletno romantiko in modernejše baletne smeri, vendar nikoli ni bil ekstremen, niti avantgarden, ampak umirjen, kultiviran, baletno izobražen ustvarjalec dosti širokih znanj in velike predanosti baletu in njegovi popularizaciji v odnosu do publike. P. je deloval tudi mimo opernih ansambllov v televizijskem mediju in je pogosto koreografiral za razne svobodne oz. samostojne baletne skupine. - Izbor iz P-ega

bogatega koreografskega opusa, ki je zajemal v klasični literaturi, se spoprijemal s sodobno baletno-glasbeno ustvarjalnostjo, nemajhen del svojega delovanja pa je posvetil jsl. glasbeni ustvarjalnosti (Papandopulos, Kelemen, Fribec, Lhotka), in v njej tudi slov. (Ukmar): *Don Juan* (Gluck, 1942); *Labodje jezero* (Čajkovski, Ženeva 1950); *Giselle* (Adam, Bonn 1953, to je bila prva povojna postavitev tega baleta); *Zar ptica* (Stravinski, Bonn 1953); *Romeo in Julija* (Prokofjev, Bonn 1956); *Othello* (Blacher, 1957); *Carmina Burana* (Orff, 1959); *Slavček* (Stravinski, Bonn 1957); *Jožefova legenda* (R. Strauss, 1960); *Orpheus* (Stravinski, 1966); *Krvava svatba* (D. Alfvor, 1965); *Ljudje v hotelu* (Papandopulo, Hrvaški narodni balet v Zgbu 1967); *Zapuščene žene* (Kelemen, Essen 1970); *Vrag na vasi* (F. Lhotka, Essen 1970); *Zrcalo* (Kelemen, Essen 1971); *Hamlet* (Blacher, Essen 1974); *Johanaan* (Fribe, Essen 1975); *Pas de quatre* (Pugni, Essen 1973); *10. simfonija* (Šoštakovič, Essen 1974); *Pepelka* (Prokofjev, Essen 1974). - Kot je razvidno iz repertoarnih podatkov, je bilo za koreografa in baletnega ustvarjalca P. najbolj plodno, zaokroženo in osvobojeno obdobje čas, ko je deloval kot zrel umetnik srednje generacije v Essenu. To je bil tudi čas, ko se mu je odzivala nem. baletna kritika. Lahko bi rekli, da odraža eklektični in neoklasični obarvani opus te dobe korak s časom, širino v izboru z nekaterimi dominantami (Stravinski, Blacher, Kelemen). Če kaj, lahko obžalujemo, da ga v tem obdobju nismo vabili na gostovanja k nam, saj je imel kaj pokazati. Njegovo delo je torej polnilo predvsem ali celo skoro izključno nem. baletni prostor in ga zadolžilo. Ni bil sicer vodeči v razvoju, bil pa je umetnik, ki je širil baletno panoramo in kulturo ter ne nazadnje zanjo pridobival kultivirano in kritično publiko.

Prim.: Friedrich Ballet-Lexikon von A bis Z Horsta Koeglerja, 1972; letni almanahi Ballet 1970-77; revije: Tanzarchiv in Ballet-Journal - Das Tanzarchiv do leta 1985; SGL II, 516.

Mar. Vogelnik

PILON Veno, slikar in grafik, r. 22. sept. 1896 v Ajdovščini (v krstnem listu zabeležen kot Venceslav Pillon), u. 23. sept. 1970 prav tam. Oče Dominik, doma iz Mosse v Furlaniji, po poklicu pek, mati Urška Trošt iz Podrage pri Vipavi. Ko je bil star približno petnajst let, si je spremenil priimek Pillon v Pilon, ki je obveljal tudi za družino; namesto imena Venceslav si je pri-

svojil obliko Veno. 1907 se je po štirih letih osn. š. v Ajdovščini in enoletni pripravnici vpisal na realko v Gor., kjer je opravil zrelostni izpit 1915. Med počitnicami 1907 je opazoval slikarja Antona Gvajca, ko slika pokrajino, in vzpostavil prvi neposredni stik z lutkarjem M. Klemenčičem, prvim P. mentorjem. V Gor. se je v času šolanja družil z L. Spazzapanom, M. Kogojem in N. Batageljem, s S. Kosovelom, A. Širokom, K. Pahorjem in M. Bravničarjem. Sodeloval je v dijaškem lističu z razglabljanjem o futurizmu. V družini C. Medvedove je prvič videl slike R. Jakopiča, z deli drugih impresionistov se je seznanil na domu dr. Koršiča. V zadnjih letih sr. š. se je že poskušal v oljnem slik. Kot praporščak je 1915 odšel s 27. domobranskim pešpolkom na bojišče, bil jeseni 1915 na Krnu, naslednjo pomlad pa se je udeležil bojev na Tirolskem. Pri Stanislavovu v Galiciji je bil zajet in odpeljan v Rusijo. Tam je kot vojni ujetnik ostal dve leti in v Lipecku pri Tambovu (v Doneckem bazenu) dočakal razpad carske Rusije in boljševiško revolucijo. Po revoluciji je bil zadolžen za propagando umetnosti, kot član krajevnega umetniškega odbora v Lipecku pa je poučeval risanje v otroških vrtcih in š. zavodih. Tu je naslikal vrsto akvarelov. Proti koncu 1918 se je vrnil v domovino. V Lj. in pozneje na Koroškem je bil do pozne jeseni 1919 pri 2. strelskem polku. 1919 je odšel na umetnostno akad. v Prago, kjer je v enem letu dovršil dva letnika. V Pragi se je družil z B. Jakcem, F. Mesesnelom, F. Kozakom in J. Vidmarjem. 1920 je opravil sprejemne izpite in bil sprejet v četrtri letnik akademije v Firencah. Pri prof. C. Celestiniju je obiskoval grafični tečaj za bakrorez. 1921 je na Dunaju obiskoval grafično š. in tečaj večernega akta v Muzeju za umetno obrt. Iz te dobe se je ohranilo lepo število litografij, lino-rezov in jedkanic [*Certosa* (1920), *Lakota* (1921), *Amour simple* (1921), *Aviportret* (1921)]. V tem letu potuje z Dunaja v München, nato v Berlin in v Dresden. Od 1919 že sodeluje na skupinskih razstavah (Lj., Zgb, Bgd...). 1922 se je naselil v Ajdovščini, kjer je prevzel po očetovi smrti domačo pekarno. Hkrati je opravljal še druge posle: bil je kazenski zagovornik, vodil je gradnjo hidrocentrale, ocenjeval vojno škodo, bil honorarni inšpektor za varstvo kult. spomenikov, poučeval slov. in it. jezik. Doma si je uredil atelje, kjer je ustvaril svoja najboljša slikarska dela v oljni tehniki. V »ajdovskem obdobju« so nastale

skoraj vse najpomembnejše slike: *Romarska cerkev Log pri Vipavi* (1922), *Tihožitje s hruško in litrom* (1922), *Ajdovščina* (1923), *Moj oče* (1923), *Čipkarica* (1923), *Kovačeva žaga* (1923), *Milka* (1923), *Portret slikarja L. Spazzapana* (1923), *Portret skladatelja M. Kogoja* (1923), *Portret Ivana Čarga* (1924). V tem času je prijateljeval s pisateljem in zdravnikom dr. D. Lokarjem, v Gor. se je družil z dr. A. Morassijem, L. Spazzapanom, M. Kogojem, I. Čargom in Viko Podgorsko. 1924 se je vključil v umetnostno skupino Kluba mladih in razstavljal kot prvi Slov. na XXIV. beneškem bienalu (grafika *Amour simple*). 1926 je prvič v študijske namene potoval v Pariz, kjer se je po očetovi smrti za stalno naselil. 1928 mu je Pariz postal drugi dom. Tu se je poskušal preživljati z novimi dejavnostmi, tako je kot družabnik Doreta Ogrizka sodeloval pri novem sredstvu »Nicotless« za denikotizacijo cigaret, vendar je po nekaj mesečnem poslovnem trudu doživel finančni neuspeh. Na Montparnasu je še dobrih pet let ustvarjal kot slikar, deloma kot grafik in risar, dokler ni okr. 1933 za dolgo dobo likovno udejstvovanje skoraj docela opustil. Posvetil se je umetniški fotografiji, kjer je dosegel lepe uspehe, in filmu. Svoje fotografske študije je 1935 in 1936 z uspehom razstavil v Parizu. Po drugi svet. vojni se je ponovno pričel ukvarjati z likovno dejavnostjo, udejstvoval pa se je tudi kot publicist in urednik. 1945 je uredil dokumentarni album *Boj jugoslovanskih narodov za svobodo*, ki je izšel v Parizu, urejal je glasilo izseljencev *Bratstvo i jedinstvo*. 1947 se je prvič po vojni vrnil v domovino in na povabilo Triglav filma 1948 sodeloval pri prvem slov. filmu *Na svoji zemlji* kot šef scenske opreme ter kot igralec igral vlogo part. kuharja. Po vrnitvi v Pariz 1949 se je z vso resnostjo lotil prevajanja del slov. pesnikov v franc. za antol. slov. poezije. Poleg teh prevodov, ki jim strok. kritika priznava umet. višino, je sam pisal verze v franc. jeziku (*L'oracle des peinters a Paris*, 1968, Pariz, prevod z dopolnilom za slov. bralce *Orakelj slikarjev*, Ajdovščina 1968) ter 1965 napisal in izdal knjigo spominov (*Na robu*, Lj. 1965). 1950 se je kot tajn. razstave jsl. srednjev. umet. v kopijah in odlitkih angažiral pri pripravah za to razst. v Parizu. Od 1954 do 1963 je vodil pariško zastopstvo graf. zal. L'Ouvre Gravée iz Züricha, ki jo je ustanovil njegov prijatelj in kritik Nesto Jacometti. 1954 priredi Moderna gal. iz Lj. prvo umetnikovo

retrospektivno razst. Ker pa je P. imel vselej skicirko pri rokah, je lahko zajel na papir že v Pragi, na Dunaju in v nem. velemedstih, pozneje tudi v Parizu, nešteto bežnih, živih in neposredno osvajačih prizorov. Tako so kot registracije hipnih vtisov nastale mnoge skice iz življenja pariške bohême na Montparnassu (ciklus *Montparnasse*, 1950-51, suha igla). P. je v Parizu poleg drugih del opravljal tudi častni posel slov. kult. predstavnik in posrednik ter dragocenega um. mentorja. 1955 je ilustriral A. Daudetovega *Tartarina iz Taraskona* (MK, Lj.). Po 1960 se je pogostejše vračal v Ajdovščino in domačijo obiskal 1960, 1962 in 1963. Konec 1963 mu je umrla žena in čedalje bolj si je želel vrnitve domov. 1967 se je za stalno vrnil v Ajdovščino. 1970 je prejel Prešernovo nagrado za življenjsko delo. V Ajdovščini so 1973 odprli po njem imenovano galerijo in 1978 v njej razstavljeno zbirko njegovih del. - P. ustvarjalni opus obsega dela v olju, akvarelu, pastelu, dela v grafičnih tehnikah (linorez, jedkanica, suha igla). Njegov opus obsega tudi risbe (rdeča kreda, oglje, grafit, svinčnik), perorisbe in dva kipa (*I. Cankar in Notar Lokar*). P-ovo delo delimo v tri skupine: tihožitje, portreti in krajine. Odraščajoč v specifičnem prim. prostoru, narodn. mešanim staršem in zatorej po lastnem prepričanju prav zaradi tega dovzeten za protislovja, je P. znal absorbirati številne vplive in pobude tako it. kot nemške umetnosti. Tako ni svojih iskanj stopnjeval samo v smislu severnjaškega ekspresion. izraza, ki ga je odkrival na šolanju v Pragi in na Dunaju, pač pa je zanj postala tudi zanimiva konstrukcijsko jasna, primitivistična it. sodobna umetnost, pa tudi dela tre- in quattrocentistov z njihovo telesnostjo in široko formo. To dojemljivost za tektoniko in plastičnost, pogojena v kraškem okolju, ki jo je P. za slov. slikarstvo pravzaprav šele odkril, je preusmerila njegova iskanja, ki so ga postavila ob Jakcu in bratih Kralj v sam vrh slov. ekspresionizma, in ga naravnala na samosvojo pot. Svojim realizacijam je, ob upoštevanju plastičnosti in formalne poenostavitve ter severnjaškega ekspresionističnega izraza, ki ga je kasneje pripeljal v plastični realizem nove stvarnosti, vdihnil enkratno individualnost in neposrednost. Prav tako kot njegova oljna dela iz tega P. »klasičnega« obdobja je tudi njegov grafični opus izredno homogen in v tehnikah jedkanice in suhe igle predstavlja vsebinsko najizrazitejša dela slov. ekspresioni-

stične grafike. P. so med drugim upodobili R. Baerwind, Barkoff, Dolinar, Globočnik, Jakac, Mihelič, Stupica, Spazzapan, o njegovem delu pa so pisali Kared Dobida, Fr. Stelè, Fr. in J. Mesesnel, ki je temeljiteje analiziral delo v diplomski nalogi, Lj. Menaše, J. Mikuz in M. Komelj. P. ni veliko samostojno razstavljal: 1924 v Rimu, 1954 v Lj., 1966/67 v Moderni gal. v Lj. (retrospektiva), v Ajdovščini (1962), Novi Gorici (1967), 1967 v Mrb., posmrtna razstave pa 1970 v Kopru, 1974 v Murski Soboti, 1975 in 1977 v Celju, 1983 v Kanalu. Sodeloval je na skupinskih razst. doma in v tujini, med drugim: XVI., XVII., XVIII. umetn. razst. v Jakop. pavilj. v Lj. (1919, 1920, 1923), razst. jsl. umetn. v Parizu (1919), XII. izložba Proljetnog salona v Zgbu (1921), V. jsl. umetniška izložba v Bgdu (1922), V. umetn. razst. Kluba mladih v Lj. (1924), Prima esposizione goriziana di Belle Arti v Gor. (1924), Regionalna razst. v Trstu (1924), XXIV Biennale v Benetkah (1924), 15. Mostra d'Arte di Ca' Pesaro v Benetkah (1924), Razst. slov. umetnosti v Hodoninu (1924), Razst. portretnega slik. na Slov. od XVI. stol. do danes v Lj. (1925), Razst. slov. slik. najnovejše dobe v Splitu (1925), IV Esposizione semestrale del Circolo artistico v Trstu (1926), Razst. slov. umetnosti najnovejše dobe v Berlinu in Pragi (1926), Slovinske moderni malirski v Pragi (1927), Prima esposizione del Sindacato delle Belle Arti e Circolo Artistico v Trstu (1927), razst. jsl. grafike v Lvovu (1927), Slov. moderna umet. v Lj. (1928), Salon des Indépendants v Parizu (1931), Ecole de Paris v Bruslju (1934), Salon des Tuileries v Parizu (1941), Razst. sodobne slov. grafike v Trstu (1945), Sodobna jsl. grafija v Lj. (1950, 1951), Incisione slovena contemporanea v Milanu (1951), XI Salon Populiste v Parizu (1953), Petdeset let jsl. slikarstva 1900-1950 v Zgbu, Lj. in Skopju (1953), Slowenische Graphik der Gegenwart v Celovcu (1954) in Berlinu (1955), Sodobna slov. umetnost v Lj. (1958), Avtoportret na Slov. v Lj. (1958), Umjetnost u revoluciji v Zgbu (1959), Grafika in risba s socialno tematiko v Lj. (1959), I. trije-nale likovnih umetnosti v Bgdu (1961), Zeitgenössische slowenische Malerei und Bildhauerei v Celovcu (1961). Po smrti so njegova dela vključena v različne skupinske študijske predstavitve.

Prim.: Biografijo in bibl. primerjaj v katal. retrospektivne razstave v Lj., Moderna gal., dec. 1966, uvodne predstavitve Zoran Kržišnik in Ljerka Menaše, bibl. do sept. 1966; M. Tršar, Več kot desetletna zamuda, NRazgl 19. dec.

1966; D. Zeljeznov, Čudovite, ustvarjalne človeške roke, Ned. dnevnik 11. dec. 1966; J. Mesesnel, Osrednja osebnost našega ekspresionizma, Delo 17. dec. 1966; bp, »Sem amater v slikarstvu in poeziji«, Delo 6. jan. 1967; Ljerk Menaše, Veno Pilon, NRazgl 14. jan. 1967; Slikar Veno Pilon med nami, PDK 12. mar. 1967; S. Sitar, »Zanima me življenje v vseh svojih pojavih«, PrimN 21. dec. 1968; M. Tršar, Veno Pilon, Delo 16. avg. 1969; SaS, Slikar Veno Pilon in njegov »orakelj«, PrimN 22. jan. 1970; B. Borko, Pilonov »Orakelj slikarjeva«, Delo 29. jan. 1970; J. Snoj, Veno Pilon, Delo 7. febr. 1970; S. Sitar, Prešernov nagradenec Veno Pilon, PrimN 14. febr. 1970; M. Tršar, Pilonov »Orakelj« v slovenščini, NRazgl 3. apr. 1970; Umrl Veno Pilon, Delo 24. sept. 1970; j.k., Umrl je umetnik V.P., PDK 24. sept. 1970; Lojze Kante, Slovo v Ajdovščini, Delo 29. sept. 1970; J. Leban, Veno Pilon, PrimN 2. okt. 1970; D. Lokar, Veno Pilon, NRazgl 9. okt. 1970; J. Mesesnel, uvod v katalog osebne razst., Koper, gal. Loža, maj-junij 1970; J. Mikuz, Veno Pilon, Obala, okt. 1970; Z. A., Zadnje srečanje s Pilonom, Obala št. 5-6, 1970; J. Mesesnel, Vena Pilon ni več, Obala, št. 5-6, 1970; Lj. Menaše, Veno Pilon 1896-1970, Sinteza št. 18-19, 1970/71; P. Žagar, Mož z lastnim soncem, Rodna gruda št. 7-8, 1970; P. Žagar, Slikar v preiskavi, Problemi št. 95-96, 1970; C. Zlobec, Pilon v Žagarjevi preiskavi, Sodobnost, št. 2, 1971; B. Barušič, Pilon v domači Ajdovščini, Delo 29. sept. 1973; D. Lokar, Zavzet od barvitosti sveta, NRazgl 12. okt. 1973; L. Bizjak, Pilon v domači hiši, PrimN 12. okt. 1973; J. Mesesnel, Socialni motivi v grafikah Vena Pilon, Komunist 4. mar. 1974; M. Bambič, Po sledovih Vena Pilon, PDK 30. mar. 1975; Fr. Zalar, Umetnost - orožje resnice, Dnevnik 9. okt. 1977; M. Bambič, Moja srečanja z Venom P., PDK 25. sept. 1977; Isti, Po sledovih življenja V. Pilon, med slavnimi pariškimi »monparnoji«, PDK 30. dec. 1979; M. Komelj, Slovensko ekspresionistično slikarstvo in grafika, Part. knjiga, Lj. 1979; Prijateljski spomin..., PDK 20. febr. 1983; N. Silič Nemec, Pilonove grafike in risbe v kanalski galeriji, PrimN 28. jun. 1983; J. Mikuz, Podoba roke, DDU Univerzum, Lj. 1983; Mar. Breclj, Pilonova galerija v Ajdovščini, Kulturni in naravni spomeniki Slovenije, zbirka vodnikov, št. 135, 1985; D. N., Veno Pilon, Album prim. ustvarjalcev, PČK št. 1, 1985.

Nsn.

PINO-FRIEDENTHAL Feliks, baron, politik, pravnik, prevajalec, r. 14. okt. 1825 (popravi dan in leto v SBL) na Dunaju, u. 14. apr. 1906 na gradu Kohlhofu v št. Rupertu pri Velikovcu (St. Ruprecht b. Völkermarkt). Njegov oče je bil potomec starodavne plemiške družine, ki je prihajala iz Lombardije in se je v 18. stol. naselila na Štajerskem. Gimn. (Schottengymnasium) in U (1845-48) je opravil na Dunaju ter diplomiral iz pravnih ved. 1848 je stopil v drž.

uprav. službo in bil zaposlen pri kazenskem sodišču v Gradcu in pri Centralnem pomorskem sodišču v Trstu. Nato je opravil drž. izpit, menjal službo in začel polit. kariero. 1865 je bil pokr. namestnik v Bellunu, po priključitvi Veneta It. pa vladni komisar pri okr. glavarstvu v Gor. (1867-70). Naučil se je slov. jezika (za uč. je imel A. Ferjančiča - PSBL I, 355), skrbel, da so oblasti napravile tudi dvojezične napise, navajal uradnike k uradovanju v slov., pozdravil prvič tudi po slov. gor. dežel. zbor (na seji 22. mar. 1868), nato odgovarjal v slov. na slov. interpelacije, se upiral v dežel. zboru vsiljevanju nem. v naše š., skrbel na splošno za razvoj slov. jezika na Goriškem. Rad se je udeleževal slov. prireditvev (Prešernova proslava v Batičevi dvorani v Solkanu 20. dec. 1869) in vseh manifestacij, v katerih je bilo treba zastopati koristi gor. Slov. (otv. Kmetij. š. 25. jan. 1870). 1869 je bil imenovan za preds. dežel. komisije za uravnavo zemljiškega davka (v komisiji so bili še J. Fabiani - PSBL I, 338, K. Polley - gl. čl. in V. Pace - gl. čl.). Na volitvah jun. 1870 je nastopil skupno z A. Marušičem (PSBL II, 374-76) proti dr. K. Lavriču (PSBL II, 255-59) in J. Faganelu, a ni uspel. 1871 je bil med kandidati za naslednika trž. namestnika S. De Pretisa, ob koncu istega leta pa je bil imenovan za dežel. glavarja v Bukovini. 7. jul. 1874 je postal ces. namestnik v Trstu in si tam prizadeval za uveljavljanje slov. v uradovanju. 4. nov. 1876 je bil izvoljen za poslanca v gor. dežel. zbor v okr. Červinjan-Tržič-Gradež, 1878 je odstopil in bil imenovan za ces. namestnika v Gornji Avstriji (13. avg. 1879). Nato je postal min. za trgovino (1881) v Taaffejevi vladi, 1885 pa je bil izvoljen v drž. zbor v kuriji kmečkih obč. cle-velikovskega okr. in zastopal koroške Slov. v parlamentu. Kot min. je P. ustanovil Poštno hranilnico, spremenil stari obrtniški red z uvedbo učinkovitejše zaščite rokodelskih obrti. Nasprotovanje v nem. liberalnem taboru, ki ga je bil P. deležen že po letu 1881 zaradi nekaterih spornih ukrepov in naklonjenosti, ki jo je v več priložnostih javno izkazal posebno do Slov., se je vedno bolj stopnjevalo in privedlo do njegovega padca, ko je 1886 moral podati ostavko, ker so mu nem. nacionalisti očitali, da se je pri uradnih pogajanjih posluževal neuradnih oseb in favoriziral takratnega rav. Poštne hranilnice. Bil je upokojen kot min. in imenovan že vdrugič za dežel. glavarja v Bukovini (14. febr.

1887). Definitivno je stopil v pokoj 23. jul. 1890 in se odpravil slep in bolan na zasluženi počitek v grad Kohlhof, kjer je ostal do smrti. - P. je bil c. kr. osebni svetnik, vitez železne krone 2. reda, c. kr. komornik, častni član slov. obč. Nabrežina, Sežana, Avber, Bovec, Dutovlje, Kanal, Kastav, Naklo in Rihemberk, vitez reda Joahimitov. Skozi vse življenje je bil naklonjen Slov., jih podpiral v njihovih polit. zadevah in kult. ustanovah. Prebiral je vse tedanje slov. časopise in knjige, pomagal slov. študentom do ugodnega položaja v drž. službah (F. Vodopivec, I. Šorli itd.). Bil je tudi prevajalec slov. pesnikov v nem. (med drugim je prevedel Prešernov sonet *Memento mori*). Bil je tudi prvi preds. Dežel. š. sveta v Gor., ki je bil ustanovljen 1. jul. 1869.

Prim.: Pertrattazioni 1867-70. 1877-78; Soča 31. mar. in 28. dec. 1871, 18. apr. 1906; Claricini, pass.; D 1867-69; Gabršček I, 128, 141, 157, 169, 173, 174; II, 171, 207-08; SBL II, 341-42 in tam navedena bibliografija; A. Marušič, Moja doba in podoba, Gor. 1898; Oesterreichisches Biographisches Lexikon 1815-1950, VIII, 84-85; Koblar, Gregorčič, 54; V. Melik, Volitve na Slovenskem. 1861-1918, Lj. 1965; Marušič, Razvoj, 228, 232; B. Marušič, ZC 1971 (XXV), 3/4, 213-41 (zlasti 215, 221).

Vh

PIRC Jožko, duhovnik, r. 28. mar. 1948 v Idriji. Oče Janko, mati Marija Rejec. Osn. š. in gimn. obiskoval v Idriji z maturo 1966, bogoslovje v Lj. 1966-72, posvečen v mašnika 29. jun. 1972 v Idriji, nedeljski kpl. v Knežaku (1 leto), kpl. v Kopru 1973-76, študiral fundamentalko na Lateranski univ. v Rimu 1976-82, doktorat iz teologije s tezo: *Aleš Ušeničnik in znamenja časov - Katalitiško gibanje na Slov. od konca 19. stol. do srede 20. stol.* Med 1982-84 je bil spet v Kopru kot vodja pastoralnega urada; obnovil je Pastoralno gradivo kot prilogo Škof. sporočilom s člankom *Prenova našega škof. pastoralnega sveta* (1984). Od 1984 je spet v Rimu kot podravn. Slovenika in asistent prof. za ekleziologijo na papeški univerzi Urbaniana do danes. V Teologia laici (priročnik) je objavil študijo *O čudežih*. V zborniku: 20 let po koncilu je objavil spis *Zorenje za koncil - Aleš Ušeničnik in njegov čas*, Lj. 1984.

Prim.: Osebni podatki; škofijski podatki (Koper).

T. P.

PIRC Matevž (Matej), narodni buditelj, duhovnik, r. 7. sept. 1805 v Zadlogu pri Črnem vrhu nad Idrijo, u. 20. nov. 1883 v Gor. Oče Luka, mati

Barbara Tominc. Bogoslovje je končal v Gor., posvečen pa je bil 19. avg. 1832. Služboval je najprej kot kaplan v Devinu, nato bil vikar v Doberdolu. Potem je bil 36 let vikar stolne cerkve v Gor. Se pred 1848 se je ukvarjal s slovenščino in 1850 beremo v časniku (N, 25. sept. 1850, str. 164), da je bil poleg Val. Staniča najbolj delaven slov. rodoljub v Gor. Že od nastanka Mohorjeve družbe v Cilu je bil skupaj s št. Kociančičem član njenega odb. (zastopala sta gor. nadškof. področje). 1854 in 1855 je učil na gor. gimn. slov. jezik. Tudi kasneje se je udeleževal slov. javnega življenja v Gor. Ob njegovi smrti so nekrologi hvalili njegova prizadevanja za širjenje znanja in rabe slov. jezika ter njegovo skrb za širjenje slov. knjige po deželi in mestu (»Pirc poleg ranjkega št. Kociančiča eden prvih in najbolj navdušenih Slovencev v Gorici«).

Prim.: Podatki župn. urada Črni vrh nad Idrijo; Slovenska Bčela 1. jan. 1852, 1; N 28. nov. 1883, 386; Soča 23. in 30. nov. 1883, št. 47, 48; A. Mahnič, KolcicMD 1885, 14-16; A. Marušič, Moja doba in podoba, Gor. 1898, 33, 58.

B. Mar.

PIRC Vasja, šahovski vele mojster in teoretik ter pisec strok. šahovskih knjig, r. 19. dec. 1907 v Idriji, u. 3. jun. 1980 v Lj. Oče Matija, profesor zgodovine in ravn. moškega učiteljskega v Mrbu ter referent za sred. š. v Mrbu, r. 21. mar. 1875 v Kropi, u. 24. febr. 1927 v Mrbu. Mati Antonija Okoren, učiteljica, r. na Igu pri Lj. Že v otroških letih se je s starši preselil v Mrb., kjer je končal klas. gimn. kot najboljši dijak. Na U v Lj. je študiral zgod. in zemlj. Nekaj časa je študiral tudi na Dunaju. Bil je prvi slov. poklicni šahist. Bil je ur. številnih šahov. rubrik in strok. sodelavec mnogih tujih šahov. publikacij. Od 1934 do 1941 je urejal šahov. rubriko Jutra. Od 1939 do 1941 je bil pri Jutru stenograf za sprejemanje radijskih poročil v tujih jezikih. Po vojni je poučeval na gimnazijah v Lj., bil je referent za šah na komiteju za fizikulturo, od 1950 do 1955 član ured. SPor, nato pa do 1960 inštruktor pri šahovski zvezi Sje. Poročil se je (leta 1935?) z Jožico Juvanec, prof. slov. in nemščine, in imel z njo štiri otroke: Jeleno, por. Strajner, romanistko; dr. Rašo, tehn. fizika; Jožico, romanistko; in Vasjo ml., inž. kemije. Šahirati je začel v Mrbu, kjer je tudi osvojil prvenstvo. 1927 je postal prvak Lj. šahovskega kluba in zmagal v Karlovcu, s čimer je postal nacionalni mojster. Mednar. mojster je postal na

turnirju v Rogaški Slatini (1929). Naslov vele-mojstra pa si je izbojeval na turnirju v Nord-wijku (Nizozemska) 1938. Ko je bil na višku moči, ga je svetovni tisk uvrščal med prvih deset šahistov na svetu. Od 1935 do 1939 ter 1948-49 in 1953 je bil prvak Jsl. Bil je tudi član jsl. ekipe, ki je v Dubrovniku 1950 osvojila prvo mesto na šahovski olimpiadi. V celoti je nastopil na 56 mednar. turnirjih. Njegovi poglobitvi uspehi so: 2. mesto v Štubnianskih Teplihah (1930), 2. mesto v Pragi (1931), 3. mesto v Sliachu (1932), 2. mesto v Budimpešti (1934), 1. mesto (s Steinerjem) v Mrbu (1934), 1. mesto v Lodžu (1938), 1. mesto v Harzburgu (1938), 1. mesto (skupaj z O'Kellyjem) v Teplicah-Šanov (1947). Od matchev velja omeniti tistega s Spielmannom (1931), ki ga je izgubil s 4 : 6, predvsem pa tistega z bivšim svet. prvakom Euwejem (1949), ki se je končal neodločeno 5 : 5. Pirc je svet. znan šahov. pisec in teoretik. Napisal je več turnirskih knjig, od teoretskih del pa *Novejšo teorijo šahovskih otvoritev - kraljeva indijka v petih zvezkih*. V različnih otvoritvah je odkril pomembne novosti, ki so po njem dobile ime v svet. šahov. literaturi. Od 1948 dalje je raziskoval obrambo, ki je sicer stara nad sto let, vendar pa teoretsko in praktično ni bila obdelana. V svet. šahovski literaturi je sedaj splošno znana kot Pirčeva obramba (redkeje kot jsl. ali Pirc-Ufimčeva obramba). Tudi v učbenikih končnic svet. slovesa so navedene nekatere Pirčeve kmečke, trdnjavske in druge končnice. Deloval je tudi na pedagoškem in trenerskem področju ter kot organizator. Tako je bil kapetan jsl. olimpijskega moštva v Stockholmu (1937) ter jsl. drž. reprezentance v letih 1956-57. Njegovo šahov. zapuščino (poleg Vidmarjeve) hrani v celoti mrh. knjižnica.

Prim.: Več avtorjev, Slovenski šah, DZS, Lj. 1972; EJ 6, Zgb 1965; Kojeko, 2; Hronometar, Bgd 1970; G. F. Botterill in R. D. Keele, The Pirc Defense, Batsford, London 1973; J.D.M. Nunn, The Pirc for the Tournament Player, Batsford, London.

Drago Bajc

PIRIH Metod, duhovnik, škof, publicist, r. 9. maja 1936 v Lokovcu nad Čepovanom. Oče Mirko, uslužbenec, mati Stefanija Šuligoj. Osn. š. končal doma 1948, klas. gimn. z maturo v Pazinu 1956. Bogoslovje v Lj. 1956-63, vmes vojaški rok. Posvečen v duhovnika 29. jun. 1963 v Lj. Službe: kaplan v Solkanu do 1964, deset let tajn. koprškega škofa J. Jenka do 1974, dve leti

študiral v Rimu (Teresianum) duhovno teologijo, dosegel magisterij, teza: *Duhovnikovi sodelavci v Cerkvi na Slovenskem*, 1976. Nato spiritual v bogosl. semenišču v Lj. 1976-84. Od 1984 generalni vikar v Kopru, 25. mar. 1985 imenovan za škofa pomočnika koprskemu škofu Janezu Jenku s pravico nasledstva. Posvečen v škofa 27. maja 1985 v Kopru. - V Kopru je bil kot tajn. član raznih škof. svetov, član komisije za duhovne poklice, preds. Slov. medškof. liturgičnega sveta. Vodil je duhovne vaje za duhovnike, za redovnice in za mladino. Publicistično delo: sodeloval je pri *Priročniku za sveto leto odrešenja* (Lj. 1983), pri *Priročniku za molitve in pobožnosti v letu duh. poklicev* (Lj. 1984). Sestavil je 15 premisshevanj: *Z veseljem služite Bogu* (Lj. 1983). Pisal je članke s področja duhovne teol. v revijo Božje okolje: *Spoved v duhovni-kovem življenju* (1978), *Ta je moj ljubljeni sin, Gospodov Duh je nad menoj, Človekov odgovor na božji klic, Na novo rojeni* (1983), *Sveto pismo in duh. življenje* (1984). Članki v Družini: *Čas idealov* (1980), *Blizu Boga in ljudi* (1982), *Brez duhovništva ni Cerkve* (1983), *Sin človeške matere* (1984).

Prim.: Osební podatki; Koper ima škofa pomočnika, Družina 1985, št. 13-14; D. K., škof. posvečenje v Kopru, Druž. 2. jun. 1985 z več. skupin. slikami; Fr. Bole, Pogovor z novim kopr. škofom, Ognjišče, maj 1985, 7-10 z več slik.

T. P.

PIRIH Vladimir, dekan, kult. delavec, r. 21. febr. 1922 v Lokovcu nad Čepovanom. Oče Franc, uslužbenec, mati Zofija Vončina. Osn. š. je obiskoval v Lokovcu in Hrušici, gimn. v Malem semenišču v Gor., matura 1942, bogoslovje v Benetkah (eno leto), ostalo v Gor. Mašniško posvečenje prejel 28. jun. 1946 v Hrušici. Službe: prvo leto je bil podravn. v Malem semenišču na Reki, kaplan v Trnovem pri Il. Bistrici (31. avg. 1947-22. okt. 1949), škof. tajn. na Reki (21. nov. 1950-10. mar. 1952), spet kpl. v Trnovem do 14. avg. 1962, stolni vikar v Kopru do 2. sept. 1965, od tedaj dalje župnik in dekan v Postojni, soupravljal župnijo Matenja vas (1. okt. 1967-20. avg. 1971); član disc. sveta za semenišče v Vipavi (od 1968), škof. delegat za dušno pastir. turistov (od 1971), škof. svetnik (1975), tajn. škof. glasb. sveta (1967), msgr. (1977). Na vseh mestih je vodil pevske zборе. Pobudnik in vodja festivalov cerkv. glasbe v Logu pri Vipavi, pomaga pri novih orglah (dispozicijo). Dopisi: za Cerkv. glasbenik prispeva glasb. kroniko iz koprške

škofije ter članke o organistih (1961, 1971), o skladatelju Alojzu Mihelčiču (1973), o cerkv. zborih (1984); v Cerkv. v sed. svetu članek *Med laksizmom in rigorizmom* (1981); več člankov v Družini: *Prosti čas* (1976), *O turizmu* (1977, 1978, 1979), *Kristusovi pričevalci* (1982), *D. Perkan* (1979), še razna nedeljska razmišljanja (1976).

Prim.: Osebn. podatki.

T. P.

PIRJEVEC Anton, partizanski borec, r. 25. maja 1910 v Trstu, u. 26. apr. 1943 na planini Golobar nad Bovcem. Oče Anton, železničar, mati Angela Čebulec, gospodinja. Po it. okupaciji se je družina preselila v Lj., kjer je P. obiskoval osn. in tehnično š. (odd. za strojništvo). Zgodaj se je vključil v levo usmerjena mladinska in študentovska gibanja in bil od 1936 član KPJ. Zaposlil se je v lj. strojnih tovarnah, nato je našel delo v tovarni Bata v Borovem (Vukovar). Tu je živel do začetka vojne, od apr. 1941 je bil v Zgbu, nato od maja v Lj. Sodeloval je v pripravah za pričetek oboroženega odpora, v Lj. je kot ilegalce živel do pomladi 1942. Nato je šel v partizane in dobil zaradi izkušenj pri ilegalnem delu posebne obveščevalne naloge. Od avg. 1942 je bil obveščevalec pete grupe odredov, nato Gubčeve brigade, kasneje je bil v obveščevalnem odd. pri Glavnem štabu NOV in POS, v začetku 1943 je bil načelnik tega odd. Mar. 1943 je bil kooptiran v Centralno komisijo VOS-a. 17. mar. 1943 je odšel na Prim., da bi tu organiziral obveščevalno službo. Med pripravami za postavitev Pokraj. komisije VOS OF za področje Prim. je padel ob znanem napadu it. vojske na borce nastajajoče Gradnikove brigade na planini Golobar. Na postaji milice v Bovcu so mu 24. apr. 1943 odkrili spominsko ploščo. Njegovo ilegalno ime Marko Belin.

Prim.: Zaščita narodnoosvobodilnega boja, Lj. 1977, 9, 31; TV 15 28. apr. 1983; PrimN 19. apr. 1983; Delo 22. mar. 1983; Dokumenti VOS OF, NZ in pravosodja 1941-1945, Lj. 1976; podatki Irene Mrvič (pismo 25. sept. 1985).

B. Mar.

PIRJEVEC Avgust, bibliotekar, liter. zgodovinar, r. 28. sept. 1887 v Gor., u. 9. dec. 1943 v nemškem taborišču Gusenu pri Mauthausnu. Oče računski ravn. gozdarske direkcije v Gor. Nižja gimn. v Innsbrucku in Gor., od 4. do 7. razr. realke v Gor., maturiral 6. jul. 1906. Vpisal se je na tehniko na Dunaju in jo obiskoval dva semestra, nato je šest semestrov poslušal kot

izredni slušatelj na Filoz. fak. dunajske U, napravil 10. mar. 1910 dodatno gimn. maturo za absolvente realk na Dunaju in se redno vpisal na U še štiri semestre. Diplomiral je 27. jun. 1913 z disertacijo o Levstiku s posebnim ozirom na njegova jezikoslovna dela. Ob začetku prve svet. vojne so ga mobilizirali, 1. dec. 1917 pa je bil nameščen za suplenta na drž. real. gimn. v Trstu, od tu je bil 1. nov. 1919 premeščen na real. gimn. v Lj. in 16. sept. 1920 na realko. Z novim letom 1921 je bil imenovan za knjižničarja drž. študijske knjižnice, sedanje NUK, od dec. 1925 do mar. 1927 pa je bil začasno dodeljen muzejski knjižnici, da jo uredi in katalogizira. V novi stavbi NUK je vodil rokopisni oddelek in ga lepo uredil in pomnožil. 9. maja 1943 so ga faš. kot člana OF odpeljali v trž. zapore in od tam 11. jul. v internacijo v Montenuotte pri Savoni. Po zlomu It. so ga Nemci prepeljali v Dachau in nato v Mauthausen. - P. se je najprej uveljavil z vrsto poljudnih življenjepisov *Slovenski možje*, ki so izhajali v M 1924-26, v ponatisu v MK št. 20, Prevalje 1927, str. 320. V prvi skupini je očrtal 44 mož, ki so bili »stožerji, po katerih je vzkliklo in se razvijalo naše kult. življenje«. V Dodatku je v zelo zgoščeni obliki označil še 34 oseb z raznih kulturnih področij od prebujenja do Murna. Za vse je izdelal M. Maleš preproste lesoreze. Knjigi je P. dodal razpravo *Slovenščina v srednjem veku* (str. 5-8), ki je izšla v M 1924. Za prvih šest zv. SBL je napisal 154 življenjepisov o slov. politikih, publicistih in narod. gosp. Nekrolog o Maksu Pleteršniku v praški Slaviji (II, 1924, 779-81) je za slov. javnost razširil v popolno življenjsko in književno sliko o tem zaslužnem leksikografu (LZ 1924). Ob nabiranju gradiva za slov. polit. in gosp. zgod. sta nastali razpravi *Iz zgod. kranjskega dežel. nega zastopstva* (Narodni dnevnik 1927, št. 43-52) in *Začetki kmetijskega šolstva na Kranjskem* (prav tam 1926, št. 259-62). Prigodniška članka sta *Goethe in Slovenci* (S 1932, št. 63) in *Med Vrazom in Prešernom* (Slovenija 2. dec. 1932). Za stoletnico Levstikovega rojstva je za SM pripravil znanstveno kritično izdajo njegovih pisem po abecednem redu naslovljencev in dodal seznam Levstikovih dopisnikov (1931). V Arhivu za zgod. in narodopisje (AZN I, 1930-32) je objavil *Iz korespondence Matije Čopa*, kjer je 8 Slomškovih, 5 Smolnikarjevih in eno Vrazovo pismo Čopu. - P. je skrbno in natančno izdal

več. slov. pesnikov in pisateljev. Za Jugoslov. knjigarno je z Glonarjevim sodelovanjem uredil *Dóktorja Francéta Prešérna Zbrano delo* (1929). V uvodu je orisal Prešerna kot človeka in pesnika, nato ponatisnil nespremenjene Poezije iz leta 1847, jih izpopolnil z Dodatkom slov. poezij v isti zaporednosti skupin, kakor so v Poezijah. Dotedanje izdaje Prešerna je pomnožil s skupinami: Ljudske posnažene. Namečik némških in ponémčenih poezij in Prešernova pisma. Za prešernoslovje je prispeval članka: *En relisant »Prešeren«* (Sd 1936, 388-91), tu je ugotovil štiri primere radiranja v Poezijah 1847 in podal svojo razlago o 9. poli; v razpravi *Od Rošlina in Verjankota* (Sd 1937, 185-89) je nazorno pokazal na Prešernovo delo pri končni redakciji te pesmi. Ob stoletnici Čopove smrti je priredil njegovo *Izbrano delo* z uvodom o Čopu (5-26), Opombami (80-102) in s prevodom važnejših Čopovih spisov (Cvetje št. 6, MD, Celje 1935, str. 104). Za Akademsko založbo v Lj. je priredil naslednje izbore pesnikov in pisateljev v miniaturni izdaji: *Prešeren* (febr. 1939, več. ponat.), *S. Gregorčič* (sept. 1939, več. ponat.), *A. Aškerc* (Vel. noč 1940 in ponat.), *Simon Jenko*. Izbrala in uredila Avg. in Dušan P. (nov. 1940), *Josip Murn-Aleksandrov* (o božiču 1940), *Jos. Jurčič: Sosedov sin, Med dvema stoloma* (Izvirni dvo-barvni lesorezi Fr. Kralja, za Vel. noč 1941). - Kot bibliotekar je v okviru Društva jsl. bibliotekarjev več let sodeloval pri načrtu bibliotečnega zakona, ki so ga predložili Ministr. za prosveto, a ni bil uzakonjen. O tem osnutku je iz-

črpano poročal v Sd 1936. V daljšem referatu je v isti reviji pisal o Dveh novih publikacijah o bibliotečnih problemih, tj. o Badaličevi *Javne knjižnice u Savskoj banovini, njihovo stanje i potrebe* ter o njegovi *Američko javno knjižničarstvo* (1939, 407, 478). Sestavil je prvi slov. strok. priročnik *Knjižnice in knjižničarsko delo* (MD, Celje 1940, str. 360, Znanstv. knjiž. XII). V njej obravnava zgod. razvoj knjižnic od starega veka do svoje dobe, o razvoju slov. knjižnic, o njihovem pomenu in upravljanju. Dopolnil je Šlebingerjevo Slovensko bibliografijo z *Doneski k slov. bibliografiji* (Slov. jezik 1941, 148-72). Andr. Einspielerja netočni seznam homiletičnih pisateljev v Slov. prijatelju, ki je v NUK, je v celoti izpopolnil z razrešitvijo glavnih šifer ter z bio-bibliografskimi podatki malo znanih pridigarjev iz druge polovice 19. stol. (ČZN 1940, 163-75). Sestavil je tudi bibliografijo liter. o križevih potih, a ni izšla. Ocenil je nekaj važnejših polit. knjig: Šišićevo prvo knjigo Strossmayerjevih Dokumentov in korespondence (Sd 1933, 519-22), IV. zv. Jan. Ev. Kreka Izbranih spisov v priredbi Iv. Dolenca (Sd 1934, 69-71), Märzovo geopolit. knjigo *Die Adriafrage* (Sd 1934, 138-42), K. G. Hugelmanna zbornik *Narodnostno pravo stare Avstrije* (Sd 1934, 538-52), Gabrščkov Goriške Slovence I, II (Sd 1935, 82-86). Prevedel je tudi dramo A. P. Čehova *Tri sestre*, ki je izšla v Izbranem delu I, 1947.

Prim.: J. Šlebinger, SBL II, 359-60 in tam navedena liter.; Slov. književnost, CZ Lj. 1982, 267; EJ 6, 504.

Jem.

PRIMORSKI SLOVENSKI BIOGRAFSKI LEKSIKON

II. KNJIGA

Kacin - Pirjevec

Uredil Martin Jevnikar

GORICA 1982 - 1985
GORIŠKA MOHORJEVA DRUŽBA

Posamezni snopiči so izšli:

8. 1982

9. 1983

10. 1984

11. 1985

Natisnila tiskarna Budin v Gorici

SODELAVCI DRUGE KNJIGE IN NJIHOVE ZNAČKE

(imena umrlih sodelavcev so zaznamovana s križcem)

A. B.	dr. Andrej Bratuž, prof. v Gorici
Adč.	dr. France Adamič, univ. prof. v p., Lj.
Andr. Fr.	Andrej Franko, športni delavec in časnikar, Nova Gorica
A. Pr.	dr. Anton Prijatelj, mag. med., Zdrav. dom, Nova Gor.
Ar.	dr. Ivan Artač, prof., Trst
A. Šavli	Andrej Šavli, upok. prosv. delavec, Lj.
A. V.	dr. Alojz Vetrih, župnik v Vrtojbi
B. Lu.	dr. Lučana Budal, prof., Gorica
B. Mar.	Branko Marušič, ravn. Gor. Muzeja, Nova Gorica
Blažič	dr. Kazimira Blažič, prof., Gorica
B. S.	inž. Boris Sancin, ravn. RAITrsta v p., Trst
B. U.	Borut Uršič, asistent, ZRC, SAZU, Lj.
B. Z.	Božo Zuanello, župnik, Trčmun
Češč.	dr. Marija Češčut, prof. v Gorici
DFB	dr. Diomira Fabjan Bajc, prof. v Trstu
Drago Bajc	dr. Drago Bajc, prof. v Trstu
E. A. K.	Erik A. Kovačič, knjižničar v Washingtonu, ZDA
F. Č.	Franc Čotar, prosv. delavec, Buenos Aires, Argentina
Fr. Kdr.	Franc Kodrič, upok. prosv. delavec, Branik
Glavič	dr. Valerija Glavič, prof. v p., Trst
Gorjan	dr. Klara Gorjan, prof. v Gorici
Har.	dr. Zorko Harej, programist RAITrsta v p., Trst
Hum.	dr. Kazimir Humar, stolni vikar, Gorica
Ivana Les.	Ivana Leskovec, kustos v Mestnem muz. v Idriji
Ij	Ivo Jevnikar, časnikar na RAITrsta, Trst
Jan	Jan Zoltan, prof., Nova Gorica
Jem.	dr. Martin Jevnikar, univ. prof. v p., Trst
Jok	Jožko Kragelj, župnik v Batujah
K-ač	dr. Angel Kosmač, župnik, Ricmanje pri Trstu
Kčč	dr. Peter Krečič, umet. zgod., ravn. Arhitekturni muzej, Lj.
Klemenčič	dr. Drago Klemenčič, glavni ur. Družine, Lj.
Koren	Jože Koren, časnikar, Trst
Koz.	Tosja Kozina, diplom. umet. zgod., Lj.
Kralj	Franc Kralj, prof. na Srednji verski šoli, Vipava
L. B.	dr. Lojzka Bratuž, asistent na Univ. v Vidmu, Gorica
Lc.	Ljubomir A. Lisac, arhivar v p., Zagreb
L. D.	Lucijan Drole, prof. v p., Gorica
Idt	Lida Debelli Turk, urednica RAITrsta, Trst
Majakovski	dr. Xenia Majakovski, knjižničarka, Trst
mak	Marjan Kravos, prof., Trst
Mar. Ozv.	Marijan Ozvald, višji bibliotekar SAZU, Lj.
Mar. Vogelnlk	Marija Vogelnikova, plesnobaletni kritik, Lj.
M. Bajc	dr. Marjan Bajc, uradnik na Deželi F-JK, Trst
MJ	dr. Jože Markuža, župnik v Mavhinhah pri Trstu
Mk	Hubert Močnik, šolski ravn. v p., Gorica
M. K.-W.	dr. Milica Kacin-Wohinz, znanst. svetnik, IZDG, Lj.
M. P.	Mariza Perat, učiteljica, Gorica
Mtv	dr. Milko Matičetov, znanst. svetnik SAZU v p., Lj.
M. V.	Marko Vuk, kustos Gor. muzeja, Nova Gorica
Nsn	Nelida Silič-Nemec, kustos Gor. muzeja, Nova Gorica

Pan	dr. Nadja Pahor-Verri, prof., Trst
Perc	dr. Bernarda Perc, egiptolog, Lj. (†)
Plah	Slavica Plahuta, kustos Gor. muzeja, Nova Gorica
Pnj	dr. Jože Prešeren, slov. duhovnik pri Sv. Antonu Novem, Trst
Pšč	Tomaž Pavšič, kustos v Mestnem muzeju, Idrija
Raunlk	dr. Marija Raunik, prof., Trst
Rlj	Mirko Rijavec, duhovnik, prof. v p., Gorica
R. Klinec	dr. Rudolf Klinec, nadškof. kancler, Gorica (†)
Ropet	dr. Robert Petaros, raziskovalec na Univ. v Vidmu, Trst
Rut	Tone Rutar, učitelj in časnikar v p., Nova Gorica
Samo Pahor	dr. Samo Pahor, prof., Trst
SAS	Sandi Sitar, pisatelj in znanst. delavec, Lj.
SedD	Drago Sedmak, prof. zgod., kustos v Gor. muzeju, Nova Gorica
Sirk	dr. Ivan Sirk, prof., Gorica
Sl	dr. Teofil Simčič, pravnik v p., Trst
Smč	dr. Oskar Simčič, škofov vikar, Gorica
Sorč	dr. Ciril Sorč, župnik v Knežaku
S. P.	Sergij Pahor, časnikar na RAITrsta, Trst
Strčič	Petar Strčić, ravn. Arhiva Hrvatske, Zagreb
Strčič M.	dr. Mirjana Strčić, docent Pedag. fak., Reka
Stres	Peter Stres, prof. zgod., osn. šola Dobrovo v Brdih
Svd.	Drago Svoljšak, arheolog, muzej. svetnik, Gor. muzej, Nova Gorica
Svk.	Roman Savnik, višji znanst. sodelavec SAZU v p., Lj.
Šah	dr. Maks Šah, ravnatelj v p., Trst
Šerbelj	Ferdo Šerbelj, kustos Narodne galerije, Lj.
Škerl	dr. Lojze Škerl, škofov vikar, Trst
Špac.	dr. Bernard Špacapan, zdravnik, Gorica
Štih	Peter Štih, asistent na Filoz. fak., Lj.
Tavčar	Marko Tavčar, študent in radij. sodelavec, Trst
T. Simčič	dr. Tomaž Simčič, prof., Trst
T. P.	dr. Tone Požar, prof. na Srednji verski šoli, Vipava
-u	dr. Pavle Merku, programist na RAITrsta, Trst
Ur.	urednik
VA	Alojz Vuga, predmet. učit., Dobrovo v Brdih
Valent	Emil Valentinčič, prosv. delavec, Gorica (†)
V-š	dr. Verena Koršič, umet. zgod., Gorica-Pariz
Vertovec	dr. Marino Vertovec, prof., Videm
Vh	dr. Jožko Vetrih, prof., Gorica
Vik	Vilma Krapež, knjižničarka štud. knjiž., Koper
Žitko	Salvator Žitko, ravn. Koprškega muzeja, Koper

R. Klinec	dr. Rudolf Klinec, nadškof. kancler, Gorica (†)
Ropot	dr. Robert Petaros, režiskovalec na Univ. v Vidmu, Trst
Rut	Tone Rutar, učitelj in časnikiar v p., Nova Gorica
Samo Bevk	Samo Bevk, kustos v Mestnem muz. v Idriji
Samo Pahor	dr. Samo Pahor, prof., Trst
SAS	Sandi Sitar, pisatelj in znanst. delavec, Lj.
Sirk	dr. Ivan Sirk, prof., Gorica
Smč	dr. Oskar Simčič, škofov vikar, Gorica
Sorč	dr. Ciril Sorč, župnik v Knežaku
S. P.	Sergij Pahor, časnikar na RAITrsta, Trst
Strčić	Petar Strčić, rav. Arhiva Hrvatske, Zagreb
Strčić M.	dr. Mirjana Strčić, docent Pedag. fak., Reka
Stres	Peter Stres, prof. zgod., osn. šola Dobrovo v Brdih
Svd.	Drago Svoljšak, arheolog, muzej. svetnik, Gor. muzej, Nova Gorica
Svk.	Roman Savnik, višji znanst. sodelavec SAZU v p., Lj.
Šah	dr. Maks Šah, ravnatelj v p., Trst
Škerl	dr. Lojze Škerl, škofov vikar, Trst
Špac.	dr. Bernard Špacapan, zdravnik, Gorica
Štih	Peter Štih, asistent na Filoz. fak., Lj.
Tavčar	Marko Tavčar, študent in radij. sodelavec, Trst
T. Simčič	dr. Tomaž Simčič, prof., Trst
T. P.	dr. Tone Požar, prof. na Srednji verski šoli, Vipava
-h	dr. Pavle Merku, programist na RAITrsta, Trst
Ur.	urednik
VA	Alojz Vuga, predmet. učit., Dobrovo v Brdih
V-č	dr. Verena Koršič, umet. zgod., Gorica-Pariz
Vertovec	dr. Marino Vertovec, prof., Videm
Vh	dr. Jožko Vetrih, prof., Gorica
Vik	Vilma Krapež, knjižničarka Stud. knjiž., Koper

POPRAVEK

MIKLAVEC Karel, zdravnik - prav: **MILAVEC Karel**

Uredništvo se opravičuje vsem, da je po pomoti izpadel bazoviški junak Franjo Marušič. Napaka bo popravljena v dodatnem snopiču.

Dodatne kratice in krajšave

A. Splošne

ZVNKD Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine

B. Bibliografske

SLNP Janko Moder, Slovenski leksikon novejšega prevajanja, Lipa, Koper 1985